

בעזרת השם יתברך

הלעושה

הדרך רוחנית ומעמיקה
למצות התשובה

בחמלת ה' עלי
רונן שחרבני
אלול תשע"ו לפ"ק

הקדשה

מהדורא ראשונה אלול תשע"ז

כל הזכויות שמורות לרוקה הרבני
© 2016 by Ronen Shaharabany

להשיג את הספר בחינוך, וכן המעניינים להפיץ ספר זה
בחינוך באזורי מגוריהם, יישובות, בתים נסות וכדומה צרו קשר
בפרטם המצויים למטה.

לקבלת דבר תורה שבועי ("ספר קומי") מאות לחבר הספר,
וכן לקבלת עולונים באזורי מגוריהם, נא לשולח בקשה לכתובה
הפייל המצויים למטה.

To receive this Sefer for free, or to distribute it for
free in your community, shuls, yeshivot etc. please
contact the number below.

To receive a weekly Dvar Torah on the Parsha by the
author via email please send a request to the email
address below.

RONEN SHAHARABANY

917.903.4167

meafarkumi@gmail.com

להשיג את הספר בא"י
02-9994368

Printed in Israel

עיצוב הכהירה והשעריים ע"י

ח"ם יוסף בערננטה

718.438.1334

הכנת הספר לדפוס ע"י

מכון בית אבות

MBU TYPESETTING
718.436.3049

הסכם

OVADIA YOSSEF
RISHON LEZION
AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף
ראשון לציון
נשיא מועצת חכמי התורה

ירושלים, כ"ה ינואר 1988

הסכם

ובאו לפני גלגולנות מס' "מעפר קומי" וחידושים דברי הגות
ומוסר על התורה, מעשה ידי אמן נטע נאמן, חכו ממתקים וכלו
מחמדים. שמן תורק שמו טעו ונימקו עמו, כש"ת הרה"ג ר' רונן
שהרבני שליט"א, אשר חידש מדיליה, וקידץ בעמיר גורנה ואסף איש
טהור מהש"ס וממדרשי חז"ל, מגודלי המפרשים, והודרים ערוכים
וממודדים בטוב טעם, חפוחי דובב במשכיות כסף, דבר דבר על אופניו,
ולפעלא Tabא אמריאן, איישר כחו לאורייתא.
ואסיים בברכה להמחבר שליט"א שיזכה לבורך על המוגמר בקרוב ימים,
ויפצו מעיינותיו ווצחה להדריל תורה ולהאדיריה, ברכות הטובה גם עד
זקנה ושכבה, וסב ובלה בה, ומינה לא חזען, שאנן לך מודה ווכחה וימה
ועוד עלה מעלה לגאון ולתפארת, בתורה וביראת ה' תורה והיה
שמו כשם הדגולים אשר בארץ לגאון ולתפארת, ירום ונשא מאד, והיה
כע"ז שחל על פלגי מים אשר פרי יתן בעתו ונלחו לא כלול וכל אשר
יעשה יצילה.

הרב עובדיה יוסף

ט"ז סדרי חנוך ג"

הסכם זו זכיתי לקבל מכרז צ"ל על החידושים שאדריכס בעזהש"ת

הסכם

Rabbi Reuven Feinstein
131 Bloomingdale Road
Staten Island, New York 10309
718-317-0819

שלו' ראובן פינשטיין
ראש הishiבה
ישיבה ד' סטעטן איילענד
718-356-4323

הסכם

פנחם פרידמאן

ראש המכולטם והסמי נבליא
בעל מחרב פרי הדר על הפמ"ג
ותבכלי מטבח על הרוחה
פה ירושלים עיריך חביב"א

בג"ד

יום א' פרשת כי תבא, ט"ז אלול מי רחמים ורצון שנת תשע"ז לפ"ק.

הן בא לפני הרה"ג ר' רונן שהרבני שלט"א, ובידו חיבור כתבים
חידושי תורה בענין רבינו אלעור בן דורייא שפתח שער בפני כל
בעל תשובה, למען יידעו נאמנה כי שער תשובה לא גנעלו, כי
הקב"ה ברוב רחמייו וחסרו חותר חתירה מתחת במא הכבור
לקבל אפילו את החותם היותר גדור בתשובה, והוסוף עליהם עוד
כהנה ובהנה חידושי תורה על עניינים שונים, וראיתי שהוא בונה
את כל דבריו על יסודות נאמנים מסופרים וספרים הקודושים.

על כן אמינה לפועל טבא יישר, ויהי צצן שחפץ ה' בידו יצילה
להגידיל תורה ולהארורה, יפיצו מעינותיו חוץ, וויכה ללימוד
וללמוד ולהחדש חידושי תורה מתקף נחת והרחבה הדעת, ויוכה
לכתובת וחותמה טובה בהזק כל ישראל עד ביתא הגואל צדק
במהרה בימינו אמן.

הכותב וחותם לבכור התורה ולומדי'

פנחם פרידמאן
ירושלים

ברוך אשר יקיים את דברי התורה

בשיר וקול תודה נברך,
לכבוד ידידינו מאד נעלמה,
רודף חסד וצדקה,
נדע בשעריהם בטוב לבו

מר שמואל אמר דרטבה היי

שתרים בעין יפה וברוח נדיבת להוצאה הספר

לעלוי נשמת

מורדרן בן תמרה ז"ל
תמרה בת רחל ז"ל
חנה בת שרה ז"ל
שמואל בן יפה ז"ל

תהא נשמתם צוריה בצרור החיים

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזכות
המצוה תעמוד למשפחה דרטבה,
וימלא ה' כל משאלותם לבם לטובה
ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי
חלציהם באושר וכבוד ושבוע שמחות,
להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחים כל הימים בהזה ובבא. ויזכו
לפרנסה טובה, בריאות איתנה ונהורא
מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

ברוך אשר יקיים את דברי התורה

בשיר וקול תודה נברך,
לכבוד יידינו מאד נعلاה,
רודף חסד וצדקה,
נדע בשעריהם בטוב לבו,

מר ישראל גולסֶה היי'

שתרם בעין יפה וברוח נדיבה
להוצאה הספר

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזכות
המצוה תעמוד לו ולכל משפחתו
וימלא ה' כל מshallות לbam לטובה
ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי
חלציהם באושר וכבוד ושבוע שמחות,
להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחים כל הימים בהזה ובבא. ויזכו
לפרנסה טובה, בריאות איתנה ונהורא
מעלייא, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

ברוך אשר יקיים את דברי התורה

בשיר וקול תודה נברך,
לכבוד ידידנו מאד נעלמה,
רודף חסד וצדקה,
נדע בשעריהם בטוב לבו,

מר דני בן שושן ה'י"ו

שתרם בעין יפה וברוח נדיבת להוצאה הספר

לעילוי נשמת אחותו
סוזן טובל ז"ל
בת אליהו וחנה בן שושן ז"ל
ולעילוי נשמת הורי
אליהו וחנה בן שושן ז"ל
תהא נשמתם צורחה בצרור החיים

יהי רצון מלפני אבינו שבשמיים שזכו
המצואה תעמוד למשפחה בן שושן,
וימלא כי כל משאלותם לבם לטובה
ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יוואי
חלציהם באושר וכבוד ושובע שמחות,
להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחיהם כל הימים בהזה ובבא. ויזכו
לפרנסה טובה, בריאות איתה ונחורה
מעליה, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

ברוך אשר יקיים את דבריו התורה

בשיר וקול תודה נברך,
לכבוד ידידנו מאד נעלמה,
רודף חסד וצדקה,
נדע בשעריהם בטוב לבו,

מר שבטתאוי הררי הי"ז

שמרים בעין יפה וברוח נדיבת להוצאה הספר

**לעילו נשמת
וחיאל ישראל מייקל
בן פולה ז"ל**

נפטר ה' ניסן תשס"ט

**עובדיה בן מסעודה ז"ל
פורטונה בת תמאם ז"ל**

תaea נשמתם צורוה בצרור החיים

**ולרפואתה של השליימה של
פולה בת הולדה הי"ז**

יהו רצון מלפני אבינו שבسمים שזכות
המצויה תעמוד למשפחת הררי, וימלא
ה' כל מshallות לבם לטובה ולברכמה,
ויזכו לראות נחת מכל יו"צאי חלציהם
באושר וכבוד ושובע שמחות, להגדיל
תורה ולהאדירה, ששימים ושותחים כל
הימים בזה ובבא. ויזכו לפrensה טובה,
בריאות איתה ונחורה מעלה, לאורך
ימים ושנות חיים, אכן.

זכרה ה' לטובה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה
רודה צדקה וחסד

מר יניב ניר הי"ו

שתרים בעין יפה וברוח נדיבת
להוצאה הספר

להצלחת משפחתו הי"ו
**יןיב, רחל שלו,
ירון, ליאם, אלה**

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שזכות
המצוה תעמוד למשחת ניר, וימלא
ה' כל משאלוות לבם לטובה ולברכה,
ויזכו לראות נחת מכל יצאי חלציהם
באושר וכבוד ושובע שמחות, להגדיל
תורה ולהأدירה, ששים ושמחים כל
הימים בזה ובבא. ויזכו לפרנסת טובה,
בריאות איתנה ונהורא מעליא, לאורך
ימים ושנות חיים, אמן.

תשית לראשו עטרה פז

להרב הגאון

הרב נח שמואל סמיד שליט"א

ראש כולל, כולל בני תורה

שה' יתברך ימלא כל משלאות לבו לטובה ולברכה, ושיזכה להמשיך להרביע
תורה ברבים, ולהעמיד תלמידים הגונים. ושיזכה הוא וכל משפחתו לשפע
של פרנסה וברכה, בריאות איתה, נחת ושלום, והצלחה בכל, אכן.

הנני מכיר טובה לכבוד הרב על כל עזרתו,
ולולא עזרתו, ספר זה לא היה נכתב.

זכרה ה' לטובה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף צדקה וחסד

מר חיים בן סימון ה"ז

שתרם בעין יפה להוצאת הספר
לרפואה שלמה לכל עם ישראל ובכללים

אביב רפאל בן אילנה ה"ז

ולהצלחת כל משפחת בן סימון באשר הם

יה' רצון מלפני אבינו שבשמים שזכות המצוה תעמדו למשפחת בן סימון,
וימלא ה' כל משלאות לבם לטובה ולברכה, ויזכו לנחת מכל יצאי
חליציהם באשר וכבוד ושבוע טमחו, להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחים כל היכים בזה ובבא. ויזכו לפרנסה טובה, בריאות איתה ונחורה
מעליה, לאורך ימים ושנות חיים, אכן.

הנני מעיריך ומוקיר את עזרתו האדיבת של מר חיים בן סימון ה"ז להגנת ספר זה.

יה' רצון שזכות המצוה תעמדו לו ולכל זרעו עד עולם.

זכרה ה' לטובה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף צדקה וחסד

מר עוזד אטיאס ה'י

שתרם בעין יפה להוצאה הספר לעילוי נשמת

יעישה דנינו בת אסתר ז"

אסטר בן יעישה ז"

רבקה בת מסעודה ז"

תאה נשמתם צורוה בצרור החיים

יהי רצון מלפני אבינו שבשמיים שזכות המצוא תעמוד למשחתו אטיאס,
וימלא ה' כל משהאות לבם לטובה ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי
חלציהם באשר וכבוד ושבוע שמחות, להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחים כל הימים בזה ובבא. ויזכו לפרנסת טובה, בריאות איתנה ונחורה
מעליה, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

זכרה ה' לטובה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף צדקה וחסד

מר איל נח ה'י

שתרם בעין יפה להוצאה הספר לעילוי נשמת

צדוק בן חנה ז"

בתיה בת רחל ז"

מוסיה בת רוזה ז"

תאה נשמתו צורוה בצרור החיים

יהי רצון מלפני אבינו שבשמיים שזכות המצוא תעמוד למשחתו נח, וימלא
ה' כל משהאות לבם לטובה ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי
חלציהם באשר וכבוד ושבוע שמחות, להגדיל תורה ולהאדירה, ששים
ושמחים כל הימים בזה ובבא. ויזכו לפרנסת טובה, בריאות איתנה ונחורה
מעליה, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

זכרה ה' לטובה ולברכה
ליידינו היקר והנעלה רודף צדקה וחסד

מר שלמה רצאבי ה'ז'

שטרם בעין יפה להוצאה הספר
לעלוי נשמת הורי

סעדייה בן יחיא דוד ז"ל
מזל בת משה ואהובה ז"ל

תאה נשמתם צורוה בצרור החיים

יהי רצון מלפני אבינו شبשימים שזכות המצוה תעמדו למשפחה רצאבי,
וימלא ה' כל מسائلות לבם לטובה ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי
חלציהם באושר וכבוד ושבוע שמחות, להגדיל תורה ולהאדרה, ששים
ושמחים כל הימים בזה ובבא. ויזכו לפרנסת טובה, בריאות איתהנה ונחורה
מעליה, לאורך ימים ושנות חיים, אמן.

זכרה ה' לטובה ולברכה

ליידינו היקר והנעלה רודף צדקה וחסד

מר יניב דהרי ה'ז'

שטרם בעין יפה להוצאה הספר

להצלחת כל משפחת דהרי באשר הם

יהי רצון מלפני אבינו شبשימים שזכות המצוה תעמדו למשפחה דהרי, וימלא
ה' כל מسائلות לבם לטובה ולברכה, ויזכו לראות נחת מכל יצאי חלציהם
באושר וכבוד ושבוע שמחות, להגדיל תורה ולהאדרה, ששים ושמחים כל
הימים בזה ובבא. ויזכו לפרנסת טובה, בריאות איתהנה ונחורה מעליה,
אורך ימים ושנות חיים, אמן.

הקונרשובה

תוכן העניינים

הקדמה	כא .....
דע את אביך שבשמים	כו .....
תירוגול מעשי - להכיר את הבורא מחדש בכל יום • מכתב חיזוק מהרב פינוקס	
"לך לעצמך" - הפגישה עם עצמנו	לו .....
מי הוא יהודי? • אישיותו של רבי אלעזר בן דודיא • "מקומו של אדם תשובה - הדרך הזה אל עצמנו • "הובוה החיים" • "לך לך" - לך לעצמך! • מאיפה לנו הכח לשוב לעצמנו? • הסתכלות נcona על העבריות שלנו • איזה מוכבד? המכבד את הבריות עם מטאטה • הרשות האמיתית • אשת פוטיפר ורבי אלעזר בן דודיא • האם אתה "בפני עצמך"? • "ויעשה מהו שלבו חפץ"? • עזה למשעה • גינויו של האדמו"ר מפיאסעננא • "שלא עשני גוי" או "שענני ישראל"?	
תחילה התשובה - התחדשות	כג .....
איך מתחילה לשוב? • "ויעזוב בנהו בידה" • בכל רגע אדם נעשה בריה חדשה • סוד ההתחדשות • מה עושים שנופלים מהסוס? • מסרו הטהור של החזיר • העת המסוגל לעשות תשובה לפי שורש נשמותו • אם כל גוי יכול להתגיר, כל יהודי יכול לעשות תשובה • ה' מבקש שנעשה רק כפי יכולתו • לא להתמהמה אפילו רגע! • בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה	
סוד התשובה	סא .....
כוחו של רבי עקיבא	
יציאת מצרים הדרונית	טו .....
יהודי לעולם לא "תקוע"! • "לא היה ולא עתיד להיות!" • אתה לא גרווע מיוצאי מצרים! • "תחילה למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים" • שער הנזון של הטומאה מביא לטהרה? • התוחקות פרעה מהזקת כל	

- יהודי . אפלו לא מצליח יש לבתו בה' . אין מעורר לה' להושיע ברגע אחד . אני ערב בדבר שבודאי יעזר ה'
- תאותה ה' - ושבנתי בתוכם .....** ג
- "תאותו" של מלך מלכי המלכים . הקב"ה יושב ומצפה לישראל שיעישו תשובה . הרוצה בתשובה
- אל תה רשות בפני עצמן .....** י
- "והסר השטן מלפניו ומאחרינו" . תחבולות היצר . הדרך לנצח את שתי המלחמות . הדרכ ללחם לאחר החטא . נסינו ועבדתו של רבי אלעזר בן דודיא . "רב" לכל העולם
- הישועה שבתוכך הצרה .....** פד
- השימוש – התרפיה הטובה למחלת היוש . הישועה טמונה בצרה עצמה
- יהודי לא מתייחס .....** פג
- "אין יאוש כלל אצל איש יהודי" . המתייחס גרווע מהשטן! . "לא היה ולא עתיד להיות!" . היוש שיק לרשע אומות העולם
- תכלית הנסיות .....** ג
- נסيون – קרייה אישית אליו מאת הבורא! . נסיוון הכם . נסיוון הקנאה . נסיוון רדיפת הכאב . עם מי מתעסקים – השליח או המשלה?
- דע את יצרך .....** צה
- היצר הרע הוא רכושנו הגדול . כוחה של נשמת ישראל . אילו הייתה צריך כוחות יותר חזקים היו נתנים לך! . נפירה מסוג אחר . כח היצר – רק מה שניתן לו בגיןות המלך . יציר הרע – מפheid אבל חלש! . שנאה טובה
- אין דבר תלוי אלא بي .....** קא
- יסוד גדול בכוחות הנפש . את מי ומה אנו מאשים? . סביבה מפתחת מעוררת לתשובה? . "אם אין אני לי – מי לי?" . לחזור לעצמו – "קרוב אליך הדבר מאד" . גלוי האהבה אל עצמנו
- חיוך לדורנו .....** קיא
- ה"חפץ חיים" והאופה . כל הדורות הקודמים עומדים על מעשי דורנו . העומדים בבית ה' בלילות . אילו הייתה צריך כוחות יותר חזקים היו נתונים לך!

- חשייבות מעשינו** .....
- קטו .....
היסוד לכל עבודה ה' . איך לא באים לידי עבירה? . כוחה של אנחה – כוחה של מחשבה . "אין מהחמים מכוננים" . מה פסיעה קטנה שלטת מעוררת אצל ה'? . כמה שווה התאפקות של רגע? . "ראשת גיים ע'מלך" – "רגע" . הכל או כל שהוא . כוחו של הנחש בעקב, וכוחנו בראש
- גואהDKDושה** .....
- קכח .....
הפרתו של העבד העברי . "זיגבה לבו בדרכיו ה'" . גואהDKDושה . דוגמאות מעשיות . התפירותDKDושה . מהו העוז של אלקים? . מקור שמחתנו
- הפותח שער לדופקי בתשובה** .....
- קלד .....
אייה שער ה' פותח לדופקי בתשובה? . עבר עליה שבעה נחרות . איך עושים תשובה כאשר הלב סתום העיניים חשו?
- תשובה - גיליי חסד ה'** .....
- קלח .....
מעלהו של בעל התשובה על הצדיק הגמור . הלקח הנפלא מסודם ועמויה . תשובתו של החוץ והרשע הגדול ביותר . העצה למי שמקף רגלו ועד ראשו אין בו מותם . מה חמאת העגל מלמד אותן מי מרחים על רבי אלעזר בן דורדייא? . "ויריחמתי את אשר אני צריך לרחם עליו"
- סכתת התשובה** .....
- קמו .....
על מה בכיה רב?
- הבוחר בעמו ישראל באהבה** .....
- קנב .....
עבותות האהבה .....
- קנד .....
ה' קשור בישראל בעבותות האהבה . אהבת ה' לכל איש ישראל
- אל תתייר את הקשר** .....
- קנו .....
השוכן אתם בתוך טומאתם .....
- קס .....
"אהבתני אתכם אמר ה'" . הילך... עמד... ישב... שככ... . עצות לצאת משאול תחתית . תירגול מעשי . עצה למי שאינו יכול לחשב אפילו מהשכחה אחת טובה . "אפילו שם יכולם להכיר את ה'"
- הייזוק למתאותה** .....
- קעא .....
המושתר על הנאה נשמית אינו מפסיד כלום . "אשריך בעולם הזה!" . סכתת התאותה – כהטובע בים . תאותו האמיתית של כל יהודי

- סוד התאווה**.....**קעז**
 ריש לקיש, מ"רבי" של ליסטים, ל"רבי" של חכמים • זאת תורה התאווה
 • הגדולה הטמונה בכל רשות ובבעל תאווה • כוחות נפשו של רבי אלעזר
 בן דודיא • המפתח להבנת המעשה • התעוורות לתענוגים רעים -
 סימן טוב הוא?!
- אני כל עולמו של ה'**.....**קפו**
 "בשבילי נברא העולם" • אלו אומרים "בשבילי נברא העולם", זה אומר...
 • "יש קונה עולמו בשעה אחת" • עצה להתקרב לה' אפילו כשאדם
 בתכילת השפלות • רוגז של אהבה • תירגנו מעשי
- שבע יפול צדיק וקם**.....**קצג**
 שבעה שמות ליצר הרע • שבע מידות רעות • שבעה מדורי גיהנום •
 שבעה נהרות • "רשעים בחושך ידמו" • "כי אשב בחושך ה' אור לי"
 • מאין יבוא מתחשה קדושה לאדם השקוע בראע? • "כי נפלתי קמתי"
 • עצה טובה לנופל
- אין לך אדם שאין לו שעה**.....**רא**
 כוחו של רגע • האם כל יהודי עשה תשובה? • איך ברגע אחד אדם
 מתקן מה שחתטא כלימי חייו? • ל��חו האדריש של רבי אלעזר בן דודיא
 • "היהתי ככלי אבד" • "המנוס הוא התשובה!" • החושך עברו ובמקומו
 יופיע אור! • אם אתה נושם, יש לך צורך בעולמו של ה'!
- רעת המתאחר לשוב**.....**ר'**
 מה יותר חמוץ מהחטא עצמו? • מהתרת חתורה לפיניך! • מי אני
 במשל? • "אחרי בלותי הייתה לי עדנה"
- האלקים יבקש את הנרדף**.....**ריד**
- שערי תשובה נפתחים**.....**רי'**
 בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה • האבות ודוקרים תמיד בכלם של
 ישראל לעשות תשובה • אפילו עבירות שאין יכולים לעשות עליהם
 תשובה... • מה הועילה הפלתו של נח לאחר המבול?
- סופה הטוב של כל יהודי**.....**רכא**

הקדמה

אם נשאל בני אדם למןות קצת מן הטובות שהבורה יתברך מעניק להם, נשמע תגבות כנון שהם מודים לה' על בריאות, שיש להם אשה או בעל, ילדים, פרנסה, בית, וכדומה. אבל מהו זה שיאמר שמן הטובות שה' מעניק לו היא האפשרות לחזור בתשובה?

רבינו יונה פותח את ספרו "שער תשובה" בזה הלשון: "בז הטובות אשר היטיב ה' יתברך עם ברואיו, כי הכנין להם הדרכן לעלות מתרוך פחת מעשיהם ולנום מפה פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחית ולהשיב מעלייהם אףו", ע"ש.

קשה לנו להבין את גודל טובת התשובה. רבי ישראל מלמד אמר: אם רוצים לציין את מידת רחמיו של הקב"ה, הרי ראוי להבליט דבר גדול. ומה כתוב,^a "זהו רחום – יכפר עוון", רק עוון אחד. רואים מזה עד כמה גדול העונש על עבירה, שבמחלוקת העונש מצטינית ומתבלטת מידת רחמיו של הקב"ה, ע"כ. וכי יש טובה גדולה מהתשובה, המביאה כפלה לכל חטאינו מיום הולדנו?

אנו חיים בדור אפל וחשוק עם נסיבותן שלא היו מימי עולם. קל היום ליפול לחטאיהם חמורים, מאשר היה אי פעם.

---

^a. תהילים עה, לח.

הדרך לחטא פתוחה וסלולה לפני כל החפש לשקווע בה. אבל יחד עם עובדה קשה זו, מתעכמת הטובה הנדולה שנתן לנו אבינו שבשמים – התשובה. ככל שאנו מרגישים ורואים ששערי טומאה נפתחים יותר ויותר, צרייכים לדעת, שנגדם, שערי תשובה נפתחים יותר ויותר.

האמרי אמרת^ב כתב שככל يوم נפתחת דרך חדשה לתשובה. ומה שאנו אומרים^ג "הפתוח בכל יום דלתות שעריו מזרחה", אלו הם שעריו תשובה. ועוד כתב האמרי אמרת^ד, שהקב"ה פותח שעריהם חדשים לאלה שחטאו בחטאיהם חמורים, שהז"ל אמרו שאי אפשר לשוב עליהם. ובזהר הקדוש^ה כתוב שלפנינו הגאולה, יפתחו שעריו חכמה. ובמספר הזכות^ו כתב שכונת הזוהר שיוכלו לעשות תשובה אפילו על עוננות קשים.

מה עושה יהודי כאשר הוא מוצא את עצמו בשאלת תחתית של חטא, ובשאלה הטעמה? איך הוא יCOME מהחויש המוחלט שבו הוא נמצא? ראשית, על כל יהודי ויהודית לדעת ולהאמין בלי שום צל של ספק, שביכולתו לקום מכל נפילה, לשוב בתשובה שלימה, ולתקן את כל אשר קלקל. רבינו משה מקובryn היה רגיל לומר: יהודי צrisk ומחויב להאמין בכל מצביו כי "קץ שם לחושך" (איוב כה, ג), והחושך יעבור ובמקומו יופיע אור! ואמרו חז"ל^ז על הפסוק "בְּנִפְלָתֵי קַמְתִּי בְּיַאשֵׁב

- ב. פרשת יתרו.
- ג. ברכת יוצר לשבתה.
- ד. פרשת וארא תרע"ה.
- ה. ח"א קי.
- ו. ליקוטים נת.
- ז. תורה אבות, עמוד קציג אותן רט.
- ח. מדרש תהילים שוחר טוב, מזמור ת.

בחשך ה' אור לי (מיכה ז, ח) – **אלולי** **שישבתי בחשך, לא היה אור לי.**

ואלו הם דברי קדשו של רבי צדוק הכהן:^ט אין ליהודי להתייאש ממשום דבר – בין בענייני הנוף, בין בענייני הנפש. אפילו נשתקע למקומות שנשתקע, וחטא בדבר שאמרו חז"ל שאין תשובה מועילה חם ושלום, או שתשובתו קשה, או שרוואה עצמו שוקע והולך בענייני עולם הזה. אל יתיאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, וה' יתברך יוכל לעוזר בכלל עניין... כי זה כלל האדם היהודי – להאמין שאין להתייאש כלל, דלעומם ה' יתברך יוכל לעוזר, ע"ש.

יהודי ליעום לא חוזר בתשובה בלבד, לא נלחם עם יצרו בלבד, ולא מתרמודד עם נסיונות בלבד. בכלל רגע בחינינו, בכלל נסיוון וקושי, אבינו שבשים עומדת לצידנו ומישגיה, מתערב, עוזר, ותומך במלחמותנו. עליינו לשתף אותו בכלל מה שעובר עליינו. בכלל כל! לפנותו אליו כבן יחיד הפונה לאביו האוהבו ומחבבו יותר מכל דבר שבעולם. וזה לשון רבי צדוק הכהן: "הפתוח שער לדופקי בתשובה", כאשר האדם רק דופק וմבקש ומתגעגע לשוב, ה' יתברך פותח שער לתשובה, ע"ש.

אין ביכולתנו להאר כמה ה' מתגעגע לכל יהודי שישוב בחורה לזרועותיו האוהבות והמרחמות. כתוב בספר *שיות חכמה ומופר*: ^י"**בכל המצוות האמורות בתורה, אף בגנוליה ובחמוריה**

ט. דברי סופרים, אות טז.

י. פרי צדיק, פרשת וילך ושבת תשובה.

יא. לרבי דוד קראנגלאם. ח"א עמ' ג.

שבהם, אין רצינו יתרך גדול וחזק כל כך כתשוקתו בתשובה. אפילו תלמוד תורה שהוא כנגד כולם, וחביב מאד בעניינו יתרברך שלו, אך אין זה ערך ודמיון כלל לנחת רוח והשמחה שיש לו מתשובה. ומשתוקק הוא ומהאה, מייחל ומצפה לתשוכת רשיים. מבקש הוא ומתחנן אלנו על ידי כל הנביאים לשוב אליו וכו'. ולכן אנשי נסמת הגודלה תקנו לנו בשמנונה עשרה ברכות "הרוצה בתשובה", ולא אמרו "ברוך אתה ה' מקובל שבים", כנוסח שאר הרכבות, להורות בזה גודל החפץ והרצון שלו בתשובה", עכ"ל. כל יהודי צריך לקחת את המילים הללו אישית. ה' משותוקק ומהאה, מייחל ומצפה לתשוכתי והתקרבותי אליו! וככל שייהודי רחוק יותר, כך הקב"ה מתגעגע וmathaoah לתשוכתו יותר.

פעמים רבות אנו רוצים ומנסים לחזור בתשובה, להשתפר, ולהתגבר על יצרנו הרע, אך לצערנו "נכשלים". מצלבים אלה יכולים להביאנו לנפילה ברוחנו ולהשוו שאין תועלת בהשתדרותנו. איך נתיחס לכל הפעמים שרצינו ונסינו לחזור בתשובה, אך הדבר לא עלה בידינו? כתב הר"ן:^י מי שמשלים חק תשובתו הרי זה משובחה. מי שאינו משלים בה, אלא שהתחיל בה ולא גמורה, הרי הקל מהטאתו – שאפילו מי שמשים אל לבו דעת לשוב בתשובה, מיקל עונשו, עכ"ל. ביאר דבריו בספר שיחות חכמה ומוסר:^ז אם חשב אדם בלבו לעשות תשובה, דהיינו שנתעורר לעשות תשובה, אף על פי שלא שב עדין, לא חרטה על העבר ולא קבלה על להבא, אף על פי בן הקב"ה מיקל עליו מעונשו ומרחם עליו, עכ"ב.

יב. דרישות הר"ן, סוף דרוש העשרוי.

זג. ח"א, עמ' מה.

מכאן אנו למדים שמה שהיצר הרע מציג בפנינו כ"כשלון", אבינו שבשים מყיר ומהכב. אילו ידעו מה נעשה בשמיים עם כל רצון טוב לעשות תשובה שלא יצא לפועל, וכמה ה' מתמלא ברחמים עלינו בעבר כל תשואה לשוב אליו, היינו יוצאים מדעתנו. וכמובן שלא היינו נשברים מה"כשלון", כי עצם הרצון לשוב אל ה', הוא נצחון בפני עצמו. כבר אמר רבי אברהם מלונוגים זצ"ל: י"ה יתרך יעוזר לנו שנאמיין כי מחשבה קדושה אחת יקרה מכל חוץ דעתמא!>.

בספר זה ימצא כל יהודי – באשר הוא שם – מזור לנפשו ודרך כיצד להגיע לשער התשובה האישית שלו.

דע את אביך שבשמיים

"תשובה" פירושה לשוב – לשוב אל הקב"ה. אבל לפני שלומדים אין לשוב, צריכים להזכיר אל מי שבם. נבוא ונזכיר את אבינו **שבשמיים** שאליו אנו שבים.

אדם הראשון נברא עם מעלות נשבות, והוא יצר כפיו של הקב"ה, כדכתיב "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהום ברא אותו זכר ונקבה ברא אתם" (בראשית א, כ). ופירוש רשי' שככל הבריאה נבראה במאמר, והאדם נברא בידים של ה'. וחוז'ל אמרו (סנהדרין ט): אדם הראשון מיסב בנן עדין היה, והוא מלאכי השתת צולין לו בשר, ומסנני לו יין. עד כדי כך, שטעו מלאכי השתת ובקשו לומר לפניו "קדוש" (בראשית וכח ח, ז). דהיינו שטעו להזכיר שהוא אלה.

אדם הראשון נצטווה בדבר אחד בלבד מאות ה', לא לאכול מעץ הדעת טוב ורע. ונבין, אדם הראשון לא קרא ציווי זה מהספר, אלא שמע אותו מatat הקב"ה בכבודו ובעצמו! אדם הראשון דבר עם ה', ולמרות זאת המרה את פיו, חטא ואכל מעץ הדעת. ומהי אדם הראשון חטא? האם חודש לאחר ציווי ה'? שבוע? יום? לא ולא! אדם הראשון חטא בו ביום שה' הזהיר אותו, שעות ספורות לאחר שנברא. נורא ואיום!

נמחיש את הדברים: נתאר לעצמנו שהיינו משקיעים הון רב ובונים ארמן ענק ומפואר, ובו מאות חדרים. ובתוך כל חדר וחרדר עולם מלא. חדר אחד גן חיות. חדר אחד אוצרות זהב וabanim טובות. חדר אחד בריכות ומפלים. חדר אחד גן בוטני, וכו'. והיינו עושים טובות עם אדם אחד ונוחנים לו רשות להיכנס ולהגנות מהארמן. אך אזהרה

אחת אליו בפינו: "תְּנֵעַת שֶׁלָּא תִּקְלֹל וַתְּחַרֵּב אֶת אֲרֻמּוֹן". לפתע, רגעים ספורים לאחר שהוא נכנס לטיל באրמון, הוא מלך גבור, ומול עינינו שורף את הארון עד עפר! אך הינו מרגישם, ומה הינו רוצים לעשות לאדם זה באותו רגע?

הלוואי זה מה שקרה בשארם הראשון חטא. אמרו חז"ל (מהדרש קהלה ג, יג): בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחיוו על כל אליו גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי בשביבך בראשית. תְּנֵעַת שֶׁלָּא תִּקְלֹל וַתְּחַרֵּב את עולמי, עכ"ל. אדם הראשון עשה דבר גרווע מלשוף ארומו שלبشر ודם. הוא קילקל והחריב את כל עולמו של מלך מלכי המלכים שעות לאחר שנברא. וכל העולם שקלל והחריב נברא בשביבו. גורם ללויה של כל אדם עד סוף כל הדורות.

נשאל את עצמו, מה הייתה צריכה להיות תנובתו של הקב"ה באותו רגע בשארם הראשון אכל מעז הדעת? בודאי הינו חושבים שחמת המלך תבער בו, ומרוב עם נורא ענייש וייסר את האדם מיד בל' שם רחמנות. ודאי הינו מצפים שהקב"ה לא ירצה לשמעו מאדם הראשון, ולא להתעסק איתו כלל. אולם נעיין ונביט בדבריו של הקב"ה בעצמו, ואיך הוא באמת הניב והתנהג עם האדם, ונתפעל ונשתומם.

לאחר שחתיא, הדבר הראשון שהקב"ה אמר לאדם הראשון לא היה קללה או עונש. אף לא "ירד" עליו או השפיל אותו לאמר "רשע מרושע! החרבת את עולמי! לא יכולת לשמעו לציווי אחד קפוא?", כפי שהיינו חושבים. אבל מה באמת אמר לו ה'? ז"קרא ה' אלקיהם אל האדם ויאמר לו איבח". מפרש רשי" (בשם חז"ל): איבח - ה' ידע הוכן הוא, אלא ליבנים עמו בדברים, שלא יהיה נבהל להשיב אם עניישחו פתאום, ע"ש. הפלא ופלא! הקב"ה עשה להיפך ממה שהיינו חושבים. הוא נכנס עמו בדברים כדי שארם הראשון לא יבהל.

וממשיך ה' לדבר עם אדם הראשון: "ז"ה אמר מי הגיד לך כי עירום אתה, המן העז אשר צויתך לבתתי אכל ממנו אכלת". ומה

עונה לו אדם הראשון? "האשה אשר נתה עמודי היא נתנה לי מן העץ ואכל". כתוב רשי" שכאן אדם כפר בטובה, שלא אמר "האשה נתנה לי ואכל", אלא האשה "אשר נתה עמודי". אדם הראשון האשם את הקב"ה בחתאו! נתבונן, לאחר שחטא, קלקל, והחריב את העולם, מה אדם הראשון עושה? מאשים את ה' יתברך! האם זה לא מכעים? האם ה' לא היה צריך להענישו ולהוציאו למקום? אבל ה' שותק, ועober לאשה לשאול אותה אם היא אכלה, והוא עובר לנחש, ורק לאחר מכן ה' מענישם.

אך הפלא הכי גדול הוא שאחרי הקללות, הפסק אומר "ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור זילבישם". כתוב רבינו בחיי: ראיו היה שיאמר כתנות עור "ללבוש" (כענין שכחוב "ובגד ללבוש"). אבל רצה ליהם פועלות ההלבשה אליו יתברך להורות על אהבתו וחימתו על יצוריו, שאף על פי שחטאו, לא זו מותבון, והוא בעצמו השתדל בתיקונים ובגימול חסדים, עכ"ל. לא יומן כי יספר! לכארה היינו חושבים שהבל היה צריך להיות הפרק! איפה חמתו של המלך? איפה בעטו ורונו?

מבחן שהציגו שלנו של הקב"ה לגמרי מוותעה! והראיה הגROLלה היא, שאם היינו צריכים לנחש איך הקב"ה היה צריך להגב ולחתנתנו עם אדם הראשון, לא היינו מצפים שיתנהו אליו כמו שכחוב בתורה. נבו ונכיר את אבינו شبשים, האוהב אותנו יותר מכל דבר שבעולם. הרוצה וחפץ בנו יותר מכל דבר אחר. הוושב ומצפה לתשובתנו, אפילו אם קילקלנו והחרבנו את כל עולמו! אבל רחמן שלא מעוניין להעניש, להפחיד, ולהבהיר שום אדם. אלא להפרק, לוחש לנו "איכה", כדי שלא נפחד ונבהל. בא במו ידיו ומבחן לנו בגד ללבוש, לחם לאכול, בית לגור, וכל שאר הטבות שיש לנו בחיים, למרות שחטאנו לו אין ספור פעומים ללא תשובה! והכל כדי שנבין ונקלות, שאהבתו אלינו היא למעלה מכל השגה, למעלה מכל הבנה, ובכל שום הסברים וಗבולות כלל. כמה האדם מכוב את אבינו הרחמן אם הוא לא עושה תשובה וחוזר לידי המרמחות והאוובות! מה נוענה לו בשישאל אותו (והוא ישאל את כל

אחד מארתנו), "מדובר בני, למרות כל הטובות שהשפתי לך, וכל האהבה שהראיתי לך, לא שמעת בקולו? למה לא האמצת קצת יותר? האין יודע שאני מתגעגע ומחכה לך בכל עת ובכל רגע ממש! מדובר התרחחת ממני כל כך?". هي רצון שנוכה להכיר את אבינו אב הרחמן, ובוכות זה נוכה לנצל את רחמנותו האינסופית ולשוב אליו מהאהבה אמהית... עכשו!

◆◆◆ תרגול מעשי – להכיר את הבורא מחדש בכל יום ◆◆◆

כתב רבי משה רוזנשטיין (יסודי הדעת ח"ב פרק פג): כתוב בתורה "בחדרש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות יט, א). אמרו חז"ל (רש"י שם) "ביום הזה", שייהיו דברי תורה חדשים עליך באילו היום נתנו.

כמו כן, ידיעת הבורא יתרברך צריכה להיות לאדם בכל יום לדבר חדש. הנה צייר האדם במחשבתו, שעד הנה, כל ימי שהיה חי, לא ידע מואמה, אף בהשערה, מידיעת הבורא יתרברך. והיה כל ימי חי וראה את עצמו בדר גולמו, נידח ונעקב. לא היה לו לפני מי לשפוף שיחו ולהגיד צרכו. לא היה לו לפני מי להתחנן ולבקש על חייו ועל חייו בני ביתו ועל צרכיו ומחסוריו הרבה. לא היה לו לפני מי להגיש דין על בני המציצים ומרעין לו. היה רואה את עצמו ואת בניו ובנותיו אהובי לבו, עזובים ומופקרים לכל גע ומחלה ולכל תקלת ולכל מני פורענויות, ואין מישחו בעולם שישרם ויצילם מכל זאת. היה רואה את עצמו ואת בני ביתו צפויים תמיד לחרב ולרעב ולדבר ולכל הרעות שבulous, ולא מצא מקום להסתיר ולהנצל, ובמי לחסות תחת כנפיו. לא נמצא בכל העולם מישחו שידע וירגש גען לבבו ומצוקותיו ויגנוו הרבים. ראה בכל העולם זרים ונכדים לו, אין מי שידאג בערו ויתן דעתו עליו. נמצא תמיד במר נפשו ומצוקת רוחו, ואין מישחו שיפיג את צערו ממנו. והנה פתאום נודע לו שיש לו אדון העולם, הוא הבורא והוא היוצר ועשה הכל, אדון כל הבריות, אלקיו כל הנפשות. אשר אהבהו

ונוצרהו כאישון עינו כאשר את בנו יהידו, משגיח ומרחם עליו לשמרו ולהצילו מכל צרה. זו ומפרנס אותו, תמיד ידו פתוחה להשביע לו רצונו. יש לו עתה לפניו מי לשופך שיחו ולהגיד צורתו, ולהתחנן ולבקש מלפניו על עצמו ועל בני ביתו, על חייו ועל חייהם. וידוע עתה שאין הוא עוד בדד ונעוז, כי אם בכל מקום שהולך, בוראו ויוצרו עמו. ומצוי לו בכל עת לבקש ממנו כל מshallות לבו הטוב, ויש לו עתה לפניו מי להגיש דינו על בני אדם המרעים לו. הנה יש לו עתה מקום מבצר ובתו להסתור שמה, ולהנצל מכך כל אויב ואורב ומכל נגע ופגע ומכל מין רעות המתרגשות לבוא. הנה תחת אשר עד עתה היה כחרם המתגלו בחוץ, הנהו עתה יושב בסתרulo ובסצלו תולונן. כל זה-node לו עתה אחורי אשר עברו עליו הרבה שנותיו אשר לא ידע מאומה.

הנקל לציר את שמחתו הנדולה ואת ששן לבו, וכמה היה עליו ושם חמיד, ולא היה מסיח דעתו מבוראו יתברך אף רגע אחד, ותמיד תחולטו בפיו, ורואה את עצמו מאושר וモוצלח כל ימי חייו. הנה עניין מיצאות בוראנו ויוצרנו יתרברך, אם היה לנו בכל יום דבר חדש אשר לא ידענו עד עתה, וסבלנו מזה עניינים גדולים וסורי הנפש, לא הוה קץ לשמחתנו, והיינו יודעים ובמיהים כמה יש לנו לשם בידיעתנו ממילך העולם אשר הוא אבינו ומלאנו, ע"כ דבריו הקדושים.

❀ מכתב חיוק מהרב פינקוס ❀

לכבוד חברו היקר אני מכירו שליט"א

קראתי את מכתבך ולא הגעתи למדרגה לחת עזות ולומר לך מה לעשות, אבל אתה יודע מה שנראה לעניות דעתך אחרי התיאור של הדברים שכתבת.

נראה לי שאתה משתמש מאוד בעלייה בתורה ויראת שמים, אתה עושה את כל יכולתך ויצאת ידי חובת השתדלות. עבשו אתה נמצא בשלב שאתה צריך עורה מבחוין. הסיבה לה הוא פשוט מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים, לזכות בתורה ולהשך פנימי, ובכל

שתיארת, זה פשוט למעלה מכוחות אנושיים, אף על פי שודאי צריך גם השתרדות מצידנו, אבל מגע רגוע שצורך לפני העורה מבחויז.

על כן אני אתן לך שם וכתובת, שלוו תפנה והוא ייעור לך.

קוראים לו ה' יתברך.

הוא חזק מאד, שבאמת הוא ברא הכל, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באופן אישי, והוא מהכח בכליון עיניים שתפנה אליו.

אין בעיה למצוא הכתובת שלו יתברך, שהוא נמצא בכל מקום, כפשותו, גם הרגע הזה שאתה קורא את המכתב אתה יכול לפנות אליו.

אני כותב זה, מפני שהרבה חשבים שהוא עניין של תפילה ועשיות מצווה וחיפוש מדרגות. כל זה נכון אבל איןו העיקרי – העיקר הוא שהקב"ה אישיות ברורה, חי וקיים, שאפשר להפoms אליו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך.

ומזה שהדבר יותר פשוט ופרקטי – יותר טוב יותר מועיל, והעיקר שהוא קשר אישי – פשוט למספר לו על הבעיה שלך, ולבקש ממנו עוד פעם ועוד פעם.

כוי שיתן לך עצה אחרת, חבל על ההשתדרות, תלך ישר למי שיכל לעזור באמת, ותחפoms אותו ואל תעוזב אותו, "אל תתני דמי לו" עד שהשגת את כל שכך חפים.

החותם בכבוד גדול לבן תורה המהפש באמת,
ורק חבל שאינו יודע היכן לחפש.
שמעון דוד פינוקס

"לך לעצמך" - הפגישה עם עצמנו

❖ מי הוא יהודי? ❖

המשמעות של ליקוד, רבי נתן ואכטפוייגל זצ"ל^א היה רגיל לומר בשעת קידוש לבנה: אדם עושה קידוש לבנה במשך שבעים שנה ונותן לחברו "שלום עליכם", ועוד מփש מישחו שאפשר לומר לו "שלום עליכם". והאדם לעצמו, מעולם לא נתן "שלום עליכם", ועודין לא נפגש עם עצמו, ע"ב.

מי הוא היהודי? כולנו יודעים שיש לנו גוף ונשמה. לכן באפשרותנו להיות את עצמנו באחת משתי הנוסחאות הבאות:^ב א. גוף שבתו נשמה. כלומר עיקר היהוי הוא עם הגוף, אלא שבתוך הגוף נמצא גם נשמה. ב. נשמה שמילובש עליה הגוף. כלומר האדם מודחה עם נשמתו, אלא שעלה ישנו לבוש תנקרא בשם "גוף".

האמת ברורה – יהודי אינו גוף, היהודי הוא נשמה קדושה, חלק אלה ממילול. עורו ובשרו אינם אלא לבוש תנקרא בשם "גוף". נתבונן נא: האם ישנו אדם המזוהה את עצמו עם החולצה שהוא לבש?

א. לקט רישומות, עמוד כו.

ב. כפי שכותב בספר "דע את עצמך", עמוד עה.

ג. כן כתוב ורבינו חיים ויטאל בשעריו קדושה (ח"א, שער א). וחוכchia זאת מהפסקוק "עלبشر אדם לא יסך" (שמות, ל, ל), "בשר אדם" כלומר שהבשר הוא דבר צדדי וחיצוני מעצם האדם. וכן מוכחה מהפסקוק "עור ובשר תלכשנו ובעצמותנו וגדרים תסכךנו" (איוב, י, ז).

הרי בלילה היא כבר נמצאת בכיסה ובבוקר הוא לובש חולצה אחרת. כשם שברור לאדם שהוא אינו חולצה ומוכנסים, אלא אדם לבוש, בן יהודי אינו אלא נשמה הלובשה בגוף.

למרות זאת, לא קל להרגיש שאנו נשמה الملובשת בגוף. כתוב הרמה"ל (פרק ה, א פ"ג במין האנושי): האדם מורכב משני הפליגים, דהיינו מנשמה שכלית זוכה, וגופו ארצי ועbor, שכלי אחד טה בטבע לצדוו, דהיינו הגוף לחומרות והנפש לשכלויות. ותמצא ביניהם מלחמה, באופן שם תגבר הנשמה, תתעללה היא ותעללה הגוף עמה... ואם יניח האדם شيئا בו החומר, הנה ישפֵל הגוף ותשפֵל נשמו עמו, ע"ש. מכאן נבין, ככל שהאדם נמשך אחר גופו ותאותיו, הוא מודחה יותר עם גופו. מתגבר אצלו כה גוף ומסתתרת ונעלמת נשמו, עד שהוא לא זוכה "להכיר" אותה ולהרגיש ב"אני" האמתי שלו כלל.

❖ אישיותו של רבי אלעזר בן דודיא ❖

בתוב בוגרא (עבודה וזה י), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרci הים והיתה נוטלה כים דינריין בשכלה. נטל כים דינריין והלך ועבר עליה שבעה נחרות. בשעת הרגע דבר (השימוש) הפicha. אמרה, בשם שהפicha זו אינה חוזרת למקוםה, לך אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה. החל וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים לך נבקש על עצמנו, שנאמר "כִּי הָרִים יְמַשׁוּ וְהַנְּבֹעוֹת תָּמוֹתִנָּה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים לך נבקש על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמֵי כָּעֵשׂ נְמַלְחוּ וְהָאָרֶץ כָּבֵד תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים לך נבקש על עצמנו, שנאמר, "זָהָרָה הַלְבָנָה וּבָוֶשֶׁת הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים לך נבקש על עצמנו, שנאמר, "וְנִמְקֹם בְּלֵבָב הַשְׁמִים". אמר: אין הדבר תלוי אלא בי. הניח ראשו בין ברכייו וגעה ברכיה עד שיצתה נשמו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי

אלעוז בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא". בכה רבינו אמר, יש קונה עלמו בכמה שנים, ויש קונה עלמו בשעה אחת. ואמר רבינו, לא דין בעלי תשובה שמקובלין אותן, אלא שקורין אותן "רבבי", ע"ב.

הגמרא פותחת את הסיפור במילים "אמרו עליו על רבינו אלעוז בן דורדייא", למדנו שהוא היה ידוע ומפורסם בחטאיו. שמו היל פניו כמי שלא היה זונה בכל העולם שלא בא עלייה, ולא ניסה להסתיר זאת כלל. לא מדובר פה באדם שתקפו יצרו לחטאו, אלא באדם השקוע כל גופו ביצרו ובהטאותיו.

המהר"ל^ד מאיר את עינינו לגבי רבינו אלעוז בן דורדייא. נצטווונו בתורה "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ג, ה). "בכל לבך" – הלב הוא מרכזו חיות הגוף, ומקור כל הרצונות והתאות, ועל האדם להעתיק את התאות הגוף שיתאותו להקב"ה. "ובכל נפשך" – במעսירות נפש. "ובכל מאדך" – בכל ממונך. רבינו אלעוז בן דורדייא היה כל כך אדוק בעבירה זו, שמספר עליה את נפשו, גופו וממוני. הילך דרך רחוכה עד כרכי הים, והוא מוכן לסבול את טרשת הדרק אשר מי כמוש משברת את כל הגוף. הרי טרה בגוףו (בכל הלב בכל הגוף) – בוגר "בכל לבך". סיכון נפשו לעבר עלה שבעה נהרות, על כל המכשולים שבהם – בוגר "בכל נפשך". וגם זימן כספ רב – כסם מלא דינרין – על מנת למלאת התאותו – בוגר "ובכל מאדך". ככל היה ברשות התאותו ללא שיר. וחוז"ל אמרו שהיא היה בכרבי הים ללימוד על עצם ריחוקה ממונו, ואמרו שהיו שבעה נהרות מפסיקות ביןו לבינה, לומר שהיא הפסק גמור ביןו לבינה.^ה התאותו הייתה ללא גבולות ומעצורים.

ד. נתיבות עולם, נתיב התשובה, פרק ח'. על פי הסברו של השפטוי חיים, מועדים א, התחילה הספר. ועיין עוד בחירושי אנדרות לעברוה זורה ז.

ה. המספר שבע מבטא המצית של עולם הטבע, כלומר רבינו אלעוז בן דורדייא חזה כל מכשול אפשרי בדרכו אליה.

הוא נילו לנו כל זה כדי ללמדנו שאלעזר בן דורディא נمشך כל כך אחר תאות גופו עד שאיבד את אישותו ועוצמיותו למחרי.

﴿ "מקומו של אדם" ﴾

"מקומו של אדם" הוא אישותו ועוצמיותו, ואלעזר בן דורדייא נמשך אחר תאות גופו "בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו", עד שהוא "יצא ממקומו" ואיבד את אישותו ועוצמיותו למחרי.

מבואר בספרים¹ שתאות ניאוף כוללת את כל שאר התאות. ואיתא בח"ל (ספרא קדושים, פרשה ג) שהמליה "זימה" פירושה "זה מה הוא". והכוונה² שאדם הנמשך אחר תאות ניאוף זימה, מאביד את אישותו זהותו, עד שאיפלו את עצמו אינו מכיר - "זה מה הוא". וזה בבחינת "וילכו אחרי התבָל ויחבלו" (ירמיהו ב, ה). כלומר, בעבור שאדם הולך אחר התבָל, נעשה גם הוא התבָל מבלתי ממש (עיין במצודה רוד על הפסוק).

עתה נבין³ את עומק אמרית הזונה: "בשעת הרגל דבר, הפיחה. אמרה, כשם שהפיחה זו אינה חוותה למקומה, כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה". אפילו הזונה הזאת, כשראתה שרבי אלעזר בן דורדייא היה ארכוק בחטא "בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו", הכירה שכבר אין כאן "אדם", אלא " התבָל" – ולכך הפיחה. היא " התבָל מאום", רוח שאין לה קיום מעבר לרגע. כך היא לא ראתה בו כל הזונה, אלא " התבָל מאום", רוח, בהיותו כולם כבוש בידי יצרו ודמיונו עד תום. הזונה תמהה על אלעזר בבחינת "זה מה הוא" – הינו "אדם מהוק", חסר זהות וקיים. אלעזר בן דורדייא "יצא ממקומו" ונחפר לתבָל.

. עיין בספר יושר דברי אמת, קונטרס דרך אמת א. ולקוטי הלכות, הלכות נשיאת כפים הלכה א.

. על פי המהרא"ל בנתיבות עולם, נתיב התשובה, פרק ח.
ת. על פי המהרא"ל שם.

הזונה ידעה שהתשובה היא למצוא את הדרך חוזה אל שורש הקיום האישי. ובראותה את המהלך העצום שאלוור יוצר בינו לבני "מקומו" – אישיותו ועצמיותו – חשבה ה"אדם" אלעוור נעלם, ואין לו דרך חוזה אל עצמיותו ושורש קומו, וממילא אין לו תשובה. אין כאן "אלעוור" כדי שיזהר לעצמו, כאשרה "הפחחה" שאין לה דרך חוזה למקומה כי היא כבר נעלמה. ולכן היא אפילו לא אמרה משפט זה אליו ישירות, אלא אמרה זאת לעצמה, כי הרגשה שאין כאן אדם שאפשר לדבר אליו כלל.

♦♦♦ תשובה – הדרך חוזה אל עצמנו ♦♦♦

למרות זאת, רבי אלעוור בן דודיא זכה לעשות תשובה שלימה. מזה לומדים שכנה התשובה להחויר את האדם אל עצמו אף שהליך לכרכיו היום – לסוף עולמו. יש דרך גם כאשר אדם נמצא בהעלם מוחלט מעצמו. וזה החידוש הנפלא של מצוות התשובה.

ואפשר שזו הייתה כוונת רבינו שאמר "יש קונה עילמו בשעה אחת". כתוב החיד"א (פתח עינים, עבודה זורה ז), CIDOU adam nkrav ulam katan. ממילא המושג של "קונה עולמו" פירושו שקונה הוא את עצמו, ע"ש. ולפי דברינו זה נפלא. מרווע האדם נקרא "עולם"? "עולם" הוא מלשון "העלם" ו"הסתירה", כי אלקותו יתרחק נמצאת בהעלם והסתירה בתוך העולם. במקביל, נשמהתו של אדם (האלוקות שבו) נמצאת בהעלם ובסתור בתוך גוףו, ולכן הוא נקרא "עולם". ויש אדם הנמצא בהעלם מוחלט מעצמו, עד שאיבד את עצמיותו וחזרתו למורי. בכלל זאת, "יש קונה עולמו בשעה אחת", דהיינו בכך התשובה לknut לadam בחזרה את עצמו – נשמותו – מהעלם וממהפרתו הגמור.

תשובה משמעותה לשוב אל ה' – וזה גוףא השיבה אל עצמנו, בהיותנו חלק ממנו יתרך. וזה שכנות לגביה התשובה, "כִּי קָרֹב אֶלְךָ

הדבר מאור" (דברים ל, ד), כי מי שב לה', בעומק הוא גם שב לעצמו. הוא מגלת את החלק אלוה ממול שבקרבו ומזהה אותו.

עתה נבין דבר נפלא. בغمרא (יומא פו): אמר רבי לוי "גדולה תשובה שמנעה עד כסא הכבוד". יש לדركן, מדוע רבי לוי אמר שתשובה מגעת דוקא עד "כסא הכבוד"? הסברנו שכאשר יהודי חור להקב"ה, הוא בעצם חור אל עצמו, אל נשמתו. זה גופא מה שרומו לנו רבי לוי. שורש ומקור נשמות ישראל הוא מתחת כסא הכבוד. אם כן, כאשר אדם עושה תשובה וחור אל ה', הוא חור אל עצמו ומגעים למקור נשמו שמתחת כסא הכבוד!

❖❖❖ "הובה היה" ❖❖❖

כתב הרוב דסלר:^י מעשה באשה אחת שמת בנה יהודה בקטנותו, ויצאה מדעתה, ולא היו היה חיים, עד שבא אחד והביא לפניה סחבות וסמרטוטים בדמות בנה, ונήגה בובבה זו כמנהגה עם ילדה. ובדמיונה היה שהוא חי, ומחמת זה חורה לתפקיד כאחד האנשים. אשה זו דבכה בדמיון, וכן הם היה, כי אף שהיה חיים אשר בהם יש לה ההרגשה שלידה חי, ושמחה בוה, אבל אין היה ואין שמחתה אלא דמיון. ולפי דעת כל אדם מוטב היה לה להצער בעור אבל האמתי כל ימיה, מלחשגע בהתרבכה בחו"ד דמיון, למרות שעיל ידי וזה יכול היה לתפקיד כאחד האנשים, ע"כ דברי הרוב דסלר.

אדם רגיל מסתכל על אשה כזו וחושב שאין לו שיוכות לדמיונות ולשגעונות כאלה כלל. חושב הוא שהתרנגולות כזו אינה נוגעת לרוב בני אדם, ורק למעטם מהמשוגעים. אבל המעמיק יבין, שיתכן מאוד שרוב אנשי העולם יותר מדומינאים מאשר זו! היא דמיינה שהובה היה בנה. ואילו אנו מדמיינים שהבשר, עור, גידים, שיער, דם – הגוף – זה

י. זהה, הובא בראשית חכמה קדושה ו, כה.
יא. מכתב מאליהו על אלול-ראש השנה, עמוד סה.

אנחנו! הנוף הוא רק לבוש, כעין בובה! ואין מדומיין יותר מיהודי, שהוא באמת נשמה חלק אלוה ממועל, החושב שהוא נוף. אדם זה אינו מדומיין שהבן שלו בובה, אלא שהוא עצמו בובה! היה שגנון גדול מזה?

← ♡ "לך לך" – לך לעצמך! ♡ →

זה סוד הפסוק "ויאמר ה' אל אברם לך לא ארץ וממולתך ו מבית אביך" (בראשית יב, א). כתוב החתום בספר שלך לך פירושו לך לעצמך, כי האדם תוכו טוב חלק אלוה ממועל, וקליפותיו וארציותו גופו המקופים וסוכבים את נפשו היפה, מהה המונעים ממנו כל טוב. ולפעמים זוכה להגבר נפשו על גופו מצד עצמו, אך ביתו וארצן מולתו והנהנותיהם מנעו כל טוב ממנו. ומפני המונעים האלה אין אדם יכול להגיע אל עצמו, רוצה לומר עצמיות ומחשבתו הפנימית חלקו לאקי ממעל אשר בקרבו, אשר זה הוא האדם באמת. על כן אמר הקב"ה לאברהם: לך לעצמך לתוך פנימיותך, מארצך – גוףך, הארץ שבקב"ה ע"ש.

סוד התשובה הוא "לך לעצמך"! וזה על ידי שהאדם הולך "מארציו", מהארציות שבו, המסתירה את נשמתו. זה בדיק מה שעשה רבינו אלעזר בן דורディא – אמר, אין הדבר תלוי אלא בי. הגיה ראשוני בין ברכיו ונעה ברכיה עד שיטתה נשמהו". הוא קיים "לך לעצמך" על ידי "לך מארצך" – החל מארציותו וחזר אל עצמו, אל נשמו, אל הקדושה. וכך עיבר הוא הכנים את ראשוני בין ברכיו ונולד מחדש, ו"פנש" את עצמו לראשונה. ולאחר מכן גילתה את עצמו לראשונה, יכול לומר אין הדבר תלוי אלא "בי". אדם שאינו מכיר את עצמו, לא יכול לומר "בי".

❖ מאיפה לנו הכה לשוב לעצמנו? ❖

נשאלת השאלה, מאיפה יש ליהודי שנפל לדיווטה תחתונה וشكע עד עומק תהום, את הכה לשוב להקב"ה ולעצמיו?

אפשר להסתכל על רשות ולראות אדם שפֶל, פושע ומרדן... אדם רע! האם זו באמת מהותו העצמית של הרשות? התשובה היא, לא! מהותו האמיתית של כל יהודי, כולל הרשות, היא נשמהו הקדושה שהיא חלק אלה ממועל. וכשהם שלא שירק פגם בהקב"ה, כך לא שירק פגם בשום חלק ממננו יתברך, בשום נשמה מנשימות ישראלי. אריהה בוגר (סנהדרין מד) על הפסוק "חַטָּא יִשְׂרָאֵל" (יושע ז, יא) – "אף על פי שחטא, ישראל הוא", כי החטא אינו פוגם בעצם קדושת היהודי. בפנימיותו של היהודי הוא קדש קדשים ללא שום קשר למעשיו ולפעולותיו הרעות.⁵

ואיתא במדרש (בראשית רבכ סה, טו) על הפסוק "ויאמר יעקב אל רבקה אמרו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק" (בראשית כו, יא). "וأنכי איש חלק" – כמו שכותב "כִּי חָלֵק ה' עָמוֹ" (דברים לב, ט). רבינו לוי אמר משל לקוין (בעל שער) וקרח שהוא עומדים על שפת הנורן. עליה המזין בקוין, ונסתבר בשערו. עליה המזין בקרת, ונתן ידו על ראשו והעבירו. כך עשו הרשות (שהוא איש שעיר) מתלבך בעוננות כל ימות השנה, ואין לו במא יכפר. אבל יעקב (שהוא איש חלק) מתלבך בעוננות כל ימות השנה, ובא יום הכפורים ויש לו במא יכפר, ע"ב.

ביאור הדברים: נשמות ישראל הם חלק אלה ממועל ("כִּי חָלֵק ה' עָמוֹ"). לכן אפילו אם היהודי ירשע דרכו בתכלית, אותו חלק אינו נפגם והרע לא נדבק בו, אלא הוא כאיש חלק שבכל חלק נופל ממנו. ממילא יכולת כל יהודי לשוב בתשובה ולתקן את כל אשר פגם כל חייו ברגע אחד. וכן, אפילו אם הוא בהעלם ובסתור מוחלט מעצמו, ביכולתו לשוב לעצמו, לאחר ועוצמיו לא נפגעה. מה שאין

יב. עיין רשי שם. וכותב רבי צדוק הכהן (רבי ספרים אות ל): "כִּי יִשְׂרָאֵל דְבָוקִים בַּה' יִתְבָּרֵךְ, וְאַפְּלֵי פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל, דָאַפְּ עַל פִּי שְׁחַטָּא יִשְׂרָאֵל הוּא, כִּי 'חָלֵק ה' עָמוֹ', ע"ש".

יג. אמר רבי מרדכי מלכוביץ זצ"ל (תורת אבות, עמוד קע אות ט): "יהודי הוא כמו מטבע. ואם כי יש ולפעמים הוא מעלה חלה או מלכבלך בביין, צריך רק לרחציו ולמרקו ולנקותו, והוא יחוור אליו שוב זו אורו בבחילה", ע"ב.

כֵן עַשְׂיוֹ, שֶׁהוּא אִישׁ שָׁעֵר, כְּמוֹ שְׁטִיחָה, כָּל הַלְּכָלָק נַדְבָּק בּוֹ, וְאֵי אָפָּשָׂר לְהַפְּרִידָוּ מִמְּנוּ.^{יד}

והדברים נפלאים ביותר, שהרי בעל המימרא שאמר "גדולה תשובה שמנעת עד כסא הכבוד" הוא רבינו לוי. ובעל המימרא של המשל עם הקווין והקרח במדרש, הוא גם רבינו לוי. וזה מדהים, כי מאמרו אחד של רבינו לוי מבאר את מאמרו השני. דהיינו, הסיבה שתשובה מגעת עד כסא הכבוד – וניתן לכל יהודי להזר לעצמו ולנשיותו – היא גופא בכלל שהוא איש חילך, וכל הרע אינו נדבק בו, ועוצמיו לא נפנמה כלל.

✳️ הסתכלות נcona על העבירות שלנו ✳️

ביארנו לעיל היהודי הוא חלק אלה ממועל, ואף על פי שחתא "ישראל" הוא, ופנימיו לעולם לא נפנמת. זה עומק הגمرا (ברכות ז): "רבון העולמים, גלווי יודיע לפניו שרצוננו לעשות רצונה,ומי מעכבר? שאור שביעסה" (דהיינו החצר הרע – רשי). אפילו אם כל מהלך היה של היהודי הוא נגד התורה, רצונו האמתי הוא אך ורק לעשות רצון ה'. וזה לשון רבוי צדוק הכהן מלובליין (דברי סופרים, אות לח): "כוי לבנו [של כל היהודי] טוב, ורק היצר מסיתו לכל חטאיו. ואצל ישראל באמת הוא כן, שלא ידח מהם נרת, ואף על פי שחתא ישראל הוא, דשורש עמוקי לבנו דבוק באקלים חיים חלק ה' עמו", עב"ל.

ובכן רואים מדרבי הרמב"ם הידועים בהלכות גירושין (פ"ב הלכה כ), לנבי אדם שאינו רוצה לחת גט לאשתו, שכופין אותו עד שייאמר "רוצה אני". ואף שהבעל צריך לחת גט מרצונו, וכיון הבעל לכארה אינום, ורק מסכימים בכך מלחמת המכות, אבל לבנו הוא לא רוצה לחת גט,

---

יד. עיין בשפת אמרת ליום כיפור שנת תרג'ו. והביא שם בני ישראל דומים ללב שאינו מקבל מום, ברכתייך "כולך יפה רועית ומום אין ברך" בעזם. כמו שכחוב "שחורה אני ונואה", ע"ש.

הנתק כשר. והסיבה, כי אין זה נקרא שאנסו אותו לחת גט, אלא הוא אנט את עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, לאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העברות, אלא שיצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכחה עדר שתתSSH יצרו ואמר "רוצה אני", כבר גרש לדצנו, ע"ש.

אם כן, מהי ההסתכלות הנכונה לנבי העברות שהאדם עבר? הנכיה מכנה את העברות "בגדים צואים", כדכתיב "הסירו הבגדים הצואים מעליו" (יראה ג, ז). מגללה לנו התורה, שלעולם אין העברות יהודוי עובר נעשה חלק ממנו, אלא הם רק כמלבושים מלוכלכים שעוטפים אותו. י"ז וכשם שאין האדם מודחה עם מה שהוא לבוש, כך אין לאדם להזהות עם העברות שעשה. על האדם להזהות עם עצמו מהותו, נשמו הקדושה. אדם הנופל בחטא בלילה, כשקסם בובוק אומר "אלוקנו נשמה שנחת بي טהורה הוא", שהרי באמת נשמו עומדת בטוהרתה, למרות רוב פשעו. וזה מה שחז"ל (סנהדרין סד) שבחו את ישראל, שאפילו כאשר עבדו עבורה וורה נאמר עליהם "הנצמדים לבעל פעור" (במדבר כה, ה), דהיינו שלא נעשו חלק עם הרע, אלא רק נצמדו ונתקרבו אליו כצמיד על ידי אשה. אבל כשהועשים רצון ה' כתוב עליהם "ואתם הדבקים בה", שרבוקים בה' ממש, "קב"ה וישראל חד הוא".

﴿ איזהו מכובד? המכובד את הבריות עם מטאטה ﴾

בתוב במשנה (אבות ר, א): איזהו מכובד המכובד את הבריות שנאמר "כִּי מְכַבֵּד אֶכְבָּד וּבּוֹי יְקָלוּ" (שמואל א, ב, ל). שמעתי פירוש נפלא מידידי הרב איתמר בן שבת: נספָק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן שלג, סעיף ב), אסור לכבד את הבית אלא אם בן הקרע מרוצפת, ע"ש. והמקור מהמשנה (שבת צה) תנ"ו רבנן... המכובד בשבת בשונג, חייב

טו. כהמדרש הנ"ל, שישראל נמשלו לאיש חלק ואין הרע נדק בעצמויהם.

חטאת, ע"ש. מכבר פירשו לטאtot. וכוונת המשנה: "אייזה מכובד? המכבר – דהיינו המנקה – את הבריות", כלומר שמהווים את בנו של ה' בתשובה ומנקה אותם מטאtot – הוא המכובד בעיני אבינו שבשמים, עד כאן שמעתי, ורפה"ח.

נראה לי בס"ד להוסיף דבר נפלא. המשנה נקטה "המכבר" את הבריות, ולא "המנקה" את הבריות וכదומה למדנו דבר נפלא. אייה סוג לכליוך אדם מכבר ומנקה בmetaot? רק לכליוך חיוני, כגון אבק או פירורים וכדומה. אבל אם הכליל נבלע לתוך הרצפה ונעשה כתם, את זה לא מכבדים ומנקים עם metaot. הסברנו שהחטאיהם של יהודיו הם כבגדים מלוכלים, לכליוך חיוני שאפשר לנוקות נקל – שאפשר לטאtot. וזה שרכמו חז"ל, אייזה מכובד, המכבר את הבריות, דהיינו למנקה את הבריות (מחזרין בתשובה) עם metaot! הוא מבין שככל הרע שיחור עשה אינו חלק ממנו, אלא הכל כמו אבק שעלה הרצפה, ובנקל יכול להחויר יהודי בתשובה ולנקותו מכל הכליל אשר עליו.

זה נפלא, כי זה ממש כפשוטו של המשנה, דהיינו "המכבר" את הבריות – שנוטן להם כבוד וחשיבות. שהרי הסיבה שהוא "מכבר" ומנקה את הבריות עם metaot, היא בגלל שם נשמה קדושה חלק אלה ממועל, והרע לא נברך בהם. נמצא בוהה "מכבר" ומנקה את הבריות עם metaot, הוא בעצם "מכבר" אותם כפשוטו – מחשיכם ומיקרם, כי הוא מראה שהם חלק אלה ממועל, הדבר וכי מכובד שבעולם!

"אייזה מכובד המכבר את הבריות, שנאמר 'כי מכבדי אכבר'". לכאורה קשה, המשנה מדברת על אדם המכבר את הבריות, והפסקן מדבר על אדם המכבר את ה'? ולפי דברינו זה נפלא, כי בוהה שהוא "מכבר" ומנקה את הבריות בmetaot, הרי הוא "מכבר" אותם ממש שמחשיב אותם לנשמה חלק אלה ממועל, ובוהה הוא גופא מכבד את הקב"ה עצמו, בהיותם חלק ממנו יתרך. ומכבר את ה' בוהה שמראה נשמות ישראל – שהן חלק ממנו יתרך – ליעולם אין פגימות ומלוכלות.

הרשע האמיתי ♡ ♡

בתוב בהנדרה של פסק, כנגד ארבעה בנים דברה התורה... רשות מה הוא אומר, "מה העבודה הזאת לכם" (שמות יב, כו), לכם ולא לך, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר. אף אתה הkahה את שינויו ואמר לו, "בעבור זה עשה ה' לי בצעתי ממצרים" (שמות יג, ח), לי ולא לך, ואילו היה שם לא היה נגאל. ושאינו יודע לשאול, את פתח לך, שנאמר "והנרת לבך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצעתי ממצרים" (שמות יג, ח). הקשו המפרשים, מדוע התורה רמה תשובה לרשע באותו פסק שרמו תשובה לשאינו יודע לשאול?

לפי דברינו הנ"ל, נבין זאת באופן נפלא. למרות שבפלוי חוץ הרשות אומר "מה העבודה הזאת לכם" ומוציא את עצמו מן הכלל, בפנימיותו, נשמתו צוועקת "יעוזב רשות דרכו וישוב אל ה'" (ישעיהו נה, ז), כי זה רצונו האמיתי! הרשות באמת רוצה לשאול כיצד לعباد את ה', אך יצרו הרע מפתיר את רצונו האmittiy, ונשאר כ"אינו יודע לשאול!"! לכן הפסיקו שרומו תשובה לרשע, הוא אותו פסק שרומו תשובה לשאינו יודע לשאול, להורות שבפנימיותיהם הם שווים. וזה גופא הסיבה שההתורה מכנה אף את הרשע "בן", כי בפנימיותו הוא באמת בן למקום כמו החכם.

חידוש זה לומדים מהג הפסח. הקב"ה קרא לנו "בני בכורי ישראל" (שמות ה, כב) דוקא בהיותנו במצרים, שקוועים במ"ט שערן טומאה, בבחינת "הלו עובי עבודה זורה והלו עובי עבורה זורה". ה' לא המתין לקרוא לנו "בני" עד לאחר שיצאנו משפל מצבנו ונתקדשנו בהר סיני, להורות שהודי הוא בן קדוש לה' ללא קשר למעשי החריזונים, ואין הם משנים את מהותו האמיתית כלל. וכרבבי מאיר האומר, בין אם ישראל עושים רצונו של מקום, בין אם אינם עושים רצונו של מקום, קריים "בני" (קידושין לו).

לכן, אפילו אם רשות צעק "מה העבודה הזאת לכם" ונראה ככופר בעיקר, באמת דבריו אינם אלא מן השפה ולהזין. בפנימיותו,

הוא בן קדוש המשתקק לדבר אחד בלבד – לעשה רצון אביו שבשמים. ובין שבָּה הרע שעשו אינו חלק ממנה אלא לבוש בלבָּה, אפשר לפחות את לבושו המלוכלך ולהחזירו בתשובה ברגע קט. זה שמצוין מהאדמו"ר מרזין *לפריש את הפסוק* "ברחק מורה ממערב הרחוק ממנה את פשענו" (תהלים קג, יב), שעל ידי סיבוב כל שהוא – כמו אדם מסתובב מזרחה למערב – יכול אדם להתרחק מפשיעו, ולהתקרב לה' יתברך. וזה שאמר רבי אשר מסטאלין^{טו} על הפסוק "בנים לא אמון בהם" (דברים לב, כ) – שלעלם אין אמונה ביהודי, כי יכול להיות רשות כל ימי חייו, וברגע אחד להתחפה לצדיק. וכדוגמת יציאת מצרים, שעם ישראל היו שקוועים בטומאות מצרים, וברגע אחד יצאו משם ונכנסו לצד הקדושה.^{יז}

בתיב "ובערת הרע מקרך". ונראה לי *לפרש* שהتورה מורה לאדם לבער את המחשבה שהרע שהוא עשה נוגע לקרבו ולעצמיותו. על כל יהודי לדעת שקרבו תמיד טוב וקדוש, למורות רוב פשיעיו. וכן מורה לנו דוד המלך: "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לה, ט). כמובן, היהודי צריך לסור מהמחשבה שהוא עצמו רע, ועליו להתחבר לפנימיותו הטובה. ובזה ייכה לעשות טוב בפועל ממש, ולאילך בראשת יצרו המרימה אותו שהוא כבר אבוד ורחוק מהתשובה, וממילא יכול לעשות מה שלבו חפץ.

טו. מובא בסוף ספר בית אהרן.

יז. כתוב הבית אברהם (שבת שובה ר"ה שובה) על הפסוק "שובה ישראל עד ה' אלךך כי כשלת בעונך" (הושע ז, כ): אפילו הגינו העונות עד ה' אלךך, בכל זה שובה ישראל. "כ כי כשלת בעונך", כל העונות הם רק כשלון, כי שורש נשמות ישראל הזכובה מתחת כסא הכבוד ונמשכת רק להטיב, והרע רק מצד פתו היוצר הרע. ואחר כך מפilio ביאוש כי לא תועל לו תשובה כי גדול עוננו מנשוא, וביחוד אם פגש בחטאיהם כאלו שמצוינה בספרים הקדושים שאין מועיל תשובה עליהם, וגם על זה נאמר שובה ישראל עד ה' אלךך כי כשלת בעונך, ואין ח"ז להתייחס כי הם רק כשלונות, וידיו פשוטה לקבל שבין הרוצים באמת, ע"ש.

❖ אשת פוטיפר ורבי אלעזר בן דורדיא ❖

כתבו לגבי יוסף הצדיק ואשת פוטיפר, "ותתפסחו בלבנו לאמור שכבה עמי" (בראשית לט, יב). פירוש הבית אברהם (פרשת וישב, ד"ה ותתפסחו): "בגד" מלשון בגידה, כדכתיב "בבגדו בה" (שמות כא, ח). הכוונה, היצר הרע תופס את האדם בעבירות ובגיניות שבגד בה. וכל כוונתו לייאשו, שהוא רע ושנוא בעיני הבורא מחתמת רוב פשעו, ואין רפואה למכתו. כל כוונתו לפתחו "שבבה עמי" – אם כבר נדרת כל כך הרבה, תעשה גם את העבירה הזאת, ע"ש.

והמשביל בין שטמון כאן דבר נפלא ביותר. מודיע בגידה מלשון "בגד"? נראה לי שזה גופא ללמד שככל הרע יהורי עוזה, וכל הבגיניות שלו ננד ה/, הם רק בגדים מלוכללים, ולא הוא עצמוני! וכך יכול לפחות בגדיים המלוכללים לשוב בתשובה וליטהר ברגע קט. היסוד הוא לא להאמין לצער הרע האומר לנו שהבגיניות הם מצידנו, מצד רצונו האמתי. אלא ונחפרק הוא, כל הבגיניות הם באמית מצד יצרנו הרע – מכח התאות שהוא מכנים לתוך לבנו הטהור והቡיר לעשות רצון אבינו שבשמים. וזה הסוד שנילה לנו יוסף הצדיק. היצר תפס אותו בלבנו ואמר לו שהוא עצמוני. כי הנה הוא בגד בה וחטא לאלקיו. ומה עשה יוסף? "יוציאו בגדו בידה" – ככלומר הוא ייחס את כל הבגיניות שלו אליה, אל היצר הרע! אין הבגיניות מצידי, כי הם רק בגדים ולא חלק מבני. וכך ברגע קט פשוט אותם בגדים מלוכללים, עזב אותם בידה, ושב לאלקיו. כן מוטל על כל אחד מאיתנו, לעזוב את הבגיניות והנפילות שלנו בידי יצרנו הרע וליחסם אותם אלינו, ולהזהות עם נשמתנו העומרת בקדושתה של עולם.

ויתכן שאלה זו נעה באה לרבי אלעזר בן דורדיא בתחכולתה של אשת פוטיפר – לחפש אותו "בגדיו", בבגינותו. הוא ראה את שפל מצבו ורוע מעשיין, וכן אמרה לו "אין מקבלין את אלעזר בן דורדיא בתשובה". זו עצת היצר כדי לשבור את

האדם. ז' אבל הוא כביכול "עוז בנדו בידיה", ככלומר פשט את בנדיו הצעאים והתחבר לנשמו הקדושה שבקרכבו, ושב בתשובה. וזה שאמר "אין הדבר תלוי אלא בי", כי הבין שלמרות רוב פשעיו, אם הוא רק יתחבר לעצמוותו הקדושה – "בי" – יוכלתו לשוב בתשובה ולהתקן את כל חייו. ט' ואפשר שזה רמזו בשמו "אלעוז", ככלומר פנימיות האלוקית, היא זו שעורה לו לשוב בתשובה.

❖ האם אתה "בפני עצמן"? ❖

איתא במשנה (אבות ב, ג) "אל תהיו רשע בפני עצמן". נראה לי לפרש: כשהיהודי פושט מעליו את הבגדים הצעאים ועומד "בפני עצמו" – בפני נשמו הקדושה שהוא עצמוותו האמיתית – הוא מגלה שאפילו אם חטא עד לשמים, אין הוא רשע כלל. הוא מגלה את ה"עמד כולם צדיקים", את לבו הטהור לעשות רצון אבייו שבשמיים. הוא מגלה שפנימיותו רשיי אש שלhalbתיה, אשר מים רבים לא יוכלו לבנות את אהבתו לבוראו.

ונראה לי מחדש שהאותיות הפנימיות של "ישראל" הן "שרה" – ראש תיבות "רשמי אש שלhalbתיה" (שיר השירים ח, ו). זה למןנו

יה. כתוב הבן יהודע (עבודה וזה ג'): היא אמרה לפניו שאין מקבלין את אלעוז בן דודיא בתשובה, כדי לחוק לבו במעשה הרע יותר ויתיאש מן התשובה מכואן ולהבא, ואו יתميد ברשעתו. והשבה לעשו לו חבלים חזקים בדבריה אלו כדי למסכו לעומק הקליפה, ע"ש.

יט. עתה נפלאים דבריו חז"ל (מדרש תלמים, מומו קיד) "הימ ראה וינם" (תהלים קיד, ג) – מה ראה, את ארונו של יוסף. אמר הקב"ה ינום מפני חֶם, דכתיב אצל יוסף "וינם ויצא החוצה" (בראשית ל, ב). השטן קטרג שאיין לים להקרע לישראל, כי "הלו עובי עבורה ורה, והללו עובי עבורה ורה" (ילקוט שמעוני שם ריש רל). ומדובר באמת נקרע? אלא מאחר וראה שיוסף הצדיק עוז "בנדו" – הבגדות – בידה ונם החוצה, מתגלחה של הרע שעשו ישראל והוא רק לכלה חיזוני, בנדים צואים. אבל פנימיותם נשארה קדרש לה! ולכן אף שמצד מעשייהם החיזוניים ישראל היו בדרכם כמו המצריים, אבל מצד פנימיותם לא קרב זה אל זה. המצריים טמאים, ובני ישראל נשמות קדושות, חלק אלה ממעל – וראויים להנאל.

שפנימיותו של כל יהודי בוערת כאש לעשות רצון ה', למרות שהחיצוניותו נראית אחרת. ומובא בספרים שהאותיות הפנימיות של "בני ישראל" הן "נֵר", כי בתוך כל היהודי ישנו "נֵר ה'" נשמה אדם" (משל ב, כ), נשמה קדושה הבוערת כאש באהבת ה'.

יהודי זוכה להרגיש ואת רק אם הוא "בפני עצמו", מוחבר לפנימיותו ולנפשתו. لكن היצר הרע מנשה בכל כוחו לא تحتם לאדם להיות "בפני עצמו", אלא בפני גניו המלוכלים. וזה הוא מסקן ממנו כל רגש חיובי כלפי עצמו, משפלו עד העפר ומיאשו לגמר מהתשובה.

❖ "וַיִּعַשׂ מָה שָׁלֹבּוּ חֲפֵץ"? ❖

אותא בغمרא (מועד קטן יי', קידושין מ) אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילبس שחורים ויתעטף שחורים, ויעשה מה שלבו חפץ, ע"ש. פירושו התוספות, חם ושלום שהותר לו לעבור עבירה, אלא כוונת הגمرا שגינעת דרכים והאכנסנות ולביישת שחורים, משברים את היצר הרע ומונעים אדם מן העבירה, ע"ש.

נמצא, הגمرا נותנת עזה לאדם שיצרו מתגבר עליו – תלבש שחורים, תצא לדרך רחוכה וכו', ובזה ימנע לבך ותוכל להתגבר על היצר ולהנצל מהחתטא. אבל המשכיל בין שטמון כאן דבר נפלא. לשון הגمرا היא "וַיִּעַשׂ מָה שָׁלֹבּוּ חֲפֵץ". לבארה לשון זו קשה, שהרי אין הכוונה שהוא יעשה את העבירה שלבו חפץ מתחילה, אלא שיתגבר על יצרו ולא יעשה מה שלבו חפץ מתחילה! אם כן מדוע הגمرا אמרה "וַיִּעַשׂ מָה שָׁלֹבּוּ חֲפֵץ"?

נראה לי שה"ל באו לגולות לנו שאיפלו אם היהודי מרגיש שהוא חפץ לחטא, אין זה רצונו אמיתי! התשוקה לחטא היא רק בגדר "אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו". ככלומר יצרו מתגבר על רצונו האמתי – שהוא לעשות רצון ה' – ושותל בלבו רצונות ורים. אבל לעולם על כל יהודי לדעת, איפלו בהיותו טובע בים התאותה, שבפנימיות לבבו אינו

חפץ בוה כללו! ולכן כאשר יהודי נמנע מהטהר, זה נקרא שעושה "מה שלבו חפיין", כי לבו באמת חפין להיות צדיק ולא להטיאו! וזה רמז נפלא בדברי הגمرا.^ב

אנו אומרים "לעולם יהיה אדם ירא שמיים בסתר". זו הוראה לכל היהודי: אם רק תודחה עם נשמהך הנמצאת בסתר גוףך, תגלה שאתה לעולם ירא שמיים וצדיק, אפילו בהיותך בשאול תחתית של חטא, כי "גלו וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, אלא ששאור שביעסה מעכבר".

עזה למועדשה

כתב האדמו"ר מפיאסעננא (זו ורוו, אות כד) בזה הלשון: "אם כבר נסית את הכל עלך, ולא הועלה. אם כבר עוררת את עצמך בכל אמצעים ולא נתעורה נפשך, להויר בכל הדברים שעריכה להזהר בהם, ולהשתוקק בפועל התשוקן וכטופין שעריכה להשתוקק בהם. עשה זאת, איפוא, ציר בעצמך שאתה צדיק, וראה בדמיונך את גודל נשמתך בשרשא, ואת תפארתך בשעה שה' בא וכל קדשו עמו להשתעשע ולטיל עמה בנין אלקיים בעדן. היSKU והתמיד במחשבה ודמיון זה ננד עיניך, ואז אי אפשר שלא יתעורר לך זhorות יתרה, שלא לטוף את יקר תפארתך כשהיא נתונה בורועות מלכו של עולם, ותשוקה עד כלות הנפש לוכות לוה התעורר ברך", עב"ל.

גיירו של האדמו"ר מפיאסעננא

כתב האדמו"ר מפיאסעננא (זו ורוו, אות ט), וזה לשונו: ברוך הוא נכסתי כבר בשנות הארבעים לימי חייו. ובעוד איזה חדשים היה אם ירצה הוא בן ארבעים שלמים. זאת אומרת שכבר יתחלו ימי הירידה שלו, ובבר אתחיל להזדקן.

ב. ושוב ראיות שכיווני בפירוש זה לדברי הבאר מים חיים, דרוש ת. לרבי יצחק הליי משאلونקי, נדפס בשנת תקמ"ג.

לבוי ירא ויפחד. לא מן הילכות שנותי כל כך אני מפחדם, כי לך נוצרתני. רק מן דלות שנותי, שעברו ועוברות בדלות וירקות, בשפלות וקטנות.

הוּא בן אָדָם, בֶן אָדָם, הַיָּמִים שְׁלֵךְ כָּבֵר עֲבֹרוֹ, וְרַק כִּשְׁמֵי הַוִּידָה, הַיָּנוּ הַגְּנִיעָה מִתְחַלֵּת בָּךְ, נִכְרָתָה לְשֻׁבָּה.

והאם עתה כבר בטעות אני בעצמי. וכמה תקופות בחיה עברו כמו כן בתקווה וב התבטה מה היה סופם? כשהלך ביום קצץ ונמסו ואפסו. גם קודם הבר מצוה, קודם החתונה וכו', הרגשתי מין יראה והתחזוקות כזו, ואמרתי אז, כבר מוכrhoה אני מעתה להיות עבד נאמן לה, בלתי לו בלבד,ומי יודע אם גם עתה **כשייריך ה'** את שנותי ואחרג בשות הארבעים, כמו או גם עתה. היראה, יחד עם התקווה, תכלנה ותאפסינה חם ושלום, אין זכרון לראשונים וגם וכו'.

אבל אל נאأتיאש, עתה بعد לך מודיעען מון שנות הארבעים אשר לנגיד, ומן ראשית הוקנה הקרובה אליו אברי דא לדא נקשן, אנסה להתאוור בכל חי לך עלי, ולהתקשר בו יתרך בקשר של קיימת, וכולי האי ואולי.

ומה קיבל עלי? ללמדך יותר? כמדומני שמה שאפשר לי שלא ללכנת בטל איני הולך בטל. להתרחק מן התקאות? אם אין יצרי מרמה אותן, ברוך ה' איני משועבר כל כך להאווה גופנית חם ושלום. ומה חסר לי? פשוט להיות יהודי חסר לי רומה אני בעני כזרת אדם מצוירת שהכל בה, הגונים, הצורה וכו', רק אחת חסרה, הנשמה חסרה. רבונו של עולם צופה ומביט כל נעלם, לפניך אתוודה ומולפניך אתהנן, מושליך ומרוחק אני מך ומכל היכלך הרחק מאד. פשוט רוצה אני מעתה להתגידי, ולהיות מעתה יהודי! רבונו של עולם הוושענני שלא אבללה את שאarity שנותי בין חמורי אהוני וככלבי. קרב אותו אליך והכנסני היכל לפנים מהיכל, קשור אותו אליך לעולם ועד מתוך הרחבה, עד כאן לשון קדשו של האדמו"ר מפיאסעננא.

❖ "שלא עשני גוי" או "שעשמי ישראל"? ❖

עתה נראה לי בס"ד לחץ הירוץ נפלא מדוע לנו מברכיהם כל בוקר ברוך אתה ה' "שלא עשני גוי", ולא ברוך "שעשמי ישראל". התשובה היא כי אין לנו תפיסה כלל וכלל מהו היהודי כדי להודות על זה! האדמו"ר מפיאסעצנא אינו מוצא דקה מבוטלת בחיו כדי לקבל על עצמו ללמידה יותר. אינו מוצא תאווה אחת שיכול להתרחק ממנה יותר. קדש קדשים כמלאר ה' צבאות! ומה הוא מבקש? להתגיר! פשוט להיות יהודי זה מה שחרף לו. וכי אנו יודעים מה זה להיות יהודי? היהודי, זה הסוד המכום ביותך בכל הבריאה כולה, יותר מכל תורה הסוד ומעשה מרכבה, ואין ביכולתנו להודות על דבר שאין לנו השגה כלל מהן.

נ בא ונתחזק להזכיר את עצמותנו הקדושה, להודות עם נשמהנו, ופושט להתגיר ולהרגיש בעומק לבנו מה זה להיות היהודי באמת!

תחילת התשובה – התחדשות

❖ איך מתחילה לשוב? ❖

אמרו חז"ל (עקדת יצחק, ועיין נדרים ט:) "רשעים מלאים חרטות". הקשה רבוי יצחק בלאווער, אם הם מלאים בחרטות על עונם, הרי הם בעלי תשובה ולא רשעים! וביאר, שישנם "חרטוות" שמקורם מהיצר, כי יצר זה אין עיקר מטרתו בעצם הדבר שהלה יפול בראשת החטא, אלא כל רצונו שאחר העבירה יפול היהודי לבלבו ויוש. וכל החטא הוא הכשר דבר ליאשו. לכן, אחר שמפילו בראשת החטא, בא יבוא לעורר בו רגשי חרטה ויוש, לחשוב מחשבות שאבדה תקוותו להשתנות לטובה, וכבר אי אפשר לו לשוב לצור מהצבעו בתשובה שלימה, ובזה נטמת הנקל עליו. ולכן כינויו חז"ל רשעים המלאים חרטות כאלו, ע"ב.

וכرتוב בספר עבודת פנים (עמ' נה אות ז): **בתחילתה כשרווצה אדם לחזור בתשובה, צריך שישיח דעתו מהטהו באילו לא חטא מעולם, יותרחוק ויחדש עצמו כבריהה חדשה וכתינוק שנולד,** כמו אמר הכתוב "זונגה לבו בדרכי ה'" (רבינו הרים ב י, ז). ועל זה אמרו חז"ל (יומא קט) **"הרהוריו עבירה קשים מעבירה"**, כלומר כשהאדם מהורה ומתבונן בעבירות שעשה, זה יכול לגרום לו להתייאש וליפול למורי, נזק גדול יותר מה שהעבירה עצמה גרמה. ורק לאחר שעבר זמן בלי חטא, **קיים "וחטאתי נגיד תמייד"** (תהלים נא, ה) כדי שהוא לבו שבור, יותרודה על חטאו, ע"ש.

* * * "ויעזוב בגדו בידך" * * *

נראה לי שדבר זה רמזו במעשה יוסף הצדיק עם אשת פוטיפר. כתיב "ותרחשו בבגדו לאמר שכבה עמי" (בראשית לט, יב). פירוש הבית אברהם (פרשת וישב, ד"ה ותתרחשו): "בגד" מלשון בגידה, כדכתיב "בבגדו בה" (שמות כא, ח). והכוונה, היציר הרע תופס את האדם בעבוות ובגיניות שבגדי בה. וכל כוונתו ליאשו, שהוא רע ושנווא בעניינו הבורא מלחמת רוב פשעיו, ושאנין רפואה למכתו. וכל כוונתו לפתחו "שכבה עמי" – אם כבר בגדת כל כך הרנה, תעשה גם העבירה הזאת, ע"כ דברי הבית אברהם.

ומה עשה יוסף כדי להמלט מעצתה? "ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה". יוסף פשט מעליו את בגדו – את הבגירות שלו – והסיה דעתו מהטהו באילו לא חטא מעולם, ויתחזק והתחריש בבריאות חדשה וכtinyuk שנולד. וזה עזה יקרה לכל הבא לשוב בתשובה. "

וכתב בספר תורה שמעון (פרשת בראשית, ד"ה אל') על הפסוק "בראשית ברא אלקים" – הוהורה התורה בהתחלת בריאת שלא אמר האדם איך אשא פni לשוב ואני כל כך מלוכך בחטאיהם. על כן אמר "בראשית ברא", דהיינו שיראה האדם את עצמו באילו הוא עכשווי ראיית ובקtan שנולד, ועל ידי זה יוכל לשוב.

א. ולפי המבואר נראה לי שזה פירוש המדרש (בראשית רבה כא, ו) אין "ועתה אלא תשובה, כי בתילה כשרוצה אדם לחזור בתשובה, צריך שישיח דעתו מהטהו באילו לא חטא מעולם, ויתחזק וחידש עצמו בבריאות חדשה וכtinyuk שנולד עתה. וככתוב "ועתה ישראל" מה ה' אלקיך שואל עמוק (רביהם, יב). פירוש רבינו ממעייבו (בציא רנהו) – הקב"ה אומר לאיש היישראלי, מה הייתה היה, רק מעתה תהיה ישראל, ע"כ. והעבדות ישראל (פרשית היו) כתוב על הפסוק "ועתה אם שמעו תשמעו בקולך" – אין "ועתה" אלא תשובה. הקב"ה רומו להמתקרים אליו שאל יתיאשו ואל יראו מנשת אלו עברו עונוניהם שעשו מקודם, כי העיקר על כל פנים להתקרב מהוים ולהלאה ושלא להטהו עוד. ולזה "ועתה אם שמע תשמעו בקולך",

❖ בכל רגע אדם נעשה בריה חדשה ❖

בתב הקדושת לוי (מנילה איכה ותשעה באב): איתא במדרש (בראשית רבא, ז) אין "ועתה" אלא תשובה. ופירשו כך: כל אדם והוא מישראל מחויב להאמין באמונה שלימה שבכל רגע ורגע הוא מקבל חיים מהברא יתברך, כמו שדרשו (ב"ר י, ט) על הפסוק "כל הנשמה תחלל יה" (תהלים קג, ז) על כל נשימה ונשימה תחלל יה, שבכל רגע החיים רוצח לצתת מן האדם והקב"ה שולח לו בכל רגע חיים חדשה. נמצא לפיה וזה שמעיליה תשובה לכל אדם, כי בעת שעושה תשובה, האדם מאמין שהוא כעת בריה חדשה (ועין ברמ"מ, פ"ב מהלכות תשובה ה"ד), ובזה ה' יתברך ברוב רחמייו אינו מוכר לו עונות הראשונים. אבל אם חם ושלום אינו מאמין בזה, לא מהני התשובה. וזה פירוש המדרש "אין ועתה אלא תשובה", בזין שהוא מאמין שהוא עתה בריה חדשה, מועילה לו תשובה, ע"ש.

❖ סוד ההתקדמות ❖

בתוב שיות הר"ן (אות מה): **כל גدول מאד בעבודת ה'**, כלומר עצמו ליפול ח"ו מלחמת שנפל מאייה עבודה או מתפללה בכונה, או שנפל למקום שנפל ח"ז, עם כל זה יחזק את עצמו בכל האפשר, ויתחיל בכל פעם מחדש באלו הימים התחל לחתוך לה' יתברך. ואף אם יהיה כן כמה פעמים, דהיינו שיחיה לו כמה וכמה נפילות בעבודתו יתברך, עם כל זה יתחל בכל פעם מחדש, אפילו כמה וכמה פעמים. ובלא זה אי אפשר להיות איש בשר באמנות ולהתקרב לה' יתברך באמנות. ואפילו ביום אחד צריך לחזק את עצמו כמה פעמים ולהתחל בכל פעם מחדש, עד אשר יזכה ברבות הימים לילך בדרכיו ה' כסדר, ע"ב.

וזו מצוות התשובה, והוא חסרו הנדרול שרצו לקרב השבים ושלא ליבור להם מעשייהם הראשונים, ע"ש.

ורבי משה מקברין (תורת אבות, עמ' קעג אות סח) אמר, אפילו אם נכשלים ונופלים מאה פעמים, צריכים שוב עוד פעם ועוד פעם להתחזק ולהתחזק. וכتب הליקוטי הלכות (ברכות הריח הלכה ד, אות א), בודאי צריכים להיות ברוח מן העבירה בתכלית הברירה, אך אחרי שכבר עבר מה שעבר ח"ו, צריך לידע ולהאמין שאין שום יאוש בעולם כלל, ואפילו אם כבר רצה להתרגרר לפני פעמים להיות איש כשר ולא עלתה בידו ונפל למטה שנפל, ואפילו אם נפל לעבירות גמורות וחמורות ח"ו, אף על פי כן עדין יש לו תקווה כל עוד נשמותו בו, ע"כ.^b

ואיתא בחז"ל (קידושין ל:) "יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום", ואמר רבי משה מידןר שלעומתו צריך האדם להתחדש בכל יום כנראה, כי אם אין עושה כן, הריוו בסכנה גדולה (תורת אבות, עמוד קצ' אות קנה).

מה עושים כשונפלים מהסוס?

פעם אחת דיבר הרה"ק רבי נפתלי מקברין בשולחנו הקדוש מעניין התחזוקות, כאשר אם אפילו יפול הנפל בעניין פיתוי היצר רח"ל, שלא ישאר מושכב שם, אלא יתחזק על עמדיו וילחם עמו מחדש. היה ר' מרדכי חזקן גם כן אצל שולחנו, אשר בנסיבותו נתגדר בכפר, ויאמר אליו הלא נתגדרת בכפר, האם רכבת על סוס? ענה לו ואמר הוא, רכבתי לא אחת ולא שתים. שאל לו האם נודמן לך פעם אחת בעת שרכבת על הסוס שנפלת ארזה? ווין לו אשר כמה פעמים קרה לו שנפל. שאל אותו, ומה עשית? או ענה לו, קפצתי עליו בחפוץ עוד

b. ובספר חמדת גנוזה (מועדים, אות ז) כתוב על הגמרא (שบท כא) "כבתה זוקק לה" – אם אדם בישראל מרגניש בעצמו שעשה הרבה חטאים, יכול חלילה על ידי זה להתייחס מלעשות תשובה. על זה אמרו חז"ל שאפילו "כבתה", שנראה לו שכבתה נרו מיראתה ה, "זוקק לה", צריך להרליך מחדש, ולא תיאש מהורה ומצוות, כי על ידי זה יהיה בכחו לתקן הכל, ע"ש.

הפעם ורכבתו. ויען, כן צריך האדם להיות בעבודת ה', כאיש רוכב על הסום שירכב על היצר הרע שלו, אף אם מפלו פעם, יקום תיכף וירכב עליו עוד, וכן בכל פעם ופעם בהתחזוקות (אמרות טהרות, סיורים ומאמרים ד"ה פעם).

❖ מסרו הטהור של החזיר ❖

בתוב בספר ארון עדות (פרשת שמיני ד"ה ואה) על הפסוק "ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא" (ויקרא יא, ז): **לפעמים מרגיש האדם קושי גדול בעבודת ה' יתברך,** וחש כאילו דוחים אותו מן הקדושה בסיבותיו שונות, ואף על פי כן צריך שיתחזק בכל מאציו כחו וידחוק עצמו לתוכה הקדושה, ועל ישגיח על הרחיות, כי אין זה כי אם נסיוון שמנסין אותו מן השמיים. דבר זה יש ללמוד מהחזר, כיطبع החזיר הוא, אף כשמרגשים אותו בניפה, חור הוא ונכנש לאותו מקום ואינה מועילה גדרו שם דחיה. ועל שם כך נקרא שמו "חיזיר", מלשון חורה. ומטעם זה יש לו סימן טהרה ברגליו, להורות כי אף שכל גוף טמיין, מכל מקום מרגליו יש ללמוד עניין טוב לילך למקום שדהו אותו משם שהוא מידת טובה לעבודת ה'.

❖ העת המסוגל ל לעשות תשובה לפי שורש נשמותו ❖

אמר רבי משה מידנר (בתרות אבות, עמוד רג אות נא): **ענין ההתחזוקות בתשובה גם לאחר שכבר קיבל על עצמו, אלא שתשובתו לאתקיימו בידו, כי משחת ימי בראשית אין רגע דומה לחברו בהשפעת הקדושה הורדת מלמעלה.** ואם כן **הלא יתכן** מאי שהשפעת הקדושה אשר תרד ברגע זה תהיה יותר מסוגלת לפי שורש נשמותו, שקבלתו התקיים מעתה גם על העמיד. עוד יש לומר לעניין ההתחזוקות בתשובה, **שמכיוון שהקב"ה עדין ממשיך בו חיות, הרי זה סימן כי עוד יש לו תקופה לשוב, ע"ש.**

﴿ אם כל גוי יכול להתגיר, כל יהודי יכול לעשות תשובה ﴾^ג

בתוב לגביו אברם אבינו, "והוא יושב פתח האוחל" (בראשית יט, א), ואיתא במדרש רבה (מה, ז) פתח טוב מתחת לעברים ושבים, פתח טוב מתחת לגרים. ביאר הבית אברם (פרשת וירא, ד"ה והוא), אברם אבינו פתח פתח איפלו למי שעבר על רצון ה' הרבה פעמים, מכל מקום יכול לשוב אליו יתברך. שאיפלו לגרים פתח פתח, שהוא גוי גמור, ומכל מקום אם מקבל עליו להתקרב לה' יתברך ולהיות יהודי, הקב"ה מקבלו. כל שכן מי שהוא יהודי ורק נתרחק מה' יתברך, שיכל שוב להתקרב אליו יתברך, ע"ש.^ד

ובספר "אך פרי תבואה" (פרשת יתרו, ד"ה וישמע) כתוב על הפסוק "וישמע יתרו כהן מדין חותן משה" (שמות יט, א): הتورה רמזה לנו שיכל האדם להפוך את עצמו מהיפך להיפך, דמתחללה יתרו היה כהן מדין, ואחר כך נעשה חותן משה, ע"ש.

כל יהודי צריך להתבונן בנקודת המבט – הלא הגוי הכוי של שביעולם, אם ורק ירצה, יכול להתגיר ולהכנס תחת כנפי השכינה ולהיות יהודי. האם אני לא יכול לעשות תשובה? האם אני, שכבר היהודי, גרווע ממן? מחשבה זו צריכה להכנס לעומק לבו של כל יהודי באשר הוא, ולהזרים לחיוו ודם בלתי פוטק של חזוק ותקווה.^ג

וכתוב על התשובה, "קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבך לעשותתו" (דברים ל, ד). ביאר רבינו צדוק (פרי צדיק, פרשת וילך ושנת השונה): כי על ידי השתדלות מיוחדת שלו בפיק וגנו, ה' יתברך יעוזרו שיבוא עד

ג. והבט נא וראה מי התגiorה במסכת מנהות דף מד עמוד א'. ד. ואפשר שזה גופא מה שעורר את רבינו אלעוז בן דורדייא לעשות תשובה – לשמעו שאין לו תשובה מגניה פרוץנה נבואה השטופה בזימה. כי למעשה, אין יכולה להתגיר ולהיות יהודית. ואם היא יכולה ללבת מלהיות גניה פרוץנה שלפה ונבואה, ליהודיה קדושה תחת כנפי השכינה, ודאי שלא עוזר בן דורדייא, שכבר היהודי, יכול לשוב בתשובה!

ה' אליהיך... וכמו שאמרו במדרשי (שיר השירים רכה ה, ג) על פסוק "פתחי לי אהותי" (שיר השירים ה, ב) – פתחי לי פתח של תשובה בחודה של מהט, ואני אפתח פתחים נדולים. וכמו שאומרים "הפותח שער לדופקי בתשובה", כאשר האדם רק דופק וمبקש ומתגנע לשוב, ה' יתברך פותח שער לתשובה, ע"ש.

ה' מבקש שנעשה רק כפי יכולתנו ☺

כתב רבינו יונה (שערו תשובה א, א): התבאר בתורה כי יעוז ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משוגת, ויחדרש בקרבם רוח תהורה להשיג מעלה אהבתו, עכ"ל. וכותב על זה הבני יששכר (מאמרי חז"ר מאמר ד – גזלה תשובה, דרוש ג, ד): הנם שההתשובה צריכה להיות מעומקא דלבא באהבה עזה לה/, היות והאדם עדין משוקע בחטא, הנה החטא מכסה את אור הנפש, והשכל לא יתפעל באהבת בוראו בהתגלות לבו כמו שמתפעל באהבה שלומית, כאהבת אשה ובנים. עם כל זה בינו שמכבים בלבו ומתחילה לשוב, וועשה כל מה שהוא בטבעו לפי ערכו, יעוזרו ה' ברום חמלתו ויתגלה לו אהבת בוראו ויעשה תשובה באהבה עזה, תשובה עילאה. וזה שכחוב "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (חושע י, ב), ככלומר אין לך לשוב אלא עד ה', מה שהוא בטבעך, וה' יעורך באהבה. "כי כשלת בעונך" והחטא מכבה את האהבה ומעורר את העין (וממילא הוא עצמו אינו יכול להגיע לשלהות אהבתו יתרך), על כן האדם יעשה את שלו על כל פנים לשוב כפי טבעו, והבורא יעוזר את האהבה, ע"ש.

מכאן למוד חשוב לכל יהודי. טبع האדם לקבוע עתידיו לפי מה שהוא רואה בההוויה. אדם חשוב לעצמו, אני מכיר את עצמי, את הטבעים שלי, את הרגשות שלי, את היכולות והכוחות שלי, וכדומה. ואני יודע שאין ביכולתי להגיע לדרגה מסוימת או מידת מסוימת. מחשבות אלו הן פסולות לנמי, כי אבינו שבשים מבטיח שהוא זה שיחדרש בקרבנו רוח תהורה להשיג מעלה אהבתו כשאין הדבר בהשג ידינו באופן טבעי. אסור ליהודי לראות את הטבע כגבול או מחסום

לפניהם. יהודי הוא מעיל הטבע, וה' מבטיח להשפייע לכל אחד שפע ממורים להגעה לדרגות הרבה יותר גבירות מאשר טבעו מרשה. אם רק נעשה מה שנן ביכולתנו, נזכה לראות את הנגנתו הנסית של אבינו שבשמים.

לא להתמהמה אפילו רגע! ☺

איתא במשנה (אבות ז, ב), "אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת: אווי להם לבירות מעלבנה של תורה" (ובזהר כתוב שיוצאה בת קול ומכוורת "שובו בניים שובנים"). הקשה ה"בעל שם טוב" (עין בתולדות יעקב יוסף, פרשת בהעלותך), ממה נפשך, אם הבת קול יוצאת, למה אין שומעים אותה; ואם אין שומעים אותה, **לצורך מה היא יוצאת?**

כופרש ה"בעל שם טוב": כrhoז זה אינו כrhoז של דיבורים גשמיים, הכרזו אינו נשמע לאוזן אלא לב. הבת קול היא הרוחני תשובה וחרטה שאבינו שבשמים שלוח לנו בכל יום ויום, ע"ש.

החכם יודע לנצל את אותם רגעי הרוחני תשובה, נאחו בהם ותקפם ומיד מתחילה לפשפש במעשו, עד שבאמת זוכה לתשובה. אך מי שאין בו דעת, אינו נותן דעתו להרוחניים אלו, ובأدישות עובר לו לסדר יומו הרגיל. ונראה שעל זה הזהירה התורה, "שופטים ושוטרים תנתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך" (דברים טו, יח). "בכל שעריך" – "שער" רמו לתשובה, בענין "פתח שער לדופקי בתשובה", "שער תשובה". "אשר ה' אלקיך נותן לך" – כלומר הבת קול וההתעוררות תשובה שה' נותן לנו בכל יום. ומהירהו אותנו התורה לחת שופטים ושוטרים כדי לשמר על הבת קול שה' נותן לנו ולא לנצח, ומיד לשוב בתשובה אמיתייה לה'.

בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה ☺

בתב האמרי אמת (פרשת יתרו, ד"ה בחודש השלישי): בבח התורה, **בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה** (כמו שאנו מתפללים "חישבו אבינו

לתרותך". ואיתה במשנה (אבות ז, ב) "בכל יום ויום יוצאה בת קול מהר חורב ומכרות ואומרת, אוֹי לְהַמִּלְבָּנָה שֶׁל תּוֹרָה". והכובנה, שבכל יום מתגלות הארות חדשות, ואם אין גוטlein אותן, זהו "עלבונה של תורה". וכשם שמתגלות הארות חדשות מהתורה, כך נפתחים דרכיהם **חדשנות לתשובה, ע"ש.**

ובתב האדרמו"ר ממודז'יץ (אמרי אש, פרשת שופטים): בעת בא יום פקודה האדם ליתן דין וchosben לפני מלך מלכי המלכים, ישליך אשםתו נגר היוצר הרע שהסתו והדייחו, ויסגור להפטר בטענה זו. אכן ישיבו אותו, "בכל יום ויום בת קול יוצאה מהר חורב ומכרות ואומרת: אוֹי לְהַמִּלְבָּנָה שֶׁל תּוֹרָה", והקב"ה שלוח לכל אדם הרהוריו תשובה בכל יום לעוררו. ועל כך תהיה התביעה כנגנו, למה לא שת לך להתעורר בתשובה מאותה בת קול! וזה שרמו בפסוקים: "שופטים ושופטים תתן לך" – דהיינו עדין האדם ליתן משפט על "בכל שעיריך אשר ה' אלהיך נותן לך" – כגון פותח שער לדופקי בתשובה". דהיינו האדם יתן דין על שלאלקח לעצמו התעוררות מהבת קול. מהשימים פתחו לו בכל יום ויום פתחים ושעריים לשוב אל ה', והוא לא ניצלם, **ע"ש.**

סוד התשובה

כתוב בתורה "וספרתם לכם מחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות חמימות היהינה. עד מחרת השבת השביעת תספרו חמישים יום ותקרבתם מנהה חדשה לה" (ויקרא כג, טו-טו). פסוק זה קשה, הלא אין סופרים חמישים ימים, אלא ארבעים ותשע ימים. ורש"י פירש, שהכוונה, "תספרו חמישים ים" – "עד ולא עד בכלל", ונמצא סופר מ"ט יום. אך נשאלת השאלה, לכואורה היה עדיף שהتورה כתהוב בפירוש "תספרו ארבעים ותשע ים". מדוע הتورה השתמשה כאן עם המושג "עד ולא עד בכלל"?

ועוד, הקשו המפרשים, הלא ספירת העומר היא ספירה לקראת מתן תורה, כמו שבכתב ספר החינוך (מצוה שי): "משרשי המצווה, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והוא העיקר והסיבה שנגנאלו ויצאו מצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימו, וכמו שאמר ה' למשה (שמות ג, יב): "זהה לך האות כי אני שלחתיך בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלקים על ההר זהה". ומפני כן, כי היה כל עיקרן של ישראל ובכבודה נגאלו ועל כל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות מחרת يوم טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הנרול אל היום הנכבר הנכוף ללכונו, בעבר ישאף צל, ומנה תמיד מהyi יבוא העת הנכוף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראיה לאדם כי כל ישבו וכל חפצו להגיע אל הומן ההוא", ע"ב. ולפי זה, היה לנו למנות את הימים שעדרין חסרים לנו עד מתן תורה, כחתן הסופר את הימים שעוד נשארו לו עד יום חתונתו, ולא את מספר הימים שכבר עברו עליינו.

נראה לי בס"ד לפירוש כך: כתוב "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך" (חושע ז, ב). לכאורה קשה,^a ידועה המחליקת האם "עד ועד בכלל", או "עד ולא עד בכלל".^b אם כן, מדוע לא נאמר שובה ישראל "אל" ה' אלקיך, כתובו "שבו אליו נאום ה' צבאות ואשׁוב אליכם אמר ה' צבאות" (ויריה א, ג), "לכו ונשובה אל ה'" (חושע ז, א). מהו "עד", הנתון פתח לסבירו ש"עד ולא עד בכלל", שהרי על ידי תשובה, שביהם ממש אל ה'?

פירוש רבי שמעילקא מניקלשבורג וצ"ל, שאכן לכך הכוונה: "שובה ישראל עד ה' אלקיך" - "עד, ולא עד בכלל". למדנו, שאין לנסות להגיע מיד אל הפנסנה, לשלומות מוחלתת ולדבקות מוחלתת. שלמה המלך אומר: "ועני כסיל בקצת הארץ" (משל ז, כד). הכטיל רואה לאן הוא צריך להגיע, המטרה הסופית, ומהתיאש בחושבו שלעולם לא יוכל להגיעכה רחוק. אבל החכם מביט על הצעיר הבא, וזו ע. וכך, שלב אחר שלב, עד שמניע למטרה. זהה שאומר הנביא "הציבי לך ציוניםשמי לך תמרורים שתி לך לפסלה דורך הלכת שובי בתולת ישראל" (ירמיה לא, כ). יש לאבחן את הדרך, לדעת מה המסילה, או להציב ציונים, תחנות בניינים... צעד אחר צעד, עד הפנסנה.

לכן "זההרו בני עניים שמהם יצא תורה" (נדרים פא), ו"אין מצוין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהם" (שם). מדוע? כי בן העני כל מעלה שימוש יקרה בעיניו, ומעהה צעד אחר צעד אל הפנסנה. אבל אני בני תלמידי החכמים רואים את הפנסנה מול עיניהם, את גדלותו העצומה של האב, ומה תוסיפ להם עוד מעלה בחתיתה הסולם. אין שמחים בה כשלעצמה, ונואשים מראשה. וזה הסוד שмагלה לנו הנביא, באומרו "שובה ישראל עד" - ולא עד בכלל, אלא צעד אחר צעד. וכן הדרך להגיע ל"ה' אלקיך".

א. עיין להרב יעקב גליקסקי, והגרת, אלול וראש השנה, עמור 393.

ב. ברכות כו, נזיר ז, נדה ג, ערכין יה, ועוד.

זה המשך הפסוק, "שובה יישראל עד ה' אלקייך כי כשלת בעונך" – שהרי גם לנצח הירוד לא הגעת בקפיצה אחת, אלא בהדרדרות איטית, כשלון אחר כשלון. שכך דרכו של יציר הארץ, היום אומר לועשה כך, ומחר אומר לו עשה כך. ו"מאיובי תחכמוני" (החלים קיט, זח), עלות צעד אחר צעד, עד להגעה אל היעד. נמציא, המושג "עד ולא עד בכלל" הוא סוד התשובה, הדרך לשוב ולעלות במעלות הקדושה עד ה' אלקיינו (עד כאן מספר "והגדת", בקצת שני).

ימי ספירת העומר הם ימי תשובה ועליה. יציאה מ"ט שער טומאה של מצרים, והגעה ל롬 המעלות – מתן תורה. ללבת ממצב של "הלו עבדי עובודה וורה והלו עבדי עובודה וורה", למצב של יישראל שעמדו על הר סיני פסקה זהה מהז"ן (שבת קמו). איך עושים זאת? איך נגע מבירא עמיקתא לאיגרא רמא? דבר זה לא נוגע רק ליישראל יוצאי מצרים, אלא לכל אחד מאיתנו. בכל דור ודור, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, והוא מקבל את התורה בחג השבעות. **כלנו צריכים לשוב בתשובה ולהגיע ל롬 המעלות.**

עתה נבין מדוע התורה כתבה "תספרו חמישים יום" – שהכוונה, "עד ולא עד בכלל" – במקום לכתוב בפירוש "תספרו ארבעים ותשיעים יום". התורה באה ללמדנו איך מגיעים ליום החמשים, יום מתן תורהנו – רום המעלות. הדרך היא: "עד ולא עד בכלל!" צעד אחר צעד. דבר יום ביוומו. לא להסתכל אל המטרה הסופית כבר מהיום הראשון, אלא להסתכל רק על היום. וכך, יום אחר يوم נתעלה עד שנגיע ליום החמשים. מתחתית המדרגות ל롬 המעלות.

עתה נבין מדוע סופרים את הימים שעברו, ולא את הימים שנשארו. איך אדם יתميد לצעוד צעד אחר צעד? מדוע לא יתייחס מהתקומות כה איטית? רק אם אדם מבין שכל מעלה – ولو הקטנה – ביותר – שימוש בעבודת ה' יקרה היא לאין ערוך, יזכה להמשיך הלאה. אבל אדם שלא מעריך תווזה קטנה בתחום הסולם, יתייחס מראש וישאר על הקרקע. וזה הלקח של ספירת העומר, ספירה יומית, למלמדנו לצעוד צעד אחר צעד – "עד ולא עד בכלל". **සפירת הימים שעברו,**

ללמודנו להעיר וליחסב כל התקדמות בעבודת ה', אפילו התזוזה הקטנה ביותר. הדרך להתקדמות רוחנית היא להסתכל בסיפור על התקדמותנו, למה כן צינו, כי מזה נשאבת את הכח להמשך הלאה, ולבסוף להגעה לשלהות אמיתית.

◆ כוחו של רבי עקיבא ◆

איתא באבות רבי נתן (נוסחא א פרק ג): **רבי עקיבא היה אומר הקורע את בניו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו, סוף שייעוד עבד עליים. שכך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו קרע את בניך ולמחר אומר לו עבד עבדה ורעה והולך ועובד עבדה ורעה, ע"ב.** מדוע דוקא רבי עקיבא חידש מימרא זו? יש לומר, שדוקא לרבי עקיבא היו את העינim לראות את "המשבר כליו בחמתו" בעבור עבדה ורעה.

ידועים דברי חז"ל (אבות רבי נתן נוסחא א פרק ו): מה היה תחלתו של רבי עקיבא. אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו לו המים שתדריר נופלים עליה בכל יום. אמרו לו עקיבא اي אתה קורא "אבנים שחקקו מים" (איוב ז, ט). מיד היה רבי עקיבא דין קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דבריו תורה שקשין כברזל, על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם. מיד חור ללימוד תורה. הלך הוא ובנו ישבו אצל מלמדיו תינוקות. אמר לו רבי למדני תורה. אחו רבי עקיבא בראש הלוח ובנו בראש הלוח. כתב לו אלף בית ולמדה. אלף תיו ולמדה. תורה כהנים ולמדה. היה לומד והולך עד שלמד כל התורה כולה, ע"ש.

רבי עקיבא חי עם היסודות "אבנים שחקקו מים", שהוא בעצם היסוד של "עד ולא עד בכלל". טיפה ועוד טיפה, עד שלבסוף שוחקים אבן. ורבי עקיבא עצמו הגיעו הגיא לגדולתו בתורה בזכות יסוד זה. נמצא שרבי עקיבא ראה על בשרו איך כל צעד קטן פועל, איך שלבסוף כל הצעדים מצטרפים יחד להביא את האדם לgom המעלות. אם כן, יש לומר שלרבי עקיבא היו את העינים לראות גם את ההפק, איך כל צעד קטן למטה,

כל עבירה קלה, יכולה להרום ולהוריד את האדם לתחתיות הבור. צעד – ועוד צעד – בדרכּ עלייה – בונה את האדם השלם. צעד ועוד צעד – בדרכּ ירידת – בכוחו להפוך אדם לעובד עבודה זרה.

עתה ניתן לבאר דבר נפלא. ידוע שעשרים וארבעה אלף תלמידים מתו לרבי עקיבא בין פסח לעצרת (יכמות סב). המפרשים הקשו, מדוע מתו תלמידים דזוקא או. אבל השאלה נשאלת גם מצד השני. לא רק מצד התלמידים, אלא מצד הרבי, מדוע מתו לרבי עקיבא תלמידיו דזוקא בין פסח לעצרת?

נتابונן מה עבר על רבי עקיבא באotta תקופה שמתו תלמידיו. הדברים מסMRI שיעיר, ולא ניתן להמשילם. יותר מ-207 תלמידים מתו לרבי עקיבא בכל יום. לפחות מ-207 תלמידים בכל יום, למשך 33 يوم, הייש דבר יותר קשה מזוועה ומדכא מזה? רבי עקיבא מסר את חייו וعمل בכל כוחו להרבות תורה בעולם, ובחודש אחד העולם נעשה שם מתורה, כמו שכחוב בגמרא שם. איך בונים את העולם מחדש? איך קמים בדבר כזה? איך לא מתיאשים ומרימים ידים?

אולי בעבר זה הקב"ה לkeh מרבי עקיבא את תלמידיו דזוקא בימי ספירת העומר, המוראים על היסוד של "אבני שחקו מים", "עד ולא עד בכלל". העולם נעשה שם מתורה, ורבי עקיבא הוצרך להקים את העולם שוב. איך? "אבני שחקו מים"? כמו שרבו עקיבא עצמו היה שם מתורה עד גיל ארבעים, ונעשה מלא תורה על ידי "אבני שחקו מים", כך יחוור רבי עקיבא למלא את העולם בתורה – טיפה טיפה – עם חמישה תלמידים בלבד (יכמות סב). אין להתייחס, אין להרים ידיים, שהלא "אבני שחקו מים". וכן "אבני שחקו מים" עולה בנימטריא אין יושם בעולם כלל" (עם הכליל) (607).

יציאת מצרים הרוחנית

◆ יהודי לעולם לא "תקוע"! ◆

כתוב בתורה "אל תפנו אל האלים ואלקי מסכה לא תעשו לכם אני ה' אלקיכם" (ויקרא ט, ד). בימינו, אין לרוב בני ישראל תאווה לעשות להם אלקים אחרים ולעבוד עבודה זרה. לכן קל מאוד לקרוא פסוקים כאלה ולהמשיך הלאה, בלי לשיקד אותם לחיננו. אך למעשה כל דבר בתורה נוגע לכל אדם ממש בכל הדורות, ואם כן במה נוגע לנו האיסור "ואלקי מסכה לא תעשו לכם"?

מהי בדיקת "מסכה"? מפרשumi המי השלווה (ח"א, פרשת קדושים), "מסכה" היא דבר הניתך ממחכות שלא יכול לווז ולהתגנען. לפי זה, מבאר המי השלווה, אדם שירגיל את עצמו באיסורים או הנאות עולם הזה, אפילו הקטנים שביהם, עד שככיוול מרגניש שאינו יכול לפרוש מהם, זה יקרא "מסכה". ועל זה מצווה אותנו ה' יתברך "ואלקי מסכה לא תעשו לכם" – אסור לנו להשוו שאין ביכולתנו להשתנות ולפרוש מアイסורים ותאות עולם הזה, אפילו אלו שהרגנו בהם עד שנדמה לנו שאיננו יכולים לווז מהם. עד כאן דברי ה"מי השלווה".

פירוש זה אינו רחוק מפשוטו של מקרה, ש"אלקי מסכה" הוא עבודה זרה ממש. נבהיר: עמוד האמונה הוא הפסוק "אנכי ה' אלקיך אשר הוציאתי מארץ מצרים". ידועה הקושיא, מדויע לא כתוב "אנכי ה' אלקיך אשר בראתי את העולם", שזה לכואיה יסוד כל האמונה בה? וביאורו: אמונה שלימה בה' אינה רק להאמין שהוא ברא את העולם לפני ששת אלפיים שנה. שלמות האמונה היא להאמין ולדעת שהוא משגיח علينا ומעורב בחינינו באופן פרטני, בכל עת ובכל רגע ממש. וההוכחה

לוּהָ הִיא שְׁחַקְבָּה בְּכָבוֹדָו וּבְעַצְמוֹ הַפֵּךְ אֶת הַטְּבָע וּהְזִיא אֶתְנוּ מִארֶץ מצרים. וְהַגְּלִילִי שְׁהָוָא יַתְבִּרְךְ מִשְׁגִּיהַ וּמִנְהִיגְתְּ אֶת הָעוֹלָם וְאֶת חַיָּנוּ הַפְּרִטִּים, וּשׁוֹלֵט עַל כָּל מִעֲרָכּוֹת הַטְּבָע.

כידוע, יציאת מצרים לא הייתה מקרה שקרה פעם אחד בהיסטוריה לפני אלף שנים, אלא הוא דבר שקרה בכל דור ודור, ובכל עת. הפסוק אומר "אל מוציאם ממצרים" (במדבר כג, כב) בלשון הוותה, דהיינו בכל זמן, ולא "הוציאם" בלשון עבר. ובכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים" (חנוכה של פסח).

האם יציאת מצרים הייתה רק גאולה והצלחה משעבוד גופני של עבודה פרך בחומר ובלבנים? האם הקב"ה רק משגיח להוציאנו מקיים ומצווקות גשמיות בלבד? ודאי שלא! בעומק, מצרים מסמלת את השעבוד הרוחני שלנו בודี้ יצרנו הרע - פרעה הרשע. ויציאת מצרים היא ההצלחהמושעבוד היוצר הרע. כמו שה' הפק את הטבע להוציאנו ממצרים הנשמית, כן הוא הפק את הטבע להוציאנו ממצרים "הרוחנית" - משעבוד יצרנו הרע.

עתה נבין, ש"מסכה", דהיינו התהוושה שהאדם אינו יכול לפרש מתחאות ועבירות שבזמן הוא שקווע, היא גופה עבודה זהה. מדויע אדם חושב שאין יכולתו להשתנות? מדויע מגיע למסקנה שהכל אבור ומצבו הנוכחי ישאר לעולם? הוא ניסה להשתנות, להתגבר על יצרו ולפרש מאיסור, ולא הצלילה. שוב פעם השתרדל ושוב פעם נפל וכיו' מוה הגיע למסקנה שזה מצבו, וכך הוא ישאר לעולם - "אני תקוע!" בזה האדם מכחיש את הפסוק "אנכי ה' אלקיך אשר הוציאתייך מארץ מצרים", כי אינו מאמין בהשגת ה' להוציאו משעבוד יצרו בכל מצב.

❖ "לא היה ולא עתיד להיות"! ❖

בתוב בתורה, "כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סֻרְר וּמָוֶרֶת..." (דברים כא, יח). ובגמרא (פנחדין עא) אמרו בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות.

מכאן מצאו סמרק לדבר, שלא יאמר אדם אפסה תקוותי – איךכה אוכל לשוב ללכת על דרך המלך – כאשר כל כך מעותות דרכיו, מכפ רגלי ועד ראש אין כי מתום. אלא ידע כי לא ידח ממנה נידח", ואף לחוטא הנadol ביותר יש עוד תקוות טוב לשוב לבוראו. כי הנה לפי המבוואר בוגרמא שם (עא): נידון הבן סורר ומורה על שם סופו – שסופו שישב בפרשת דרכיהם וילסתם את הבריות, ואמרה תורה ימות וכאי ואל ימות חייב. על זאת אמרו לא היה ולא עתיד להיות – לא תהא בזאת בישראל להחליט על אדם שסופו לאבדון, אלא כל אחד ואחד מבני ישראל, אפילו בן סורר ומורה, יכול לשנות את דרכיו ולהיפך לצדיק גמור, כמו שנולד מחדש ולא הוא האיש שקלקל וחטא.^a

אתה לא גרווע מיוצאי מצרים!

כתב רבינו צדוק (פרקי צדיק, לחג הפסח, אות כד): ביצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביןיהם למצרים, בבחינת "הלו עובי עבודה תורה, והלו עובי עבודה זורה". רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לנויהם, ובחסדו הנדול האיר והופיע בתוך עמוק לבם מגודל קדושתו בלי הכנה מזרים, עד שהוציאם ממצרים. לכן נצטונו לזכור בכל יום יציאת מצרים. ואין המכoon על הזוכה בפה בלבד, אלא שהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל, שבאמם הם ושלומם יהיה משוקע באיזה תאווה ופייאב רחמנא ליצלן, ולא יוכל לשית עזה בנפשו, אל ייאש עצמו, רק יאמינו ויצפה לה' יתרברך, וויצויאו מהঙגירו. כי יתרחק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהוא או ישראל משוקעים בארכבים ותשע שעריו טומאה, וה' יתרברך הוציאם ממשם בלי אתערותא דלהתא. בן גם לי יעוז ה' יתרברך. ולזה נצטונו לזכור יציאת מצרים, ע"ש.^b

א. הובא בಗליון באර הפרשנה, לרבי אלמליך בידרמן, פרשת כי יצא תשע"ו.

ב. עיין באמרי אמת, פרשת וארא הרפ"ט, על הפסוק "ויצעק משה את ה' על דבר הצפדרעים".

ועוד כתב רבי צדוק (רכרי ספרים, אות ט): אין ליהודי להתייאש משום דבר – בין בעניין הגוף כמו שאמרו (ברכות ז) אפילו הרבה הרבה על צורו אל ימנע מהרחמים, בין בעניין הנפש. אפילו נשתקע למקום נשתקע, וחטא בדבר שאמרו חז"ל (זה"ק ח"א ריט): שאין תשובה מועלת חם ושלום, או שתשובתו קשה, או שראאה עצמו משתקע והולך בענייני עולם הזה. אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפrox' עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, וזה יתרך יוכל לעוזר בכל עניין, ע"ש.

• "תחילת למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים" •

אנו אומרים בקדוש "תחילת למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים". אמר הרבינו מצאנז, בשם הורע קודש: אם יחשוב אדם האיך אליך לקדושה, איש כמו מלא עבירות וחטאיהם משוקע בתומאה? או יוכל לעצמו "תחילת למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים" – כי היו ישראל במ"ט שערי טומאה, ואף על פי כן הלוכו לקדושה עליונה. וזה הוכירה תועל שיתחזק להתקרב אל הקדושה.

• שער הנ"ז של הטומאה מביא לטהרה? •

כתב החתום סופר (חדשו למסקנת נהה ט) בשם ההפלאה, על הנמרה "מי יתן טהור מטמא לא אחד": ישנם נ"ז שערי טומאה, נו"ז גמatria "טמא" (50). ושער הנ"ז, הנם היוו יותר מטומאה, מכל מקום הוא הגורם עיקור טהרה, כי לנוגד טומאותו כל המשתקע בהוכו אין תקומה למפלתו, ואין הקב"ה רוצה ההשחתת עולמו, על בן הקב"ה מוציאו האדם ממש בחזוק יד שלא בבחורתו של אדם, כמו שאירע לנו במצרים. ועל כן תיבת "טמא" נחלק לשני מספרים מ"ט בפני עצמו וא' בפניהם עצמו – לומר שורה השער הא' היותר קשה מכולם, מכל מקום הוא גורם יותר טהרה מכולם. וזה "מי

יתן טהור מטמא לא אחד" – זה השער האחד המרומו באלף של טמא, ע"ש.¹

◆ התחזקות פרעה מחזקת כל יהודי ◆

כתב הבית אברהם (פסח, ד"ה אמר), כשם שאנו רואים גודל התחזקות פרעה, אחרי שרהה כחו יתרוך במצרים בעשר המכות וידעו אותנו, בכלל זאת התחזק ואמר "ארדוף אשיג וכו'", הגם שעוד כאן אבד הכל, מכל מקום חשב שמעכשו יצליח ירדוף ויישג. כל שכן שאיש יהודי צריך להתחזק ביותר, הגם שיודיע עד כמה ירד לשפל המצב, מכל מקום מעתה יעוז לו הקב"ה שירדוף ויישג.

◆ אפילו לא מצליח יש לבתו בה' ◆

כתב הבית אברהם (פרשה ויגש, ד"ה בהפטה), לא רק בעניינים הנוגעים אל הנוגף צריך להיות תמים, אלא אפילו בעניינים הנוגעים אל הנפש ועובדות ה' צריך ללבת בתמיות. כי יש כאלו שם מתגברים בעבודה ה' בכל כחם ונפשם ואין רואים סימן ברכה בעבודתם, והעזה לזה היא "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג), ולהתחזק בבטחון בה', ולא לפול ביאוש ח"ו. כי רוצים לנשות מן השמים את מידת הבטחון שלו, ולא יפנה לטענות היצר הרע שהוא כל כך רחוק מה', רק יתחיל לעמוד בנסוין.

◆ אין מעזר לה' לדושיע ברגע אחד ◆

בתיב "יוכא עמלך וילחם עם ישראל ברפידם" (שמות י, ח). פירושו חז"ל, (סנהדרין ק:) מי לשון "רפידם", שrifpo עצמן מדברי תורה. הקשה

ג. ואפשר שה שקרה עם רבי אלעזר בן דודיא, שה' עוררו לתשובה מרם ששיקע בטומאה ללא תקומה.

השם ממשוואל (פרשה ויקרא, שנת תר"ע): מה הייתה התביעה על בני ישראל שרפוי ידיהם מן התורה, הלא עדין לא ניתנה להם תורה, ומצוות תלמוד תורה בודאי רק מפני נצטו עליה, ולמה הגיע להם עונש על רפין זדים מה תורה שלא נצטו למדוד?

מפרש השם ממשוואל: בעוד ישראל במצרים, הודיע להם משה ובניו מאמר ה' "בְּהַצִּיאֵךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדֵן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה" (שמות ג, יב). והנה בודאי ידעו כי לקבלת התורה צריכים חורכחות רבה, כמו שבאמת היה, שפסקה זהמתן. לכן כשהניעו לרפידים, שהוא המשע האחרון קרוב לסיני, חשבו שעדי או הם כבר ידיו מזוכחים בראי ומוכנים לקבלת התורה. אבל כאשר עשו חשבון הנפש מצאו את עצםם עדין רחוקים מזה, ורפו ידיהם כמותיאשים שבעוד ימים ספורים יגיעו להודכנות בראי. וזה שרפוי ידיהם מן התורה שעתידין לקבל. וחשיבות זו נחשכה להם לחטא, כי יש לו לאדם לבתו בה יתרך ולעשות כל אשר נצטו, כי אין מעזר לה להושיע ברגע אחד. כי מאחר שהאדם עושה כמו שנצטו והוא שליח ה', הרי שלוחו של אדם כמותו, וכל מה שעושה הרי הוא כאלו ה' יתרך הוא העושה, ובודאי סוף הכבוד לבוא ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף. ובכן איןנו רחוק לאיש שעדיין איןנו מזוכך, שבעוד זמן קטן יגיע לשילימות אם הוא רק עושה מצוות ה' בתמיינות כמו שנצטו, כי אולי בעוד זמן קטן זה יקבל שכורו בפעם אחת מכל מה שעשה עד הנה, ואו ימצא עצמו מזוכך בפעם אחת, כי גם זה מתנת ה' יתרך היא. ולא יפה עשו החשבון על להבא, שבזה הסירו הבתחו בה יתרך וחשבו שההורכנות צריכה לבוא מעצימים ואינה מתנה מה יתרך, וזה שקר. ובאמת שבעוד ימים מספר אחר כך כשבאו לסיני פסקה זהמתן, ע"כ דברי השם ממשוואל.

ובתב האמרי אמת (נצח וילך חוץ"ג, ד"ה לא אבה ה' סלה לו): **איתא ברמביין**. שהבעל עבירה מהתאהה לתאות גשמיות אפילו שלא דרך הטבע. ולמה ניתן הכח הזה? אלא כדי שייהיה כח להיפך, שהבעל תשובה יוכל להתקrb בדרכים שלא בדרך הטבע, ע"כ.

♫ ♪ ♫ אָנָי עֲרָב בְּדָבָר שְׁבוֹדָאִי יְעֹזֵר ה' ♫ ♪ ♫

כתב בעל היסוד ושורש העבורה, בצוותו לבניו (אות יא): בחותי בעצמי לא פעם ולא עשר פעמים בעורת ה' בטהרת המדרות, וראיתי בחוש כי לו לא ה' עוזר לי בהחפלי אליו יתרך שמו בתמירות, ובפרט בברכת "השיבנו", במחשבתי מקורות לבי, כמעט לא היה יכולתי לטהר עצמי בכל וכל המדרות. לנין חקקו, בני אהובי, עבודה רמה זו עליכם וכו', ובפרט על הנול, ועל הרהורי עבירה, ועל מניעת התאותות, תתפללו בתמירות לה' יתרך שיציל אתכם מעוננות מרום אלה.

גם על מה שתרגישו בעצמכם אויה הרגל עוזן בהסתת היזר, רחמנא לאין, תחפלו בתמירות על זה לה' יתעלה שיציל אתכם מן הסחת היזר בעוזן זה. ובפרט בכל התפלות בברכת "השיבנו", בתבות "והחזרנו בתשובה שלימה לפניך", תחפלו במחשבה אל ה' יתעלה מקורות הלב מאד, ממש כבן המתחטא אל אביו באיזה בקשה, שיציל אתכם מעוזן שתרגישו בעצמכם; אך תקבלו בלבבכם קבלה אמיתי על להבא, ואני ערב בדבר, בני אהובי, שבודאי יעוזר אתכם ה' יתרך, כי הבא לטהר מסיעין אותו, עכ"ל.

תאותות ה' – ושבנתי בתוכם

❖ “תאותתו” של מלך מלכי המלכים ❖

אמרו חז”ל (חובא בתניא, פרק לו) **תכלית בריאת עולם** זהה היה **שנתאותה הקב”ה** להיות לו דירה בתחתונים, עכ”ל. נتبונן, האם אנו יכולים להבין ולשער מהו המושג של “**תאותה**” של הקב”ה? אנו מכירום ומודהים עם תאותת בשר ודם, אך תאותה של מלך מלכי המלכים, אשר לו השם יושם ושמי השמי הארץ וכל אשר בה (דברים י, ז), ואשר השם ושמי השמי לא יכולין (מלכים א, ח), האם אפשר להבין אף קצחו של עוזם תאותתו? כמו שאי אפשר להשיג את עצמויותיהם תברך, כך אי אפשר להשיג את תאותתו. אך למעשה מהי תאותתו? להיות לו דירה בתחתונים! לדור עם כל יהודי ויהודי, בבבחינת “ויעשו לי מקדש ושבני בתוכם” (שמות כה, ח). וכ כתיב “ונתני משכני בתוככם” (ויקרא כו, יא). פירוש אוור החיים הקדוש, שעיקר משכנו תברך הוא בתוך נשמות עם קדשו. אין לה רצון ותשוכה חוכה יותר מזה שיהודי יכנים אותו תברך ללבו ויהיה עמו בדיכוי עצומה בכל רגע ממש. רק או תנוה ותש��ות דעתו **תברך מתאותתו העצומה.**

כתב הדברי ישראלי, (בחקותי ד“ה א”י וחתלכתי, השני) – הנה גן עדן של בני ישראל הוא בשמים, גן עדן של הקב”ה הוא בתוך ישראל – **ושבנתי בתוכם**, דהיינו בתוך לבו של המפנה לבו מהבלי העולם ומוסרו לאביו شبשים. וזה מה שפירוש רש”י (ויקרא כו, יב) **וחתלכתי בתוכם** – אטיל עמכם בנן עדן. דהיינו **בתוכם**, כי שם הוא הגן עדן של הקב”ה, ע”ש. והאור החיים כתוב **וחתלכתי בתוכם**

לומר שיהיה לו יתרך נחת רוח בהשראת שכינתו בתוך תוכם. ופירוש "וְהַתְּהִלֵּתִי" הוא טول הערב, ע"ש.

לפעמים אדם כל כך מORGן לחיות עם הפסוק "אם צדקת מה תנתן לו" (איוב לה, ז), דהיינו שהBORא יתרך הוא חכלית השלמות ולא חסר לו כלום, וממילא אין צורך צרך אותו כלל וכלל – אלא מה, פשוט עשה לי טובה וברא אותה משום שרצה להיטיב לברוואין. אף שזו אמת, זה רק צד אחד של המطبع. הצד השני הוא שבתוכך ליבי זה הנע עדן שלו יתרך! הוא מטאואה אליו, חומד וחושק כי בכל עת ובכל גגע ממש. מצפה ומישtopic שאניכים אותו ללבבי, ואעשה לו דירה נאה לשכון בה. "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין ל) – ה' טרח בעשרה מאמרות לברוא את כל העולם, אף קיימו לאלפי שנים כדי שאני אולד ואומיין אותו לדור בתוך חורי לבי. ולמעשה, כל הביטויים והתייאורים המסבירים עד כמה ה' מטאואה וחושק בקרבתה יהודי – אפילו המשפט שבסופוטים – אונם אלא הכל לעומת תשוקתו האמיתית.

עלינו להתהלך בכל רגע בחינוי עם ההרגשה הנפלאה שאני ה"תאותה" של בORA עולם – הוא חפש بي, רוצה بي, וחומד את קרבתי! לגשת לכל מצווה עם ההרגשה שה' יתרך משtopic ומטאואה לעבודתי ולמעשי. יידע האדם, שככל כח המחשיך את עיניו מלראות ומלחרגיש זאת, הוא כחו והשפעתו של היצר הרע. רק כאשר בוערת בלבו של היהודי ההרגשה שהוא "תאותה" בORAו, ושאן להקב"ה בעולמו כלום חוץ מקרבתו, זכה להתחילה להבין את הקשר שיש לברא עולם אותו.

• הקב"ה יושב ומצפה לישראל שייעשו תשובה •

כתוב בתנא רבי אליהו (לא, ל), **שאליהו הנביא אמר:** מעיד אני על שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל, יותר ממה שמצפה האב לבנו והאשה לבעה, שייעשו תשובה, ע"ש.

וכתב רבי חיים פלאני (בכף החיים): האמנתי כי אדרבא, שככל פעם שאני קורא מאמר הנכבד הלווה, עני יודה מים, איך יתכן שמלך

הכבד אלקינו עולם ה', הוא יושב ומצפה לנו שנחזר בתשובה כדי לעשות עמננו כל הטובות שבעולם, וכל אחד הולך בשירותו לכו ואין איש שם על לב לאמר לכו ונשובה אל ה'. ואם בבנו החביב לו יארע שלעת ערב איךר לבוא לבתו יותר מהשעה שריגיל לבוא בכל ערב, אוי האב עניינו כיונם משגיח מן החלונות מציץ מן החדרים, מתי יבוא לבתו. וכן האשה שהלך בעלה למדינת הים, כמה צער מגיע לה עד שתראה פניו בעלה, וזה צער השמיים. ואם הקב"ה סובל שיעור זה הצער עליינו, למה אנחנו ישנים בתרדמה גדולה כו, ואין אנו חוררים בתשובה שלימה? ע"כ.

הROUTץ בתשובה

כטוב בפסוק "אמר אלקים כי אני נאום אドני ה' אם אהפץ במות הרשע, כי אם בשוב רשות מדרכו וחיה, שובו שובו מדריכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל" (יחזקאל לג, יא). כתוב רבינו דוד קראנגלאלס (שיחות חכינה ומופר, ח"א ע"מ נ), וו"ל: "בכל המצוות האמורות בתורה, אף בנזולה ותמורה שבhem, אין רצונו יתרך גדייל וחזק כל כך בתשוקתו בתשובה, אפילו תלמוד תורה שהוא בנגד כולם, ותביב מאד מאד בעיניו יתרך שםו, אך אין זה ערך ודמיון כלל להנחת רוח והשוויה שיש לו מתשובה. ומשתוקק הוא ומתאותה, מיהיל ומצפה לתשובה רשותם. מבקש הוא ומתהנן אלינו על ידי כל הנביים לשוב אליו וכו'. ולכן אנשי כנסת הגדולה תקנו לנו בשמנונה עשרה ברכת "הרוצה בתשובה", ולא אמרו "ברוך אתה ה' מקבל שבים", כנוסח שאר הברכות, להורות בואה גודל החפץ והרצון שלו בתשובה" עכ"ל."

א. כתוב רבינו אברהם מסלניום (חוות אבות, עמוד רמ"טאות ל): חז"ל אמרו על העושה תשובה, שהקב"ה חותר לו חתירה מתחת כסא הכבוד ומתקבלו (עיין סנהדרין ג). והטעם בזה, כי הדבר תמורה מאד אצל המלאכים, שאינם מסוגלים להבין את גודל אהבתנו יתריך לבני ישראל, עד כי יתכן שיקבל תשובה גם אחריו שהאדם חטא כל-

אל תהי רשע בפני עצמך

﴿ "זהסר השטן מלפנינו ומאחורינו" ﴾

אנו מבקשים מה' "זהסר השטן מלפנינו ומאחורינו". מהי משמעות בקשתנו?

מלחמת היצר היא על שני פנים: לפני החטא, ולאחר החטא.

לפני החטא, היצר טוען לאדם: "אתה לא אדם חשוב ומרומם, וממי לא אין למשיך השפעה וחשיבות כלל כדי לקלקל ולפגום בבריאות. ולכן לא נראה כל כך אם תחטא". כך היצר מביא את האדם לעבר אפילו על העבירות החמורות שבתורה.

לאחר החטא, היצר הרע משנה את סיפורו לגמרי. או הוא מגיד לו חומרת החטא ומגדיל את רעת האדם. אומר לאדם: "זכור ואל תשכח אין סיפור פשעיך! אתה אדם רע ושנווא בעני הבורא! מעשיך הרעים קלקלו ופגמו בכל העולמות כולם! ולרשע ממוק לא תועיל תשובה. ומאחר ונתרדת מהעולם הבא, צא ותנה מהעולם הזה!". בזה הוא משליך את האדם ליאוש, ומפעיל לבאר שחת (עיין פרי זדיק, פרשת כבור).

כך הרבה, ועל ידי זה שיתמוהו, יבואו לקטרוג על האדם. על כן חותר לו הקב"ה חתירה ופותח לו פתח חדש שאפילו למלאכים המקטרגים אי אפשר להכנס שם, כדי שלא יכירו בו, ע"ש. והמנגד מקאונץ אמר על זה שה' חותר חתירה תחת כסא כבודו כדי לקבל שבים: כי לפי כבודו יתברך אנו ראו שיעיל תשובה, אך ה' יתברך כביכול מוחל על כבודו וחותר תחת כבודו לקבל בתשובה (שם משה, פרשת כי תשא).

על שני בחינות אלו אנו מבקשים מה' "והסר השטן מלפנינו ומאחרינו" – שיצילנו מהחצר הרע הנלחם איתנו לפני החטא ולאחר החטא (מאייר עיי חכמים, תליותא, קrho ד"ה ולא).

תחכחות היצור ◆◆◆

כתב במעשה יוסף הצדיק ואשת פוטיפר, "וთהפשחו בגנו לאמור שכבה עמי" (בראשית לט, יב). פירש הבית אברהם (פרשת וישב, ר"ה ותתפשחו): "בגד" מלשון בנייה,គרכתי" בבגדו בה" (שמות כא, ח). והכוונה, היצור הרע תופס את האדם בעבירות ובבגדיות שבגד בה". וכל כוונתו ליאשו, שהוא רע ושנווא בעני הבודא מהמת רוב פשעי, ושאיין רפואה למכתו. וכל כוונתו לפתחו "שכבה עמי" – אם כבר בנדת כל כך הרבה, תעשה גם את העבירה הזאת, ע"ש.

ונראה לי שזה סוד המשנה (אבות ה, ב) "עבירה גוררת עבירה". היצור הרע מראה לאדם את העבירות שכבר עבר ואת גורל קלוקולו, ובזה משכנעו שאין הבדל אם יעבור עוד עבירה, כי בן כך הוא כבר אבוי.

אמרו חז"ל (וימא כת) "הרהור עבירה קשים מעבירה". פירש העבודת פנים (עמ' נה, אות ז): כשהאדם מהරה ומתבונן בעבירות שעשה, זה יכול לנរום לו להתייאש וליפול למגורי – נזק גדול יותר ממה שהעבירה עצמה גרמה, ע"ש. ורבי נחום מטהשעראנאייל זצ"ל אמר: אין כוונת היצור הרע כל כך על העבירה, כמו שכוונתו על המרה שחורה של העבירה (אור הגנו, עצבות).^a

a. כתב העבודת ישראל (פרשת וBOR) על הפסוק "זכור את אשר עשה לך מלך" (דברים כה, ז): מלך בטומאתו וברשותו הבניהם במלתינה או איזה נזיין וענין רע בלב כל איש אשר לא לחם בגנו בראו. וזה שכחוב "זכור את אשר עשה לך מלך", "לך" ממש, שעשה בקרבך ענן מלך (שהבניהם איזה נזיין "מלך" בלבד). "אשר קרד ברוך", קרד הוא מלשון קרירות, שקייר אותך מהתלהבות, שראו

❖ הדרכ לנצח את שתי המלחמות ❖

הדרך להלחם ביצר היא ממש להפוך את דבריו על פניו.

לפניהם החטא, היצר כמעט בחשיבות עצמו ומעט בחומרת החטא, וכן מביאנו לחטא. لكن עבדתנו היא להחשיב את עצמו בכל מצב שהוא, ולדעת שככל מעשינו חשובים ומשמעותיים על כל הבריאה כולה. רבינו יונה פותח את ספרו "שער עבורה", בזה הלשון: "הפתה הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו, וכיר מעלהו ומעלה אבותיו, וגדורותם והшибותם וחיבתם אצל הבורא יתברך... ויצא לו מוה, כי כאשר יתאווה תאווה לעשות דבר שאין הגון, ימוש מעצמו ויבוש מאבותיו, ישב לנפשו ויאמר, "אדם גדול וחשוב כמוי היום שיש بي כמה מעלות טובות רמות ונשאות, ואני בן גודלים בן מלכי קדם, אין אעשה הרעה הנדולה הזאת וחטאתי לאלקים ולאבותי כל הימים". ואם ח"ו לא יכיר את מעלהו ומעלה אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכי הפריצים, ולמלאות תאוותו בחיקו, ע"ש. וכן הוו חז"ל (אבות ב, י): "אל תה רשע בפני עצמן". פירוש הרמב"ם: "אם ידמה האדם עצמו פחות, לא תהיה חמורה בעיניו מהיותה שיעשה". ולוּה נתהכם יוסף ואמר לאשת

לחיות כל אדם בלבו במוֹך אש לפני ה' תמיד, והציר הרע מקרר את האדם ומעצלו, ובא אליו בכמה מיני פיתויים ומתקנכר בלבושים וענינים, עד שפתחה את האדם ואומר לו: מה לך תיגע לירק ותלך לבלה, חלא אתה עשית כמה עבירות עד אין מספר, וכבר מפרק הדבר לעשות תשובה בראו. לכן למה לך ללמד תורה ולהתפלל בכונה, ועליך נאמר "בכח רשות תעובה" (משל כא, ט). אין בידך לא משלות העולם הזה, וגם נזוכה תוחלך לעולם הבא, ותירש תרתי גיהנום. שמע נא על כל פנים ושם בחור בילדותך בעולם הזה, ואכול ושתה וייטב לך היום, ואל תדאג דאגת מחר לעולם הבא. וגם מה שאתה רואה כמה אנשים מכונים בשם צדיקים וחסידים ואנשי מעשה אשר הם מיגנים את עצם בתורה ובעבדות, אל תביט אל מריהם, כי מי יודע מה מעשיהם בסתר. ועוד כהנה מדבר היצר הרע בלבד האדם עד שמאפיין בעצלות בעבודת ה' ומחוק לבו למרות עני כבונו עד שמוליכו כשור לטבה. זה ההור הקב"ה "זכור את אשר עשה לך עמלק אשר קרד בך", שקידר אותך כשהאת הולך בדרך ה', ע"ש.

פוטיפר "אינו גדוֹל בֵּית הַה מִנִּי", דהיינו שחייב את עצמו שהוא אדם גדוֹל וחשוב, וכן נציל מידה. ב'

ובה כתוב הנפש החיים (שער א', פרק ד): "ואל לו לאדם להפחית מערכו ולחשוב שמעשיו אינם משפיעים. ובאמת, צריכים לרעד מהידיעה שאפלו חטא קל שלנו מקלקל והורם הרבה יותר ממה שהחריבו נבוכדנאצר וטיטום את בית המקדש", ע"ש. וכותב המსילת ישראלים (פרק א): "כִּי אִם אֲדָם נִמְשָׁךׁ אַחֲרַ הָעוֹלָם וּמָתְרָחָק מִבּוֹרָאוֹ, הַנֶּה הוּא מַתְקָלָל, וּמַקְלָל הָעוֹלָם עָמוֹ, ע"ש. וכאשר נפניהם זאת ללבונן, בודאי שנינצל מעתה היצר ולא נחתוא.

◆◆◆ הדרך להלחם לאחר החטא ◆◆◆

הדרך להלחם ביצר לאחר החטא, היא גם עם המשנה "אל תהי רשע בפני עצמך". פירוש רבינו חיים מוולאוזן (רוח חיים): לפעמים היצר הרע תופסו בזה לא אמר הלא כבר אתה בשער נזון משערי הטומאה, ולא יועיל לך תשובה, ולא תעמל לרייך, אך עשה מה שלבך חפץ. זה אמר אל תחיק עצמך ברשע כל כך, כי מכל מקום יועיל התשובה. כמו שאמר הכתוב "תשב אנוש עד רכא", עכ"ל.

ורבינו יונה פיריש: שלא יהא רשע בפני עצמו שאינו יכול לחזור בתשובה, שנמצא זה מתיאש לבו מן התשובה, ואם באה לידי עבירה הותרה לו, לפי שהחושב שהוא קלה כנגד החמורות שעבר עליו, ע"ש.

ב. אמרו חז"ל (אבות א, ז) "הרחק משכנך רע ואל תתחבר לרשע". פירוש העבודה ישראלי (ליקוטים לאבות שם): אל יקח האדם לנפשו מדרת הענווה והשפלות עד שהייה באמת שפל ונבואה, ולא יעבד את ה' יתברך בחושבו שהוא כלה ונאה. זה אומר "הרחק משכנך רע ואל תתחבר לרשע", ש אף אסור לאדם להחיק עצמו ברשע, ע"ב.

והספרונו פירש: אל תהיו רשע בפני עצמך כמו שעשה אלישע "אחר", שבשביל שהוא שאין לו תקנה לא רצה להזור בו. אבל ראו שם תחטא, תהשוו שיש לך תקנה ותשוב, בהיותך מתנהם על הרעה, ע"ב.

ואיתא בלקוטי מוהר"ן (תניינא, תורה קיב): לעניין התהוקות לכל יכול האדם בדעתו מחתמת ריבוי הפגמים וחקלאיים שקלקל על ידי מעשיו, ענה ואמר, "אם אתה מאמין שיכלון לקלקל, תאמין שיכלון לתקן", ע"ב.

וכתב בספר אור המאיר (לשנת תשובה): לפעמים יש לך אדם שהסכיל עשות איזה עבריה, ואומר לבבו, הרי אני כען יבש בכלי שאין בו חפץ, ומחמת זה מרחק את עצמו מהברוא. ובאמת זה מעשה היצר הרע המחשיך פני הבריות. ובאמת מדות הבורא לעבור על פשע כי חפץ חסיד הוא, אחר החרטה הנמורה, ועווז עוננותיו לבתמי עלה על הלב לעולם. ושמעתינו מהמניג זילחה"ה, "סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו), חותמת גברא לדחות מעליו ממחשבתו הבהאים לנגד פניו, בשעת תורה ועובדיה, לומר מי אתה שפל בריה, וכזה וכזה עשית, ואיך יملא לך לעמוד ולגשך אל עבודת הקודש פנימה. וידע נאמנה שבכל זה מעצת היצר הרע, הצופה אליו ומקש להמיתו, לבטלו מעבודתו. ולזה בעצה יגיד הכתוב, "סור מרע" - מאותן המחשבות המזוכירין לך רוע מעשיך, "עשה טוב" - ואל תתן רפיון בעבודתך, וקום בקיומך כאלו לא עשית רע מעולם. וזה רמז הכתוב, "חשבתיך דרכיך ואשיבה רגלי אל עドותיך": "חשבתיך דרכיך" - לשון חשבות, כל בחינות דרכיך שדרוכתי בהם בעבודת הבורא, החשבתי אותם לומר, הרי אני חלק אלה ממעל, ויש לאל ידי לפועל פעולות גדולות באמצעות מעשי מצותי ותורתית ותפלתי, ע"ש.

ובעין זה כתוב בתורת אבות (עמו, אות קעא) על הפסוק "סור מרע ועשה טוב": בשעה שאתה עושה טוב, היה בעיניך כאלו היה סר מרע כל ימי חייך ומעולם לא עשית כלל רע, כדי שתוכל לעשות הטוב בשמה פנימית.

↖ נסינו ועבדתו של רבי אלעזר בן דורדיא ↘

עתה נשכיל שזה היה נסינו ועבדתו של רבי אלעזר בן דורדיא. כתוב בغمרא (עבודה וזה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכיו חיט והיתה נוטלת כים דינרי בשכבה. נטל כים דינריין והלך ועבר עלייה שבעה נחרות. בשעת הרגל דבר (הشمיש) הפיחה. אמרה, כשהם שהפיחה זו אינה חוזרת למקוםה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הילך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר כי הרים ימושו והנבעות תמוטינה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, כי שמיים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "וחפרה הלבנה ובושה החמה". אמר, כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "ונמקו כל צבא השמים". אמר: אין הדבר תלוי אלא بي. הניח ראשו בין ברכיו ונעה בভיכה עד שיצתה נשמהו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדיא מוזמן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

רבי אלעזר בן דורדיא שמע שאין לו תשובה. פנה להרים ולנבעות, ולשמיים ולארץ, לחמה וללבנה, לכוכבים ולמזלות שיבקשו עליו רחמים. כולם דחו אותו – "עד שנבקש רחמים عليك נבקש על עצמנו". וקשה, מה תשובה היא זו שהשיבו לו? ביאר בספר ברכת אברהם, כי במשחה האדם ומהשבותיו תלין בכל הנבראים, וכולם נפגמו בחטאיהם של רבי אלעזר בן דורדיא. בכך הוא להם לבקש רחמים על עצמן, מוחמת הפגם שפניהם בהם בחטאיהם. כאשר הפגם רבי אלעזר את דבריהם, והבין עד היכן הגיע גודל הפגם במעשהיהם, או נעה בভיכה עד

שיצתה נשמהתו. וזה שאמר רבי "יש קונה עולמו בשעה אחת", "עלולמו" דהיינו, העולם התלוי בו ובמגעיו, ע"ב.

רבי אלעזר בן דודיא עמד בנסيون עצום שאין כדוגמתו. הנה אדם שלא הניח זונה אחת בכל העולם שלא בא עליה,طبع לעומק התהום, חטא עם גנות, גם בבריתו ובכל קומו, קלקל את כל הבריאה כולה, ושמע שאין לו תשובה. בקהלות יכול להרים ידיים, לחשוב שמצו אבודו, ולהיות מתלמידיו של "אחר", שאמר "מאחר ונטרתי מהעולם הבא, לפחות אהנה מהעולם הזה".³ כאן מתגלית גדולתו של רבי אלעזר בן דודיא – שהוא לא התייאש! הוא הסתכל על עצמו ועל הבריאה שקלקל במו ידיו, ובכל זאת לא היה רשע בפני עצמו! אלא התגעג עופרו, ואמר לעצמו: "אם אתה מאמין שכוכלים לקלקל, תאמין שכוכלים לתקן!". ולכן אמר "אין הדבר תלוי אלא بي", כלומר כדי לתקן את כל אשר קלקלתי. והוא שב בתשובה שלימה, ותיקן את עצמו ואת כל קלקל, וירוש חי העולם הבא.

◆ ◆ ◆ "רבי" לכל העולם ◆ ◆ ◆

לאלעזר בן דודיא ראי התוואר "רבי". כתוב רבי ירוחם ממיר (עי' מכתב מאליהו ח"ה עמ' 393), אלעזר בן דודיא נקרא "רבי" כי באותו רגע של תשובה הורה בה התשובה לכל העולם, ומילא נעשה רבי לכל העולם, ע"ב.

רבי אלעזר בן דודיא הוא ה"רבי" לכל יהודי שהליך לכרci חיים, גם בבריתו אין ספור פעמים, שקע לשער נז', וקלקל את כל הבריאה

ג. וזה גופא הייתה כוונת הזונה במה שאמורה: "בשם שהפיחה זו אינה חווורת למקומה, כך אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה". כתוב בספר עיי' יצחק: היא לא כיוונה לטובתו כדי שישוב, אלא אדרבה, אמרה לו מאחר שנכנסת לסכנה עצומה לעבר שבעה נהרות, וגם פירות כיס דינרים בשכרי, מזה נראה שכבר אתה משוקע בטומאה וכבר אבדת עולמה. על כן לך ותנה מהעולם הזה, ע"ש. הרוי דברו של "אחר" הייתה ממש מוצגת לפניי.

כולה. הוא המלמדנו איך לעמוד בנסיבות הקשים ביותר. איך להתייחס לחטאינו. שאפשר לkom מכל נפilotנו – אפילו הكسرות ביותר, ושאיין להתייחס לאומרם לנו שאנו אבודים ושאיין לנו תשובה. הוא המלמדנו שלאיש יהודי אין מושג של יאוש כלל. והוא המלמדנו שאין הדבר תלוי אלא בנו – "אם אתה מאמין שיבולים לקלקל, תאמין שיבולים לתקן!"

בנוסף, רב אלעזר בן דודיא מגלה לנו חידוש במשנה "אל תה רשע בפני עצמך". הינו יכולם לחשוב משנה זו מדברת אל חוטא "מןצע". אבל אולי אין המשנה מדברת לאדם שלא הניח פרוצה אחת בכל העולם שלא בא עלייה, פגם בבריתו אין ספור פעמים, וקלקל את כל הבריאה כולה. בא רב אלעזר בן דודיא ולמדנו שהמשנה מדברת גם לאדם כזה! ואל לו ל"ירושע" הגדול שבUNKIM, שקלקל את כל קומו ואת כל הבריאה כולה, להיות רשע בפני עצמו!

בתוב "זיאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך" (בראשית ה, ז). פירש הספורנו: "ולמה נפלו פניך – כי בשיש לקלקל איזה תקנה, אין ראוי להצער על מה שעבר, אבל ראוי להשתדל להשיג תיקון לעתיד", עב"ל. דע קורא נעים, בשם שה' שאל את קין "למה נפלו פניך?", כך הוא שואל כל יהודי המתעצב ומתיאש ממצבו – "למה נפלו פניך"? אם אתה מאמין שיבולים לקלקל, תאמין שיבולים לתקן, והו מתלמידיו של רב אלעזר בן דודיא!

היישועה שבתוק הצרה

❖ השם – הטרופה הטובה למחלת היושן ❖

היהתי מהלך בדרך ביום חורף קר ו מעונן . ואו השם יצא מ בין העננים , והרגשתי על גופי את קרני השימוש אשר חיממו אותי והגעימו לי מאד . ואו עמדתי לה התבונן , השימוש היא בריאה ענקית , ו מרתקה למעלה מ- 149,000,000 קילומטר מכדור הארץ , וה התבונתי , הלא דבר הוא , מרוע הבורא יתברך הרוחק את השימוש כל כך מארינו . לכאורה ה' יכול להאיר ולהם את העולם מקרוב . מה אנו לומדים מרחק העצום של השימוש מכדור הארץ ?

או עלה בדעתי התלמידות נפלאה . אני עומד כאן על כדור הארץ , במרחק מהשימוש שלא נתפס כלל בשכל האנושי . ובכל זאת אני מרגניש את חומה , ורואה לאורה ! בורא עולם מאיר לי את עולמי ומחייב את גופי למרחק כל כך עצום כדי ללמד דבר נפלא . פעמים אנו מרגנישים שחשך עליינו עולמנו . מסובבים אנו בערות רבות וקשהים עצומים , עד שלא רואים שם פתרון באופק . ואולי גם איןנו יכולים אפילו להאר פתרון כלל וכלל **"למצבנו ה"בלתי פתר"** . במצבים כאלה , עליינו להיבט אל אור השימוש , ולה התבונן שאור זה בא מקום כה רחוק , שאין ביכולתנו לתפוס או לדמיין . עליינו להרגניש את חום השימוש , ולה התבונן שאור זה בא מקור כל כך רחוק , שלא ניתן יכולים אפילו לדמיין שנרגניש ממש חום .

ומכאן נלמה , שישועתנו יכולה להגיע מרחוק , למקום שלא חשבנו עליו כלל וכלל . בוראיינו יכול להושיענו באופן שלמעלה

מהשגתנו ותפיסתנו. ופעמים רבות, דוקא מהמקום הכى רחוק – מהצלה עצמה – צומחת היושעה! והוא סוד הפסיק "עת צרה היא לעקב וממנה יושע" (ירמיהו ל, ז), שפירשו (עיין באשיך ובמצודות), שנופה מהצלה עצמהتابא היושעה – "מمنה יושע" – כי בתוך הצלה עצמה טמונה היושעה.

בולדנו יודעים בשכלנו שיד' אינה קטרה מלחשענו, אבל על ידי השימוש, זוכים להרגיש זאת בחוש, ולראות ואת בעיניהם. יתעמק החכם בדבר ויתפלא, כי בו מונה המפתח לחתגר על כל יאוש שבעולם. אדם נקלע למצבים קשים גשמיים ורוחניים, חולאים רבים, צרות ורכות הסובבות אותו מכל פינה. מאין יבוא ערו? אינו יכול להתחיל להשיג, אינו יכול אפילו לדמיין! אבל המאור הנורול תנחמנו מעצבנו, ותזקנו באמונתנו שידיו המרחמות והטבות, האוהבות והבותחות של אבינו שבسمים אינן קטרות מלחשענו. מהמשמש אני מרגיש את הד' מרחוק, ומפנים ללבבי שישיועתי תוכל לבוא ממוקם שאין שכלי יכול לדמיין. נצא נא אל מול השימוש, נרגיש את חומה, ונשכלי שאנו בעצם מרגישים את ידיו המרחמות החומות והאוהבות של בוראיינו מרחמננו, העוטפות אותנו ממקום כה רחוק, מקום הרבה יותר רחוק ממקור ישועתנו.

בתיב, "שימוש ומגן יהו"ה אלקים" (טהלים פר, יב), והוא ראש תיבות "יאוש". כאשר נלמד ונרגיש מהמשמש את כוחו יתרך להושענו בכל עת ובכל מצב – אף ה"בלתי פתר" – ננצל מכל יאוש שבולם. ובמקום להתייאש, נתרפא ונתחם בידיו המרחמות והעותפות של אבינו מרחמננו.

◆◆◆ הישועה טמונה בצרה עצמה ◆◆◆

בתוב "עת צרה היא לעקב וממנה יושע" (ירמיהו ל, ז). "מمنה" – הצלה עצמה – "יושע", כי מהצלה עצמה יצא תצא היושעה, כי בתוך צרה טמונה היושעה. לבן המילוי הפנימי של "עת צרה" (עייןתו צדי ריש הא) – הרומו למה שבתוכו – עולה בגימטריא "ישועה"!⁽³⁹¹⁾

אמרו חז"ל (ברכות לג:) "חייב אדם לברך על הרעה בשם שemberך על הטובה". זה משומם שבתוֹךְ הרעה עצמה טמונה היישועה, ובעומק אין הבדל בין הרעה לטובה. לכן המילוי הפנימי של "הרעה" (הו ריש עין הו) גם הוא עולה בגימטריא "ישועה" (עם הכלול).

ובן המילוי הפנימי של "הסתור" (הה סמך תיו ריש) עולה בגימטריא "ישועה" – כי בתוך ההסתור טמונה ישותו של האדם.

יעוזרנו הו לא ליפול ליאוש משומ מצב שבחוינו, אלא לובות למצוא את היישועה הטעינה בכל צרה ורעה!

יהודי לא מתיאש

❖ “אין יאוש כלל אצל איש יהודי” ❖

כתב רבי צדוק (דברי סופרים, אות ט): אין ליהודי להתייאש ממשום דבר – בין בענייני הגוף כמו שאמרו (ברכות ז) אפילו הרבה חדה על צוארו אל ימנע מהרחמים, בין בענייני הנפש. אפילו נשתקע למקום שנשתקע, וחטא בדבר שאמרו חז"ל (זה"ק ח"א ריט): שאין השובה מועלה חם ושלום, או שתשובתו קשה, או שראויה עצמה משתקע והולך בענייני עולם הזה. אל יתיאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרש עוד, כי אין יאוש כלל איש יהודי, וה' יתברך יוכל לעוזר בכל עניין.

ובכל בנין האומה הישראלית היה אחר היושג הגמור, שאברהם ושרה זקונים,ומי מלל לאברהם הנקה וגנו' (בראשית כא, ז), שלא עלה על דעת אדם עוד להאמין זה. ואפילו אחר הבטחת המלאך, ושרה הצרפת ידעה והאמינה שה' יתברך כל יכול, ועם כל זה צתקה בקרבתה, שהוה רוחוק אצלה להאמין זה, בידיעת זקנת אברהם, דתווחן ואינו פולט, וכן זקנתה. ואם היה רצון ה' יתברך לפקדם, היה פוקדם מוקדם, דלמעתם בנים עדיף, ולא עכיד ניסא במקומות שאין צורך. אבל באמות מיאת ה' הייתה זאת, שיהיה בנין האומה דוקא אחר היושג הגמור, שלא האמין שום אדם, ואפילו שרה, שתיפקד עוד. כי זה כל האדם היהודי – להאמין שאין להתייאש כלל, דלעולם ה' יתברך יוכל לעוזר, והיפלא מה' דבר, ואין לחקור בחקירות למה עשה ה' בכח.

ואברהם אבינו ראש האומה, הוא שפתח דבר זה שלא להתייאש ממשום דבר. כשהשנה לוט וכבר נתיאשו כולם מלחציהם... וabraham

אכינו אור עצמו עם שלוש מאות ושמונה עשרה ילדי ביתו לרדוף אחר ארבעה מלכים. ואמרו חז"ל (נדירים לב) שהוא גנימטריא "אליעור". ומשמעות השם "אליעור" מפורש בתורה אצל משה רבינו - "כי אלקי אבי בעורי ויצילני מחרב פרעה" (שמות יח, ד), שכבר היה הרבה פרעה על צווארו. וה' יתרך יוכל לעוזר גם אחר היואש, שאין להתייחס ממשום דבר. וזה רמז מס' 318 ("אליעור") שהוא גנימטריא "יאוש" (עם הכלול), דהיינו שמספר זה הוא המוציא מידי יאוש, ומורה שה' יתרך עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתייחס, ע"ש.

◆◆◆ המתיאש גרוע מהשטין!

כתב רבי יצחק בלזער (כוכבי אור, עמוד קפה): השטן נבהל בשעת התקיעות של ראש השנה עד מאד, וחושב: "עכשו בא המשיח! ואף על פי שבכל כך הרבה שנים תקעו והריינו והמשיח לא בא, אולי עכשו עם ישראל יעשו תשובה!"

נמצא, אדם הנאה בעבותות היואש, בחושבו: "הלא עברו עלי כל כך הרבה שנים וימים נוראים ותקיעות שופר ולא עשית תשובה, כבר אין לי תקוה..." – הוא גרוע מהשטין! שהרי השטן מאמין באפשרות של כל יהודי לחזור בתשובה, למורות חומר הצלחותיו בשנים קודמות. ואם כן, איך אנו לא נאמין בעצמינו?

◆◆◆ "לא יהיה ולא עתיד להיות"!

כתוב בתורה, "כי יהיה איש בן סורר ומורה...", (דברים כא, יח). ובגמרא (פנחדין עא) אמרו בן סורר ומורה לא יהיה ולא עתיד להיות. מכאן מצאנו סmek לדבר, שלא יאמר אדם אפסה תקוותי – איך אוכלה לשוב ללכת על דרך המלך – כאשר כל כך מעותות דרכי, מכפה רgel ועד ראש אין כי מתום. אלא ידע "כי לא ידח ממנה נידח", אף לחוטא הנadol ביותר יש עוד תקוות טוב לשוב לבוראו. כי הנה לפי המבואר בוגמרא שם (עא): נידון הבן סורר ומורה על שם סופו – שסופו שישב

בפרשת דרכים וילסTEM את הבריות, ואמרה תורה ימות וכאי ולא ימות חיב. על ואת אמרו לא היה ולא עתיד להיות – לא תהא בואת בישראל להחליט על אדם שסופה לאבדון, אלא כל אחד ואחד מבני ישראל, אפילו בן סורר ומורה, יוכל לשנות את דרכיו ולהיפך לצדיק גמור, כמו שנולד מחדש ולא הוא האיש שקלקל וחטא.^a

◆◆◆ היאוש שיך לרשיי אומות העולם ◆◆◆

כתוב במגילת אסתר, "לעשות ברצון איש ואיש" (אסתר פרק א, ח). ואיתא בוגרא (מגילה יב) אמר רבא: לעשות ברצון מרדכי והמן, מרדכי – רכتب "איש יהודה", המן – "איש צר ואיב", ע"ב. ואינו מובן, מניין לו ש"איש" היו מרדכי, ואילו "ואיש" היו המן, אולי נאמר איפכא? ואמרו לרמז,^b כי "ואיש" הוא אותן יאות "יאוש", והיאוש שיך לרשיי אומות העולם, על כן אמרו שהמן נרמז בתיבה זו. כי כל רצונו ושאיפתו של המן מזער עמלק להפיל יהודי לעצבות ויאוש. אך עבודה בני ישראל לעמוד איתן במשמרתו כגבור ואיש מלחמה, ולומר למשחית "לא" – אף אם נפלתי מטה מטה הנני מתחזק וועלה מעלה מעלה, וזו מצות "עד שלא ידע", לדעת לענות ליצרו "לא", איןני מתיישב לרגע אחר.

a. הובא בಗליון באර הפרשה, לרבי אלימלך בידרמן, פרשת כי תצא תשע"ג.

b. הובא בಗליון באר הפרשה, לרבי אלימלך בידרמן.

תכליות הנסיות

❖ נסיוון – קריאה אישית אליו מיאת הבודרא! ❖

בתוב "וזיאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו" (שמות י, א). מודיעע ה' אומר למשה "בא" אל פרעה, היה צריך לומר "לך" אל פרעה? ועוד קשה, וכי בשביל שה' הכביד את לבו זו סיבה לבא אל פרעה? ארובה, זו סיבה לא לכת אלין.

אמרו חז"ל (סוכה נב), יצרו של אדם מתחדש ומתרגבר עליו בכל יום. וכתב המსילת ישרים (פרק א) "כל עניי העולם בין לטוב בין למוות הנה הם נסיות לאדם". מהי הדרך הנכונה לגשת ולהבט על נסיות החיים?

נתבונן בנסיות המצויות בחיננו היום יומיים.

❖ נסיוון ההפוך ❖

נסיוון ההפוך. מודיעע הבודרא יתברך מציאו לאדם דברים שעלולים להביאו לידי בעם? וכי לא היה עדיף שה' יתן לאדם לישב בשלוחה?

אמרו חז"ל, כל הכוועם כאילו עובדר עבודה זורה. פירש בעל התניא (תניא אירות הקורש, פיק כה): הטעם מובן ליודעי בינה, לפי שבעת בעמו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו, לא היה בכעם כלל. ואף שבן אדם שהוא בעל בחורה מקללה, או מכח, או מזיך ממונו, וmathחיב בدنيו אדם ובدني שמיים על רוע

בחירותו, אף על פי כן, על הנזק כבר נגור מן השמים והרבה שלוחות למקומם. ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו, מתלבש בו כח ה' ורוח פיו יתברך מהחייו ומקיומו. ובמו שאמר דוד על שמעי בן גרא "כִּי ה' אָמַר לוֹ קָלֶל" (שמואל ב טו, ז). והיכן ה' אמר זאת לשמעי אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעי בלבו ומוחו ירדה מאת ה', ורוח פיו המהיה כל צבאים (ה'), החרה את רוחו של שמעי בשעה שרברר דבריהם אלו לדוד. כי אילו נסתלק רוח פיו יתברך רגע אחר מרוחו של שמעי, לא יוכל לדבר מאומה, ע"ב.

עתה התבונן, איך מתחברים על מידת הטעם? התשובה ברורה: על ידי אמונה! כאשר מתחזקים באמונה, לא כועסים.

מכאן נבין, שב עמוק, כל נסיוון של כעם, הוא בעצם קריאת אישיות אליו מאת ה' להזק את אמונהנו בו. להפנים שככל מה שקורה לי בחיי מושגנה ונפעל על ידי יתברך. ושכל צער וכאוב שבחיי, נשלח אליו מאת ה' בהשנה. כי רק על ידי זה נוכל להתגבר על נסיוון הטעם. הרי מנסיוון הטעם, קנונו אמונה ודבקות בה, ויצאנו ברכוש גדול!

ואפשר שלזה רמזו חז"ל באומרם, "רגון לא עלתה בידו אלא רגנותו" (קדושים ט). מה הכוונה לא עלתה בידו "אלא רגנותו", וכי מה עוד היה צריך לעלות בידו? אלא האמת היא, שככל פעם שבא לידיינו נסיוון הטעם והרונו, התכלית שלמענה ה' הביא נסיוון זה לחיננו, היא כדי שנצא ברכוש גדול של אמונה בה. וזה הכוונה שלא עלתה בידו "אלא רגנותו", כי באמת היה צריך לעלות בידו חיזוק באמונה, אך מלחמת שנכשל והתרגנו, לא עלתה בידו אלא רגנותו.

❖ נסיוון הקנאה ❖

פעמים בהם אנו בגע עם אנשים או דברים שמעוררים בנו רגשי קנאה. איך נבנה את יצר הקנאה? כך צורתם של דברים: ישב האדם בין לבני עצמו ויתבונן: "ה' הרחמן, אני מאמין שאתה הוא הידוע מה הכי טוב ומועיל עבורי. ולכן אני מאמין באמונה שלימה שמי שיש

לי, זה בדיק מה שאין צריך. ומה שאין לי, זה בכלל שנשמעתי אינה יקוקה רק ברגע זה, והואתו דבר לא טוב בשבי רגע. ובן, אין לך במה لكנא באף אחד בעולם. אין מקום لكנאח בחיה. כל מה שיש לך וכל מה שאין לך, זה בדיק בהתאם לתקן נשמה. ה', וכן אני לדעת ולהרגיש שאתה מرحם וחומל עלי יותר מכל מرحם. אתה לא מתעלם ממני ולא מזינה את צרכי. אתה דואג לי כל הזמן. אתה מודע לצרכי ומשגיח עלי. וכן אני לבתוך בך בבטחון גמור שאתה הוא מכלך את חייך בסדר. וכן לשמהך בחלקי בליך דאגה ועצובה כלל, שארגיש שאתה צרי לך גם, כי באמת לא חסר לי כלום. אני מאמין ויודע שבכל דבר מגיע אליו בזמן הבי טוב, ובדרך הבי מדוייקת ומושלמת לתקן נשמה".

אדם המפני דברים אלו עמוק לעמו, יתגבר ויבטל אה רגשי קנאתו. נמצא, כל רגש קנאה המתעורר بي, הוא בעצם קריאה אישית אליו מאתה ה' לחוק בלבבי את התהושה שה' משגיח עלי בהשגה פרטיה, ועשה לי כל צרכי. זו עת שה' מזמין אותי להפנים עמוק ללבבי שלא חסר לי כלום בעולמו הנפלא של אבינו שכשימים! נמצא, בהתגברות על קנאתי, יוצא אני ברכוש גדול שאין כמווה, במקום להרגיש שחסר לי דבר, אני מרגיש שיש לי הכל!

נסيون רדייפת הכבود ☺☺

נסיון רדייפת הכבוד. איך מתגברים וובחים את יצר הכבוד? ראשית, יש לנו מה השורש והגורם לרדייפת הכבוד? המשכיל יבין שרדיפת הכבוד נובעת מחוסר ההרגישה שה' אוהב אותנו, נותן לנו מקום בעולמו, מעיריך ומוקיר כל מאמץ קטן שלנו ומאשר כל הזמן את אישיותנו. אדם המרגיש את עצם אהבת ה' אליו, אהבה שנייה תלויה בדבר, אהבה המכילה תהושה משמעותית של כבוד אמיתי, ודאי לא ירדוף אחר כבוד מבני אדם. הוא לא יהיה זוקק לכבוד מדומה מזולו כדי להרגיש חשוב ויקר. הלא כל הכבוד והחשיבות שיוכן לקבל מבני אדם, כאן ובאופן, בטלים ואינם קיימים הם אצל האדם שטעם מכך אהבת ה' אליו. התהושה שאתה אהוב עני מלך מלכי המלכים, ומחובק

בתוך בוריאותיו, היא הרגשה שאין כדרוגתה, המשמחת יותר מכל הנאות המדומות הקיימות בהאו עולם. ובעומק, זו היא החשובות האמיתית, וכל ההגשת חשיבות זולת זו הרי היא דמיון אחד גROL. אם כן, אדם הרודף כבוד, עדות נאמנה שאין אהבתה ה' קבואה בלבו, ואינו מרגיש אהוב, לבנו ייחדו של מלכו של עולם. ממילא זוקק הוא לכבוד וחשיבות מדומה מבשר ודם.

נמצא, כל רגש לדוף כבוד המתעורר بي, הוא בעצם קריאה אישית אליו מأت ה' להפנים עמוק לעצמי את עצם אהבתו יתרוך אליו. להרגיש איך שאני חביב ויקר לה' בכל עת ובכל מצב. כי זו דרך ביטולה של רדייפות הכבוד, ואם כן, זה הרכוש הנadol שה' רוצה שארכוש מנסיון זה.

◆◆ עם מי מתעסקים – השליה או המשלחת? ◆◆

מכאן בין, שב很深, אין לנו עסק עם היוצר הרע, ובמו שהיצר הרע עצמו אמר ליעקב "למה זה התשאל לשמי" (בראשית לב, ל, דהיינו אין לך להתחספק אליו. כל נסיון נשלח אל חיינו מעת הבורא יתרוך, מרצונו הטוב שנרכוש מעולות נשגבות. והיצר הרע הוא רק כל' ביד היוצר, שלווה של ה' לעורר בקרבו קנאה, כבוד, כעם וכדורמה, כדי לבצע בפועל את רצונו יתרוך לנסתותנו. لكن, כמשמעותם על כל נסיון לעומק, אין לנו לראות את השליה המבצע את הנסיון, שהוא היוצר. אלא עליינו לראות את המשלחת, הבורא יתרוך המῆשה אותו (כשם הרע). וביתר עומק, יש לנו לראות גם את התכליות – הרכוש הנдол – שה' רוצה שנפיק מכל נסיון. מי שלא רואה את הרכוש הנдол הטמן בכל נסיון, יתכן שיתקע רק בראיות השליה שהביא לו את הנסיון, ואת הרע והקושי שבנסיון – ונמצא דבוק ביצרו הרע, במקום ביצרו הטוב.

עיני העשיר תמיד על הכספי שירוויח מעסקי, ואני נתקע באמצאים הקשים שבHASHGET הכספי. ראיית הכספי שירוויח מהעסק, הוא

שמאפשרת לו לא להתקע באמצעות הקשיים. אך מי שלא רואה את הנסיבות, וראה רק את העמל והטורה שבעסק, לבסוף י见解 את כל העסק ויחזור לכתו בידים ריקות. זה ההבדל בין אדם הרואה את הרכוש הגדול שה' טמון לו בכלל נסיעון, לבין אדם שלא רואה אותו. מי שרואה אותו נלחם ויוצא ברכיש גדול, וכי שלא רואה אותו יוצאה בידים ריקות ועם כאב לב, מדרוכא, ומתרוסכל.

עתה נבין את הפסוק "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבורי את לבו". הקשנו, מדוע ה' אומר למשה "בא" אל פרעה, היה צריך לומר "לך" אל פרעה? ועוד הקשנו, וכי בשביל שה' הכבד את לבו זו סיבה לבא אל פרעה? אדרבה, זו סיבה לא ללכת אליו.

בתב הرمבי ל Abrraham בנו: "דע אברהם בני, שפרעה הוא היוצר הארץ". וכוונתו שפרעה הוא דמות וסמל של יוצר הארץ הנמצא בכל אדם (יסודי הדעת, פרק קפז). והרי ביארנו, כשהאנו נגשים להלחם עם הכנאה הבודד והכעס שלנו, אין לנו באמת עסק עם "פרעה" – השליה, אלא כל עסקנו עם ה' – המשלה. וזה שאמר ה' למשה: דע, כשהאתה הולך אל פרעה, אתה באמת בא אליו! "ויאמר ה' אל משה בא" אליו, כשהאתה הולך "אל פרעה". תראה רק אותה, ולא אותו! ומדוע? כי אני הכבורי את לבו" – אני המשלה, והוא רק השליה. אין לך להתחמק עם הדור אלא עם בעל המכתב! ובתוך המעטפה השחורה של "פרעה" נמצא רכוש גדול – "זידעתם כי אני ה'"! ולכן המילוי הפנימי של "פרעה" (פה ריש עין ה) – הרומו לסתור בתוכו – עולה בנימטריא "שבנה" (385).

א. ושאלתנו השנייה מתרצת את שאלתנו הראשונה.

דע את יצרך

◆◆◆ היצר הרע הוא רכושנו הגדול ◆◆◆

כתוב "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכברתי את לבו" (שמות י, א). הקשו המפרשים, וכי בשבייל שה' הכביד את לבו זו סיבה לבא אל פרעה? אדרבה זו סיבה לא ללבת אליו.

נראה לי בס"ד לפרש קר: כתב רבינו משה רוזנטstein (אהבת מישרים, פרק פה), וזה לשונו: אין לנו להתלונן על יצרנו הרע אשר נתן בקרבנו, כי הוא רכושנו הגדול ניתנן לנו, אשר בו נקנה כל קניינו הרוחניים, החכמה והמדוע, יראת ה' ודעת אלקים. כי לא יזכה האדם לכל זה בחינם, כי צריך לקנות אותם בזביחת יצרו הרע, כמו שכחובו "קנה חכמה קנה בינה" (משל ד, ה), כי לא ישיגו אותם בחינם אלא צריך לשולם בעדרם. והכperf אשר הוא משלם, הוא בזביחת יצרנו הרע. ואם כן כל עניינו יצרנו הרע, הקנאה והתאווה והכבוד, מהה רכושנו הרוב ניתנן לנו לקנות בהם כל קניינו הרוחניים. ובכל מיה שיגדל יצרו של אדם, בן יגדל רכושו. וכן שאין העשור מתלונן על רכושו ניתנן לו לקנות עניינו העולם הזה, אף שהוא נטרד ברכושו, בן אין לנו להתלונן על רכושנו ניתנן לנו לקנות בו כל קניינו העולם הבא, אף שאנחנו נטרדים בו, עב"ל.

עתה נבין את הפסוק "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכברתי את לבו". הקשו, וכי בשבייל שה' הכביד את לבו זו סיבה לבא אל פרעה? אדרבה זו סיבה לא ללבת אליו. אלא פירושו קר: כתב

הרמב"ם לאברהם בנו: "דע אברם בני, שפְרָעָה הִצֵּר הַרְעָא".^a והרי אמר רבי משה: "כל מה שיגדל יצרו של אדם, בן יגדל ורכשו". ואם כן, ככל שהיצר הרע גודל וחוק יותר – "כִּי אַנְיָ הַבְּדָתִי אֶת לְבָרָךְ – זֹאת אֲכַן סִיבָה לְבָא אֶל פְּרָעָה", כי כך יגדל הרכווש הרוחני שנרכש מנצחונו.

בזה נראה לי לפירושDKDOK הגمرا (סוכה נב): אמר רבי יצחק, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, שנאמר "רַק רַע כָּל הַיּוֹם" (בראשית ו, ח). אמר ריש לקיש, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וمبקש להמיתו, שנאמר "צָופָה רְשֻׁעָה לְצִדְקָה וּמְבַקֵּשׁ לְהַמִּיתָה", ואלملא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו, שנאמר "ה" לא יעוזנו בידו", עב"ל. מروع הגمرا קורא ליצר הרע "יצרו של אדם", ולא סתם "היצר הרע מתגבר וכו'"? אלא אפשר שבאו חז"ל לרמזו זה שהיצר הרע הוא "של האדם" – רכושו של האדם! וכך שכתב רבי משה: "כִּי הוּא רְכֹשֵׁנוּ הַגָּדוֹל הַנִּתְןָן לְנוּ, אֲשֶׁר בּוּ נִקְנָה כָּל קְנִינֵינוּ הַרוּחָנִים הַחֲכָמָה וְהַמְּדֻעָה, יָרָאת ה' וְדָעַת אֱלֹקִים".

ויש לומר, שזו גופה הסיבה שדווקא כאן הגمرا דרךה לומר "יצרו של אדם". במאמריהם אלו הגمرا מגלה לנו כמה קשה הוא היצר הרע, שהוא מתגבר כל יום ויום ללא הפסקה וرحمנות, וכן הוא מבקש להמיתנו. והרי זה עלול לגרום לאדם לפול ברווח, להתייאש מלגשת למלחמת היצר, ולהפסיד את כל רוחניותו. לכן דווקא כאן חז"לDKDOK בלשונם הקדוש ואמרו "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום", "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וمبקש להמיתו". למדנו יסוד נפלא זה, שהיצר הרע הוא רכושנו האמתי, ורק על ידו נוכל לkenot את כל קניינו הרוחניים. וכל מה שיגדל יצרו של אדם, בן יגדל ורכשו. ובמו שאי העשיר מתלונן על רכושו הניתן לו לkenot עניינו העולם הזה, אף שהוא נטרד ברבוושו, בן אין לנו להתלונן על רכושנו הניתן לנו לkenot

a. הובא ביסודי הדעת עמוד רבב. יסוד זה מובא בהרבה ספרים.

בו כל קניי העילם הבא, אף שאחננו נטדים בו. הוא אומר "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו!"

ויש לromo, שהמילוי הפנימי של "פרעה" (פה ריש עין הי) עליה גימטריא "שכינה" (385), למלונו שרכושנו הנדול – השכינה הקדושה – מסתתרת דוקא בתחום היוצר הרע, פרעה. ורק על ידי נצחונו ניתן לרכוש את הדבקות בו יתברך ובכל המעלות הרוחניות. הוא אומר (בראשית וכח ט, ז) "טוב מאד זה יוצר הרע!"

♣ כוחה של NAMESHEET ISRAEL ♣

בשעה שעלה משה למורום אמרו מלאכי השורה לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילד אשה בינו. אמר להם לקבל תורה בא. אמרו לפניו, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אונש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, ה' אדוןנו מה אדריך שמק בכל הארץ אשר תנוה הודי על השמים". ומשה ובניו השיבם שהتورה שיצת דוקא לבני ישראל כי "כלום יוצר הרע יש ביןיכם" (שכת פה:).

כתב רבינו אברהם מסלונים (תורת אבות, עמוד קעג אות סט): הרי המלאכים לא חזרו לאמר שאדרבה, יתנו גם לנו יוצר הרע כדי שנזכה על ידי זה לקבל תורה, כי המלאכים ידעו שאי אפשר להתקיים בעולם הזה בהתגבורות היוצר הרע, ורק NAMESHEET בני ישראל יש בה זה.

♣ אילו הייתה צריך כוחות יותר חזקים היו נתונים לך! ♣

כתיב "להודיע לבני אדם גבורותיו" (מלחים קמה, יב). פירש רבינו אברהם מסלונים (תורת אבות עט' קפה אות קמג): רוצה לומר, שעל האדם לדעת גבורת עצמו, שיבדו לנצח את יוצרו הרע אף על פי שהוא מלאך, כי אין נתונים לו מן השמים יוצר הרע שהוא מעלה מכוחותיו.

ויעוד כתב רבי אברהם מסלונים (שם, עמ' קפת אוח קב): מלך שלח אחד משניו לחיות המלחמה ושלח עמו אנשי חיל מפני הצורך. אלא שלפי דעתו של השר, לא היה מספר אנשי חיל זה מספיק בכדי שיווכל לניצח את האויב, ונפללה רוחו בקרבו, וכיודע תחולת נפילה ניסחה (סוטה מד). כמו כן בעניין עובדות ה', שגמ בעת קמנות הדעת על האדם להאמין כי בכשרונות אלו שעשו הקב"ה, בהם יש בכוחו לניצח במלחמות יצרו. ואלמלי היה זקוק לכלים וכוחות גדולים וחזקים יותר, היו נתנים לו זאת מן השמיים.

ואיתא במשנה "אל תהו רשות בפני עצמך". פירוש המרכבת המשנה (לרי' אלאשקר): הוא בוגר יצר הרע, שלא יאמר האדם כבר נתגבר עליו יצר הרע ואני יכול לו, אל תאמיר כן, שאם אתה רוצה להתגבר עליו התגבר, יוצר הטוב יעוז לך.

◆◆ כפירה מסווג אחר ◆◆

בהגדה של פסח נאמר: "רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם". פירוש רבי משה מקובryn (תורת אבות, עמוד פג אות י'): ודאי אין מדובר כאן ברשות הכהן בעיקר שהוא מיין. אלא ברשות שהיצר הרע בוער בו מוגדל כח התאות, ואין לו כח להכנייע ולשבור את יצרו. ואומר "מה העבודה הזאת לכם", לכם ולא לו, דהיינו שהושב כי רק אנשים שאין להם יצר הרע גדול כל כך, רק בשכילים העבודה, אבל לא לו. ועל ידי זה כפר בעיקר, שהו עיקר העבודה להכנייע בשעה שמתרגבור ביוther, ע"ב.

ואדרבה, אין זו סימן קללה שהאדם בוער בתאות הגנות. הרי לך דבריו הנפלאים והמוחוקים של רבי צדוק (צדקה הצדיק, אות מד): "מי שיש לו תשוכה גדולה לתאות הגנות, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשוכה כל כך. כי אדרבה הוא כדי מוכן לתוכה אהבת ותשוקת דרישת האמת", ע"ב.

◆◆ כח היוצר – רק מה שנייתן לו בגזירות המלך ◆◆

כתב השפט אמרת (פרשת בא תרל"ח): **צרייך כל אדם לידע** זאת שנות כח היוצר הרע והסתירה אחרא הוא רק מה שנייתן לו כח בגנירות המלך... וכשידוע האדם זאת מתחוק נגדו בנקל יותר. ואף שרואים בעלי עבודה כמה מני נפילות, כגון "שבע יפול צדיק וקם", ידע נאמנה כי הכל לטובה. כמו שכותב "ויהוק ה' את לב פרעה" (שמות ט, יב)... וכמו כן כל הנפילות שיש לאדם, הכל צורך עליה, ע"ש.

◆◆ יציר הרע – מפחיד אבל חלש! ◆◆

כתב האדמו"ר מפייאסענزا (הכשרה האברכים, ריש פרק ט): **הן יציר הרע קשה יש לנו, אבל** כמה שקשה הוא וכחו של היוצר הרע הוא, לא כמידת גבורתו הרבה אשר יראה בו האיש, באממת נמצאו בו. וראה נא גם ראה את דברי המדרש (בראשית רבה כב, ז): אמר רבי אבא, היוצר היה דומה ללסתים שפוף [חלוש] שהיה יושב בפרשת דרכיהם. כל מאן דעבר היה אמר הב מה דעתך (כל מי שעבר אמר לו תן לי מה שעלה). עבר פיקח אחד וראה שאין בו תוחלת לנול לו כלום, התחיל מכתתו. כך כמה דורות אייבד יציר הרע – דור אנוש, דור הפלגה, ועוד רה המבול. כיוון שעמד אברהם אבינו, וראה שאין בו תוחלת התחיל מכתת, ע"ש. דומה הוא היוצר הרע ללסתים שבאמת חלש הוא, וגוזל את כולם רק מפני שהם מפחדים מכנו ודומיהם שניבור הוא, אבל הפקעה רואה שלא גבור הוא, ומכתתו ומשברתו.

ممשייך האדמו"ר מפייאסענزا: ואגב אמרים אלו בזה שהמלמדים ומהנכדים המדברים דברי מוסר עם תלמידיהם, אם מציריים הם בדבריהם את היוצר הרע לנבוד כל כך אוים, וכחו כל כך רב ונורא, לא טוב הם עושים בזה. כי כך מבע האיש, כשהמציריים לפני איזה איש לגבור נורא ורב כה, ידיו מתרשלות וכל גוףו מתרוופף לבלי התאמץ נגרו. ואו באממת האיש אשר נגדו מתגבר נגדו – לא מפני גבורתו של

זה, רק מפני חולשת עצמו. וכשהם מציררים את היוצר הרע בכל כך גבורה רבה ואומה, או מתרגל נופם של תלמידים להתרשל ולהמס בפנויו, עד שבאמת נעשה גבור עוד יותר מכפי ממדת גבורתו אשר לו באמת. ולבכם לא ידאב אם חם ושלום יכשלו בפנוי, כי יצטדקו לאמור מה לי לעשות אם היוצר הרע כל כך גבור ורב ממנו. ואף כשיגדלו לא יתאמכו להתגבר נגד כל גורי של תאותה. נסה נא בחור ואברך לركע ברגליך אחת על הארץ בשעה שיצרך מגרה אותה לאיזה נזוכיות ולגווור אומר בן אני אומר, רק בתורה עשו ולא ביצרי. ואזו תוכחה כי הרבה מגבורת היוצר הרע רק דמייה ורמיה, ורק מהתרשלות ורפויות עצמן היא ולא באמת, לדברי המדרש הג"ל, עכ"ל.

◆◆◆ שנאה טובה ◆◆◆

עוד כתוב האדרמו"ר מפיאסעצנא (צ"ו וזרו, אות ט): **אי אפשר לך לרחק את יצרך בלתי אם גם תשנאהו.** לא רצון שלא לאהבה לו בלבד תעורר בקרובך, רק גם שנאה אליו על שורצה לאבדך מב' עולמות, וכעם גדול עליו על שמתמטש את דעתך ולבה, רק או יכול לך לכובשו. **"לעולם ירגעש אדם יצר טובה על יציר הרע" – רונו וכעם ממש!**

אין הדבר תלוי אלא ב'

יִסּוּד גָדוֹל בְכָבוֹת הַנֶּפֶשׁ

כתוב בגמרא (עבודה זהה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלה כיס דינרין בשכירה. נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר (תשמש) הפicha. אמרה, בשם שהפicha זו אינה חוזרת למקוםה, כד אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר "כִּי הָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבֻעוֹת תָּמוֹתִינָה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמֵי כָּעֵשׂ נְמַלְחוּ וְהָאָרֶץ בָּגְדַר תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "זָחָפְרָה הַלְבָנָה וּבָוֶשֶׁה הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "זָנְמָקוּ כָל צְבָא הַשְׁמִימָיו". אמר: אין הדבר תלוי אלא ב'. הניח ראשו בין ברכייו ונעה ברכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דודיא מומן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונהanolmo בכמה שנים, ויש קונהולמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דיין לבני תושבה שמקבלים אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

כתב השפט היים (מועדים א, עמוד ט): שמעתי בשם גדוֹל אחד, שלמד ממעשה של רבי אלעזר בן דודיא הערה נפלאה, והוא יסוד גדוֹל בכוחות הנפש של האדם: טבעו של האדם, כשהוא שבע רצון ממצבו

הרוחני, נוהג הוא להשיקט את מצפונו ולהתלוות את הדבר בסיבות שונות. "אילו היה לי חבר טוב, חברותא טובה, שכן טוב וכו' הירחי לומד טוב יותר". ובאמת אין אילו אלא "תרוץים". מצב זה מסוכן הוא עד מאד - כיון שבכך נאבדת כל הדחיפה לשינוי עצמי, שהרי לדעתו מצבו הרוחני תלוי בסיבות שאין בשליטתו. אין בכך אלא אשלייה עצמית שישועתו הצמח ממוקם אחר, והרי זה מדרכי היצר להרגיע את האדם בסבירותו שאין הדבר תלוי בו, והוא עצמו אינו יכול לפעול מואמה בnidzon.

ابן, היושעה האמיתית של האדם היא כאשר מניע להברה "שאין הדבר תלוי אלא כי". או ייוכח שככל התירוץים תירוץ שווא הם, ולפניהם הקב"ה לא יכול לטעון כל זה.

אין לומר "אילו היה לי". מחשבות כאלה רק משתקות את האדם וمفירותו לעלייתו. מהשימים מבקשים מכל אחד שיעבור את ה' עם ה"כלים" שיש לו, אך שינצל את כל ה"כלים" שיש לו. מסופר על רבי נפתלי מאמסטרדם זצ"ל שאמר לרבו רבי ישראל סלאנט זצ"ל: "אילו היה לי ראש של השאגת אריה, הלב של בעל היסוד ושורש העבודה, והמידות הטובות של רבנן, או יכולתי לעבוד את ה' יתברך". ענהו רבי ישראל: "נפתלי! אתה עם הראש שלך, עם הלב שלך, עם המידות שלך, תהיה רבי נפתלי, הינו תוכל להיות עובד ה' באמת". במקום בו הוא יושב ולומה, עם הבשורנות שלו, עם כל הקשיים שלו נדרש לעשות את הרבה המאמצים שבאפשרותך (וזה גורמים ורכבים). כשםגיןך אדם לידי הכרה כי "אין הדבר תלוי אלא כי", נפתח לפני הפתחה לעלייתו.

כשעשה רבי אלעוז בן דודיא בתחילת את כל החשבונות וחיפש את היושעה בדרכים שונות לא שב, אבל כשהגע להברה ש"אין הדבר תלוי אלא כי" – בא לידי תשובה גמורה. קיבל סייעתא דשמייא וידע לנצלת לעלות בשעה אחת מן הדיווטא התחתונה, ולהיות בעל תשובה גמור, ע"כ דברי השפט ח"ם.

* את מי ומהanno מאשימים? *

רבי אלעור בן דורדיא פנה להרים ולגבועות, לשמיים ולארץ, לחרמה וללבנה, לכוכבים ולמולות – כדי שיבקשו עליו רחמים. לבורה התנהגו לא מובנת, וכי מה יעוזו לו אותם דוממים?

ראיתי שביארו כך: כשהשמעו רבי אלעור בן דורדיא שנגיה שפלה מכירה בך שהוא הרחק לנכת בחטאיו, עד שלא אתה לו שום דרך חורה, זה וזועע אותו. והוא הוא נסעה להצדרק. פנה אל ההרים – ההרים האבות משולים להרים והאמחות לגבועות.^a זאת אומרת: אולי החינוך שקיבלה מהורי, הוא הסיבה לשפל מצבי ולודב פשעי, ואין אני אשם. ולכן בקשו עליו רחמים, לומר תנו התנצלות עלי שלא ענש, כי אתם הסיבה לחטאוי. על זה ענו לו הוריון: אם אכן שגינו ופשענו בחינוך שלך, זו בעיה שלנו ועלינו ליתן על זה את הדין, אך אין זה פוטר אותך מאחריות.^b

שוב חור ואמר "שמי" – אלו גודלי הדור שרשאים בשם – אילו היו יורדים אל העם יותר, אולי הם משפיעים עלי. "וארץ" – אלו אנשי שלויים שהיה במחיצתם – אולי הם אשימים. ושוב אותה מענה, אפילו אם הם אשימים, אין זה מוריד ממך את האחריות.

הור ואמר "שמש וירח" בקשו עליו רחמים. השימוש מקרים – והוא משל לכוח ההשפעה השילית שבדור. ולהבנה קולמת ומוארת מאור השימוש – משל אל עצמו, ברגען לקלות השפעות שליליות אלו. גם כאן נענה, שאין זה מסלק ממנו את האחריות.

a. עיין נחלת יעקב לבעל הנתיבות, פרשת ויקרא ד, ב.

b. הנהלת יעקב (שם) ביאר: ההרים מולדים את הטבעים והמידות בילדיהם, ורבי אלעור בן דורדיא חשב להצדרק שואלי הסיבה לחטאיו היא הורי שהולידו בו מדות רעות. אבל או הכיר فهو טעות, כי מוכחה שיש לאדם בחירה חופשית, ואם אין האבות סיבה לבטל את הבחירה, ואי אפשר להאשים אותם, אלא את עצמו.

עמד וחשב, "כוכבים ומולות" בקשו עליו רחמים. כלומר, אולי המול שבו נולדתי, הוא זה שגרם לי להטוא. גם כאן נעה شيئاً זה פוטרו מהאחריות, ובמיוחד ש"אין מול לישראל".

או הבני אלעזר בן דודיא שחייב תלי בו, ואני יכול להטיל אחריות על שום דבר חוץ מעצמו. בהה הוא הפך להיות "רבי" אלעזר בן דודיא – "רבי" לכל בעלי התשובה. יסוד התשובה הוא היהודאה על החטא. ועיקר גבור במצוות התשובה הוא היהודי, שתוכנו להגעה להכירה המלאה שאין דבר אחר בעולם שאשם בחטא"י ובמצבי – חוץ ממנה. לكيית האחריות המלאה על מעשיי ומצביי – ולא להטילה על שום אדם אחר או סיבה אחרת – הוא מה שמלמדנו ה"רבי" של כל בעלי התשובה, רבי אלעזר בן דודיא.⁷

• סביבה מפתחת מעוררת לתשובה? •

יש לעמוד על עוד נקודה נפלהה בסיפורו של רבי אלעזר בן דודיא:⁸ זונה זו אינה מפתחה אותו, אינה מצויה בקרבתו ואינה מנעה אותו. בכל זאת המוטיבציה שלו לחטא אידית, והוא מוכן להסתכן ולשלם הון תועפות עברו כך. והנה, בנסיבות של שפל המדרגה, ביצומו של מצב שבו הוא שקוע בחטא, דוקא היא, הרוחקה, הפסיבית, ה"זונה" – שמסמלת את המסוכן שבפטויים, את החטא עצמו – גורמת לו להתעורר ולהזoor בתשובה.

ג. ובספר נתיבות התורה (לכ' ארון סמן טופ), כתוב שוגפה בעבור שאלעזר בן דודיא הביר בחטאו בלי להאשים אחר אלא את עצמו, נפתחו לו שערי תשובה ומומן היה לחיה העולם הבא. וכותב הנחלת יעקב (שם), אין לו שום התנצלות בסבבה חיזונית אשר תכרייחו לבחו רבע. כי אלקיים בראש האדם ישר, לבב ישלו בו ידי זרים להניא את לבבו מדרבי ה', והוא בשאט נפשו עושה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה, על פי סיבות חיזוניות. ועיין בספר אור יהל פרשת ויחי, עמוד קג ד"ה ואמר.

ד. כפי שראיתי מבקרים.

מכאן נובעת המסקנה, שהאדם אין מותנה לחטא בגלל סביבתו, אלא הדבר תלוי רק בו. שהרי בהעדר פיתוי אמיתי בטוחה השגה קרובה, חטא רבי אלעזר בן דורディא כשהוא מנע מבפניהם, ומתוך בחירה. ודוקא בסביבה המכפתה, הוא מתעורר לשוב בתשובה.

הכל תלוי רק באדם, בבחירה והכרתו בכוחו, ואין להטיל אחריות על גורם חיצוני, אפילו לא על "זונה", מההוויה את הפיתוי הקשה ביותר. קל וחומר לא על אשה סתם. וכן אין להאשים את מצב דרונו, שקיים נמצאים פיתויים ונסינונות אשר לא היו מימי עולם. עם כל זה, האחריות המלאה היא רק על עצמוו, להתרחק מהנסינונות ומהפיתויים ולהתגבר ולגבור את עצמוו כראוי. ובהתאם לנודל הנסינונות והפיתויים שנמצאים היום, אבינו שבשים מטעין אותנו בסיטואציה דשmia ובסכנות אדרירים להתגבר על הכל. מצבי הדור ונסינותו אינם מתרים שום חטא כלל ועיקר!

עלינו להתבונן על כל מי ומה שאנו מאישימים במצבנו ובחטאינו. علينا לעבור אחד אחד ולדמיין לעצמנו איך שלפי האמת, כל אחד משיב לנו שעדיין אנחנו אחראים על מצבנו. יש לדעת היטב, שב עמוקך הרצון להאשים גורמים חיצוניים במצבנו, הוא הרצון לברוח מעצמננו. קשה לנו להחמוד עם עצמנו ועם הבחירה הרעות שבחרנו בחינו, ולכן אנו מאישימים גורמים חיצוניים. הצעיר בדרך זו, מוכתח לו שימוש לשקוע עד עומק התהום, ועליתו אינה נראה באופק.

מפלטו של אדם היא כאשר הוא ברוח ומתעלם מעצמו, וישועתו של אדם היא החורה אל עצמו – מודעות עצמית. כל עוד שאנו לא לוקחים אחריות על מעשינו, איננו מודעים לבחירה החופשית שלנו. ורק כאשר נכיר ש"אין הדבר תלוי אלא בי", חיינו ובחירהינו יהיו נתונים בידנו.

עלינו להגיע למסקנה, שלא נטילת אחריות, אין לנו סיכוי. ורק חיזוק הדרומי העצמי שלנו, נטילת השליטה בחינו – "אין הדבר תלוי אלא בי" – תגרום לנו להתחבר לפנימיותנו האמיתית, לנשמהו הקדושה.

את התקoon שלנו, עלינו לבקש מבפנים. עלינו לבדוק את עצמנו להלוטין מהחווין, כביכול להניח ראשנו בין ברכינו, כמו שעשה רבי אלעוז בן דורדייא, ולהתרטט כלנו בתוך עצמנו פנימה – פנים אל פנים עם חיינו כהוויתם. כמו שआצל רבי אלעוז בן דורדייא, דוקא הפרוצה – סמל החטא והפיתי – נרמה לו לחפש את עצמו ולהזoor בתשובה, לנו אצלו, דוקא הנטיונות הקשים ביותר יכולים לגרום לנו לחפש את עצמנו ולהזoor בתשובה.

«אם אין אני לי – מי לי!»

רוזים אנחנו להתקוק ולהזoor בתשובה. פונים אנו לשםוע שיחות נוספת, לקרוא דברי חיזוק וכורומה. הכל טוב ויפה, אולם מחוותנו לזכור כי התקoon האמתי יעשה אך ורק על ידי היפוש וഫשוש בתוך תוכנו פנימה – תיקון עצמי.

רבי אלעוז בן דורדייא למד אותנו יסוד גדול בתשובה: המקור הוא ה"אני", ואני בלבד! כתוב "יעוז רשות דרכו" – כל אדם יעוז את דרכו המוקוללת באופן אישיו ויושב אל ה'. במקום לבורח ולהփש עורה אצל אחרים, יש לחזור אל תוככי ה"אני" – ולהשתנות, לפי שאין הדבר תלוי אלא בי!

הLLL אמר "אם אין אני לי מי לי" (אבות א, ד) – נתאר לעצמנו תרנגולת לבנה, צחורה כשלג, שהשתבשנה בעפר, וכל כנפיה התלכלבו לבלי היכר. אם נרצה לנוקתה במים וסבון וכורומה, הלכלוך עליל להודבק בה יותר ולא הוועיל. הדרך הטובה ביותר לנקיונה היא שהתרנגולה תתנער מעצמה, תנער את כנפיה כמה פעמים, ותחזור לצחותה וויפיה.

כך ידע האדם שאף אחד לא יוכל לנוקתו מהטהר. אין שום שיטה בעולם שבה יוכל האדם להשיג ניקיון לנפשו, אם לא שהוא עצמו יחוליט: "אם אין אני לי – מי לי!" ויתנער מהטהר, ותהי נשמתו צחה ונקייה מכל חטא ועוון.

ובה כתוב רביינו יונה (שער תשובה ב, כו. לשון השער תשובה מודגש, והסבירו של השפטוי חיים בסוגרים) בביאור המשנה "אם אין אני לי מי ל', וכשאני אני לעצמי מה אני, ואם לא עכשו אמרתי": "אם האדם לא יעורר نفسه, מה יוציאו המוסרים (אל יחשוף האדם שהשינו בנפשו יבוא מבחוין, כי באמת דברי המוסר שמקבל מאחרים הם ורק התעוררות הראשונה, ולאחר מכן צריך להעיר עצמו את نفسه ולשנות דרכיו, שאם לא כן לא יוציאו המוסרים), כי אף על פי שנכננים לבבו ביום שמעו (אפילו ששמע דברי מוסר נפלאים), ישבחם היוצר ויעברם מלובבו... (אמנם אם כן מה עליו לעשות?) אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר نفسه ולשום הדברים אל לבו, ולהשוב בהם תמייד, ועליהם יוסיף להקה (גם להסיק מסקנות מדברים אלו), ומלבו יוציא מילין (הלב עצמו צריך ליהפוך לمعיין של התעוררות) ויתבודד בחדריו רוחו (התבודדות אינה דוקא בירות, אלא "בחדריו רוחו") – עם עצמו, היינו לסקק את כל הדברים המסתוכים דעתו ולהשוב מה מצבי ומה יהיה עמי לפני האמת, הלא לא יוציאו לי כל התירוצים). יושב יהפה יד תוכחתו על نفسه, ולא יסמוד על תוכחת המוכביה לבדו... ("אין הדבר תלוי אלא ב'ו!") עד אשר תקבלنفسו המוסר, ועד אשר תטהר", ע"ב.

ל חוזר לעצמנו – "קרוב אליו הדבר מאד"

הסבירנו שהרצון להאשים גורמים חיוניים במצבנו, הוא הרצון לברוח מעצמנו. מפלתו של אדם היא כאשר הוא ברוח ומתעלם מעצמו, וישותו של אדם היא החורה אל עצמו – מודעות עצמית. את התקון שלנו, עליינו לבקש מבפנים. ורק חזוק הדמי העצמי שלנו, נטילת השליטה بحيינו – "אין הדבר תלוי אלא ב'ו" – תגרום לנו להתאחד לפנימיותנו האמיתית, לנשماتנו הקדושה.

נתבונן בסיפור של רבוי אלעוז בן דורdia. הוא ירד לשפל המדרינה, ומחפש להאשים את כולם בפנייה לכל הבריאה כולה שיבקשו עליו רחמים. ולאחר שכולם עונים לו בשלילה, היושש שלו ותחושת

הдолת הנעולה הולכת ומחטצת, ועל מול חופר האונים הזה הוא מבין שכעת הוא יכול לשוב רק אל עצמו – "אין הדבר תלוי אלא כי". אחרי שהוא נרד בין כל זונות העולם, וביקש מכל העולם לבקש עליון רחמים, הוא סוף סוף חזר לעצמו.

אבל לכארה יש להבין, אם רבינו אלעזר בן דודיא מגיע למסקנה שאין הדבר תלוי אלא בו, והרי הוא עצמו אבוד ולא תקווה, איך לא התיאש? איך לא הרים ידיים? איך הוא זכה לעשות תשובה מאהבה?

ביאור הדברים כך: כתוב הדרבי מוסר:^ה בנשמה אין גאות כי היא חלק אלוקי ממועל. ועל הקב"ה אומרם במקום גדולתו שם ענוותנותו, וממילא והוא גם בנשמה. ענוה אצל הנשמה הוא דבר טבעי בלי שום חשיבותו. כל מי שמקורב לנשמו הוא עניין, וממי שהוא יותר מקרוב לנשמו הוא יותר עניין. מי שמקורב לגופו ולחומריות הוא בעל גאות, כי הגוף הוא בטבע בעל גאות... וכן זה בכלל המידות הרעות, שכן לא באות מנשמו, כי בנשמה אין מידות רעות מאחר והוא חלק אלוקי ממועל, אלא כלל המידות הרעות מהגוף העובר. וכמה שהאדם חי עם החומר ועם הגשמיות, שליטים עליו המידות הרעות. וכמה שהאדם חי עם הנשמה ורחוק מן הגשמיות, או שליטים עליו מידות טובות, כי כלל הם דברים טבאים, כי הנשמה שנתה כי טהורה היא מכל המידות הרעות, ע"ש.

מכאן אנו למדים משמעות חידשה לפסוק "כי קרוב אלקיך הדבר מאד" (דברים ל, ד). בכלל אחד מאיינו טמון כל מה שאנו צריכים לחזור בתשובה ולעבור את ה', ואינו צריכים לרכוש שום מעלה יתרה מחוזזה לנו! בכלל אחד מאיינו הוא נשמה קרויה חלק אלה ממועל, ובשםSCP של הטוב והכחה שבעוילים טמון באלה ממועל, בן כלל הטוב והכחה שבעוילים – טמון בנשנתנו – בנו! לו נגלה ונכיר את הנשמה הטהורה שבקרנו – את עצמנו – נרגיש זאת היטוב.

ה. פרשת בהעלותך. ועיין עוד בפרק ה', א, פ"ג במין האנושי.

לכן, למרות שרבי אלעוז בן דודדיא נפל לעומק התחום הרוחני, הוא לא איבד תקווה ממצבו שהיה לכאורה אבוד. וזה מפני שהוא חור אל נשמותו. כמו עופר, הכנס את ראשו בין ברכייו, ופנש את עצמו לראשוונה ונולד מחדש. אז הוא גילה שככל הטוב והכח שנמצאים באלקוי, נמצאים בתוכו! זה שאמר "אין הדבר תלוי אלא ב'", כי לראשוונה הוא נגע ב"ב'" – בעצמו – וגילה שבתוכו טמון הכל, ולכן אין להתייחס ולהרגיש אבודו. "אין הדבר תלוי אלא ב'" הוא ביטוי להכרה عمוקה שבכוחות האדם וביכולתו להשתנות ולקיים מכל מצב שיחיה. כל התקון שלו יחודי שווה, כל עליה שעליה הוא מצפה, הכל בידיו. אף אחד לא יכול ליטול ממנו את השליטה על עצמו. עתידו נתון בידו תמיד, כי בו כל הטוב, ולו כוחות אין סוף. זו התורה שרבי אלעוז בן דודדיא מלמד כל יהודי, שאפילו בשאול תהיתית, באמצעות האיסור עצמו – בננו, ורק בננו, הכח لكم, להשתנות, ולשוב לאלקינו. ביכולת כל יהודי לעלות משאול תהיתית עד לירום המעלות – עד שיכריזו עליו בשם שהוא בן העולם הבא.

"אין הדבר תלוי אלא ב'" – "קרוב אליך הדבר מאד". לו רק נגלה את ה"ב'" – את עצמו – נראה כמה התשובה קרובה אלינו. אך אם את עצמו לא מצאנו, והתשובה קרובה אלינו, לעולם לא נזכה לשוב בתשובה. ככל שאנו מתקדמים לעצמנו, אנו מתקרבים לתשובה. וככל שאנו מתרחקים מעצמנו, אנו מתרחקים מהתשובה. השיבה אל עצמנו, היא היא השיבה אל בוראיינו, והניתוק מעצמנו, הוא הוא הניתוק מבוראיינו.

❖ גילוי אהבה אל עצמנו ❖

עתה נבין איך רבי אלעוז בן דודדיא זכה להגיע לתשובה מאהבה, שלכאורה אינו מובן איך מתוך מצבו המר והמדכא הגיע לגיאע לאהבה? מאין באו לליבו רגשי אהבה, כאשר מולו עומדים חיים של זיהום רוחני ושפלו תחומי בל יתואר?

הסבירנו שהניתוק מעצמו, הוא הניתוק מבוראיינו, והשיבה אל עצמנו, היא השיבה אל בוראיינו.

עומק שיבת האדם אל עצמו הוא להכיר שמתחת לכל הטינופת והזיהום הרוחני שבו, הוא יחלום בהיר המAIR מאورو יתרך. בשיבתו אל עצמו, האדם מגלה את הטוב שבו, את הטהרה שבו, את אותו מקום קדוש שכל החטאים והטומאה לא יכולם לגעת – הוא מגלה את נשמו, את עצמו! וגופא הגילוי והברות עם עצמו, הוא שמולדיה וממלאה את לב האדם באהבה; אהבה אל עצמו (נשמו), שהוא גופא האהבה אל אלקיו (בחיותה חלק אלה ממעל). לזה זכה רבי אלעזר בן דודיא בשיבתו אל עצמו, שנופה היתה תשובתו מהאהבה אל בוראו.

ככל גודל העולה בידנו: כל יהודי – אפילו השפל שביעולם – ששב אל נשמו, מحملא באהבה כלפי עצמו, שהוא גופא האהבה כלפי בוראו. כשהאדם מגלה כמה שהוא נפלא, טוב, יקר, קדוש וטהור, הדבר בלתי אפשרי שלא יאהב את עצמו, ומילא את בוראו – המקור לאותו טוב, יקרות, קדושה וטהרה. לכן, אדם ה"שב בתשובה" שלא מתח אהבה, סימן שלא באמת שב אל עצמו, ומילא אל בוראו. יהודי שאינו מלא באהבה אל עצמו, הוכח שאינו מכיר את עצמו. ובהתאם לזרות עצמיה, בוראו ור לו.

חיזוק לדורנו

↳ ה"חפץ חיים" והאופה

אברך בא לפני החפץ חיים בשבuron לב. אמר: ראיתי בספרים הקדושים, שהביאו מהזהר הקדוש (תקני חז"ה) שתורה ומצוות בלבד דחילו ורחיימו, יראה ואהבה, לא פרחת לעילא, אין עלות לмерום. ואני, אומר אותו אברך, יודע אני כי שכחה רוחק אני מקיים מצוות לשם בדחילו ורחיימו, ואני אני בא, ולאן הולכות מצוותי...

ענשו החפץ חיים: שמעתי ואספרה –

לפני המלחמה – מלחמת העולם הראשונה – פגשתי בבעל מאפה. שאלתו למצוין, והוא בפיו תלונות ברמןון: תורה הוא כל הלילה בפרק, לש ומקטף ועורך ואופה ורודה, ולכטוף באות עקרות הבית ובוחנות כל ככר בשבע עיניים: זו לא תפחה דיה וזו תפחה יתר על המידה, זו אינה אפואה דיה וזו נחרכת, זו אינה יפה וזו חסרה. בסוף היום נתרות עשרות ככרות מיותרות שאין להן דורש, ורוחחו יורדין לטמיון.

הצטערתי בצערו וברכתיו ברכת כהן.

המלחמה פרצה, והמחמור נתן אותן. הכל הללו קודרים ועצבים, והנה האופה לקרהתי, זורח באושר.

מה העניין? חסדי שמים: האנשים באים וחוטפים בטרם יחסר, אף כי או כי, נראה כי או כי, לוקחים מכל הבא ליד, ומרוקנים את המדרפים!

מבין אתה, סימן החפץ חיים, דברי הזהר הקדוש נאמרו בדרך של רבותינו התנאים, שרפוי קדוש, דור דעה, או בחנו כל תורה ומצוה, חלק קבלו וחלק דחו –

בדורנו שורר מחסור כה רב! בתקופתנו, מקבלים כל לימוד תורה וקיים מצוה ללא לדקיק יתר על מידת...^a

←→ כל הדורות הקודמים עומדים על מעשי דורנו ←→

כתב נבאר הפרשנה (גליון לפרשנת פנחס תשע"ז): ידוע לנו קרוויים "דור עקבתא דמשיחא", וכמו שעקבים הם הנומכחים ביותר בגוףו של האדם, מכל מקום עליהם כל הגוף עומד ונשען, כך כל הדורות הקודמים שהיו "ראש" ו"לב" של בני ישראל, עומדים ונשענים על מעשינו. ולא עוד אלא דוקא מפני שאנו ב"מקום נמוך" וחשוך, הרי כל פעולה שאדם עשוה לגרש את החושך ולהתגבר על יצרו, עשויה רعش נדול בשמי מרים.

אף שדורות הקודמים היו ב"אבוקה של אש", לנו איןנו אלא כנر קטן, מכל מקום הם היו כאבוקה נוכח לפני חמה שאין רואים באורה כלל, "שרוגא בטירה מאי אהניא לנ". אך לנו נחשבים כנר קטן בעולם שכלו חושך ואפללה, וכל מעשה קטן, כל שמירת עניינים, כל התגברות על היצר, יש בו כח גדול ורם להאיד על הארץ ולדרום עלייה.

אכן זה עבדתנו – להאיר חשבת הלילה, החשכות שסביה علينا היצר הרע בדור אפל זה. אמן אם כבר הצליח היצר להפיכנו בדברו עבריה, חלילה לנו מלחרים את דיינו ביאוש, אלא נשיך ונתחזק. ובפרט נרבה שבר על שמורות העניות, כמו שכטב הרוקח (סוף הפטרת יתרו)

---

^a. הובא בספר והגדת, לרבי יעקב גלינסקי, שמות עמוד 277.

шибועיה הנביא אמר לאוזו, שהיה רשות, שאם יקפיד לשמר את עיניו מראות ברע, מובטח הוא שנינה במלחמות.^ב

◆◆ העומדים בבית ה' בלילות ◆◆

בתוב (תחים קל, א) "כל עברי ה' העומדים בבית ה' בלילות". פירש רבי אברהם מסלונים (תורת אבות עמ' קפא אות ס) עיקר הנחת רוח לפניו יתריך הוא ממה שיהודי עושה ומהחוק בעבורת ה' אfilo בעת שהדבר קשה עליו. בעת שאין לו מוחין ובכל זאת אין משנה ונורע מעבודתו ותפלתו ותורתו כקדם, ומתקבל גם ירידתו באהבה ואומר בלבו שאיןו כדי לעבד את ה' אfilo באופן זה ורק מרוב רחמי ה' המרובים הגיע זכה לה, וכשיעורו לי ה' וירם אותה ממצבי הנוכחי העבדנו יותר ויותר כאשר עם לבבי. עבודה כזו קירה בעיני ה' מאד מאד, ועל זה נאמר "עברי ה' העומדים על בית ה' בלילות", ע"ב.

◆◆ אילו היה צריך כוחות יותר חזקים היו נתנים לך! ◆◆

אמר רבי אברהם מסלונים (תורת אבות, עמ' קפט אות קב): מלך שלח אחד משריו ללחימת המלחמה, ושלח עמו אנשי חיל מפני הצורך. אלא שלפי דעתו של השלר, לא היה מספר אנשי חיל זה מספק בכדי שיוכל לניצח את האויב, ונפלה רוחו בקרבו, וכיודע תחילת נפילה ניסחה (סוטה מר). ובמו כן בעוני עבורה ה', שם בעת קטנות הדעת על האדם להאמין כי בכשרונות אלו שעשו הקב"ה, בהם יש בכוחו לניצח במלחמות יצרו. ואלמלי היה זוקק לכלים וכוחות גדולים יותר חזקים יותר, היו נתנים לו זאת מן השמים, ע"ש.

ב. הרה"ק המגיד מילאטשוב אמר שככל גפו של אדם אין שום אבר שינוק אם נכנס לשם מעט עפר, חוץ מבעניינים, שאם נכנס לשם עפר או ידבר מביאו כלל סכנה, כי עינו של אדם מהה אשר נעלח ונכח משכנן השכינה כבר נסתלקה ממש.

יזכנו ה' לגנות את כחנו האדרירים ולנצלם לעבורתו יתברך, ולקום
בתשובה שלימה ולהאריך זור אפל זהה בתורה, מצוות ומעשים
טובים!

חשיבות מעשינו

↳ היסוד לכל עבודה ה'

כתוב בתורה "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם" (דברים ז, יב). **אותא מהחידושי הר"ם** (שפת אמרת פרשת עקב, תרנ"ו), ש"והיה עקב תשמעון" הוא רמז לרב עקיבא, ע"ש. וקשה, מה הקשר בין פסוק זה לרב עקיבא?

פירוש רשי, והיה עקב תשמעון – אם המצוות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון, ע"ב. מה הכוונה למצוות שאדם "דש בעקביו"?

נראה לי בס"ד לפירוש קר: מובא בספרים ^א "שהעקב" הוא המקום הנמצא ביותר בגוף האדם, והוא רמז למידת העגונה, שצורך האדם להיות עני ושפלה רוח. וכותב העבודת ישראל (פרשת עקב), שפסוק "והיה עקב תשמעון" מרמז ליטוד כל עבודה ה' יתרהך, שהוא להיות במדרגת "עקב", דהיינו נכנע ושפלה. והנועם אלימלך (פרשת עקב) כתוב שפסוק זה מורה שככל מצוה שעושים, צריכה להיעשות עם עגונה, ע"ש.

מידת העגונה היא השורש לכל המידות הטובות, ואמרו חז"ל (עבודה זרה כ): "עגונה גדולה מכולם". אך יש לדעת, שהעגונה היא גם מהמצוות שבמידות, שלא משתמשים בה כראוי. עגונה אמיתית – בכוחה לזרום את האדם לROM המעלות. עגונה פסולה – בכוחה להוריד את האדם לכאיר שחת. אמר הבעל שם טוב הקדוש (חולות יעקב יוסף,

---

א. עיין בעל הטוריים ריש פרשנתנו, ועוד הרבה ספרים.

פרשת עקב): רוב ענוונתנותו של האדם גורם שיתרחק מעבודת ה' יתברך, שמצד שפלותו אינו מאמין שהוא גורם שפע לכל העולמות על ידי תפילתו ותורתו, ועם המלאכים ניזוני על ידי תורתו ותפילתו. שאלות היה מאמין בזה, כמה היה עובד את ה' בשמהח וביראה מרוב כל, והוא נזהר בכל אות ותנוועה ומילה לאמורה בראי. וכן יש לתת לב אל מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים סה, ז) "אם תשכbon בין שפטים", שהקב"ה שומר ושוקד על שפתיו האדם לנושקם כשמוציא מפיו תיבות של תפילה ותורה בראילו ורוחומו. ואם אדם ישים לב לדברים אלה, בודאי יאחזנו רתת וויע שמלך הגדול והנורא שומר ושוקד על שפתיו הנbowים וחדל אישים, ע"ש. וכתרב החובות הלבבות (שער חכון הנפש, פרק ה): "ואל תמעט בעיניך שום טובہ שתעתשנה לשבו [יתברך], אפלו במילה או בראייה, כי המעט ממך רב אצלך", ע"ב. נמצא, הדרך הנכונה לגשת לעובדה ה' היא לאחוי בשני הקצוות יחד – להיות עני ושפלה, ובכל זאת לדעת את גודל החשיבות של כל מילה ותנוועה קלה שעושה למען שמו יתברך.

ידיעת חשיבותו ומעלותו של עצמו, אינה מפחיתה ממידת העונה העצמית. העניו האמתי מכיר את מעלותיו וחשיבותו, ומיהם אותם להקב"ה, ולא לכחו ועוצם ידו. לעומת זאת, "ענו פסולה" היא כשאדם חושב שאין לו חשיבות ומעלות. "ענו פסולה" עלולה להוביל את האדם לעבור על כל התורה כולה.

רבינו יונה פותח את ספרו "שער עבודה", בזה הלשון: "הפתה הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו, וכיור מעלהו ומעלת אבותיו, וגדולתם וחשיבותם וחיבתם אצל הבורא יתברך", ע"ש.

עתה נראה לי לפרש בס"ד, فهو הכוונה למצוות שאדם "דש בעקביו". "عقب" רמז לענווה, והכוונה שהאדם דש ומבטל את המצוות מהמת ענוונתנותו הפסולה. שמרוב ענוונתנותו אינו מכיר את כבודו האמתי, ומבטל את המצוות ואין מחשיבן.

בתב הנועם אלימלך (פרשת עקב), מידת הענווה היא כנגד ה"عقب", כי היא המידה שמקיימת את כל העבודת ה' של האדם, כמו העקב,

שהוא הקיום שהנוף עומד עליו. זה כפי שאמרנו, שהענין האמתי מזכיר את כבודו ומעלותיו, ומהruk זה מחשיב את מעשיו ומזכיר את עבורתו, וכן ניצב לעבד את ה' בכל כוחו.

עתה נבין באופן נפלא את דברי החידושי הרי"ם, ש"זהה עקב תשמעון" מרמו על רבי עקיבא. במקום שהתורה מורה לאדם לעבד את ה' מתוך ענותה, מתייחסת התורה לסכנה הכרוכה בדבר. ידועת התורה שהאדם עלול ליפול לבאר שחית, ולדוש על מצוות התורה ב"עקביו" – בענוונתנו הפסולה וחומר הכרת כבודו וחשיבותו. ולכן התורה מרמזת לנו באותה מילה שמורה לנו להיות ענווים, על רבי עקיבא.

המשנה במסכת בבא קמא (ז) דנה בחבלות שאין בעירין אלא בושת, וחכמים פסקו בהן דמים קצובים בתורתם. אמרת המשנה: התוקע לחבירו (שהכחחו באוננו), נותן לו סלע (דרמי בושתו)... סטו (על לחיו), נותן לו מאותים זוז... צרמ (פגם) באוננו, תלש בשערו, רקק והגיע בו רוקן, העביר טליתו ממנו (דהיינו בנדו העליון), פרע ראש האשה בשוק, נותן לו ארבע מאות זוז. וזה הכלל: הכל לפי כבודו. פירוש – כל הדרמים הקצובים הללו שנוצרו במשנה, אינם אלא לאדם המכובד ביותר. אבל לאדם שאינו מכובד כל כך, אין משלם בשיעורים הללו, אלא לפי ראות עיני בית דין. אבל רבי עקיבא חולק על זה, וסובר שככל בני ישראל שוים בקנסות הללו, וה מבישי כל יהודי, אפילו שאינו מכובד, משלם כמו ש מבישי את המכובד ביותר. וזה לשון המשנה: אמר רבי עקיבא, אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאלו הם בני חורין שירדו מנכסייהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב, ע"ש.

הרי ובו עקיבא מגלה לנו את כבודנו וחשיבותנו האמיתית, שאפילו הפשט שבספטומים שבישראל, הרי הוא כה חשוב שבחשובים, שהרי בן של אברהם יצחק ויעקב הוא. ולכן במילה שהתורה מורה לנו לקיים את המצוות מתוך ענותה – "עקב" – רמות לנו גם על רבי עקיבא, ללמדנו שיחד עם העונה, נחיה עם הכרת כבודנו, מעלהתנו, וחשיבותנו האמיתית. ובזה לעולם לא ניפול לעונה פסולה ולדוש על המצוות

ב"עקבינו". אלא ארכבה, נשיג ענווה מהורה שהשתמש לנו ל"עקב" – להקימנו ולרוממנו עד ה' אלקינו!

❖ אין לא באים לידי עבירה? ❖

איתא במשנה (אבות פ"ב, א): "הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה: דע מה למעלה ממך - עין רואה, ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים". אמרים לנו חז"ל: יהודי קדוש! הסתכל ותעיין מה למעלה ממך", כלומר מה נעשה למעלה בשם כתוצאה מעשיך הטובים: "עין רואה" – מעשיך כל כך חשובים שה' בכבודו ובעצמו שם לב לראות ולהביט אפילו על הקטנים שבם. "וזאוז שומעת" – כל דבר של תורה ותפילה היוצא מפיך כל כך חשוב, עד שמלך מלכי המלכים יוכל עוצר הכל לשמעו ולהאזין לכל מילה ומילה. "זבל מעשיך בספר נכתבים" – "בל" מעשיך, אפילו הקטנים שבם, כתובים לפרטי פרטים בספר האישי של הבורא, מרוב החשובות והכיבותם. וכשיהודי יסתכל ויתבונן עד כמה מעשוו חשובים ואהובים לאבויו سبحانיהם, בודאי "אי אתה בא לידי עבירה!"

❖ כוחה של אנחה – כוחה של מחשبة ❖

כתב רבי יצחק בלואוער (כוכבי אור, עמוד קפס), כשהאדם עבר עבירה, אבל מתאנח עליה, נכתב ונחתם בשמיים "פלוני עבר עבירה עם אנחה". ואם לא אנחה, נכתב עליו "פלוני עבר עבירה بلا אנחה". ולא תאמיר אין בזה הבדל רב, כי בין עבירה עם אנחה לבין עבירה بلا אנחה, הריחוק במרקח השמיים מהארץ ועוד יותר! ע"ש. האם יש לנו שמי של השגה בחשובות מחשبة טובה קטנה?!

כתב הר"ן (דילשות הר"ן, סוף דרוש העשורי), וזה לשונו: מי שמשלים حق תשובתו הרי זה משובח. מי שאינו משלים בה, אלא שהתחילה בה ולא גמלה, הרי הקל מחתאתו – שאפילו מי שמשלים אל לבו דעת לשוב בתשובה, מיקל עונשו, עכ"ל. וביאר דבריו בספר שיחות חכמה

ומוסר (לרכי דוד קראנגלאם. ח"א מאמר כהה של השובה): ראם חשב בלבו לעשות תשובה, דהינו שנותעورد לעשות תשובה, אף על פי שלא שב עדין - לא חרטה על העבר ולא קבלה על להבא - אף על פי כן הקב"ה מיקל עליו מעונשו ומרחם עליו, ע"ב.

ובזה מובן מאד מה שאמר רבי אברהם מלכוביץ זצ"ל: "ה' יתברך יעוזר לנו שנאמין כי מחשבה קדושה אחת יקרה מכל הון דעתמא!" (תורת אבות, עמוד קצה אות רלד).

ואמר רבי מרדכי מלכוביץ (תורת אבות עט' קזא אות קעה): **בשהאדם אין דבוק בעבודתו יתברך, צריך על כל פנים להשתוקק לו, אול' יעוזר לו ה' יתברך.** ואפלו כשהוא מתעוור, בכל זאת התשובה כשהיא לעצמה יקרה היא וחביבה וחשובה מאה, ע"ב.

❖ "אין פתחיהם מכוענים" ❖

בלעם הרישע אמר "מה טבו אהליך יעקב" (במדבר כד, ה). פירוש רשי" שראה "שאין פתחיהם מכוענים". פירוש רבי מאיר שפира מלובלי (רבי מאיר אומר, עמוד 113), שהכוונה למה שאמר הקב"ה לישראל, "פתחו לי פתח כהוו של מהט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אלום". ועל דבר זה נתקנא אותו רשות!

❖ מה פסיעה קטנה שלנו מעוררת אצל ה'?

אמיר רבי משה מלכוביץ (תורת אבות עמוד רמה, אות א) על הפסוק "שובו אליו ואשובה אליויכם" (מלאי ג, ז): משל לבן מלך שנשבה לבני לסתים ונתרחק הרבה מאד מאביו המלך, שאם יחוור בפסיעותיו הקטנות, מתי יגיע אל המלך. וישלח המלך להודיעו: דע, כי גם המלך מצפה לחשובך, אך כל זמן שאתה לא תתחל לא יתרקרב המלך אליך. אבל אם תתחל לשוב אליו בפסיעותיך הקטנות, יעשה המלך כמו כן לעומך ויתקרב אליך בכוחו הנדול ובפסיעותיו הנדולות, עד שבזמן

מעט תתקרבו יהר. זהה "שבו אליו" בכוחם הדל, "ויאשובה אליכם" בرحמים גדולים, ע"ב.

במקום שנדרש על המצוות בעקבנו, נוכה להחשיב כל פסיעה שלנו – ولو הקטנה ביותר – כי פסיעה קנאה שלנו אליו יתרה, מעוררת פסיעה גדולה שלו אלינו. ונודל פסיעה של מלך מלכים המלכים, אין בכלל האנושי היכולת לתאר.

◆◆◆ כמה שווה התאפקות של רגע? ◆◆◆

כתב החפץ חיים (קדמה לספר שמירת הלשון): ידוע הוא שפתחה היצר להאדם להתרחק ממדת שמירת הלשון ומלימוד פרטי הדין הזה, ואומר לו: מה חועלת יגיע לך אם תלמד ותעמיק בזה העניין, האם תוכל להגיע עד קצבתה ולשמור את פך מכלימי חייך? הלא ימשך הקיום על יום או יומיים, ואפילו בזה הזמן המועט, האם נשמר בכל עניינים שצורך לשומר, הלא איש מודיע אתה ויש לך עסקים רבים עם מאות בני אדם. טוב לך שלא תחליל בזה המידה כלל, כי הוא מידה שאין לה קצבה בזמן ובעניין, כי כוללת לכל חלקי העתים והחמנים אשר יתקיים האדם בימי חלדו, וגם כוללת לכל חלקי העניינים אשר בין אדם לחבריו.

לענין טענת היצר שלא ימשך הדבר יותר מיום או יומיים, ישיב לו: לו ידי בדבריך, וכי בשבייל זה צרייך להתרפות מזויה? הלא ידוע הוא כי כאשר ילקח יהיה מי שייהה, אפילו עשיר גдол, וכל שכן עני, על שפת הים, ויראה שפלטה הים אבני טובות ומרגליות, האם יתר לנפשו מלהתרפות מליקטן מהסיבה שלא ימשך זמן לקיטן רק על איזה שעות ולכל היום אחד? וזה לא שירך רק בדבר פחות ונבזה, לא כן באבני טובות ומרגליות היקרים מאד בשוויין, אשר כל רגע ורגע אשר ילקטם יוחפשם תחת ידו, שהוא יותר ממאה ימים אשר ילקט דברים פחותים. כן הדבר ממש בעניינו. דהלווא ידוע מה שהביא הגר"א בשם במדרש, שעל כל רגע ורגע שאדם חום פיז, זוכה לאור הגנוו שאין כל מלאך ובריה יכולה לשער. ראה שלא נוצר במדרש

חודש או שבוע או יום או שעה, רק רגע. וזה בעצם כוונת הכתוב "אם תבקשנה בכיסך... (משל ב, ד), שצעריך האדם לחתנהג בבקשת התכליות הנצחי כמו שהוא מתנהג בבקשת הכסף וחפש המטמוניות, ע"כ דבריו החפץ חיים.

◆◆◆ ר'אשית ג'ים ע'מלך" – "רגע"

בתיב לגבי מלך, "אשר קרד ברוך" (דברים כה, יח). פירוש רש"י "קדך" לשון קור, צנוך והPsiירך מורתיחתך, ע"ש. ממה מלך מקרר את האדם? כתיב "ראשית גוים עמלך" (כמזכיר כד, כ), והוא ראש תיבותות "רגע". עמלך מקרר את האדם מוחשיות של "רגע". רגע של התאפקות. רגע של כבישת היצור. רגע של התגברות. רגע של תלמוד תורה. רגע של קדושה. כל רגע כזה הרי הוא רגע מנצח נצחים, ורגע מנצח נצחים גם הוא נצח נצחים! אין לנו השגה בחשיבות של רגע. הרי למדנו החפץ חיים שעל ידי רגע של התאפקות מלדבר לשון הרע, אפילו כשבסוף נכשלים ומדוברים – זכה לאור הגנו שאין כל מלאך ובירה יכולה לשער. נחשוב לעצמנו, היתכן שאדם שהתאפק רק ורגע, ומיד נכשל ודבר שעת של לשון הרע, שמניע לו מאור הגנו שאין כל מלאך ובירה יכולה לשער?! אנו היינו חושבים להפה, שמניע לו להשרף באור של גיהנום שאין כל מלאך ובירה יכולה לשער. על מה ולמה מגיע לו כל כך הרבה שכרא? אך התשובה היא – על רגע של התאפקות! מכאן נלמד החשיבות של רגע של קדושה והתגברות, וכמה אין לנו מושג בחשיבות מעשינו כלל וכלל. אילו היינו יודעים מה זה רגע של התאפקות, לעולם לא היינו נופלים בחטא. היינו מתאפקים בסבלנות ובשמחה, בהיותנו צוברים נצח נצחים שאין כל מלאך ובירה יכולה לשער.

"אשר קרד ברוך" – אולי הפירוש הוא שמלך מקרר את האדם כשהוא בדרך לחטא, ובמקום שהאדם התאפק רגע ויקנה את עולמו, עמלך אומר לו: "מה אתה רציני? אתה בדרך לחטא ואתה חושב שאיכפת לך מהרגע של התאפקות שלך? חוטף?". אבל צריך לדעת שהוא באמת החוטף הגדיל ביזהר, הבא לקרו ולמעט מהערך

של רגע של קדושה – אשר אין כל מלאך ובריה יכולה לשער! "אשר קרד בדרכ, צנן והפшиיך מרתיהתק" – יהודי צריך לרוחה בשבייל כל רגע של קדושה!

• הכל או כל שהוא •

בתוב בתורה "ואברהם זקן בא בימים זה ברך את אברהם הכל" (בראשית כר, א). מה הכוונה שאברהם התברך "כל"? מפרש הארמו"ר ממוזז'ץ (אמרי אש, פרשת חי' שrho): הגמרא (יומא עה) לומדת מהפסוק "כל הלב שור וכשב ועו לא תאכלו" (ויקרא ז, כט) שאיסור אכילת הלב (וכןשאר מאכליות אסורות) הוא אפילו על כמהת הקטנה ביותר, שהוא פירוש המילה "כל", דהיינו אפילו "כל שהוא". וו כוונת הפסוק "זה ברך את אברהם הכל" – שבירכו הכל שהוא, כלומר שכיר ועיריך ויודה אף על "כל שהוא" של מצוה, עד כאן דבריו.

נמצא שלתיבת "כל" שני פירושים: א. כל שהוא, ב. השלימות. לפיו זה נראה לי בס"ד לבאר שהברכה שקיבל אברהם הייתה דו משמעית: שאיפה ותשוקה לקיים את התורה והמצוות בתכליות השלימות, וגם שכיר ועיריך ויודה אף על כל שהוא של מצוה, אף על אם לא זכה לקיימה בשלימות.

אך לכוארה שני מושגים אלה סותרים זה את זה, ואך יתכן שיתקייםו יחד? גם הרצון והתשוקה לקיים מצוות בתכליות השלימות עם כל הרוקקים, ולא להסתפק בפחות מזו; וגם לשם אפילו אם מקיימים רק כל שהוא של מצוה, רק חוט השערה של עבודה ה', ללא שלימות כלל.

כאן מונה המפתח לכל עבדות ה' יתברך, והדברים יובנו עם משל בשם רביע עקיבא אנגר: יהודי עני ובין מצא אוצר עזום של כסף, אך לא היו לו כלים וזמן לאסוף את כל האוצר שמצא. הצליח לחתת רק חלק קטן מאד מהאוצר. בכל זאת, חלק מועט וזה שוכה לקחת הספיק להעשיר אותו ואת זרעו אחריו. מצד אחד, אדם זה מרגשocab עזום

שמשאייר אוצר כוה נפלא ואינו יכול לחתתו. אבל מצד שני, הוא שמה עד לב השם על חלק האוצר שכן הצליח לחתת במאחרתו.

בן הוא בעבודת ה' יתברך. בעבודת ה' היא ממש כמו צאת שלל רב, כרכתייב "יש אנו כי על אמරתך כמושא שלל רב" (זהלים קט, סכ). מצד אחד אדם צריך להשתדל לאסוף את כל האוצר, להשתוקק ולשאוף להיות עבד ה' שלם, ולקיים את כל המצוות בשלימות עם התלהבות, בלי יותר כלל. ואם חם ושלום מחסר בעבודת ה', צריך שיכאוב לו מאוד על כך, כמו שכיאוב לאדם שמשאייר חלק מהאוצר. אך מצד שני, צריך לשמה על כל חלק מהאוצר שואה לאסופה, אפילו על החלק הקטן ביותר – על כל חוט השערה שואה לעבודת ה', על "כל שהוא" של מצואה שואה לקיים. כל מילה של תורה שלמה, כל דבר של תפילה שהוציאו מפיו, כל אמן שענה, כל ברכה שבירך, אפילו שואה רק לחלק מועט ביותר, צריך לשמה אותנו בעלי שיעור. אין לנו שמי' השגה מה אנו זוכים וקונים, ובמה נתה רוח עושם לאבינו שבשמים, אפילו על ידי חוט השערה של בעבודת ה'. כמה ימים ונחרות של השפעות ברוחניות ובגשמיות אנו משפיעים בעולם – علينا, דורותינו וכל ישראל – על ידי "כל שהוא" של מצואה. ה' יתברך רוצה שתמיד נזכר ונשnen את שתי העבודות הללו, מצד אחד לשאוף לשלהבות ולזכור את האוצר העצום שמנח לפנינו; מצד שני, אפילו אם לא השגנו את כל האוצר, להורות ולשמה על מה שכן זכינו לקבל ולחתת איתנו.

בספר "שיות בעבודת ה'" (עמ' ריב) כתוב שספר לו תלמיד חכם מופלג אחד, שבצעירותו בשננים פעם למן החוץ איש, והתרעם החוץ איש על הבחרים שאינם מלאים שמה וחודה על מעט התורה שוכבים ללימוד. ואמר החוץ איש בזה הלשון: "הם מתחלבים עצובים על שאין לימודם ברاءו, חשבים הם שזה מצד היצר הטוב, אבל והוא היצר הרע. אם רק אומרם חמשים אמר אבי" צרכיהם מיד להיות בשמהה", עב"ל.

דבר זה נוגע גם למלחמות בעבודת ה'. יהודי רצה לנמרי לא לכעום, לא להקפיד, לשמר את עניינו, לשמר את לשונו וכדומה – ולא

הצליה. למורות שלבוסף נכשל, אבל איזה משהו בן התאפק, איזה חוט השערה בן זה וכיה להלחתם ולשמור. אף שלא הצליה למורי, מכל מקום כיוון שלחם מלחמתה ה', אין לנו השגה כלל וכלל, ולא שידך בעולם הזה לדעת אפילו שמי' ואפס קצחו למה הוא באמת זהה. אין באפשרותנו להתחיל להבין את החשיבות של חוט השערה של שמירת העניינים ושמירת הלשון, והתאפקות כל שהוא של בעום או קפדנות וכדומה. וכן אפילו שצרים לושאוף ולהשתדרל לנצח את היצר הרע למורי, וצריך שיכאב ככל מנצחיהם אותו, בכל זאת צרים להעריך ולהכיר ולשmeno על כל חוט השערה שוכנים להלחם למען ה' יתברך, כי בעניין ה' מלחמה זו חשובה וחביבה עד אין סוף. ה"יהודי הקדוש" (ספר קדושת היהודי, עמוד רטו) אמר שאפילו אם אדם נכשל ו עבר עכירה, בשם שוקלים כמה מלחמות היו לו עם יצרו קודם שנפל.

כוחו של הנחש בעקב, וכוחנו בראש

לאחר חטא אדם הראשון, הקב"ה אמר לנחש: "הוא (האדם) ישופך ראש, ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג, ט). עיקר כוחו של הנחש הוא ב"עקב". כלומר שהוא מולול ומקטין את הערכ שבל פרט ופרט שאנו זוכים לעבד את ה', והוא פרט אותו לבחינת "עקב", שהוא החלק הנמוך ביותר בגוף האדם. לעומת זאת, הכח שלנו הוא בבחינת "הוא ישופך ראש", שהוא החלק המרומם והגבוה שבאדם. כלומר עליינו לROMM ולהגדיל את הערכ שבל פרט מעבודת ה' שלנו. זו הטרופה לארטו הקטלני של הנחש. עליינו לדעת, אם העבודת ה' שלנו – בכל דרגה שתהיה – אינה חשובה מואוד בעינינו, היצר הרע כבר ניצח את המלחמה!

ידי רצון שיתקיים בכל אחד מארתנו "זה" בירך את אבריהם בכל', שנשאוף ונשתוקק לעבד את ה' בשילמות בלי לזהר כלל, וגם לשmeno להודאות ולשבח לאבינו شبשים על כל מה שוכינו לקיים ולהלחם למען. אם הוא יתברך שיש ושם בעבודתנו, איך אנו לא נשמח?

גאווהDKDOSHA

❖ תפארתו של העבד העברי ❖

כתוב בתורה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמַם לְפָנָיהם. כִּי תָּκַנְתָּ עַבְדִּי שֶׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹר וּבְשִׁבְיעִית יֵצֵא לְחֻפְשִׁי חַנְמָ... וְאֵם אָמָר יֹאמֶר הַעֲבָד אֲהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אֲשֶׁר וְאֶת בְּנֵי לֹא אָצַא חֻפְשִׁי. וְהַגִּישׁוּ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהַגִּישׁוּ אֶל הַדָּלָת אוֹ אֶל המזווה וּרְצֵעַ אֲדֹנָיו אֶת אָנוֹ בְּמַרְצֵעַ וּעֲבֹדוּ לְעוֹלָם" (שמות כא, א-ו).

מבקשת "מי השלווה" (פרשת משפטים): המרחק מפרשת יתרו לפרשת משפטים הוא מאינגרא רמה לבירא עמיקתא. פרשת יתרו עוסקת בקבלת התורה שככל כלו קרבת אלקים, ופרשת משפטים מתחילה בעניין פחות ושפלה, עבר עברי שנגב נחתם בבית דין ואין לו מה לשלם. מודיע תורה דוקא עוסקת בעניין כה שפל מיד לאחר הדבר המורומם בויתר, קבלת התורה? עוד יש לעיין, הפסוק אומר "והגישי אל הדרלת או אל המזווה" ורצע אדניו את אונו. ומובא בגמרא (קידושין ככ) שהפסוק הקיש "דרלת" ל"מזווה" למד שכמו שמצויה מעומדה, כך דלת, בשורה לוציאעה רק בזמן שהוא מעומדת וקבועה בפתחה. להוציא מדלת עקרה, המוטלת הארץ ונינה קבועה בפתח, שפსולה לוציאעה. ויש להבין, מדוע הדרלת חייבת להיות דוקא עומדת ולא עקרה?

לרדת לעומק הדברים, ראשית יש להבין מהי התבעה על עבד עברי שרצו להשאר עבד לאדנו במקום לצאת לחופשי, שמעוניינש

א. מצווה היא כל אחד משלבי הקורות שבצד הפתחה.

אותו ברכיעת האוון? על זה אומרת הנמריא (קידושין כב): מה נשתנה אוון מכל אברים שבגוף [שהוока היא נרצה]? אמר הקב"ה: אוון שמשמעותו קול עלי הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" (יוקרא כה, נה), ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ירצה, ע"ש.

סביראар בספרים,^ב שבודאי העבר עברו יודע מה שכחוב "כי לי בני ישראל עבדים". אך יצרו הרע מבלבל את דעתו לחשוב שימוש זה של "עבד ה", שיק רക لأنשים גROLIM וחשובים שעובדים את ה' באממתו. ודווקא הם רואים להקרא "עבד ה". חושב בדעתו: נאמר "עבד אתה ישראל אשר בר אתפאר" (ישעיה מט, ג), הרי שעבד ה' הוא אדם שהקב"ה מתפאר בו, אדם מרומם וחשוב. משה רבניו נשתחבה בתואר "עבדי משה בכל ביתך נאמן הו" (במשבר ב, ז) – אבל אני, מה לילפסוק "כי לי בני ישראל עבדים", מה אני שיק להקרא "עבד ה"? במה יש להתפאר באדם פחות ומגושים כמווני? בודאי שלא נאמר עלי "עבדי הם אשר הוציאתי אותם מארץ מצרים" (יוקרא כה, מ). לכן לא משנה אם ארד למצב של "לא יצא חופשי", ואשאר עבר עברי לעולם.

זו גופא התביעה עליו! אבינו שבשימים רוצה שנדע, שככל מצב שייחורי נמצא, אפילו השפל והירוד ביותר, הוא עדין כל כולל בבחינות "כי לי בני ישראל עבדים", "עבדי אתה ישראל אשר בר אתפאר"! כתוב בספר משicket נפש (אות ד): ה' יתברך מתפאר אפילו بكل שבקלים שבישראל. ואפילו בפושעי ישראל יש לאבינו שבשימים התפארות פרטיו. לכן אסור לאדם ליאש את עצמו מה' יתברך אפילו אם קלקל ונגם עד מאד ח"ו, כי עדין לא פסקה חביבות ה' יתברך ממנו, ולכן יכול לשוב בתשובה, ע"ש. ומכיון שה' מתפאר בכל יהודי בכל מצב שיהיה, איך יכול הוא להחשוב שאינו כלל בפסוק "עבדי אתה ישראל אשר בר אתפאר"?

ב. עיין בספר שיחות התהווות, שמות עמוד ס.

בזה נראה לי בס"ד לפרש מדוע עניין השפל של עבר עברי נסמק לעניין המרומם ביותר, קבלת התורה. אבינו שבשמים רוצח שנדען, שתוכלית מתן תורה, דהיינו יציאה מעבדות מצרים וכינסה לעבדות ה' – "כִּי לֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים" – שיכת לבל יהודי, בין אם הוא אוחז בدرجות הגבירות ביותר של דבקות בה' (בחינת קבלת התורה), בין אם הוא נופל למצבים השללים והגרועים ביותר (בחינת עבר עברי)! וזה סוד דברי חז"ל (עי'anca בתרא ז) שאפלו כשהוא ישראל עושים רצונו של מקום, קריים עברים.

היזוק עצום הוא לכולנו, לדעת שאפלו אם אנחנו נופלים לדרגות פחותות, אבינו שבשמים עדין מתפאר בנו, ולא פוסקת חביבותו מאיתנו כלל. זה גופא כל הפתחה שלנו לשוב בחשונה לה' יתברך. ונראה שלכן דוקא דלת מעומדת כשרה לרציעה, ודלת עקורה פסולה. "דלת" מרימות על תשובה, כרכתייב "כרלים וכרכישים דפקנו דלתך". ואבינו שבשמים מלמדנו, שאפלו במצבים הפחותים ביותר, כ עבר עברי, אין מושג כמה שנעקרה הדלת לשוב בתשובה. אלא לעולם הדלת עומדת קבועה בפתח, בצפיה שכלי היהודי יפתחה לשוב בתשובה לאביו שבשמים! וכדברי רביינו יונה בהתחלה ספרו שערי תשובה: "ואם הרבו לפשע ולמרוד ובגד בוגדים בגדי, לא סגר בערום דלתاي תשובה".

❖ "זיגבה לבו בדרכי ה'" ❖

אך מהי הדרך שבה נוכה לשוב בתשובה – לצתת ממצבים שללים, ולהתעלות לדרגות עליונות בעבודת ה'? הדרך היא: "זיגבה לבו בדרכי ה'" (רבי הימים ב ז, ו). כתוב בספר עבודת פנים (עמ' נה אות ז): בתחילת בשורתה אדם להזoor בתשובה, צריך שישיח דעתו מהטהוא כאילו לא חטא מעולם, ויתחזק וייחדש עצמו כבריאה חדשה וכתינוק שנולד, כמו אמר הכתוב "זיגבה לבו בדרכי ה'". ועל זה אמרו חז"ל (יומא לט) "הרהור עבירה קשים מעבירה", כלומר כשאדם מהרחר ומתרבנן בעבירות שעשה, זה יכול לנורם לו להתייחס וליפול למורי, נוק גודל יותר ממה שהעבירה עצמה גרמה. ורק לאחר שעבר זמן בלי חטא,

קיימים "וחטאתי גדי תמיד" (תהלים נא, ה) כדי שיהא לבו שבור, ויתוודה על חטאו, ע"ש.

עוד בחינה של "זונגה לבו בדרכי ה'", היא בדברי הפסוק "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותך" (תהלים קט, ט). פירוש הבית אהרן: "חשבתי" היא לשון חשיבות, ו"רגלי" היא לשון רגילות. ללמד שצריך כל יהודי, אף אם הוא במדרגה גבוהה ביותר, להחשיב בעיניו כל דרך וכל פעולה שהוא עושה בעבודת ה' יתברך, ולהאמין שככל פעולתה בכל מדריגת שהיא, פועלת דבריהם עצומים למעלה, ועל ידי זה יוכל לעוזב את הרגילות שלו ולהתקן הכל.

בזה נראה לי בס"ד לפרש מה שהתורה אומרת לנו עברינו "ורצע אדרנו את אונו מרצעו ועבדו לעולם". "לעולם" הוא ביזבוב, והכוונה שעבד עברי יצא לחופשי ביזבוב, כמפורט רשי. והרמז הוא, שהחומר שעבד עברי, וכן כל היהודי השקוע בשפל המדרגה, יצא לחופשי לשוב בתשובה שלימה – הוא ב"יזבוב". יובל ראי תיבות "זונגה לבו בדרכי יהו"ה". כשהיהודים מגביה לבו ומתחזק ומתחרש בעבודת ה', ומהשיב כל צעד ופעולה קטנה שעושה, או זוכה לצאת לחופשי ולשוב לחיקו של אבינו שבשמים!

גאותהDKDOSHA ☺☺☺

בתוב במגילת אסתר "לעשות ברצין איש ואיש" (אסתר א, ח), ודרשו חז"ל (עי' מגילה יב) ברצון מרדכי והמן. הקשה בעל התולדות יעקב יוסף (כתנות פסים, פרשת ויקרא): איך נכתב בתורה לעשות ברצון המן? ועוד, מה נפקותא יש בזה, ואיך דבר זה שייך לדורות, שהרי התורה נצחית ושיכת בכל דור ודור?

פירוש בעל התולדות: מרדכי נקרא "יהודי" על שכפר בעבודה זורה, שהוא גסות הרוח. ולכן המתנהג בשפלות נקרא "יהודי". ומרגע לא בפומא דאנשי, מי שוגם רוחו לאמר עליו שיש לו גאות כהמן. אבל לעיתים צריך להגיים דעתו נגד היצר הרע. וזה שכתבו "ואשר הרבה

גאותך ויכחשו אויבך לך" (ברrios לג, כט), שעל ידי גאה דקדושה האדם יכול לנצח את יצרו הרע החפץ לדבאו ולהפשילו עד עפר.

לפעמים על האדם להלחם ביצרו הרע עם מידת השפלות – בחינת "מרדי". ולפעמים אדם צריך להלחם ביצרו עם מידת הגאה, ולהגין דעתו נגידו – בחינת "המן". זהה "לעשות ברצון איש ואיש" – ברצון מרדכי והמן, ע"ש.

❖ דוגמאות מעשיות ❖

אומרים ב"לך דורי": "תנערו מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך עמי". יהודי צריך להתנער מהעפר – מההרגהשה שהוא נזוק ושפלו ובווי. עליו ללבוש בגדי תפארתך – התפארות וגאות דקדושה, שאfilו אם נפל בעבירות, עליו להזק את עצמו ולהתפאר ולהגין דעתו נגד יצרו הרע הרוצה להורידו עד באר שחת.

ובמספר דברי ישראלי (פרשת בשלח ד"ה לא) כתוב: לפעמים נראה לאדם בעיניו עצמו שהוא בדיטוא התחתונה מאד והוא גרווע מכל בריה שביעולם, ונולד בו עצבות המבטלי מעבודת ה' יתברך. אז צריך להזק עצמו ויגבה לבו בדרכיו ה', כי מכל מקום הוא מבני אברהם יצחק ויעקב ויש לו נשמה קדושה, ולא יתיאש בעצמו לאמר אף תהוה, ע"ש.

וההgel מחנה אפרים (פרשת עক) כתוב: בכל המדרות – אפילו אלו שאין טובות – יכולים לעבד את ה'. כמו בעקבות דמשיחא חזפה יסנא (סוטה מט:), שזו מדחה לא טובה, ובכל זאת אמרו חז"ל (סנהדרין קה) חזפה, אפילו כלפי שמייה מהני. כי בשארם מחזיק את עצמו לכלום, הוא אומר בלבו שאין תפילתו עושה כלום. ולזה טוב מידת העוזות, ויהזק עצמו שתפילה עושה רושם, ויהזק עצמו בכל כוחו להחפיל ולעבד את ה', ע"ש.

וכתב התפארת בניים (פרשת וישלח, ד"ה א"י ויאמר): הגה היוצר הרע בא לאדם כמה פעמים כשהוא עומד בתפלה או בשעת עשיית

המצוה או כשרותה להתגבר על יצרו הרע, ועומד כנגדו ברכירום המקוריים אותו ומיטלים בו עצמות ומרה שחורה. אומר לו: הלא אתה רשות גמור וכמה עבירות עברת, הן בשוגג הן במודע. עוד הוא מגיד ל את העבירה שבידו, אף אם אין באמת העבירה חמורה כל כך. ועשה הכל רק כדי שייאש האדם את עצמוו, ועל ידי זה יתבטל מעבודתו דבר יום ביום מלחמת בושה, שאיך יעי פניו נגרו יתרך להתקרב לעובdotו ומצותיו. אבל באמת זה והוא רק תרמית היצר הרע, ובזה יש ליקח ולצוף מה שאמרו חז"ל (סנהדרין קה) החזפא אפילו לפני שמייה מהני, דבזה אסור להשתמש במידת הבושה, רק צריבין להחיזף פנים ולהשליך מנגד עיניו כל התאוי, וכאילו לא הטע מעולם, ולא יתביש מעשות מצות ה'. וזה מה שאמרו בגמרא (ביצה כה) מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, מלשון עז פנים – לשם שמיים.⁵

ורבי משה מקוביין אמר (תורת אבות, עט' קסב אות ז): מי שאינו יכול ומסוגל לעמוד בתפילה גם אחרי שעבר ונכשל בעבירות החמורות שבתורה, ולשפוך שייחו גם או לפני הקב"ה בגין המתחטא על אבוי ועשה לו רצונו, עדין לא דרך אפילו על מפתן העבודה.

ובתב העבודת ישראל על המשנה (אבות ה, כ) "יהודה בן תימא אומר היו עז בוגר": כשהויצר הרע בא אל האדם לבטלו מעבודת ה' יתרך ואין לו بما לבטלו, או מזיכר לו מעשייו הרעים שעשה באומרו אך אתה בא להחפיל ולעבד לפני בוראך, ואך לא תבוש מפניו

ג. כתוב האמרי אמת (פרשת וישב, בשם השפת אמת) על הגמרא (סוטה מט): בעקבות משיחא החזפא יסנא, דהינו שאילו מי שהוא מרוחק יוכל להתקרב על ידי עוזת, כדאיתא החזפא אפילו לפני שמייה מהני. (ונראה כוונתו שאילו אם אדם נפל למצב השפל ביותר, כדוגמת העקב, שהוא המקום הכי נמוך בגוף, בכל זאת על ידי החזפא ועוות דקרושה, יכול להתקרב לה). ובליקוטי מוהר"ן (תורה ל') כתוב שאפשר לקבל את התורה כי אם על ידי עוזת דקרושה. כמו שאמרו חז"ל (אבות ב, ה) לא הבישן למה. וזה שאמרו חז"ל (ביצה כה) מפני מה ניתנה תורה לישראל, מפני שעזין הן, כמו שכותב (אבות ה, כ) היו עז בוגר. ובשביל זה התורה נקראת "עו", כרכיבת ה' עז לעמו יתן" (תהלים נט, יא), כי אי אפשר לבא אל התורה, כי אם על ידי עוזת דקרושה, ע"ש.

לדבר רבר? זכור נא לימים הראשונים, הרבה פעמים עשית כך וכך, ועתה מדרמה את עצמך בצדיק. ובזה מבטלו מעבודתנו. ורומו לנו התנא שלא תאהה לו ולא תשמע אליו ולא ירע לבך כלל בזה, רק תעיז פניך ותעמוד בעוזות ובתוקף כל לפני בוראך. וענית ואמרת לפניו יתרהך, ודאי שכן הוא לפי מעשי שלא היהי כדי לעמוד לפני, ואף על פי כן בטוח אני במדת טובך שאל תשיבני אחרו. ואפיל תחינה לפני ואסדר שבחר לפני כי חפצתי בך, כי אתה טוב לכל, ורוצחה ומורצתה לשבים וחפץ בתפילתם, ע"ש.

ובספר דודאים בשדה (פרשת במדבר, ד"ה ומקודם) כתוב: באמת האדם צריך להיות כולל מכל הבחינות, ולפעמים צריך להיות עז פנים. דרך של אדם היכים למלך, והשומרים לא ייחחו לילך להמלך. בא פעם אחד והשומרים ור��ו אותו לחוץ ונתקביש מאד. השוטה מתבישי לילך עם שנייה שלא ביצשו השומרם שנית, ונמצא לא יוכל לבא לפני המלך. אבל החכם אינו משגיח על הביווש שלו, והוא עז פנים והולך פעם אחר פעם, אף על פי שמביאים אותו וזרקים אותו לחוץ אינו משגיח על זה כלום והולך תמיד לחצר המלך. וכשהמלך רואה שהוא מתאמן ואני משגיח על ביושו, ועיקר כוונתו לבא לפני המלך, מצוה מלך להשומרים שייניחו לבא לפני המלך ומפיים אותו. והנמשל מובן לעניין תשובה, כמו שכותב השל"ה (יאש השנה רחת"ט) אף שישמע אדם שנגור עליו שלא יכול תשובהו, אף על פי כן יעשה תשובה, כי כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חזץ מצא (פסחים פו), ע"ש. ג

כתב האדמו"ר מפיאסעגןא (כזו וווע, אות כד), בזה הלשון: אם כבר נסית את הכל עליך, ולא הועלת. אם כבר עוררת את עצמך בכל אמצעים ולא נתעוררה נפשך, להזהר בכל הדברים שצרכיה להזהר בהם, ולהשתוקק בפועל התשוקן וכטופין שצרכיה להשתוקק בהם. עשה זאת, איפוא, ציר בעצמך שאתה צדיק, וראה בדמיונך את גודל נשמתך בשרשא, ואת תפארתה בשעה שה' בא וכל קדשו עמו להשתעשע

ולטיל עמה בנן אלקיים בעדן. הישקע והתמיד במחשבה ורמיון זה ננד עיניך, ואז או איפשר שלא יתעורר ברך זhorot יתרה, שלא לטנק את יקר תפארתך כשהיא נתונה בזרועות מלכו של עולם, ותשוקה עד כלות הנפש לוכות לזה תתעורר ברך, ע"כ.

◆◆◆ התפארותDKDOSHA◆◆◆

כתב היושר דברי אמת (אגרות): **לפעמים נופל אדם בעצבות ומרח שחרורה,** וזו כפירה עצומה יותר מכל, כי נופל CISOD העפר אשר קשה ממש לעלות. והכלל, גבירות הלב והתנשאותם הם השורש כל המרות הרעות, והתפארות לה' יתברך הוא ראש לכל המרות הטובות, ע"ש. זהה לשון בעל היסוד ושורש העבודה, במצוואה הקדושה (סימן לד): בני אהובי, כל ההנוגות בעבודת יוצרנו ובוראנו יתברך שמו ויתעללה שכחתי לכן עד הנה, בא לאדם מוגדל התפארות בתמידות בבוראנו יתברך שמו וזכרו לעד. ואבאר לכם, בני אהובי, מהות התפארות ואיכותו. היינו, שהיה בלביו בוער בתמידות שמחה וחドוה עד מאור, שמחה שאין למעלה הימנה, שיש לי אלה כוה שלא תכוב אלהותו לעולמי עד... ואחר שברא עולמות לאין מסוף וקץ ותכלית, שבולם יזכיר גודלו ורוממותו, וכולם יעבדו, ישבחו וירוממו בתמידות נnodע, בחר גם כי בשר ודם, חרש מחרשי ארמה, וברא אותו מוגדל טובו באלהותו הקדושה בתוך עם קדוש ישראל, שנגמ אני אכיר גודלו ורוממותו בעולם הזה השפל והנוגה אף קצחו רק מבראויו... והיה בזה בלביו בתמידות התפארות גדול שזכה להיות עבד עולם לאלה כוה... גם מוגדל התפארות באלהותו הקדושה בתמידות, היה מרגלא בפי להזכיר יתברך שמו ויתעללה או במצבה – אמרתי בפה מלא בשמחה עצומה עוסק בתורה ובתפילה או במצבה – אמרתי בפה מלא בשמחה עצומה שלש תבות אלו: "יזצרי ובוראי אתה!". ואמרתי שלש תבות אלו פעמים רבות זו אחר זו מוגדל התשוקה באלהותו יתברך הקדושה.

מסמיך בעל היסוד ושורש העבודה: **כל אחד אניד לכם, בני אהובי,** שהיו שלוש תבות אלו וקבלת אלהותו, יתברך שמו ויתעללה,

מרגלא בפי בהמידות, וכל שכנ במחשבתי בעת שלא הייתי עוסק בתורה ובהפלילה. LOL לא השבחה הניתן בכוחות הנפש בטבע הבריאה ברצון, הבורא יתברך שמו, כמו שכח חסיד בעל חובות הלבבות (שער הבחינה, פרק ח'), יכול היה לי להעיר על עצמי, בני אהובי, שאף רגע אחד לא הייתה נפסקת מחשבתי מלהתפאר באלהותיו יתברך שמו זכרו לעד, בלשון הנ"ל וכיווץ. אך מלחמת השכחה כנ"ל, הייתה לפעמים נפסקת ממחשבתי התפארות זו וממן קצר ותכל נתערורה. וכל זה מלחמת גורל האהבה באלהותיו יתברך שמו, עד כאן לשונו הטהורה.

◆◆ מהו העוז של אלקים? ◆◆

אמר רבי משה מידנר (תורת אבות עמוד קעב אותן מה): כתיב "תנו עו לאלקים" (תהלים סה, ל). מהו העוז? – "על ישראל גאותו". מה שהיהודי שמה ומרתגה בוה שהוא יהודי, והוא העוז לאלקים, ע"ש.

◆◆ מקור שמחתנו ◆◆

פעם ישב אחד מאנשיו של רבי אברהם מסלונים על שולחנו הקדוש, והיה ממורמר כל כך עד שתקף אותו יאוש מר ונמאסו עליו החיים. והוא ז"ל הרגש במחשבתו ופתח ואמר: אסור לו ליהודי שהחיים ימאסו עליו, כי הוא מוחייב וצריך להיות תביד שמה במה שהוא יהודי (תורת אבות עמוד קעא, אותן מב).

ואמר רבי משה מידנר, (שם עמ' קעב אותן מו): **בשייחורי מבורך בבורך ברכת "שלא עשמי גוי",** צריך הוא לשאוב מזה שמחה על כל היום, ע"ב.

בתיב "לש mojo בשמחה גויך להתהלך עם נחלתך" (תהלים קו, ח). פירש רבי משה מידנר (שם אותן מו), שהשמחה שלנו תהיה ממה שאנו גויך – "הגוי קדוש" שלו. "להתהלך בנחלתך" – בוה שאנו נחלתך.

הפותח שער לדופקי בתשובה

❖ איזה שער ה' פותח לדופקי בתשובה? ❖

אנו אומרים "הפותח שער לדופקי בתשובה". הקשה האמרי אמת (פרשת וארא, תרע"ה): מדרע ה' ציריך לפתח את השער, שהרי במדרש (בראים רכה ב, יב) כתוב "שערו תשובה לעולם פתוחים"?

נראה לי בס"ד לפירוש כך. כתוב בספר יצירה (פרק ד, משנה יב): שבעה שערים בנפש, שתי עינים, שתי אוזניים, שתי נקבי האף, והפה. ולפי זה פירושו המפרשים ^a את הפסוק "שופטים ושוטרים תחן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך" (דברים טז, יח): "בכל שעריך" היינו השבעה שערים שיש בראש האדם, שהם שתי עינים שתי אוזניים שתי נחיריו והפה אשר דרכם יכול להכשיל אחר היוצר הרע – לראות דבר עבריה או לשם או לדבר או להריה. ציריך למנות עליהם שופטים ושוטרים, דהיינו להשמר ולהזהר מאד בכל עת שלא יבואו לידי עבירה ח"ו, ע"ב. (ונראה לי לרמזו, "בכל" שעריך, "בכל" מפרק קטן 7, רמז לי שעריו הנפש).

אם אדם נופל וחוטא דרך שערי נפשו, הוא מטמא את השערים הללו. הוא ממלא את השערים בכלוך זוהמה מעוננותיו, עד שהם נסתומים מלראות, מלשםוע, ומלדבר דבר ה'. ומה יעשה האדם שטימא

---

^a. עיין ש"ך על התורה, שפטו צדיקים פרישת שופטים, אנרגא דבללה פרישת חקתו ושופטים, ובעוד הרבה ספרים.

וסתם את כל אחד משלרי נפשו? איך אותן עיניים שראו מה שראו, יכו להזות בנועם ה' ולראות נפלאות מתורתו? איך אותן אוננים ששמעו דברי נבלה ולשון הרע, יכו לשמע דבר ה'? איך אותנו פה מלכלך וטמא מלשון הרע ודברים בטלים, יזכה להפיק מרגליות של תורה ותפילה? הלא כל השערם סתום! על זה אנו אומרים "הפותח שער לדופקי בתשובה". כמובן, לא זו בלבד שהשב בתשובה זוכה למחילה עוננות, אלא ה' באhabitתו פותח כל שער ושער משבעה שער נפשו שנסתמו מטומאת עוננותיו. זוכה לשערם קדושים וטהורים לעבוד בהם את אביו שבשמים.^b

בזה נבין את עומק הפסוק "שבע יפול צדיק וקם" (משל כי, טז). פסוק זה מורה לנו שאפילו אם ח"ו פגמוני וסתמוני את כל שבעה שער נפשנו – "שבע יפול" – אל לנו להתייחס! אלא עליינו מקום, להתחזק ולשוב בתשובה שלימה, ואבינו שבשמים יפתח לנו את כל השערם שנסתמו מגלויל יצנו הרע, ויתחרם ויקדשם כתינוק שנולד. לבן אין לנו לשמעו לעצת יצרנו הלווח לנו: "איך עם האברים הטעמים והמתועבים הללו אתה מיעז ללמוד תורה ולהתפלל לה'?", כי כל דבריו שקר וכזוב!

העבר עליה שבעה נהרות

עתה נראה דבר נפלא. כתוב בוגרמא (עבודה זיה יי), אמרו עלייו על רבנן אלעזר בן דודראיא, שלא הנה זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכבי הים והיתה נוטלת כים דינרי בשכברה. נטל כים דינריין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגע דבר (תשמש) הפיכה. אמרה, כשם שהפיכה זו אינה חזרות למקומה, כך אלעזר בן דודראיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר, הרים וגבעות בקשו עליו רחמיים, אמרו לו: עד שאנו

---

b. כתוב הפותח "שער", כי אפילו אם יעשה תשובה חלקות על שער אחד משערי נפשו שנסתמו, ה' פותח אותו שער.

מבקשים עלייך נבקש על עצמן, שנאמר "כִּי הַהֲרִים יְמִישׁוּ וְהַגְּבֻעוּת תָּמוֹתִינָה" ... אמר, כוכבים ומילוט בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמן, שנאמר, "וַיָּמִיקוּ כָל צְבָא הַשְׁמִימָן". אמר: אין הדבר תלוי אלא כי. הניחו ראשו בין ברכו וגעה בכובית עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיה העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

רבי אלעזר בן דורדיא נפל לעומק רתימתו רבע. בלבתו לפroxima הוא טימא את כל שבעה השערים של נפשו בהצלחת הטומאה. ולזה רמזו חז"ל שעבר עליה שבעה נהרות, לדמו שטימא את כל ז' שעריו בלבתו אליה. ורבי אלעזר בן דורדיא קיים את הפסוק "שבע יפול צדק וקם" במלוא מובן המילה – פגם וסתם את כל שבעה שערי נפשנו, ולא החטיash, אלא Km ושב בתשובה שלימה!

נראה שלכן הוא נקרא "רבי", כי רבי הוא מי שמלמד אחרים (רבי צדק הכהן, דובר צדק). רבי אלעזר בו דורדיא הוא ה"רבי" של כל היהודים שפגמו וסתמו את כל שבעה שערי נפשם. הוא המלמד שלמרות כן, לעולם אין ליהודי להחטאש, אלא לבתו בה' וلتלות בידו הפושטה לקבל שבים ולטהר טמאים. "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין, מי מטהר אתכם, אביכם שבשים" (יомא פ"ח משנה ט).

❖ איך עושים תשובה כאשר הלב סתום העינים חשו? ❖

כתב שם ממשוואל (יום הכפורים): אנו אומרים "הפתוח שער לדופקי בתשובה", והפירוש: יש בשם היכל הנקרא היכל התשובה. ו"דופקי בתשובה" הם הדופקים על פתח היכל זה. לעשות תשובה גמורה, ועוד העוננות סותמיין את הלב וממחיכין את העינים, זה קשה מאוד, ועל כל פנים ישראל מתאמצים ורצוים בכל יכולתם לעשות תשובה אלא

שאינם יכולים. ובזה בני ישראל הם כמו מי שעומד מחוץ לפתח ורוצה להכנס אבל הפתח סגור, או הוא דופק על הפתח. וזה יתברך ברוב רחמיו פותח שער לדופקים בהיכל התשובה. וכשוזכים שהיכל זה נפתח, לעומתו נפתחת סתימות הלב שבאדם, ואזו בימולתו לעשות תשובה שלימה.

תשובה – גילוי חסד ה'

מעלתו של בעל התשובה על הצדיק הגמור

אמרו חז"ל (ברוכות לד): "מקום שבعلي תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". דבר זה טעון ביאורו. היתכן, אדם שלמשך כל חייו מרد במלך מלכי המלכים ו עבר על כל איסורי התורה, שבעה ששב בתשובה זוכה לעלות למעלה ממדרגת הצדיק הגמור, אשר כל כלו קודש לה' מיום לידתו?

נראה לי בס"ד לבאר כך: רבי פנהם מקאריז (אמרי פנהם, פר' בראשית) מביא את דברי רבינו האריז"ל (ריש אוצרות חיים) שהסיבה שהקב"ה ברא את העולם היא כדי להזכיר "רחום וחנון". כי אם אין בעולם מי שיקבל רחמים ממנו, איך יקרא רחום. ואומר רבי פנהם מקאריז שזו היא הסיבה שהקב"ה ברא את עז הדעת – בכדי שתהייה אפשרות לאדם לחטא, וזה יرحم עליו. מה שאין בן אם ה' לא היה בורא את עז הדעת ונוטן אפשרות לחטא, כלל היו צדיקים גמורים, ולא הייתה באה לידי ביטוי גודל רחמנותו של ה', ע"ש.

גודל רחמנותו של הקב"ה מתגלה בזה שנתן אפשרות לאדם לשוב בתשובה, שאין רחנות גודלה מההתשובה. כתיב "ושבת עד ה' אליך ושמעת בקולו כי אל רחום ה' אליך" (רבינו ד, ללא), וככתוב "יעוב רשע דרכו ואיש און מחשבתו וישוב אל ה' וירחמו" (ישעיו נה, ז). ובתנאי רבי אליהו (רנה ל, נא) כתוב: בא וראה כמה רחמיו של הקב"ה מרובין על ישראל לעולם, אפילו אם כל ימיהם עובדים עבודה זרה, וכיון שהם עושים תשובה קלה, הוא בוכה עליהם מזד. ועוד כתוב בתנאי רבי אליהו (רנה פרשה כ): "אפילו הנגיד אדם מאה עבירות זו למעלה

מו', הרי אני ברחמים ומקבלו בתשובה, שאפילו עומד אדם ויחרף כלפי מעלה ויחזר ויעשה תשובה, הקב"ה מוחל על כלם", עכ"ל. ולא רק שברגע קט האדם מתקן את כל אשר קלקל ומרד נגד מלכי המלכים במשך כל ימי חייו, אלא "אםש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותוועה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד", כלשון הרמב"ם (הלוות תשובה פ"ז הלכה ו). הייש גילוי יותר גדול לרוחמנותו של ה' מהתשובה?

ואיתא בזוהר הקדוש (ח"ג פרשת אחרי מות, סט): בשעה שהקב"ה רצה לברוא את האדם, נתיעץ בתורה, ואמרה לפניו, האדם שאתה רוצה לברוא עתיד הוא לחטוא לפניך, עתיד הוא להרגינו לפניך, ואם תעשה לו במעשי, העולם לא יוכל לעמוד לפניך, וכל שכן האדם. אמר לה הקב"ה, וכי להינט אני נקרא "אל רחום וחנן ארך אפים" (שםות לד). ועוד שלא ברא הקב"ה את העולם בראש התשובה, ואמר לה, אני רוצה לברוא את האדם על תנאי שכאשר ישובו אליך מחתאים שתהי מוכנה למוחל חטאיהם ולכפר עליהם. ובכל שעיה ושעה התשובה מוכנה לבני בני האדם לכפר על כל חטאיהם, ע"ש. הרי שעל ידי שה מקבל את השבים, מתגלאת רחמנותו לעולם.

זה שאמր רבי ישראל מסלאנט:^a אם רוצים לצין מידת רחמיו של הקב"ה, הרי ראוי להבליט דבר גדול. ומה כתוב (תהלים עה, לח) "זהו רחום – יכפר עוז", רק עוז אחד. רואים מזה עד כמה גדול העונש על עבירה, שבמחלוקת העונש מצטיינת ומתבלטת מידת רחמיו של הקב"ה.

עתה נבין את מעלהו של בעל התשובה על הצדיק הגמור. בעל התשובה מגלה את רחמנותו של ה' בעולם בדרגה הנבואה ביותר. וזה הוא מוציא לפועל את הכללית הבריאת – שה' יקרא רחום וחנן – יותר מהצדיק הגמור, וכך זוכה לעמוד במקום יותר גבורה. ושמחתי לראות שכונתי בפירוש זה לדעת ה"שבט מוסר", בספרו "דרוש

a. הובא במאכתב מלאיחו על יום כיפור, עמוד תקעב.

לתשובה" (דרוש, ג עמוד רכד), וזה לשונו: "במקום שבעל' תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, הטעם הוא משום שעל ידו מתרפסם שהקב"ה רחום וחנון, שמדות אלו אינן שויות לצדיק", עב"ל. ובעמדו ס"ו כתוב שמתעם זה, השב מהאהבה וdonegt; נעשה לו כובאות, ע"ש.

הלהקה הנפלה מסdom ועמורה ☺☺

כתב השבט מוסר (פרק ה, אות ו-ז): ראה גם ראה עניין סdom ועמורה, ובזה תתחזק אל התשובה אף אם הרביה לפשוע, כי לא תוכל להרבבות בפשעים כאנשי סdom, אשר העוז להכריז בעריהם המחויק יד עני ואביון ישך (סנהדרין קט). ועל זה שרפפו את הנערה, על שעברה על גורתם. והיו באים על הוכר ועל הבהמה, ועשו כל תועבות שבועלם. ואם כל זה לא אבדם הקב"ה מיד, עד שנגילה הדבר לאברהם, אולי יבקש להם זכות, עד שאם היו בכולם עשרה צדיקים היו ניצולים. ואם היו שביהם היה מקבלם אף שנדרלו עונוניותם לשמים. ודע, שאין ספק שידע הקב"ה שלא היה בסdom עשרה, והיה יכול לאבדם מיד; אך הודיע לאברהם, כדי לפרש עד כמה מגיעים רחמיו על הרשעים, כדי שילמדו הדורות לשוב ואל יתיאשו בעבור רוע עונות.

במשיח השבט מוסר: אין דור רע בעולם כדור המבול, אשר "אמרו לאל סור ממנה ורעת דרכיך לא חפצנו" (איוב כא, יד. סנהדרין קט), ועשו רעות אשר לא יסופר בנדע (סנהדרין שם). ועם כל זה לא הרחיק הקב"ה מלקללם, עד שאמרו חז"ל שהיה מרעיש עליהם את ההרים, אולי יראו ויישבו. הרי שלעולם אין דلتה התשובה נעלין וידיו פשוטה לקבל שבים. וכיון שכך, אך ימצא החוטא מקום להתנצל עצמו לאמר: לא יכולתי לשוב, כי יראתי שלא ירצה הקב"ה בתשובה! בראותו שדור המבול וסdom, אם היו שביהם היה מקבלם, וגם עשה עמהם אופנים שישובו, ע"ב דברי השבט מוסר.^b

b. בספר זכרון מנהם (פרשה כא, ד"ה החודש) כתוב: יש אדם אשר מ התבונן במה שעבר עליו מקדמת דנא, אשר עבר חביבות עבירות אשר כל אחת לבדה היה צריך

לכן כל אדם השב בתשובה עליו להאמין שבודאי הקב"ה קיבל את תשובהו. ולכן מברכים ברכה בשם מלכות "חנון המרבה לסלוח" (הכשרה האברכים, פרק יג, עמ' קפד). ומחמת שהוא יתרך חנון ואין גובל לרחמנותו, מרבה הוא לסלוח אין ספור פעמים.

♦ ♦ ♦ תשובתו של החוצפן והרשע הגadol ביותר ♦ ♦ ♦

בתוב בעניין תשובתו של מנשה מלך יהודה: מאיו ויאסרוו, עשה לו כמי מולאייר של נחשות ועשה אותו נקבים נקבים וננתנוו לתוכה והתחילו מסיקין תחתיו. וכיון שראה צרתו צורה, לא הניה עבotta אלילם בעולם שלא הזכירה, צלם פלוני בוא והצילני. וכיון שלא הוועיל לו כלום, אמר, זוכר אני שהיה אבי מקרא אותו את הפסוק הזה "בצץ לך ומצאוך כל הדברים האלה באחריות הימים ושבת עד ה' אלקייך ושמעת בקולו כי אל רחומ ה' אלקייך לא ירפא ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע לך" (דברים ה, ללא). הרי אני קורא אותו, אם יונני מומטב, ואם לאו כל הפנים שוים (דיהינו כמו שהצלמים לא ענוו בצרה, כך ככלפי מעלה ח"ז). והוא מלאכי השרת סותמאין את החלונות של רקייע שלא תעלה תפילהו של מנשה לפני הקב"ה. והוא מלאכי השרת אומרים לפניו, רבונו של עולם אדם שעבד עבודה זרה והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה? אמר להם הקב"ה, אם אני מקבלו בתשובה, הרי אני נועל את הדרת לפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקב"ה, חתר לו

תיקון רב, ואם כן איך אפשר שיקרא עליו שם ה' שיהיה עוד בכלל יראי ה'? על כן, מניה דרך התשובה והויל לו לבلتוי לבא אל דרך כבושה של תורהנו הקדושה, אולם באממת טועה בדמיונו בזה, כי כל זה יعن שאין לו השגה להפכו של הקב"ה, כי חfine חסר הוא ורוצה בתשובה רשעים לבلتוי יודה ממנו נדה. כי האמת היא بماי אשר רוצה לעזוב דרך רשות באממת ובלב שלם, ובוחן לבבות עיד על זה, או יושר לו הטוב לאמר מאוי דהוה הוה, מכאן ואילך הוושבנה, וככאמור הכתוב "אל תוחר לנו עוננות ראשונים מהר יקדמוני רחמיך כי דלונו מאר" (תהלים עט, ח, ע"ש).

חתירה מתחת כסא הכבור שלו ושמע תחינתו, וזה שכתייב "ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבתו" (דברי הימים ב, לג, יג).

כתב על זה רבינו שמשון פנקום (شعירים בתפילה, עמי עט): הנה תמורה הוא מאד, מה היה טענתו של מנשה שם אין הקב"ה מקבל בתשובה ומצילו עכשו בנם הרי הוכחה היא דכל הפנים שוים, רהינו שכמו שכל הצלמים לא ענוו בצרתו, וראה היא שאין בהם ממש, כי הוא כלפי מעלה ח"ו. והרי אין דומה כלל, שהרי אתם צלמים, שכל היו עבד אותם והשתחוו להם, מן הראי שיענוו בצרתו, ואם לא ענוו, ראה היא דאיןם כלום. אבל הקב"ה, שכל היו היה מנשה הורג צדיקיו ונביאיו, ומלא את ירושלים פה אל פה בדם, וגם בעת צרתו לא נזכר בצדקה אביו רק אחרי שקרה לכל עבודה ורה שבועלם, ורק אז קרא להקב"ה, ועוד בקריאה של חוצפה ותנאי, אם כן מן הראי הוא שלא יענוו, ואם כן מה הוכחה היא שכל הפנים שוים?

אבל באמת דבר גדול דיבר מנשה, ואף קיבל הקב"ה דבריו. והוא, שם אין מקבלים את תשובתו, הרי זה מפני שברב עונותיו עבר את גבול הרחמים, ונמצא שלרחמי ה' יש גבול, אם כן במא שונה הוא מכלולם ח"ו. דוגמלה חסיד וכח רחמים – אם הם רכים יותר או מעתים יותר, אין זה שינוי בעצם ובמהות, שהוא שנתייחד הקב"ה מכל שאר הכוחות הוא רק בואה שהסדר הוא בלי גבול כלל ועוד אין סוף ובלי תכליות. נמצא, שם מתחנן ואפילו ממעמקיו שאל של חטא ועון, אם לנдолת חסדיו ורחמיו אין חקר, ורק קיבלו בתשובה. ובאמת קיבל הקב"ה את דבריו, ואמר אם אין מקבלו הרי זה סותר כל מידת התשובה, שכל מהותה היא חסיד ורחמים בלי גבול ובלי תכליות.

מנשה הכיר מידת טובו יתברך הבלתי בעלת תכליות, וטען שאף על פי שהיה רשע באופן מופלג ביותר, מכל מקום אם אכן קיימת מידת זו של רחמים בלי גבול, הרי מן ההכרה הגמור הוא שיענהו במידת זו. ואם לא יענהו, על ברוחך שלא קיימת מידת זו בכלל ח"ז. וצדיק בדבריו, כיוון שבאמת מידת זו קיימת, על כן ענה לו ה' יתברך בצרתו, ע"ש.

◆◆ העצה למי שמקף רגלו ועד ראשו אין בו מותם ◆◆

כתב היישmach ישראל (פרשת נת, ד"ה ואפשר), כי ששים האדם אל ליבו מצבו המר וכל תחלהותיו, שמקף רגלו ועד ראשו אין בו מותם, שפוגם גם בחתא המר, עם כל זה אל יאמר לנפשו נואש חלילה שנגור מארץ החיים ונכורת מhalb נחלת ה'. רק עצתו אמונה, ויאמין ברוב רחמי האב הבaltı בעל תכלית, כי ברוב גדלו משפיל עצמו ופושט יד ימינו לקבל שביהם, ודורש ומבקש עזות ותחבשות לבל ידה ממנו נרת, ולבל יאבך שום ניצוץ בישראל, ומאמפות דלותינו יורומנו, ובאמונה זו מהקן ומטהר המוח, ע"ב.

◆◆ מה חטא העגל מלמד אותנו היום ◆◆

לאחר שה' מגלה למשה שבני ישראל חטא בעגל ואומר לו "לך לך כי שחחת עמוק... סרו מהר מן הדרך...", משה רבינו פנה לה' ואומר: "למה ה' יחרה אפק בעמך". לבארה דברי משה תמהותם ביוטר. אך הוא מעז לחתימה על ה' "למה יחרה אפק בעמך", כיילו ישישראל לא עשו כלום. הלא חטא חמור ביותר מיד לאחר מתן תורה! ועוד תמהה מה שכותוב: "וישב משה אל ה' ויאמר אני חטא העם הזה חטא נדירה ויעשו להם אלהי זהב". משה רבינו בא ללמד וכות עלי ישראל, ואם כן מדוע הוא מגדיל את חטאם?

ונראה לפреш שמשה רבינו בא לה' בתחבולה גאנונית. משה ידע של תכלית הבריאה היא לגנות את רחמנותו וטובו יתברך בעולם. והרי רחמייו יתברך הם ללא גבול ותכלית, עד אין סוף ממש. אם כן, לעומת אין סוף רחמייו, בעמו על חטא העגל בטל לגמרי, עד שיש לתומו "למה ה' יחרה אפק בעמך" – הלא בראת את העולם, ובפרט את ישראל, לגנות את רחמייך הרבים, ולבן הקדמה להכין להם את התשובה, וממילא עבשו ההודמנות הנדרלה ביותר להגשים את תכלית הבריאה! "עלובה כליה המזינה תחת חופה" – אלו ישראל שהחטא בעגל

מיד לאחר מעמד הר סיני^ג ובכפי נודל החטא והמרד, מתרנלה נודל רחמנותו יתברך בעולם. הוא אומר "למה יתרה אף בעמך", על ח' לשמה שיכל לגלות כל כך מרוחמי לעולם! עתה מובן היטב את חמתה משה להדגיש ש"חטא העם הזה חטא גדלה".

כתב הבית יצחק (פרשת כי תשא, ד"ה וכיוון) על הפסוק "וביום פקדיך ופקרתיך עליהם חטאתם" (שמות לב, לח): לא די שהמלחתי להם, אלא שבכל דור ודור אפקור עליהם חטאתם (כך אמר רבינו מנחמן מענ德尔 מווארקע זצ"ל). ופירש תלמידיו רבוי בירוש מביאלא זצ"ל, כי כל החטאיהם קלים הרבה מהחטא העגל, ומכל מקום מלחתי להם. וכיון שהמלחתי להם על חטא העגל החמור יותר מכל החטאיהם, מכל שכן שאמחול להם על החטאיהם הקטנים שבכל דור ודור, ע"ב.

לפי זה אפשר להבין מה שאמרו חז"ל (עובדיה זהה ד): לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה, אלא למה עשו, כדי להורות תשובה לרבים, ע"ש. לבאורה קשה, הלא מצוות התשובה בתורה, ואם כן לשם מה היו צריכים להורות תשובה לרבים?

אלא הכוונה שאדם יכול להתייחס מהתשובה בחושבו שהתשובה לא נאמרה לחטאיהם גדולים כמו שהוא, שעבורו על חטאיהם חמורים כמו שהוא עבר. על כן בא חטא העגל להורות תשובה לרבים, כי אם ה' מחל לחטא העגל – החמור מכל החטאיהם – ודאי שהוא ימחל לכל חטאינו, ותשובה שייכת לכל יהודי בעולם באשר הוא.

❖ מי מרחם על רבי אלעזר בן דורדיא? ❖

ידוע בספרות של רבי אלעזר בן דורדיא: אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כסים דינריין בשכורה. נטיל

ג. עיין שבת פח, וברש"י ד"ה מזנה בתוך חופה.

כימ דינרין והלך ועבר עליה שבעה נחרות. בשעת הרגל דבר (תשמש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חוזרת למקומה, כך אלעזר בן דורדי אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבועות, אמר: הרים וגבועות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר: כי ההרים ימושו והגבועות תמוותינה... ע"ש.

ראיתי שביארו כך: רבינו אלעזר בן דורדי לא פונה לבני אדם, לדמות רוחנית שתיתן לו משענת, כי הוא איבר את האמון בעצמו, ומתק רך במין האנושי כולם. הפניה להרים ולגבועות היא ניסיון לחפש יציבות ומשענת בטבע, בבריאת הארץ. אך הם עוננים לו – "עד שאנחנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו" – הבריאה יכולה זוקקה לרחמים. ההרים מצטטים את הפסוק "כִּי הָרִים יִמּוֹשׁוּ וְהַגְּבוּעֹת תִּמוֹתִינָה וְחֶסְדֵי מְאֻתָּךְ לֹא יִמּוֹשׁ וּבָרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִּמּוֹת אָמֵר מֶרְחָמֵךְ ה'" (ישעיהו נד, ט). הטבע, הבריאת, ההרים והגבועות מודעים גם הם לנפילת, להתרומות, הם אינם נצחיים ואינם יציבים כפי שהם נראים. אבל הפסוק טומן בתוכו גם את מי שעליו כן אפשר להישען – החסד האלקי הוא נצח, ובברית השלום שהוא מבטיח לבוראו היא לעולם. הקב"ה מכונה בפסוק "מרחמס" – רבינו אלעזר בן דורדי בקש מההרים שיבקשו עליו רחמים, והם כביכול אומרים לו – הקב"ה הוא כבר מורתמן!

בן הוא לנבי כל יהודי, אפילו השקוע במעמקיו שאל של חטא ועוון, שיש לו כבר מרחם ואוהב – הלא הוא אביו שבשמים, ואליו אפשר לשוב תמי!

﴿ "וַיַּחֲמֹתִי אֶת אֲשֶׁר אֲנִי צָרֵיךְ לְרֹחֶם עָלָיו" ﴾

בתוב "וחנתי את אשר אהן ורחתמי את אשר ארחים" (שמות לג, ט). פירוש השיר מען: חז"ל (בבבון ז) דרשון, וחנתי את אשר אהן – אף על פי שאינו הגון. ורחתמי את אשר ארחים – אף על פי שאינו הגון, ע"ש. ויש לומר, מי שמתודד בדברים שונים וגם אין בריא, בני אדם מרחמים עליו כי הוא באמת בגדר רחמנות וצריך לרחמים. מה

שאין כן באיש מוצלח ובሪא בוגוף. וכל זה לפי שהאדם יראה רק לעיניהם החיצונית, אבל הקב"ה שוראה בלבב יודע שהוא עצמו איש מוצלח וSSH ושמח בלבו ואינו צריך לرحم עליו. אבל יש בבני אדם שהכל חשבים אותו לעשיר ויאיש מוצלח בכל הענינים לפי ראות עיניהם, והקב"ה יודע נגעי לבב שהמנה מלאים צרות ופחדים, לזה צריך להננת הקב"ה ולרחמייו הטובים. וזה "וחנוני את אשר אחונן", דהיינו את אשר אני צריך להונן, וריחמתי את אשר אני צריך לرحم עליו, ע"ש.

סכתת התשובה

בתוב בגמרא (עבודה זה י), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדייא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכלה. נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרוגל דבר (תשמש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חוררת למקוםה, כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש עלי עצמנו, שנאמר "כִּי הָרִים יְמַשׁו וְהַגְּבֻעוֹת תִּמְוֹתֵנָה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמִים כָּעֵשֶׂן נְמַלְחוּ וְהָאָרֶץ כָּבֵד חֲבֵלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמוני, שנאמר, "זָהָרָה הַלְבָנָה וּבָוֶשֶׁה הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמוני, שנאמר, "וּנְמַקְוּ כָּל צָבָא הַשְׁמִימּוֹ". אמר: אין הדבר תלוי אלא بي. הניח ראשו בין ברכיו וגעה ברכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונהanolmo בכמה שנים, ויש קונהanolmo בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבני תושבה שמקבלין אותו, אלא שקורין אותו "רבי", ע"ב.

רבי אלעזר בן דורדייא היה אדם השקוע בטומאה, חוטא פעל ורודפני שהיה מוכן לסקן את עצמו ולשלם הון עתק למילוי התאותיו. הוא חי בעולם של תאווה, עד שתאותתו הובילו את חייו להלטין. אם כן, מה גרם לו להתעורר כל כך עד שזכה לתשובה גמורה? מה הביאו לבני ללא הפגה, עד צאת נשמתו?

מציאות התשובה יכולה להיות המתנה הכى טובה לאדם, אך מצד שני, היא יכולה להפוך לדבר הכى מסוכן בшибיו. הקב"ה מבטיח ש תמיד יש لأن לשוב, תמיד ישנו סיכוי להנצל, שערי תשובה לעולם פתוחים. אבל יתכן שידיעת אפשרות התשובה מעכבה את התשובה בפועל. פתח הሚות שמצויה החורה בתשובה ממוסס ומטשטש את הקיימים, ומאפשר לנו לחוות את חינו בבקשה לתשובה, אך לא בעשיית תשובה בפועל.

אנו יודעים שלחטאנו נגר ה' זה דבר נורא. שמענו על הקלוקלים והפגמים שהחטאינו גורמים בעולםות העליונים, ובכל הבריאה כולה. בכל זאת, נשאר ליצור הזרמות להביינו לחטא, והוא גופא על ידי מציאות התשובה. כשאדם מרגש שעוד יש לו סיכוי לתקן את הכל (ועוד להרוויח לעמוד במקום שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד), החטא משתנה מדבר של סכנה ממש, לדבר שהוא לא כל כך נורא. היצור משתמש עם תורה שלימה שאמורה לעורנו ולהקמנו מצבינו הקשים והשלפחים כדי להפילנו לבאר שחת.

בתוב בלקוטי מוהר"ן (תניינא, תורה קיב): לעניין התחזוקות לבל יכול האדם בדעתו מהמת ריבוי הפגמים והקלוקלים שקלקל על ידי מעשי, ענה ואמר, "אם אתה מאמין שכולין לקלקל, תאמין שכולין לתקן," ע"ב. משפט זה אמרו לעורך אפילו את החוטא הנורא כאלוור בן דורדייא. אבל יתכן מאור, שהוא גופא המשפט שהיצור השתמש כדי "לKENOT" את אלעור בן דורדייא, ולהביאו לכל החוטאים שעשה! מואה לאשה, היצור אמר לו: "אלעורי! זה לא כל כך נורא! מה אתה עושה סיפור! אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל, תאמין שאתה יכול לתקן; האל יתברך יעוז לך, ותמיד יש לך הזרמות לשוב!".

מציאות התשובה, היא שיכולה להשיקת את מצפונו של החוטא המאמין. שערי התשובה שלעולם פתוחים, הם שיכולים לתת לחוטא את ההרגשה שהוא בשליטה על חייו. התשובה, הוא זו שבכווחה להרדים את החוטא בלילה, ולעורר עליו את שנותו, בידועו שמהר יוכל לתקן את כל אשר קלקל. התשובה, עם הבטחתה שלעולם יש עוד הזרמות, הוא

מקור שלותו של החוטא. והתשובה, אשר אין דבר העומד בפניה, היא הנותנת לחוטא אישור ליפול ולש��ע לים תאוותיו.

הוזוע מגע לחוטא כשלבסוף סוף נפקחות עיניו העוורות, ומרגיש בעומק נפשו שהוא לא בשליטה על חייו, על תאוותיו, ועל הרגליו. שהוא חש בלבו שהוא טובע בים התאווה, ללא מצל.

מה עורר את רבי אלעוז בן דורדייא לתשובה שלימה, לבכיה ללא הפוגה עד צאת נשמתו?

לרשותה, אלעוז בן דורדייא זוכה לראות את עצמו כפי שהוא באמת, ולא כפי שהוא השלה את עצמו שישיה בעית. ראה הנה זו, יכול לקבל רק ממשיכו שהוא הרגיש שמיין אותו, מכיר בו, ומודחה עמו – מזונה בכרכי הים הנוטלת כיס דינרים בשכרה! רבי אלעוז הרגיש שהוא זו שדברה את שפטו, היה בעולמו, וככירה את עומק نفسه. את עצמו בפניה ראה כגדול, מכובד ונערץ, ולמן הוא נתן בה אימון מלא.

ולפתע פתאום, בשעת מעשה האיסור, הפיחה, ופלטה לעצמה משפט שועע את כל עולמו של אלעוז בן דורדייא. אמרה, "בשם שהפיחה זו אינה חזרת למקומה, אך אלעוז בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה". וככלי מוכן לקבל, אלעוז בן דורדייא שותה בזמן כל מילא היוצא מפה... ונחנק. סוף סוף הוא קולט מי הוא באמת. אותה אשה אינה מכירה ברצונותיו הטובים לשוב בתשובה. היא לא יודעת מהអשליות שהוא בנה לעצמו במחשבתו. כל חיזי, אלעוז בן דורדייא התעלם ממי שהוא היום, ודבק במי שהוא רוצח להיות מהר. אותה אשה החזרה אותו להיום, ונילתה לו מי הוא באמת – ואת זה הוא לא יכול לסבול.

ומה תוכנו של אלעוז בן דורדייא? הפחה! ברגע אחד, הגרול בעיניו גילה שהוא אפס, המכובד הפרק להבל, והנעוץ הכיר שהוא מאום. בצורת חיזי, היא ראתה בו שהוא כבר אייר את הקויימות שלו, ושביל מה שקיימים אותו זה יצרו הרע. אדם שמכונן להסתכן ולבור שבעה נהרות, ולשלם כיס דינרים לחטווא, מלמד שرك התאווה היא שנותנת לו קיים. היא ראתה שאין לאלעוז בן דורדייא עוד בעולמו חוץ מהתאווות,

כמו אותה הפהה שאין לה אחיזה במציאות. וכך אליעזר בן דורדיא אבוד מהעולם הזה ומהעולם הבא.

פתאום הדבר שהשיקוט את מצפונו של אליעזר בן דורדיא על שפל מצבו, הסתלק. ברגע אחד, הדבר שהעלים מעינו את חייו הריקם, נעלם. ובשניה, הדבר שנותן לו את ההרגשה שחייו עוד בשליטהו, נaber. שעריו תשובה נעלמו לפניו, ועתידו הבahir הכה במכה חושך. תחששות אלו הפכו את עולמו של אליעזר בן דורדיא. רבי אליעזר חש מה שביל חוטא יחוש בעולם האמת – עוד בחיי. את זה חיי אין יכול לסביר, ולא נשר לו אלא לבכות עד צאת נשמהתו.

אמרו חז"ל (בראשית רבה גג, י): אבא כהן ברדלא אמר, אוֹי לְנוּ מִיּוֹם הַדָּין אוֹי לְנוּ מִיּוֹם הַתוֹכָה. יוסף קטנן של שבטים היה, ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, דכתיב "וְלَا יָכֹל אֲחֵיכֶם לְעָנוֹת אֶתְכֶם נֶבֶלְוּ מִפְנֵיכֶם". לכשיבא הקב"ה יוכיח כל אחד ואחד לפניו מה שהוא עלי אחת כמה וכמה, ע"ב. מה הכוונה שהקב"ה יוכיח כל אחד ואחד "לפי מה שהוא"?

התובחה ביום הדין תהיה על שורש חטאינו. והדבר המביא את האדם לשפל מצבו, ומאשר להשתאר שם, הוא ההתעלמות ממי שהוא היום על ידי העיטוק למי שהוא מחר. אדם מוכן להכנע לבוז כי הוא יודע שיתרחש מיד לאחר מכן. לי ידע שאין לו דרך להתנקות, לעולם לא היה מתלבך. האפשרות לשוב בתשובה, היא המקלחת הנוגנת לאדם את האישור להכנע לטומאה שבו הוא שוקע. דימוי עצמי שלעתייך אהיה טהור, הוא המאפשר לטמא לשכון בתוך טומאותו. וזה "צדיק" שהרשע רוצה להיות מחר, מאפשר לו להמשיך לחטא היום. ולכן כשהי' עמידנו במשפט, הוא יוכיח כל אחד ואחד "לפי מה שהוא" – למה הרעלמת מי אתה, ותמיד עסקת במי שתחיה? – בעומדנו בשםameshet לפני ה', נראה בעלי שם שחשבנו שניהה – איןנו, מי שחשבנו שלא נשר – זה אנחנו – לנצח נצחין! ואו כבר יהיה מאוחר להניד לה, "רבונו של עולם, מחר, מחר אני אתגבר, מחר

אני אשתחנה, מחר אני אתחזק". או נצטרך לחיות עם מי שאינו באמתו, ולא עם הצדיק שתכננו להווות; ועל זה אויל לנו ואוי על נפשנו.

על כל אחד מאייתנו לראות את חייו כהווייתם – ולהתעסוק למי שהוא באמת היום, ולא להתנחם למי שהוא רוצה להיותמחר. علينا לוודא שאפשרותנו לשוב בתשובה לא תעכ卜 את תשובה בפועל, ושלא נלכד בחיים של בקשה לתשובה – מלבדות שכמעט אי אפשר לצאת ממנה.ומי שכבר נלה, יבכה לאביו שבשים, ובודי יוציאו שם בשלום.

❖ על מה בכיה רבי? ❖

המעשה עם רבי אלעוז מסתיים: "יצתה בת קול ואמרה, "רבי אלעוז בן דודיא מזומן לחי העולם הבא". בכיה רבי ואמר, יש קונה

- ולמדו בכמה שנים, ויש קונהanolmo בשעה אחת". מקשים המפרשים, מודיע רבי בכיה, הוא היה צריך לשמה שבחה יהודי לתקן את כל מה שקלקל בשעה אחת, ולוכות לחי העולם הבא. יתרון שרכי בכיה מהמכשיל שיכול חם ושלומל לצאת מהמעשה של רבי אלעוז בן דודיא. ברגע שאדם יודע שיש קונהanolmo בכמה שנים, ויש קונהanolmo בשעה אחת, יתרון שיחשוב לעצמו: "מה עלי לעמל שנים רבות, ולהתגבר בכל כוחיו על תאותיי ורצונותיי? יש דרך קיזורי! אוכל ושתה היום, ואקנה את עולמי בשעה אחת!" מזה פחד רבי עד בכיה. אל לנו לקחת את המתנה הנפלאה של "יש קונהanolmo בשעה אחת" ואתה לבטל עבודה ה' של שנים רבות, עם זה את כל עולמנו.

הַבּוֹחֵר בְּעִמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱבָה

הקב"ה נגלה למשה רבניו בסנה, ואמר לו לנואל את בני ישראל ממצרים. משה סירב ואמר "זהן לא יאמינו לי" (שמות ה, א). מודיעו משה חשב שבני ישראל לא יאמינו לבשורת הנגילה?

נראה לי בס"ד לפרש קך: בני ישראל ידעו שהגילה מצרים אינה רק למטרת שיחורם מה العبودיה הקשה שהמצרים מעבידים אותם. אלא שהגילה היא בבחינת "ולקחתו אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקום וודעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ג, ז). דהיינו, שהקב"ה יגאל את ישראל מתחם אהבתו אליהם, וצונו בקרבתם, שייהיו לו לעם סגולת, ולהדבק בו לעד.

לויה חשש משה רבניו שבני ישראל לא יאמינו. בני ישראל היו שוקעים במ"ט שערי טומאה, בבחינת "היללו עובדי עבודה זרה והיללו עובדי עבודה זרה". "גוי מקרב גוי" (דברים ה, ק), באופן שלא היה ניבר הבדל בין לבין המצרים. ומשה רבניו חשש, שהיהו במצב כה שלם, בני ישראל לא יאמינו שהקב"ה עדין אוהב אותם וחייב בקרבתם. היתכן שה' ירצה בעם הגובל בשער הנ'?

כתב ה"בני יששכר" (מאמרי חודש תשרי), ביטוי למושג של דבקות וקשר בין הקב"ה לישראל, הוא המילה "לי". האות "ל" היא הנבואה מכל האותיות, ומרמות על הקב"ה שהוא גבורה מכולם. והאות "י" היא האות הקטנה מכל האותיות, ומרמות על כלל ישראל, שם המעת מכל העמים. נמצא, המילה "לי" מבטא חיבור וקשר בין הבורא יתרוך לעם ישראל.

לזה אמר משה לה': הִנֵּה לֹא יַאמְינוּ לִי, דָהִינּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַאמְינוּ
שֶׁאַתָּה יַתְבִּרְךָ חֲפֵץ בָּהּ וּרוֹצָח בְּקָרְבָתֶם, שְׁהִרְיָ שְׁקוּעִים הֵם בַּמְּטָ'
שְׁעָרֵי טוֹמָאָה וּעוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה!

אך האמת היא, למורות מצבנו השפל, הקב"ה רצתה בנו ונאלנו ביד
חוקה ובזורע נטויה. מכאן רואים, שככל מהשבה שעוללה בראעתנו,
שאלוי אין הקב"ה אוהב אותנו ורוצה בנו, היא מחשבת היצר הרע,
החפץ לנתק אותנו מאבינו שבשמים. הקב"ה אמר למשה בסנה "ואמרת
אל פרעה כה אמר ה', בני בכורי ישראל" (שמות ה, כב). ה' יתברך לא
המתין עד שניצא מצרים ונתקדש בהר סיני ל夸וא לנו בניהם. אלא קרא
לנו בניהם עוד בהיותנו למצרים, בפתח כניסה לשער הנ'. וגופא בוגל
שאנו בנו, חפץ הוא בגאותנו!

מכאן תקווה לכל יהודי, באשר הוא שם, לצפות לישועה פרטית וככללית
מה' יתברך. אילו היינו מרגישים כמה רצויים ואהובים אנו לאבינו
שבשמים – בכל מצב שהוא – היינו רצים להתאחד בזועותינו
הפתוחות, ומקיים את מצוות "ואהבת את ה' אלקיך" בקלי בקלות!

עבותות האהבה

ה' קשר בישראל בעבותות האהבה

כתב הערבי נחל (שבה שונה, דרוש ז): הנה יש לו לאדם לזכור את זאת המיד, ובזה יתרחק מעבירה, בשומו אל לב מה יהיה בסופי, ואף אם אעשה תשובה איזה פעם, אך אטריה למלך מלכי המלכים כביכול בטינופים כאלה. (כוונת דבריו למה שכותב התומר דבורה (פרק א): אין המיחילה על ידי שליח, אלא על ידו ממש של הקב"ה, בדרך "כפי עמד הסוליחה" (תהלים קל, ד). ומה היא הסוליחה, שהוא רוחץ העון, דכתיב "אם רחץ ה' את צואת בנות ציון" (ישעיהו ה, ד)... הרי האדם חוטא, והקב"ה בעצמו שלא על ידי שליח, מתקן את מצעתו ורוחץ צואת עונו. ומכאן יתביש האדם לשוב לחטא, שהרי המלך בעצמו רוחץ לכלוך בגדיו, ע"ב).

ממשיך הערבי נחל: ומכל שכן בשומו ללבו אהבת ה' את ישראל, כאומרו (מלאכי א, ב) "אהבתני אתם אמר ה'", ואנו אומרים (תפילת ג' וגלם) "אהבת אותנו", ומאמיר רבינו שמעון בר יוחאי (זהר ח"ב ה): "אלמלי היו בני אדם יודעים את האהבה שאוהב הקב"ה את ישראל, היו שואנים בכפריים לדוף אחורי". ומרוב אהבת ה' את עמו, אמרו חז"ל (פנהרין טל) "כל כי עשרה שכינה שריא". וזה לרוב אהבותו לישראל, מיד כישיש עשרה מישראל, משורה שכינתו בתוכם ואני פורש מהם, וכככל קשור בהם בחבלי עבותות האהבה. ולאו דוקא כשמהכנים עשרה בני בית הכנסת להחפכל או למוד, אלא "כל כי עשרה" – "כל" דיקא, אפילו היות אוכלים או שותים וכדומה. – שכינה שורה עליהם.

ממשיך הערבי נחל: זה מוסר גדול לישראל, בהיותם יושבים באיזה מקום קיבוץ, ייכרו ואת כי השכינה עמהם, קשרה בחבלי עבותות האהבה, עד שאי אפשר לה לפרוש מהם. ובשומם זאת ללבם, הלא ידעו הלא יבינו שם ח"ז יעסכו או בדברי רכילות וליצנות וחבלים ודברים בטלים ולשון הרע או מחלוקת וכדומה, אשר כל זה שנוא ומשוקץ ומהועב בעני ה', הרי זה דומה למי שלוקח אדם איסטנים וקשרו בחבלים ומראה ומביא לפניו מני ליכולים, אשר נפש האיסטנים הווה קצה בהם מאו. לא יכול לסבול כלל וישאל את נפשו למות, ויבקש לבסוף ולא יוכל, כי קשור הוא בחבליים. כמה צער סובל זה האדם האיסטני אשר אין לספר. כך כביכול הדברים המתוועבים האלה בעני מלכנו בוראיינו יתרך שם, איך נעשה בהיותו שוכן בתוכינו וקשרו בחבלי עבותות האהבה אלינו, איך נגנום ח"ז שיקוץ במעשינו ולא יכול לסבול, ויבקש כביכול לפרש ולא יכול כי קשור הוא בני בחבלי האהבה. הלא והוא גלות השכינה שאין גלות גדול מות, ולכן גדול מאד העונש המגיעה בעת ישבו קיבוץ מעשרה בני אדם או יותר, ויתעסכו בדברים כאלה. ייגדל יותר ויותר עונשם מאילו עשה זאת אדם אחד ביחידות או ט' בני אדם לטעם האמור. וראוי לאיש לשום זאת ננד עניינו, ע"ש.

אהבת ה' לכל איש ישראל

בתוב "השוכן אתם בתוך טומאותם" (ויקרא טז, טז. ועיין יומא נו). ואמרו חז"ל (ספריו, הובא בליקות נשא רמו תש, א) חביבין הן ישראל שאף על פי שהן טמאין, שכינה שרואה בኒיהם. וכתב על זה הבאר מים חיים (פרשת בעלתך): ויכול להיות איש שבע תועבות בלבו מעברות רעות המתמאנין את האדם בכל מיני טומאות, ואף על פי כן הקב"ה בכובול אותו, ושוכן עמו בתוך טומאותו, ע"ב.

ובתב התפארת שלמה (פרשת ווגש): ישים נא האדם אל לבו, הלא רוח אלקי בקרבי, אשר הוא מחייב את כל בשור, כמו שכותב "בקרבן קדוש" (ישעיהו יב, ו). וכל איש מבני ישראל יש בו השראת השכינה ואור

ה' השופע עליו מעולמות העליונים. כי אף בנפש העשויה שבעשרה (הגמוכה ביותר) מאייר בו ניצין האור העליזן על כל, ע"ש.

הרי בכל יהודי שורה השכינה הקדושה, ובתוכו נשמה חלק אלוה ממעל – אפילו בהיותו בשיא הטעמאות. ממשילא דברי הערבי נחל הנ"ל, בדרגה מסוימת, שייכים גם ליחד, לאחר ושכינתו יתברך קשורה בו בעבות האהבה ושובנתumo בתוך טומאותו. מכאן תשובה לכל היהודי באשר הוא שם, המסתפק אם ה' אהובו אהבת עולם. וזה צרייך לוועע ולעורך כל איש יהודי.

אל תثير את הקשר

בתיב "והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורה ה' בפיק כי ביד חזקה הוציאך ה' מצרים" (שמות יג, ט). מה הקשר בין תפילין ליציאת מצרים?

במכת בכורות, הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד למצרים להכotta את בכוריהם. על זה אמרו חז"ל (שמות וכח טו, ח), "גדולה חיבתן של ישראל, שנגלה הקב"ה במקומות העבודה כוכבים ובמקומות טומאה בשבייל לנגן". וכן אמרו חז"ל (ספר פרשת מסעי פיסקא כסא), חביבים ישראל שאף על פי שהם טמאים שכינה בינויהם, שנאמר "השוכן אתם בתוך טומאתם" (ויקרא טו, ט). יציאת מצרים הייתה ביטוי לאחבותו הנורולית של הקב"ה לבני ישראל, שנאלם בעצמו אפילו בהיותם במקום טמא ומתהעב, ושקועים במ"ט שעריו טומאה.

ה' אמר למשה "וראית את אחורי ופני לא יראו" (שמות לג, נ). פירש רשי" (ע"פ מנוחות לה): מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין (שםכו מאחרוי העורף). ונאמר במסכת ברכות (ו) שגם הקב"ה מניח תפילין.

נזה המשמעות שה' הראה למשה קשר של תפילין? מפרש רבי אברהם חיים מולאטשוב בספרו אורח לחיים: "הונרא שואלה, הני תפילין דMRI עולם מה כתיב בהו (מה כתוב בתפילין של ה')? ועונה, "ומי בעמק ישראל גוי אחד בארץ". ידוע בישראל עושים רצונו של מקום,

---

א. פרשת כי תשא. ועיין עוד לרבי צדוק הכהן בתקנת השבען עמוד קפה, ובשם משمسألة פרשת החודש, שנת תרע"ט.

הם נקראים בחינת "פנים". וכשאין עושים רצונו של מקום ח"ו, הם נקראים בחינת "אחור", כמו שבתוב "כִּי פָנוּ אַלְיָ עֹרֶף וְלֹא פְנִים" (וימיהו, ב, כ). וה' הראה למשה קשור של תפליין שמקומו מאחרוי העורף, להודיעו: **אפילו בישראל בבחינת "אחוריים"**, ואינם עושים רצוני בכלל, אף על פי כן אני קשור עמם ואחכם אהבה עזה. וזהו "זראות את אחוריך", ככלומר תראה משה את גודל אהבתך לישראל אפילו אם עשיהם עושים רצוני, בבחינת "אחוריים". את גודל אהבתך בשעת רישעם תוכל לדאות ולהשיג. אבל "זופני לא יראו", ככלומר האהבה והתשוכה שיש לך לישראל כשהם עושים רצוני, בבחינת "פנים", לא תוכל לראות ולהשיג בכלל בעולם הזה, כי עין לא ראתה אלקים זולך.

نمיצא שמצוות תפליין מזכירה לכל יהודי את קשר האהבה הבלתי פוטק שיש לה' עמו. ואפילו אם יפול לך מ"ט שער טומאה, אבינו שבשמים "שוכן אתם בתוך טומאותם". עתה נפלא הקשר בין מצוות תפליין ("ויהי לך לאות על ידך ולזכור בין עיניך") לצייתת מצרים ("כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים"), אשר גם היא מראה על אהבתו האין סופית של ה' אلينו – שהוא יתרך בעצמו ירד למצרים הטמאה והכה כל בכור, ונאלנו אף בהיותנו שקוועים במ"ט שער טומאה. (זה נפלא כי רבינו צדוק הכהן (פרי צדיק, שבת הנגול, אות א) כתוב שהכוונה "כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" הוא גופא למכת בכורות, שעל ידה יצאו ממצרים).

ומבוואר בספרים ב' על הפסוק "לא תתווך אחריו לבבכם ואחריו עיניכם" (במדבר טו, לט), שאפילו "אחריו לבבכם ואחריו עיניכם", ככלומר שאנו פוגמים בלבנו ובעינינו, ונופלים لأن שנופלים, אומר לנו אבינו שבשמים, "לא תתווך!" מלשון להתריר קשר, ככלומר אל תתווך ותפתחו את הקשר שלכם עמי לעילם! וכל זה למה? כי "אני ה' אלקיכם אשר הוציאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים" (שם, מא). וביציאת מצרים כבר גלויתי לכם שאיני מותר את הקשר שלי עמכם לעולם,

---

ב. עיין בספר *שיותות התקוזות*, שמות עמוד רנת.

אפילו כשהיא נכם עושים את רצוני כלל. לכן גם אתם אל תתרו את הקשר שלכם עמי, אפילו כשהאתם נופלים ופוגמים עד למאוד.

ובה כתוב רבי משה מקובryn אמר (תורת אבות, עמ' קסב אות נ): מי שאינו יכול ומסוגל לעמוד בתפילה גם אחרי שעבר ונכשל בעבירות החמורות שבתורה, ולשפוך שייחו גם או לפני הקב"ה כבן המתחטא על אבי ועשה לו רצונו, עדין לא דרך אפילו על מפטן העבודה.

יזבנו ה' להשיג אחד מני אלף מהאהבו יתרך אלינו, ובזה לא נתיר את הקשר שלנו עם אבינו שבשמים לעולם ועד.

השוכן אתם בתוך טומאתם

בתוב בגמרא (עבודה זה י), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדייא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכלה. נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרוגל דבר (תשמש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חוררת למקוםה, כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר "כִּי הָרִים יְמַשׁוּ וְהַנְּבָעוֹת תָּמוֹתֵנָה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמִים כָּעֵשֶׂן נְמַלְּחוּ וְהָאָרֶץ כָּבֵד תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "זָחָרָה הַלְבָנָה וּבָוֶשָּׁה הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומоловות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "וּנְמַקְוּ כָּל צָבָא הַשְׁמִימּוֹ". אמר: אין הדבר תלוי אלא بي. הניח ראשו בין ברכו וגהה ברכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדייא מזומן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונה עללו בכמה שנים, ויש קונה עללו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבני תושבה שמקבלין אותו, אלא שקורין אותו "רבי", ע"ב.

גרסתנו בגמרא היא: "אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חוררת למקוםה, כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה". מבואר שהפרוצה אמרה לו זאת. אבל רבינו חננאל כתב "שמע והוא אומר אלעזר בן דורדייא אין מתקבל בתשובה". וכותב השפט חיים (מועדים א, עמי ד), שרבינו חננאל מפרש את דברי הגמרא, כלומר היא אכן אמרה

לו זאת, אבל רבי אלעזר הרגיש שימושים הניחו בפיה לומר דברים אלו, שהם דברי התעוורנות המזועדרים עבורי, ע"ב.

רבי אלעזר בן דודיא הבין שהבת קול לא באמת באה לדוחתו, אלא אדרבה, באה לעוררו לתשובה. וכששמע את ה' קורא לנו, השתומם וחשב: היתכן שאחריו כל חטאי ופשעי, כל הפגמים והקלוקלים, הקב"ה יקרא לי, ידרוש אותי, ירצה אותי? הרי האלקים שונים זימה הוא (סנהדרין צ'), ואני חפצא של זימה! היתכן שהוא יתרך הלך אליו לכרמי הים, נכנס למקום מטונף, ובשעת מעשה האיסור מדבר מרחוק גרונה של אשה טמאה לקרוא לי לשוב אליו בתשובה?! ולמרות השותוממותו, הוא ידע שזו האמת.

❖ "אהבתי אתכם אמר ה'" ❖

הספר הדרורים כך: כתוב "אהבתי אתכם אמר ה'" (מלachi א, ב), "אהבת עולם אהבתיך" (ירמיהו לא, ב). והרי "על כל פשעים תכסה אהבה", ואפילו אם אדם יעשה את כל הפשעים, הקב"ה עידין אותך אותו.^a אהבת ה' לכל יהודי – אפילו הרשע ביותר – היא למעלה מהשכל, ופורצת כל גבול. היא אהבה תהורה ונצחית שאינה תלולה בדבר. אהבה בעבור שכל היהודי הוא בנו היחיד שלו ה'. "אהבת עולם אהבתיך" פירושו שה' לעולם אוהב כל היהודי, בין אם הוא בבית המדרש, בין אם הוא בכרci הים.

אמרו חז"ל (מנילה כט): בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן. גלו למצרים, שכינה עמהן. גלו ללבב, שכינה עמהן. ואף כשהן עתידין להיגאל שכינה עמהן, ע"ב. ובמכת בכורות, הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד למצרים להכotta כל בכורו. על זה אמרו חז"ל (שםות רנה טו, ח), "נדולה חיבתן של ישראל, שנגלה הקב"ה במקומות עבודה כוכבים ובמקומות טנופת ובמקומות טומאה בשבייל לנאלן".

---

a. עיין שfat אמת, פרשת שקלים, רט"ב.

בן הוא לנבי הגלות האישית של כל יהודי, שכינה עמו בתוך טומאה גלוות. בתוך "השוכן אתם בתוך טומאותם" (ויקרא טו, טו) – אףilo בשעה שהם טמאים שכינה עליהם (וימא נו). כל יהודי צריך לידע, בשם שהיתה גאולת מצרים כללית, כך יש "גאולת מצרים" פרטית לכל אחד ואחד. "מצרים" אותיות "מצרים" – נ", וגדולה חיבתו של כל יהודי, שאfilו אם נפל עד שער הנז"ן – מקום זימה, טנופת וטומאה – יתגלה שם אליו ה' כדי לנאלו.

בתוב בליקוטי מוהר"ן (הוראה לט): איתא בירושלמי (תענית פ"א, הלכה א) אם יאמר לך אדם היכן אלךך, התאמיר לו בכרכ גודל שבומי, שנאמר "אלי קורא משער" (ישעיה כא, יא). אדם ששאל "היכן אלךך?", בודאי הוא משוקע במדור הקליפות. כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפער בעיקר, שאמר היכן "אלךך", ונדרמה לו שבמוקומו אין שם אלקים. בגין אמר לו, אףilo במקומך, שאתה משוקע במדור הקליפות, גם כן שם תוכל למצוא אלקתו. כי הוא מחייב את הכל, כמו שכחוב "ו אתה מהיה את כולם" (נחמה ט, ו). ומשם אתה יכול לבדוק את עצמן בו יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלימה. כי לא רוחקה היא מפרק, אלא שבמוקומו שם רבו הלבושים, ע"ב.^ב

לכן, מורה לנו התורה, "ונקשתם משם את ה'... ומיצאת" (דברים ה, ט). פירוש הבעל שום טוב:^ג "משם" דהיינו, באיזה מקום שאתה, באיזו מדרישה שתהייה, "משם" תמצא את ה' ותוכל להדק בזו. וזה כי הוא יתברך שוכן עם האדם בכל מקום שהוא. ודוד המלך אומר "מממעקים קראתיך ה'" (תהלים קל, א), דהיינו אףilo

ב. אמר הבעל שם טוב: אותן א' מובלעה בתוך המילה "חטא", ואינה נשמעות בכינוי המילה. וזה להודיעו שגם במקומות החטא שורה אלף של עולם, מובלעת מוכסה, כי מבלתיו לא ירים איש את ידו לעשות קטן ונдол (rangle מהנה אפרים, פרשת יעקב ד"ה וש להבini).

ג. הובא במאור עינים, ליקוטים.

ממעמקי הקליפות קראתיך ה' (תורת אבות, ר'ה אות יח), כי הוא יתברך
נמצא שם יחד עמו. ד. ה

↳ ... עמוד... ישב... שכב... ↳

מצינו ג' מדרגות בחתא: "אשרי האיש אשר לא הלק בעצת רשעים,
ובדרך חטאיהם לא עמד, ובמושב לצים לא ישב" (תהלים א, א).
והישיבה קשה מכולם (אכן עורא). אך יתכן שיש מצב יותר קשה מהישיבה,
והוא השכיבה. כתיב "אם אפק שמים שם אתה ואצעה שאלן הנך"
(תהלים קלט, ח). פירש המצדות דור: אם עלה אל השמיים, הלא אתה
שם. ואם עשה לי משכב בשאל מתחת הארץ, הלא הנך גם שם,
ע"ש. וזה מה שאומר דור המלך: "וואצעה שאול", "אצעה" הוא לשון
משכבות - ללמד שאfilו אם יהודי נופל לשאל תהית וושוכב שם
בקביעות - "הנק" - אתה נמצא שם שכון עמו בתוך טומאותו, וגם
שם תאהנו ימינך.¹

ודע, שמעשה רבי אליעזר בן דודיא הוא דוגמא חיה ל"וואציע שאלן
הנק". אדם זה לא הנית פרוצה אחת בכל העולם שלא בא עליה,

ד. ונראה לי לרמו: מאחר וה' שכון עם ישראל "בתוך טמאותם", ממילא "ממעמקים
קראתיך ה'", אפילו ממעמקי הקליפות אפשר לקרוא לו. וראה זה פלא: המילוי
של "טמאותם" (טייה ממ אלףתו מטה הכלול) עולה בנימטריא "ממעמקים קראתיך ה"
(1197). כי מאחר והוא יתברך נמצא נמצוא עם ישראל בתוך טמאותם, אפשר לקרוא לו אףfilו
ממעמקו הקליפות.

ה. וכותב המאור עיניים (פרשת יתרו): והנה צrisk האדם שגמ נפל ממדרינתו יתאמץ
לעלות אל ה' באותו מדרינה שהוא עצשי, כי צrisk להאמין שללא כל הארץ
כבודו ולחת אחר פניו מיניה, ואףfilו מדרינה שהוא עצשו יש גם כן ה' יתברך כי
לית אחר פניו מיניה רק שהוא מצומצם מאד, ע"ב. ובספר נפלאות חדשות, (פרשת
ויל, ר'ה ואג') כתוב על הפסוק "וأنכني הסתר אסתיר" (דברים לא, יח): הפשט הוא שאfilו
בשבעת הסתר בתוך הסתר, גם כן "אנכי" שם, וזה ה' יתברך, ע"ב. וכותב רבי צדוק
(פרי צדיק, פרשת נשא אות טו): "שמענו מהרבבי מאיזביצה זצ"ל שכל נפש ישראל,
איך שנופל, הוא נופל בחיקו של ה' יתברך", ע"ב.
ו. עיין מחשבת הרוץ לרבי צדוק הכהן, אות ט.

והיה שקווע במעמקי הקליפות והטומאה. זימן הון עתק, חזה שבעה נהרות, והלך לכרci הום למלא התאותו. והנה בשעת מעשה האיסור, באמצע ה"שביבה" עמה, בבחינת "זאציעעה שאול" – "הנק" – הייתה שם אליו ודברת מתוך גרונה של הטמאה, ועוררת אותו לתשובה. וראה זה פלא: "אלעוזר בן דורדיא" (עם הכללים) עליה בגיןטריא "אציעעה שאול הנק" (588).

באotta שעה, הבין רבינו אלעוזר בן דורדיא שהוא לא חזה שבעה נהרות והלך לכרci הום בלבד, אלא "גַם כִּי אֶלְךָ בְּגַיְאָ צְלָמוֹת" – לתוכ'ית החשכות והטומאה – "אַתָּה עֲמָדֵי!" "זאציעעה שאול" – אפילו אם אשכבר בשאול תחתית – "הנק"! רבינו אלעוזר בן דורדיא חש את אהבת ה' הבלתי פוסקת אליו, וכמים הפנים לפנים, התעורר לשוב בחשוכה מהבהה לאביו שבשים.

ושמו "אלעוזר" מלמדנו שאפילו בהיותו בכרci הום – שוכב בשער הנין – ה' אלקיו היה בעורו, ולא עבו לרוגע קט. כן אבינו הרחמן והאהוב אינו עווב שום יהודי. لكن אפילו אם חם ושלום נפלנו לאנו שנפלנו, אפילו ששובבים בעמק השאלה הרוחני, עליינו למצוא את אבינו شبשים השוכן עמו שמו, לחוש את אהבתו, ולשוב אליו מיד!

◆◆◆ עצות ליצאת משאול תחתית ◆◆◆

כתוב בליקוטי מוהר"ן (תניינא, תורה יב): **איתא בחז"ל** (ירושלמי תענית פרק א, הלכה א): אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו בכרך גדול של רומי. שגמ שם שמלאים גולדים ועובדיה וורה, מוסתר ה' יתברך. והכלל, **כשנופל לשם ח"ו**, אווי **כשמתחליל לבקש** "איתא מקום כבודו", בזה הוא מהיה את עצמו מחוות הקדושה. כי חיות הקליפות היא רק מההסתירה – מה שנסתיר ה' יתברך שם בתוכ'ית ההסתירה, עד שאין יודעים ממנו יתברך כלל. אבל תיכף **כשבוקשים** "איתא מקום כבודו", נמצאו שידועים על כל פנים שיש אלה יתברך, רק שהוא נסתיר ונעלם, ועל כן **מבקשים** "איתא מקום כבודו". ובזה בעצמו מהיה את עצמו **במקום נפלתו**, ע"ש

עוד עצה כתוב רבינו צדוק (מחשובות הרוז, אות ט): אפילו כשיישראל שקוועט בחשכות כל כה, עם כל זה לא אברה האמונה ונברחה מפיהם ולבם. ועיקר האמונה הוא להאמין שאף על פי שהוא במקומות שהוא, עם כל זה ה' יתברך עמו, כי "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאותם". ועל ידי זה מミילא יוכל לצאת מהאפילה והטומאה, דהיינו שה' יתברך עמו אין רע כלל, רק ה' יתברך רצחה בן שיחיה ברישא השוכן והדר נהורא. ועל דרך שנאמר (תהלים גג, ז) "גַם כִּי אֶלְךָ בְּנֵיא צְלָמוֹת" – שהוא תכילת החשכות והרע, "לֹא אָרֹא רֹעֵךְ אֶתְּחָדֵךְ" – גם שם, כי אין עוד מלבדו ואפס זולתו. ואפילו בשאלת תחרות, כמו שנאמר (תהלים קלט, ח) "ואציעה שאלת הנך... גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך". ובזה הוא יכול לשוב למקומו ושורשו ולצאת מעמקי שאלת. וכמו ביציאת מצרים, דמאפילה זו דיקא יצא לאור גדול, כי כך רצחה ה' יתברך שיחיה קילומו עולה גם ממוקומות היותר אפלים וחשוביים, ועוד שנם הם ישיגנו אור גדול, ע"ש.

וכתוב בתורת אבות (עמור קפב, אות עא) על הפסוק "זודעת היום והשבות אל לבך כי ה' הוא האלקים בשם ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" (דברים ד, לט): פירוש, שתדע לביך שאפילו אם אתה בבחינת הארץ מתחת, בדרגה השפלה והגמוכה ביותר, אם רק תהזוק באמונה כי ה' יתברך טוב ומטיב לכל, תוכל להתעלות עד בჩינת "שמות ממעל", גביה מעל גביה. וזה מאמר הכתוב "אתה סתר לי מצור הצרני" (תהלים לב, ז), רוצח לומר, אפילו כאשר אדם שרוי בבחינת הסתר בעבודת ה' ולבו סגור ומסגור, אם הוא רק מתזוק בה' בבחינת "אתה" שהוא לשון נוכח, שמאמין באמונה פשוטה כי הקב"ה אצלו תמיד בבחינת נוכח, או "מצור הצרני", ע"ש.

ואמר רבינו מרדכי מלכוביץ (הורת אבות, עמוד קפה אות ב) אם המיריות שארם מרניש היא מעניני חפאים ופגמים, הרי כשמתרבונן בגודל חփדי ה' אך שהוא יתברך שכון אנחנו אפילו בתוך טומאותינו, צריך כבר מזה בלבד להתעורר בשמה עזומה. וכפי שמקובל כי המיריות

האמתית לשם שמיים מביאה לידי שמחה, ובאם לאו, הרי זה סימן שהוא לא מצד הקדושה כי אם מהתגברות המרה שחורה, ע"ש.¹

וכתב התפארת שלמה (פרשת ויגש): "כִּי אַנְּיָה ה' הַשּׁוֹכֵן אַתֶּם בְּתוֹךְ טוֹמָאתֶם" (ויקרא טז, טז), אף על פי שהם טמאים, השכינה שרואה ביניהם. ולכך ישם נא האדם אל ליבו, הלא רוח אלקינו בקרבי, אשר הוא מהיה כל בשר, כדכתיב "כְּקָרְבָּן קָדוֹשׁ" (ישעיה יב, ז). וכל איש מבני ישראל יש בו השראת השכינה ואור ה' השופע עליו מעולמות העליונים, כי אף בנפש העשויה שבעה (הנזכרה ביותר), מאיר בו ניצוץ האור העליון על כל. נמצא כי קרוב אליך הרבר מאד בפקך ובלבך לעשותו, וקרוב ה' לכל קוראיו, ע"ש.

בתיב "ונתתי משכני בתוככם" (ויקרא כו, יא). פירוש האור החיים הקדושים, על דרך אמרו "אהל שכן באדם" (תhillim עח) שעיקר משכניו יתברך הוא תוך נשומות עם קדשו. וכותב האור המאיר (פרשת פקודי): "אהל שכן באדם" הוא ראשית תיבות "אשב", ע"ב. ונראה לי בס"ד לרמזו דבר נפלא: כתיב "כִּי אָשֵׁב בְּחַושֵּׁךְ ה' אָוֶר לִי" (מיכה ז, ח). מלמן הפסוק, שאפלו אם "אשֵׁב בְּחַושֵּׁךְ", דהיינו בחושך של טומאה ועבירות, "ה' אָוֶר לִי", כי הוא יתברך "השוכן איתם בתוך טומאותם", ואינו עוזב את היהודים לעולם. ולכן "אשֵׁב" הוא ראשית תיבות "אהל שכן באדם", כי אף בהיותו יושב בחושך, הוא יתברך שכן בקרבי, ומAIR את חשי.

תירגול מעשי

ינשום האדם נשימה عمוקה, ויתבונן... מה מהיה אותו ברגע זה? הלא הבורא יתברך מחייה אותה, נשמתי הקדושה אשר נפח באפי נותנת לי חיים כל רגע ורגע. נמצא שעצם קיומי, כל נשימה ונשימה,

---

. וזה קשור למה שכחתי למלילה שרבינו אלעוזר בן דורדייא ראה איך שה' שכן עמו בתוך טומאותו, שאפלו מפני הטמאה דבר ה' לעוררו. זה נשימה אותו ועוררו לחורר לה. כי הרגינש שה' לא עזב אותו אפילו בשעה עצם מעשה החטא כשהיא אמרה זאת אליו.

מעידה על אלקתו יתברך השוכנת בקרבי. ואפילו אם אני רואה את עצמי כטמא, ומעשי מנוגדים כל שמי של קדושה, הלא אתה יתברך עדיין שכון איתי בתוך טומאתך? ומדוע תשכון איתי בתוך טומאתך? אין זה אלא מלחמת עצם אהבתך אליו, אהבה שאיני יכול לתפום בשכל המוגבל, כי אהבתך אליו היא ללא גבול, ולמעלה מהשכל.

אדם שיתרנל לחוש את רוח ה' המהיה אותו בכל מצב שבו הוא נמצא, לאט לאט יקלוט וירגש איך ה' תמיד לצידיו, נוכח ממש בחיו, אהבו ומרחמו כבן יחיד. ומתייחסות אלו יתעורר לком מתח האפילה, להתחזק באמונה ותקווה, ולשוב בתשובה מאהבה לה.

◆ עזה למי שאין יכול לחשב אפילו מחשבה אחת טובה ◆

אולי אם יהודי אינו יכול לחשב מחשבה אחת טובה, או להתחזק באמונה, עדיין אל לו להתייחס. כה כתוב האוהב ישראל (ליקוטים חדשים, פרשת נצבים): ידוע כי כמו שיש ז' היכלות דקדושה, יש בוגדים ז' היכלות דטומאה וכן ז' מדורי גיהנם. והנה האדם המשקע את עצמו בקילפה על ידי העברות שעושה, הוא ממש בגיהנם. ואדם כזה הרוצה לשוב אל ה' בתשובה, מאיין נמצא זה שיעלה על לבו לעשות תשובה? כיון שהוא משוקע בתחום הרע, איך תגיע לו מחשבה קדושה? אך האמת היא שזו מלחמת אהבת הבורא לישראל. ובביבול ה' יורד אליו לתוך ז' היכלות דטומאה כדי להחזירו בתשובה. וזה שאמר דור המלך "והצלת נפשי משאול" (תהלים פו, ג), דהינו שאתה דייקא תציל את נפשי מיד שאול – ז' היכלות דטומאה. והוא "והשבות אל לבך בכל הגנים אשר הדריך ה' אלקיך שמה" (בראשית ל, א), כי הגנים וז' היכלות דטומאה זו מדוריין גיהנם חרד הוא. ואם תרצה לדע מניין באה לך התשובה הואת ("והשבות אל לבך בכל הגנים אשר הדריך"), היא מלחמת "ה' אלהיך שמה", שיורד להציל אותך מיד שאל ואבדון, ע"ש.

ולפי דבריו הקדושים נראה לפרש את הפסוק "כי נפלתי קמתי כי אשׁב בחושך ה' אור לי" (מיכה ז, ח). כמובן, אולי אם נפלתי לשאול

תחתית באופן שאני יושב בחושך של ז' מדרוי גיהנום, כמו שאמרו חז"ל (שמות ובה ז, ב) הרשעים מתכפים בחושך בגיהנום. בכלל זאת אין להתייחס, כי "ה' אור ל'", ורחמי ה' רבו, ואור ה' בוקע וחודר לתוך כל לבות ישראל לעורם ולהשיכם בתשובה. וימינו פשוטה לקבל שבים, אפילו הרשע הנדול ביותר הנמצא בעمق השאלה.

ובתב רבינו צדוק:^ט בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הבדל ביניהם למצרים, כמו שאמרו "גוי מקרב גוי", "הלו עבדי עבודה זרה, והלו עבדי עבודה זרה". רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לנולם, ובחסדו הנדול האיר והופיע בתוך עומק לבם מגודל קדושתו בלי הינה מצרים, עד שהוציאם מצרים. לכן נצטינו לזכור בכל יום יציאת מצרים. ואין המכון על הוכרה בפה בלבד, אלא שיחיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל – אם ח"ו יהיה משוקע באיזו תאווה וסיאוב, ולא יוכל לשוט עצה בנפשו, אל ייאש עצמו, רק שיאמין ויצפה לה' יתברך וויצו ימיהנו. כי יתחזק לבבו שהוא לא משוקע יותר ממה שהיה או בני ישראל משוקעים במ"ט שעריו טומאה, וה' יתברך הוציאם שם בלי אתערותא דלהתא. כן גם לי ייעזר ה' יתברך, ולזה נצטינו לזכור יציאת מצרים, ע"ש.

◆◆◆ "אפילו שם יכולים להכיר את ה'" ◆◆◆

כתב הרב מאיר יהיאל מאסטרואוזא:^ט איתא במדרש שתבתת "אני" היא לשון מצרית. צריך להבין, מודיע פתח ה' יתברך את עשרה הדברים בלשון מצרית? ונראה לפרש שה' רצתה להורות לנו שאפילו האדם העומד במדרגה פחותה וגמוכה, בחינת מצרים – ערבות הארץ, אפילו שם יכולים להכיר את ה' אחד ואין עוד מלבדו. ואפילו בשעה שאיש ישראל עוסק בדברים גשמיים צריך לדבק עצמו בו יתברך ולקיים

ח. פרי צדיק לחג הפסח, אות כר.

ט. מאיר עיני חכמים, מהדורא תנינא, לשבועות עמוד טו.

"ולדבקה בו", וכמו שכותב "בכל רציך דעתך" (משל ג, ו). ומה שנאמר "השמות שמיים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טו), מדבר בעכו"ם. אבל אצל ישראל, אין שם גשמיות וגם הארץ מלאה כבוד שמיים, כמו שנאמר "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ז, ג). וזה שאיתא בגמרא (סנהדרין ד:) שאבע פרשיות של תפילין מרומות במלת "טפחת", טט בכתפי שם מקום) שתים, פת באפרקי (שם מקום) שתים. וצריך להבין למה בפרשת תפילין נכתב בלשונות נכרים. וכוה מובן, שהתוורה רומה לנו שמצוות תפילין – שהוא ליחודשמו יתרוך – יכולות לקיים אפילו בכתפי ובאפרקי, שהם ארצות גויים, כי גם שם יכולים לעבוד את ה', אם ורק רוצחים, ע"ש.

וכתיב "מה רבו מעשך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניך". פירוש השפת אמת (פרשת חי שרה, רות"ט), שהוא מניפולאות הבורא יתרוך שנמצא אלקתו בכל. לכן נקרא "קונה הכל", פירוש שהוא שהעולם הזה גשמי, מכל מקום הוא כן ומקום לאלקתו יתרוך. אפילו שאין הקידושה מתגלה בקביעות, היא מקננת בעולם, ע"ש.

ומביוון שאלקתו היה בכל, אפילו בארצות וגבשמיות, לכן אפשר לקנות את ה' ולהתחבר אליו אפילו על ידי אותם דברים. וזה שכותב "מלאה הארץ קניך", שאפילו הארץות והגשמיות של העולם הזה מלאות בדרכים לקנות את אלקתו יתרוך. וכן הוא אומר "מלא כל הארץ כבודו", שאפילו בארצות, כבודו יתרוך נמצא.

ובתב בספר ויאמר משה (פרשת וARA, ד"ה ולמען) על הפסוק "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שמות ח, יח): אם האדם נפל בתחום הארץות – " בקרב הארץ" – ידע כי גם שם "אני ה'", שיאיר לפניו גם בקרב הארץ השם הו"ה יתרוך, שלheit אחר פניו מניה מלאה כל עליין וסובב כל עליין ותוך כל עליין, ובכח זה יתעלה הכל. וזה הראה ה' יתרוך במופתים למצרים, מקום הטומאה, אשר פעל כל האותות והמופתים בענייני הגשמיים, כדי להראות שאין שם דבר גשמי שאין לו

י. עיין בספר עבדות פנים, עמ' ה אות ט, בשם המגיד ממורייטץ.

שייכות לה' יתברך, כדי שיוכל האדם לחפש שמו יתברך בכל מקום,
אף שהוא עומד בדירתה התחטנה יתקשר לה' יתברך, ע"ש.

רבי ברוך ממעוזו אמר שהקב"ה מתחבא מאיתנו, כדי שאנחנו נחפש
אותו. ורבי שמחה בונים משינה אמר על הפסוק "ישמח לב
מבקשי ה'" (תהלים קה, ג) – טבעו של אדם כשהוא מחפש אבידה, הוא
בצער. ורק כשהמציא את האבידה הוא שמח. אולם מבקשי ה' תמיד
בשמחה, גם כשמבקשים אותו.

חיזוק למתאותה

◊◊◊ המוותר על הנאה גשמית אינו מפסיד כלל ◊◊◊

כתב רבי אלימלך בידרמן (גליון באר הפרשה, פנהס תשע"ז): אשרי הועבה לשבור טבעו ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, ובפרט בעניינים שנפשו נוטה ומחמדת אותם, כי דייקא בדברים אלו יזכה לשכר עד אין קץ. ולא יdag מ"הפרד" הנאותיו בזה העולם – כי אדרבה "אמר הקב"ה, עלי לשלם שכר על אותה עין" [שלא הביטה בעבירה] (כדבר וננה, יה, ז), והקב"ה י מלא כל חסרון הנאותיו בעודו בעולם הזה.

ולא עוד אלא שהוא שבחו של מקום "ברוך משלם שכר טוב ליראיו" (נוסף ברוך שאמר). וכך כתב הסטיפעלער (קריאנא דאגירטא, אגרת קט): גם צריך לדעת כי בהתגברו ועומד בנסיון מתקdash שם שמים מאד וחוכתו נורא ועצום, וגם בעולם הזה יראה נעם ברוב הימים, כי כל ההנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמיים, משתמש לו ממוקם אחר בהיתר בהמשך הזמן, ע"ש.

וביאר רבי שלומיקע מזוועה לשותיבת "קדושה" ו"קדשה" (ההפק מהקדושה רח"ל) נכתבם באוון האותיות. ללמד שהמוציא על ה"קדשה" אינו מפסיד את ההנאה, אלא אותה ההנאה יידנה בבואו אל ה"קדושה", אף בתוספת מרובה על העיקר. כי אדון הכל שביל ההנאות שלו אומר לאדם – רצונך ליהנות בחיך, אל תפן אל בורות מים דלוחים, אלא בבואך אליו אמלא את כל ישורתך בהנאה מרובה עד אין קץ.

והגר"א כתוב (אכן שלמה, פ"ב אוח ז): מה שימוש בעת התאווה אחר רוב השחררות בעניין רע, נעשה לתמיini דרך בעניין טוב – בלא عمل. וכך בכבודו, שכל ההורח ממנה רודף אחריו. בן הוא בכלל התאותות.^a

מכאן יעה כל איש ליצרו הבא למסם את עיניו ולומר, אכן אשמור את חוקי ה' ואנצור את בריתו, וכי גנור עלי שלא להנות מן העולם הזה? עליו לדעת שכל זה הבל ורעות רוח. אדרבה, הורא את אלקיו ומהגבר על יצרו, הוא ייכה לנעימות ועריבות ומתקות, להעונג שאין כל בריה יכולה לשער, לא רק בעולם שכלו טוב אלא אף בעולם הזה.

❖ “אשריך בעולם הזה”! ❖

כתב במשנה (אבות ז, ד): כך היא דרכה של תורה, פת במלח האכל, ומים במשורה תשטה, ועל הארץ תישן, וחyi צער תהיה, ובתורה אתה عمل. ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא... ואל תהאזה לשלחנם של מלכים, שישלחך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פועלתך, ע"ש.

לכארה המשנה נותנת לאדם את המבחן לחyi עוני סבל וצער, ואם כן איך היא אומרת “אשריך בעולם הזה”?

a. וכמ庫ור לדבריו מצין שם הגר"א לנמרא במנחות מו. – “אותן המצוות שהציעה לו באיסור הציצה לו בהיתר”, ע"ש. ובזה מתווך מדויע הנמרא בכלל אמרה דבר זה, שהוא לכארה ללא צורך. וגם מתווך מדויע היא לא זרקה את המצוות הטמאות הללו כשהיא באה לעשות תשובה. אלא מן השם גלגולו זאת ללמדנו יסוד גדול זה.

נ התבונן, איך אנו מביטים על אדם כזה שבבעבור עסק התורה, מותר על כל הנאות נשימות של העולם הזה, והוא חי צער וסבל? הרי אנו מرحמים עליו, ו"ושבים שבעה" על חייו המיסורים והנטולם כל ריח של הנאה ותענווג. ומגלה לנו המשנה שככל מהשבות אלו הבלתי המ, ומשקרים הנגדלים של היוצר הרע!

המשנה אומרת "אשריך בעולם הזה" למדנו שאדם לא מפסיק כלום מכל הנאה נשימות שהוא מותר למען עסק התורה, כי הקב"ה יملא כל חסרון הנאותיו בעודו בעולם הזה בדרך קדושה. וככלשון הפטיפלר: "זוגם בעולם הזה יראה נעם ברוב הימים, כי כל ההנות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמיים, משתלים לו מקום אחר בהיותם בהמשך הזמן". علينا לשמע את קולו של האדון הכל, אשר כל ההנות שלו, אומר לנו – רצונך ליהנות בחירות, בא אליו ואמלא את כל ישוחך בהנאה מרובה עד אין קץ.

זה שמשמעות המשנה "ואל תחתאווה לשלחנים של מלכים, שישלחן גדול משולחנים..." ונאמן הוא בעל מלאכתך שיישלם לך שכבר פועלך". איה שכבר? هي אומר שכבר הנאה בעולם הזה, בעבר כל הנאה נשנית שעלייה יותרת, שהוא שבחו של מקום – "ברוך משלכם שכבר טוב לראויו". ולכן אין לך להתאווה לשולחן ההנות של מלכים, כי שולחן הנאותך בעולם הזה גדול משליהם!

◀ סכנת התאווה – כהטוב בים ◀

תחבולות ורכות לייצר הרע לצור נפשות יקרות על ידי פיתויים "קטנים". רק עוד פעם אחת, "רק היום, ומהר אתה כבר תפתק", זו הפעם האחרונה וגמרה. מוכרים משפטים אלו שמשמעו לנו יצרנו הרע, ברצונו לאבדנו לא רק מן העולם הבא, אלא גם מכל הטוב אשר מתאווה להית לנו אבינו שבשמיים בעולם הזה.

כתיב "למען ספות הרואה את הצמאה" (ברים כט, יח). פירש הרמב"ז:^ב נפש שבעה נקראת "רואה", ונפש מתאווה נקראת "צמאה". נפש אדם רואה ושבעה כשאיינה מתאווה לדברים הרעים לה. אבל כאשר מתעוררת בה מעט תאווה, והוא ממלא את תאווה, מותספת בה יותר תאווה, והוא נהיות צמאה מאד לדבר ההוא שאכלה או עשתה, יותר מאשר בראשונה. והוא מתאווה גם לדברים רעים שלא הייתה מתאווה להם תחילת. וכן, המתאווה לזימות נשים יפות, כשהייתה שטוף בומונת תבואהו תאווה לבוא על הזכר ועל הבהמה. וכך הוא גם אצל שאר התאות, וכמו שאמרו חז"ל (סוכה נב): "אבר קטן יש לאדם, משבעו רעב, מריעיבו שבע".

ולבן הפסוק אומר על הולך בשירות לבו, שם ימלא את נפשו בתאותו שהן שרירות וחוקות עליה אשר היא צמא להן, היא תוסיף את הרואה אל הצמא, ככלומר היא תאווה אל מה שהיתה שבעה ממנו (אל דברים שלא היה מתאווה אליהם בתילה), ואל מה שכבר השביעה עצמה בה (היא תחוור ותתאווה ביתר עז), עכ"ת דבריו הרמב"ז.

והגר"א אמר שהרופא אחר תאותו הואadam צמא שהיה מhalbך בדרך. מצא באר מים מלוחים ושתה מהם, כסבור שהיו מתוקים, והוסיפו לו בצמא. וכל מה שהיה שותה מהם, כסבור שירואה צמאנו, היה צמא יותר. כך הרופא אחר התאות העולם הזה, ככל שימלא התאותו, יתאווה ויצמא יותר. ורבי שלמה אבן גבירול (מכח הפניים, שער הפרושים מעולם הזה, אות כ) כתב: "דומה האדם בבקשת העולם לכלב רעב מצא עצם לעמ אותה. יצא הדם מפיו, והוא מוציא הדם וחושב כי הוא מן העצם, והוא מדמו".

לben, כאשר נתאווה תאווה, אל לנו לשמעו ליצרנו הרע, הלוחש לנו שבמילוי התאותנו נשיג רגשות, שלווה ושמחה בעולם הזה. אלא לעלינו לראותו כמציג לנו כום גדול של מים מלוחים – אמן המלה

ב. בשינוי לשון, עין טוב ירושלים.

אינו נראה לעינים, אבל מorgeous היטב הוא לנרון. תשאל נא את עצמך, קורא נעים: מה הייתה עיטה לאדם, השונה אותו שנות מוות, ומגישי לך מים מלוחים ומיצגים כמים זכרים ומרוחים – וכונתו אך ורק כדי לצער אותו? וכי לא היה שופך את כספו על פניו, ונעדר בו עד שהזה מפחד מלגשת אליך שוב?

••• התאותה האמיתית של כל יהודי •••

נאמר בחטא עז הדעת, "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפирיו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל" (בראשית ג, ו). כאן התורה מגלת לנו החכמים של היצר הרע, ואיך הוא מרמה ומפתח לבבות בני אדם לעבירות. דרכו של היצר לבא לאדם ולפתותו לחשוב שהעבירה היא ערבה! משכנע אותו שהוא התענג האמתי והעדון הנדול מכל העידונים שיכול למצוא. "טוב למאכל", "התאווה לעינים", "נחמד להשכיל" וכו' וכו'. ועל ידי זה, מכנים בלב האדם הרגשה שהוא רוצה בעבירה. וכשהאדם מרגניש כך, מיד נכשל ונופל בידי יצרו, כי מי הוא זה שלא יבחר להרבק ב"טוב האמתי"?

אך זה שקר שקרים, ורמות שאין כדוגמתה! כולנו צריכים לדעת, שיש לנו רצון אחד, אחד בלבד, והוא לעשות רצון אבינו שבשמי (עין ברכות ז). פנימיות כל יהודי הוא קדש קדשים כפסומו, נשמה קדושה חלק אלה מעלה. כל צולו השთוקות וציפיה, כמויה וגנעועים, להדק ולתתקרב לאביו שבשמי ולקיים מצוחתיו. אך לכל יהודי יש יצר הרע שמלאכו להסתיר את ההרגשות הללו ממנו, ופשוט לסמאות את עינוי ולהミת את חוויו מלהראות ולהרגניש ש"צמאה לך נפשי כמו לך בשרי" (תהלים סג, ב), "ואני קרבת אלקיהם לי טוב" (תהלים עג, כה), "אחד שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בית ה' כל ימי חי, לחוזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו" (תהלים כט, ד). כולנו צריכים לדעת שדבקות בה' היא רצונו האמתי, ולא תמיד מה שאנו מרגנישים וחושבים בפועל, הוא האמת.

נמצא, לא רק שהיהודי באמת אינו חפץ בעניין עולם הזה ותענוגיו, אלא אף מואם בהם (כמו שבכתב המსילת ישרים, פק' א). וכל מלאכתו של היצר הרע הוא לחתה דבר מאום ומתוועב, ולהציגו כדבר טוב ומטוקן. לצפות רעל בשוקולד ולהאבד יהודים קדושים.

נמצא, שעבורתנו היה לשנן כסדר, פעם אחריו פעם, ש"גלווי יודע לפניו] שרצוננו לעשות רצון,ומי מעכבר, שאור שבעיטה [היצר הרע] בלבד". אנו פשוט צריכים לדבר עם עצמנו ולנסות להפנים עמוק יותר בלבד. לבנו, שכל ההרגשות של רצון ותאווה לעולם הזה ותענוגיו, אינם באמת רצוננו, אלא רק פיתויים ושקרים, דמיונות כובעים שהיצר מכינים לבנו, כדי לנתקנו מבוראו ולהובילנו מהעולם הזה והבא. לא קל להרגיש ואתה במהרה, אך ככל שנתבונן בדברים, נתחיל להכיר את עצמיותנו האמיתית, את נשמותנו הקדושה. לאמט לאט נרגעisch שכל הרוגשות הללו אינם אלא דמיונות מצד יצנו, ושתחווותנו האמיתית והיחידה היא רק להתרחק ולהזכיר לנו שבשים.

מהו המפתח והסוד לנצח במלחמה היצר: אומר האדמו"ר מפיאסעגןא (זו וורו, אות ט): **פשוט לשנוא אותו!** כשהאדם ירגעisch בלבו שרצונו באמת הוא רק לעשות רצון ה', ושhicser מרמא אותו ומוכר לו רעל להובילו מעולם שכולו טוב, רק או יתמלא לבו בשנאה אמיתית אל יצרו, עד שמכלתחילה לא יתעסוק עמו כלל ובכל. וזה שאמרה הנמרא (ברכות ה): לעולם ירגעיסו אדם יציר טוב על יציר הרע, שנאמר: "רגוז ואל תחטאו" (תהלים ה, ה). דהיינו שהיהודי צריך להכיר ברעת היצר ולהתרגנו ולכעוס עליו עד שפשוט מגיע למסקנה אחת: אין לי עסק עם מנול כזה כלל!

אמר רבי שמחה בונם מפשיסחה: "יציר הרע – יש לראותו כרוצה העומד מולך ובידו גזין, והוא מוכן תמיד להתייז את ראשך מעלה. ואם קשה לך לציירו כך – סימן הוא שכבר התייז את ראשך". ה' יצילנו מידו.

סוד התאווה

↳ **ריש לكيש, מ"רבי" של ליסטים, ל"רבי" של חכמים** ↳

בתוב בוגרמא (בבא מציעה פה), يوم אחד היה רבי יוחנן רוחץ בירדן. ראה אותו ריש לקיש, שהיה ליסטם באותו זמן, וקפץ ונכנס אף הוא לירדן כדי לפגשו. כשראה רבי יוחנן את כוחו של ריש לקיש, אמר לו "חילך לאורייתא" (כוחך גדול וראוי לUMBUL את עול התורה). השיב ריש לקיש לרבי יוחנן, "שפיך לנשי" (יופיך ראוי לנשים). אמר לו רבי יוחנן, אם תניח מלסתם את הבריות ותקבל על עצמן עול תורה, אשיא לך את אחותי שיפה ממני. קיבל ריש לקיש על עצמו עול תורה. ריצה ריש לקיש לקפוץ בחזרה לשפת הירדן להביא את בנו, ולא יכול לקפוץ כבראשונה (דמשקל עליו על תורה תשש כוחו – רשי").

ממושיבה הוגרמא: يوم אחד נחלקו החכמים בבית המדרש בעניין זה: הסיף והסכין והפגיוון (סכין ארכפה) והרומה ומגל יד ומגל קציר, ממותי הם ראויים לקבל טומאה? משעת גמר מלאכתן (משעה שנגמורה עשייתם). ומאותה גמר מלאכתן? רבי יוחנן אומר: מושיצרפס בכבשן.^א ריש לקיש אמר: משיזחצין במים.^ב אמר לו רבי יוחנן לריש

א. מאו שהוא מוחקם על ידי לבוגם בכבשן האש בסוף יצירותם והוא גמר מלאכתם לעניין קבלת טומאה.

ב. מאו שהוא נותם במים לאחר שהוא מלכטם בכבשן האש.

ליקיש: "לסתה בלסתותיה ידע" (לייטים בקי הוא בכל' הלייטים, דהיינו מכיוון שהיית לייטים בעבר, בקי אתה בכל' אומנותם לדעת מתי הוא גמר מלאכתן). אמר לו ריש לקיש לרבי יוחנן: ומאי אהנת לוי התם "רבי" קרו לוי, הכא "רבי" קרו לוי (ומה הועלת לי בוה שגרמת שאקבל על עצמו עול תורה, הלא גם שם בין הלייטים היו מכנים אותו "רבי"). אמר לו רבי יוחנן: אהנאי לך דאקריביך תחת כנפי השכינה (הועלתי לך במה שקרבתך תחת כנפי השכינה), ע"ש בדברי הגמרא.

מעשה זה תמה ביותר. איך יתכן שריש ליקיש, לאחר שהור בתשובה, ונעשה גדול בתורה, יאמר לרבי יוחנן, האדם שהחיזרו בתשובה, "מאי אהנת לוי, התם "רבי" קרו לוי, הכא "רבי" קרו לוי?"

❖ זאת תורה התאווה ❖

כתב הבאר מים חיים (פרשת אמור): יש אשר יאהב דבר מדברים שבעולם בלבדו ונפשו עד אשר יכלת נפשו ורוחו ונש灭תו לדבר ההוא. וכאשר לא ישיג הדבר הזה, ירדוף ויבקש אחריו יום ויחלה נפשו עבورو, כי עגמה נפשו מאד מוד לה. וכאשר ישייג הדבר הזה, או לרוב אהבתו בו, יבוטל ממציאות ממש שמחשבתו וכל כוחו גופו ואבריו מצומדים ומקושרים בתאווה ואהבה ההיא, עד אשר לא יפנה לבבו כלל לדברים אחרים. אף אם יחש לו אחד באנו דבר מה, לא ישמע כלל, כי נחבטל ממציאותו בדבר הזה. כמו אחד הטרוד בחשבון הון רב, אשר לרוב אהבתו בו וטרdotו, אין שומע כלום מדברים אחרים, אף אם יעדמו כל מני כלי זמר שבעולם, וכדומה בשאר האהבות.

ممשיך הבאר מים חיים: והנה עניין זה בקדושה הוא, כי יש אשר יאהב לבוראו אהבת אמת, אהבה חזקה בוערת ברשפי אש שלחה י"ה, עד אשר אש ממש תוקד בקרבו יומם ולילה לדרוש ולחקור ולבקש כל האופנים והתחבולות אך לעבד אותו ולעשות לו נחת רוח ולאהבה אותו ולירא ממנו. וקודם כל מצוה ומצוה נפשו משטוקקת

ובוערת לומר מהי גיע לדי מצוה זו ואקיינה, ביום לשנה נחשב אצל טרם הגיע עת זמני המצוה. כמו מצות סוכה ואתרוג וכדומה, משתוקק אליה הרבה ימים טרם בואם בחולת אהבה לומר מתי גיעו ימים האדריים לקיום מצות בוראי לעשות נחת רוח לפניו. וכל הימים שקדם להם תחולת ממושכה הוא לו. בבורק אמר מי יתן ערב, ובערב אמר מי יתן בוקר. כמו אחד שמצוות על הון רב למן ידוע, אשר קודם הגיע זמנו, נפשו בחולת ובוערת, מצפה ומישתוקקת מתי גיע הום הוה להגיע אל הון יקר זה. יותר מזה נמצא באהבת הבורא בידוע, כי זה נלקח ממשית מהת אהבה עליונה אשר כל חפשי עולם הוה ומחמדיו ומטעמותו ותענוונו לא ישווה אף על אחת מניא אלף אלפי אלפי למי שוכה לטעם בנפשו תשואה זו, אף רגע אחת מכלימי חייו.^ג

ולעומת זה בקיליפה ובכל התאות עולם הזה, באכילה ושתיה ומשגנ וحمدת ממון או כבוד ואהבת השורה. כי האדם אשר ישקע בהן ולא יזהר לזכוח יצרו ולכבוש התאות קצת במעט מעט, יבוא לתאות כזו עד אשר יוכל נפשו וליבו לתאותו, וח"ז לא יהיה לו עוד לבו ברשותו להטotta לאשר ייחfine כי יתרוץ כל כך כה התאות בלבד עד אשר יצמאמ נפשו עליהם אף שלא בפניהם, ותבער אש בלבבו אליהם לדורשם ולבקשם באשר ימצא. ובפרט בעוננותינו הרבים בתאות נשים שהמלא התאות בהתר, יגבל אש המדרה בקרבו עד אשר אם לא ימצא בהיתר יבקש באיסור. ויחלה חולת אהבה לתאות ההיא. ויהיה חקוקה על לבו בשכבו ובគומו ובכלתו בדרך ולא יזוי מחשבתו ממנה. ומכל שכן בעת עשותה שייעשנה בביטול המציאות ממש. שיקשר ויזכר עם כל חושיו ואבריו וכוחותיו בדיקות אהבה. וכן באכילה ובממון ושאר התאות כאשר שמענו וראינו מרשי ארץ רחמנא ליצלן.

ג. מרגלא בפומיה של הרבי מרדכי מלכוביץ (חוות אבות עמוד קצ'ב, אות קפט): אלמל הי בעלי התאות יודיעים את התענווג הנadol של מצות, והוא משליכים את כל התענווגים המכוברים שלהם ומשקיעים עצם בתענווג קרושה של קיום המצות.

הגדולה הטמונה בכל רשות ובעל התאווה ☺

כומשייך הבהיר מים חיים: ותדרעו אחי ורعي, כי הנה אלה הרשעים ושלוי עולם הבוערים כלבם לכל מיני התאותות ועבירות רעות בחמדת עזה וחזקה, אילו היו רוצים להכנס לקדושה, היו יכולים להכנס ממש כמו כן שיחשך ויתלהב ויתאותה ויחפשן בלהבי יקודם אש לאהבתה ה' ותורתו ומצוותיו. כי את זה לעומת זה עשה אלקים. וכפי אשר נראה בוחנו בклиפה מהתאווה המופלנה והחמדת עזה, כן היה בוחנו בקדושה לאהבתה ה', מה שאדם אחר שלא נברא בכה חזות להיות אהבה עזה תקועה לבוכו לדבר מן הדברים, לא היה יכול להגעה כלל למדרינה עליונה כזו. ^ד

ועל זה אמר ריש לקיש (בבא מציעא פ). "הතם רבינו קרו לי, הכא רבינו קרו לי", כי הוא לפני מדרגו בכל מקום אשר פנה ותבונתו, היה גדול ונפלא בערכו. ובעת היותו בליסטים היה רב וגדול בבחינותם, וכשנכנס תחת כנפי השכינה נעשה רב וגדול מאד אף נגד חכמים אחרים (עיין ימוא ט). עתה ראה והבत מה שיוכל להעשות מרשמי ישראל. וכל אדם בערכו כפי ערך תאותו וחמדתו לעולם הזה, יוכל להכנס בקדושה להתאות ולהכחד לבוראו, אף יותר מזה, לפי שוו **הייא אהבת אמת, ע"ב דברי הבהיר מים חיים.**

נמצא, ריש לקיש לא התכוון לומר לרבי יוחנן שהוא לא הועיל לו כלל בזה שהזכירו בתשובה. אלא כוונתו לומר שעוצם גודלו
שהשיג בתורה – שנקרא "רבבי" – באה מכך נפשו וערכה הנפלאה. וזו
תכוונה שהייתה לו אף כשהיה מלسطט את הבריות, שהרי גם הוא היה
רב וגדול בבחינותם. ריש לקיש היה אדם ענק הרוח, ובכל דבר שהוא

ד. אמר רבי אברהם מלולנים (תורת אבות עמוד קפח, אות קלט): חובתו של אדם בעולם
היא להכניס את כל כח האש שיש בו בעבודת ה', ולבו יהיה בוער כלhab ה'.
אם אינו עוזה כן, מי יודע לאן תוליך אותו האש הזאת.

מתעטך היה מגיע לנדרות, ולכן עצם גודלותו בתורה אינה מתייחסת לרבי יוחנן.

◆ כוחות נפשו של רבי אלעזר בן דורדיא ◆

עתה נראה דבר נפלא. כתוב בגמרא (עבורה זה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכיו הים והיתה נוטלת כים דינריין בשכלה. נטל כים דינריין והלך ו עבר עליה שבעה נחרות. בשעת הריגל דבר (תשמש) הפיכחה. אמרה, כשם שהפיכחה זו אינה חזרות למקומה, כך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר, הרים וביערות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר "כי ההרים ימושו והגבעות תמוותינה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "כי שמיים בעשן נמלחו והארץ כבגד תבללה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "זחפרה הלבנה ובושה החמה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמנו, שנאמר, "ונמקו כל צבא השמים". אמר: אין הדבר תלוי אלא بي. הניח ראשו בין ברכיו ונעה בভכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחוי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונהanolmo בכמה שנים, ויש קונהanolmo בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבני תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

כתב הדברי חיים (פרק פה): הטעם שבעל התשובה גדול מהצדיק דਮיעקרא, משום שבעל תשובה מוציא גם מדברים תחתונים מאד ניצוץין הקדושים. על דרך משל, שעושה עבירות גדולות וሞחות באהבה לא טובה, וכשעושה תשובה עושה מצוה בתשוכה נפלאה אהבתה, אשר צדיק לא יכול לעשות ככת, כי לא הורגל בתשוכה כזו. וגם כי מאד נדירה אהבה מרחוק, ובשבוע תשובה יזעק מקרית לבו

אל ה' ונתעור אהבה מרחוק אשר לא יוכל לשער גודל השתקפות אהבה, ובין שמצינו ברבי אלעזר בן דורדיא שנודל אהבה יצהה נשמהו בגודל השתקפות אהבה, ומתן גם מדיניות הנופלות. וכל הדבר שיכל דבר יתגלה כבוד ה', וכשם שקיים של הקב"ה עולה מז הצדיקים, כך עולה מן הרשעים... וכשבעל תשובה לוקח מן האהבה הלא טוב את הטוב שבאה אהבתה ה', נופל הרע, והטוב הנצוץ הקדוש חור לרשוי, וזה נקרא תשובה שלמה, ע"ש.

ברבי אלעזר בן דורדיא מצינו דוגמא היה לסוג האהבה שתיאר הבאר מים חיים, כפי שכחוב: "יש אשר יאהב דבר מדברים שבולם בלבבו ונפשו, עד אשר יכל נפשו ורוחו ונשמו לדבר ההוא. וכאשר לא ישיג הדבר הזה, ירדוף ובקש אחריו יום יומם ויחלה נפשו עבורי, כי עגמה נפשו מאד מאד לה... ובפרט בתאות נשים... יחלה חולת אהבה לתאותה ההיא. ויהיה חקוקה על לבו בשכבו ובקומו ובבלתו בדרך ולא ייז מחשבתו ממנה".ⁱⁱ

המשביל בין, בשם שריש לקיש היה אדם גדול ונפלא מצד עצמו ותוכנות נפשו, בן רבוי אלעזר בן דורדיא היה אדם גדול ונפלא מצד עצמו ותוכנות נפשו. וזה גופא רואים מעוצם רדיפטו ותשוקתו אחר התאותיו. בזה מגלים את אישיותו כבעל כוחות נפש ואדריהם. כמו שריש לריש – בזכות תוכנות נפשו האדרירות – היה "רבי" של הליטאים ("רב גדול בבחינותם"), וכשהור בתשובה נעשה "רבי" של

ה. המהדר"ל (נתבות עולם, נמי התשנה פרק ז). על פי הסבבו של השfteי חיים, מудים א, ראש הספר) ביאור: נצטוונו בתורה "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאורך" (דברים ה, ח). "בכל לךך" – הלב הוא מרכזו חיוט הנוף, ומקור כל הרצונות והתאות, ועל האדם להעתיק את התאות הנוף שיתאותה להקב"ה. "ובכל נפשך" – במסירות נפש. "ובכל מאורך" – בכל ממנך. רבוי אלעזר בן דורדיא היה כל כך אדוק בעבירה זו, שמוסר עליה את נפשו, גופו וממנו. הילך דרך וחוקה עד כרכי חיים, והוא מוכן לסבול את טרשת הדורך אשר מי מבוה משברת את כל הנוף, הרווח בכל הלב בכל הנוף – כגון "בכל לךך". סיכון נפשו לעבור עליה שבעה נהרות, על כל המכשולים שבהם – כגון "בכל נפשך". וגם זמן כספה רב על מנת למלאת התאותו – כגון "ובכל מאורך", ע"ש.

החכמים, בן אלעזר בן דודريا – בזכות תוכנות נפשו האדרירות – היה "רבי" של בעלי התאווה והחוטאים ("רב גודול בבחינותם"), וכשחזר בתשובה נעשה ה"רבי" של אוחבי ה' ומקבשי שמו. הוא השיג תשוקה נפלאה ואהבה בלתי מתחזרת להקב"ה, עד שמתן מתוך אותה תשוקה ואהבה – דבר שאדם מן השורה לא יכול אפילו להaar. ותוכנות נפש אלו הביאו אותו למעלה הקדושה, וגרמו שיכריו עלייו מן השמיים "רבי אלעזר בן דודريا מזומן לחיי העולם הבא".

המפתח להבנת המציאות

עתה נראה לי בס"ד לפреш פירוש נפלא בלשון הנמרה: "אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודיא, שלא הנית זונה אחת בעולם שלא בא עליה". כתוב בסדר יעקב:¹ בדקוקו סופרים לא גרש כאן (בתחילה הסיפו) "רבי" אלעזר בן דודיא. וכן מסתבר,adam נקרא "רבי" איך היה נסמן? ורחוק מאד שקלקל כל כך מי שידע כל התורה, שהרי צריך לדעת את כל התורה כדי לקבל סמיכה. גם אם כן מה חדש שאמר אחר כך "לא עוד אלא שקורין אותן רבי", הלא כיון שתיקן עוננותיו בתשובה, ומה לא יקרא מקודם? אלא על כרחך דבראמת לא היה נסמן, רק עכשו הוסיף לו תואר זה, ע"ב.

הרי ברצונו להשמיט את המילה "רבי" מתחילה המעשה. וראותי בספרים אחרים שנדקו לתרץ, שאף על פי שהוא לא היה רבי

וזה המדרינה האדם (מאמר יואה ואנהנה, פרק ד) כתוב על רבינו אליעזר בן דודראיא: חרטמו התגנbraה מההפעלותו העצומה מרוממות ה' ומחטרכנו הפחות, והיתה ההפעלותו כל כך גבוה וחזקה עד שרכזה כל כחوت נפשו להתחתר על החטא שלו. ובמו' שהיה קודם בה הפעלותו בצד הרע כל כך גדולה עד שקבצתה כל כחותיו אל נקודת העבריה הנמצאת בכרבי הים, עד שהריאה בנפשו כאילו חוט מתחה מההבריה אל עצמו ורדף אחריה בכל כחוויות, עד שהחציא לאור מה שלבו הפץ, כן ממוש התהף לגורמי, והtagnbraה עליו הפעלוות שהותה טמונה בפנימיות לבבו, אלא שהיותה מעוננתה בשפרירויות הסוגן הרצ. ע"ש.

ג. הובא בספר עבורה בורמה על מסקנה עבורה וריה עמור שמן.

בתחילת המעשה, בכל זאת בעל הנגרא קראו "רבי" כי הוא כתב את המעשה אחרי שאלעור בן דורディא היה כבר ידוע בעולם בשם "רבי" (או שקראו "רבי" על שם סופו). ואלו תורצים דחוקים.

ואני הדל יאמר שבמללה יהודה זו, רמזו לנו חז"ל את המפתח להבנת כל המעשה! חז"ל רצוי לגלוות לנו את הסוד של אלעור בן דורדיא ותשובתו הנפלאה. איך אדם כל כך נבזה ושפלה, זכה לדרגה כה נשגבת של אהבת ה', ולהקרא "רבי" מפני עליון?! אמרו עליו על רבי אלעור בן דורדייא שלא הניח ונונה אחת בכל העולם שלא בא עליה". هو אומר שאלעור בן דורדייא אכן היה "רבי" אף לפני שחזר בתשובה - "רבי" של בעלי התאווה והחוטאים! וזה גופא מוחמת שהיה אדם נפלא ובעל כוחות נפש אדרידים, כמו ריש לקיים שהיה "רבי" של הליסטים. ובו מבינים את סוד תשובתו הנשגבת והנפלאה של אלעור בן דורדייא, כי גופא בעבורו אותן תוכנות נפש אדרידות שעשו "רבי" של בעלי התאווה, זכה להציג תשוקה נפלאה ואהבה בלתי מתוארת להקב"ה, ולהקרא "רבי" לאוהבי ה'. וכל מילה של חז"ל הקדושים מדוקדקת בדקדוק רב. ודברים ממשמי לב ונפש.

והרי לך דבריו הנפלאים והמחזקים של רבי צדוק הכהן (اذקת הצדיק) אותן מדים: "מי שיש לו תשוקה גדולה לתאות הגוף, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשוקה כל כך. כי אדרבה הוא כלי מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת".

◆◆ התערורות לתענוגים רעים – סימן טוב הווא?!

כתב רבי אברהם מלולנים (תורת אבות, עמוד צ, אות ח): קודם מתן תורה כתוב, "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם, וה' יתברך השפיע להם תעונג רוחני נפלא. אולם מכיוון שמידת התעונג התפשטה גם בגוף, הוצרכו לשמירה נדולה. משום כך בלוחות האחרון שஅחריו

הפגם, נאמר כבר לשון "שמור", שהוא בחינת יראה. ובמבחן חיזוק גדול לאדם שרוואה בעצמו התנעררות העוגנים רעם רה"ל, אל יכול לבבו, כי יתכן שהקב"ה משפיע לו תעונג בעבודתו יתרך, אלא שהשפעה זו גורמת שגם הגוף יתפעל מתעונג זה לתשוקותיו הרעים. וצריך אז להתגבר ולבטל את תשוקות הגוף ולבוא לתעונג הרוחני הטוב, ע"ש.

ובהגדה של פסח נאמר: "רשות מה הוא אומר, מה העבורה הזאת לכם". פירוש רבי משה מקוברין (تورה אבות, עמוד פג אות י'): וראי אין המדבר כאן ברישע הכהן בעicker שהוא מין. אלא ברשות שהיצר הרע בouri בו מגורל כח התאות, ואין לו כח להכנייע ולשבור את יצרו. ואומר "מה העבורה הזאת לכם", לכם ולא לו, דהינו שהושב כי רק אנשים שאין להם יציר הרע גדול כל כך, רק בשビルם העבורה, אבל לא לו. ועל ידי זה כפר בעicker, שזוו עיקר העבורה להכנייע בשעה שמתגבר ביוור, ע"ב.^ט

בתוב "להודיע לבני אדם גבורותיו" (תהלים קמה, יב). פירוש רבי אברהם מוסלונים (تورה אבות, עמוד קפח אות קמג): רוצה לומר, שעיל האדם לדעת גבורה עצמו, שבידו לנצח את יצרו הרע אף על פי שהוא מלאך, כי אין נותנים לו מן השמים יציר הרע שהוא מעלה מכוחותיו.

זה אמרי אמת (פרשת נצבים תרצ"א) הביא בשם הרמב"ן (דברים כט, יח) שהבעל עבירה מתאותה לתאות גשמיות אפילו שלא כדרך הטבע. ולמה ה' נותן לו את הכח הזה? אלא כדי שיויה בה להיפך. שהבעל תשובה יוכל להתקרב בדרכם שלא בדרך הטבע, ע"ש.

ט. אתה בחו"ל (טנהדרין מג): כל הוועchia את יצרו ומתחודה עליו וכו'. פירוש בתורת אבות, מתחילה אדם זוכה את יצרו בעל כrhoח, והגמ שערדיין כל התשוקות הרעות כלבו, כופה הוא את עצמו על דרך מאמר חז"ל (אבות ב) בטל רצונך מפני רצונך. ואחריו כן רואה כבר בעצמו כמה מאומסם הם התשוקותיו הרעות, והרידו מתחודה מפנימיות לבו, ע"ש.

אני כל עולמו של ה'

* * * "בשבילי נברא העולם" * * *

כתוב בغمרא (עבודה זהה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלה כיס דינרין בשכירה. נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר (תשמש) הפicha. אמרה, בשם שהפicha זו אינה חוזרת למקוםה, כך אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקשׁ על עצמנו, שנאמר "כִּי הָרִים יְמַשׁוּ וְהַגְּבֻעוּתָה תָּמוֹתֵנָה". אמר, שמיים וארץ בקשׁו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקשׁ על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמֵי כָּעֵשׂ נְמַלְּחוּ וְהָאָרֶץ בָּנְדַר תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקשׁ על עצמנו, שנאמר, "זָחָפָרָה הַלְּבָנָה וּבָוֶשֶׁה הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומולות בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקשׁ על עצמנו, שנאמר, "זָנְמָקוּ כָּל צְבָא הַשְׁמִימָיו". אמר: אין הדבר תלוי אלא כי. הניח ראשו בין ברכייו ונעה ברכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דודיא מומן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דיין לבני תשובה שמקבלים אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

מה הכוונה بما שאמרה לו "בשם שהפicha זו אינה חוזרת למקוםה, כך אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה"? וכן מה כוונת רבי אלעזר בן דודיא בפניה להרים ונבעות ושאר-domמים אלו? מבאר

המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התשובה, פרק ח): הפיחה היא רוח שאין בה ממש... ואשה זו התבוננה לומר שאין מקבלים את אלעוז בן דודדיא בתשובה, מפני שנעשה על ידי החטא לדבר של רוח שאין בו ממש, ואין חורה אליו, שהרי כאילו היה איןנו עוד אדם, ולא שיק בוה חורה בתשובה. לכן פנה רבי אלעוז בן דודדיא להרים ולגביעות, לשמיים ולארץ וכו'. חשב אולי יהיה לו קיום מצד אחרים... כי אף אם היה נוטה אל החטא ונעשה כאילו איןנו כלל, היה אומר אולי כאשר הוא מצורף אל זולתו מן הנמצאים, יחשב לדבר מה, ויחשב לו ממציאות. וכן הרבה דברים אינם נחכמים כאשר הם בעצםם, וכאשר הם מצורפים אל זולתם יש להם ממציאות מה. ולפיכך אמר הרים וגביעות בקשו עלי רחמים, כי הרים וגביעות הם מצד הנמצאים התחתוניים, וכן האדם בכלל הנמצאים התחתוניים, אך אמר בקשו עלי רחמים, שאף אם אין ממציאות לו מצד עצמו, הרי הוא בכלל כלל הנמצאים האחרים. והשיבו לו כי הם בעצםם בעלי הפסד, ולפיכך איך יבוא מצדדים קיום אל האדם, ע"ש בדברי המהר"ל.

ביאר דבריו השפטី חיים (מועדים א, עמ' ז): הנה ידוע כי האדם הוא הכלית הבריה – כל הבריה נבראה למגן, והוא הנתן תוכן רוחני ויכולת קיום לבראה על ידי שימושה בה לעבודת ה' שלו. וזה לשון המסילה יהודים (פרק א): "כי העולם נברא לשימוש האדם. אמן הנה הוא (העולם) עומד בשיקול גדול. כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל, ומקלקל העולם עמו. ואם הוא שולט בעצמו ונדרך בבוראו ומשתמש מן העולם רק להווות לו לסייע לעבודת בוראו, הוא מתעללה והעולם עצמו מתעללה עמו", עכ"ל. ובכתוב "יוהי ערב ויהי בקר يوم הששי" (בראשית א, לא), ודרשו חז"ל (עבדה זהה ג). שהכוונה לששי בסיוון, יום מתן תורה. מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם ישראל מקבלים את תורתך מוטב, ואם לאו אני אחזר אתכם לתהו ובוהו, ע"ש. הרי כל מטרת הבריה היא לשמש לישראל כדי לעובות ה', ועל כן بلا קבלת התורה אין כל ערך ויכולת קיום לבראה.

בשעה שהתעורר ל לעשות תשובה, הכיר רבי אלעזר בן דודיא עד כמה הוא התרחק מה', וחשב שלפחות יהא חלק מהבריה ככמו הדומם, שמיים וארץ וכו'. זכות הקיום של הדומם הוא שהם המגנת שבתוכה בני ישראל עובדים את ה' – "כל" לעבדת ה'. וסביר שאל' קיבל זכות קיום על ידי שהוא חלק מהבריה, ולא יהא גרווע מאשר הדומם, ע"ש בשפתינו חיים.

אבל למעשה, ההרים והגביעות, השמים והארץ, השימוש והירח, הכוכבים והمولות – כולם דחו אותו. ומזה נופא הבין רבי אלעזר בן דודיא שהבריה אינה יכולה تحت לו מציאות, אלא אדרבה, הוא זה שנוטן מציאות לבריה. ונילה את הסוד שאמרו חז"ל (פנחדין ל.): נברא האדם ייחידי, לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. וזה שאמר רבי אלעזר בן דודיא: "אין הדבר תלוי אלא بي" – כי הבין שככל העולם נברא בשבילו, וממילא הכל תלוי רק בו. והרי זה לומדים ממה שהאדם נברא יהודי בעולמו, ולכן רבי אלעזר בן דודיא "הניזה ראשיו בין ברכיו" – רמו לתחולת בריאתו של אדם שנברא היהודי, וממילא כל העולם נברא בשבילו, ואין הדבר תלוי אלא בו.

❖ **אנו אומרים "בשבילי נברא העולם", וה' אומר ...** ❖

כל אדם חייב לומר "בשבילי נברא העולם". ביאר רבי משה רוזנטein (אהנת מישרים, פרק לד): ידע האדם מזה עיקר גדול רב הערך – כמה גדולה מעלהו וחשיבותו לפני ה', ואיך משגיחים עליו מן השמים על כל מעשיו ודרךיו, וכמה נחת רוח יש למעלה מדרכו הטובים והצעיר הנגדל ממעשו הרעים. כי כמו שעלה האדם לומר בשבילי נברא העולם, כמו כן גם בעיני ה' נחשב כל אדם כיחיד בעולם. אין להקב"ה עם מי להתעסק אלא עמו בלבד, וכל העולמים לא ברא כי אם בשבילו בלבד. מזה ידע האדם שככל המקרים המגיינים לו אינם דברים בטלם, אך מהה בהשגהה גדולה להורות לאדם את דרכו, כמו שתכתב "טוב וישראל ה' על כן יורה חטאיהם בדרכם" (קהלם כה, ח). מזה ישים האדם את לבו להתבונן על המקרים המגיינים לו וללמוד מהם דעתה והשכל. כמו שאין בעולם

בכל הנבראים דבר בטל, כמו כן, ומכל שכן, שאין במקרים המגעים לאדם דבר בטל, כי כולם מלמדים לאדם דעתה ובינה, ויש לאדם ללמוד מהם.

ממשיך רבי משה: ונכלל בעניין זה, עוד עניין אחד נכבד מאודرأוי לאדם לדעתו. והוא לבלי יכול לב האדם בראותו כי רבו פשעיו ועצמו אשמו, לבלי יחשוב כי גנורתי מארץ החיים אבד נצחי ותוחלתמי מה, بل יחשוב כן. כי אם אין להקב"ה בעולמו אלא הוא בלבד, והוא יהודי בעולמו, מזה יבין שלא אבדתו תקוותנו. ואף אם הרבה לפשוע לא נסגרו בעדו דלתי תשובה, כי כל אדם נחשב בעניין ה' כאילו היה היחיד בעולם, ובהאבותיו ח"ז יאביד העולם כולו. ואיך לא יהום הקב"ה על עולמו הגדול ובכל מעשה בראשית, ע"כ דברי רבי משה רוזנטשטיין.

❖ "יש קונה עולמו בשעה אחת" ❖

עתה נבין דבר נפלא. גרסתנו בغمרא היא: "אמרה, בשם שהפicha זו אינה חורת למקומה, אך אליעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה". מבואר שהוא אמרה לו זאת. אבל רבינו חננאל כתוב "שמע ע"ו אמרים אליעזר בן דודיא אינם מתקבל בתשובה". וכתוב השفتី חיים (שם), שרבינו חננאל מפרש את דברי הגמרא, דהיינו, היא אכן אמרה לו זאת, אבל רבוי אליעזר הרגנית שימושים הניבו בפיה לומר דבריהם אלל, ע"כ. נמצא שהוא שמע בעין בת קול שאין מקבלים אותו בתשובה. ולכארה יש להחפלא, אך הוא לא התיאש מזה, הרי דחו אותו ואמרו לו מן השמים שאין לו תקוה לשוב. ואיפילו אם ישוב, "אין מקבלין אותו בתשובה"?!

נראה לפחות, שרבוי אליעזר בן דודיא הבין את הบท קול בצורה אחרת לגמרי. הסבירנו שהוא אמר "אין הדבר תלוי אלא כי הבין בכל העולם נברא בשבילים". ויחד עם הבנה זו, הבין שגם הוא יחיד בעולמו של הקב"ה, ושהוא כל עולמו של אביו ששבשים, ובלעדיו אין

עולם כלל! ולכן ידע שלא אברה תקוותו, אף אם הרבה לפשוע לא נסגורו בערו רלהי תשובה. כי בהאברו יאבר העולם כולם, ולאבר את כל עולמו לא יעשה אב הרוחמים. לנן הבין שהבת קול באה לעורו לעשותות תשובה. הוא ראה את דבריו הבת קול כבשורה שאכן יש לו תשובה, ולמן קם ושב בתשובה מאהבה עד שיצתה נשמהתו!

עתה נבין את עומק דבריו רבי: בכה רבי ואמר "יש קונה עולמו בשעה אחת". רבי אלעזר בן דודיא זכה לknوت את עולמו הבא נופה על ידי שהבין שהעולם הזה הוא "עלמו" - שבשבילו נברא העולם - וממילא הוא כל עולמו של ה'. רק בוכות זה הוא לא נשרר ולא התייאש, אלא עשה תשובה שלימה וקנה את עולמו הנצחי.

אלעזר בן דודיא נקרא בשם "רבי" בעבור לימוד גדול זה שהוא מלמד כל יהודי באשר הוא, אפילו השקוע בתחום המדריגה. צא נא היהודי יקר - עם כל החטאיהם שלך - החוצה, והבית מתחתר ומסביבך ועד שמי השמיים. כל העולם הנפלא שאתה רואה, מהדבר הקטן ועד הדבר הגדול, נברא בשבילך. אתה כל עולמו של ה', ולמן אין ה' מתיאש מפרק לעולם! אין לו יתרך עם מי להתעסך אלא איתך! ואין לו שום דבר חיין מפרק! עלייך לשמע את קול ה' האומר לך "אנכי ה' אלקייך" - בלשון יחיד - כי אתה הוא בנו היחיד בעולם, כמו שהוא אביך היחיד שבשמיים. לך נא היהודי יקר ותקנה את "עלמך"!

عصה לחתוך לך' אפילו כשאדם בתכליית השפלות

כתב האמרי אלימלך (פרשת ויהי, ד"ה יהוה), כשאיש היישראלי מנדב לבו לחתוך לבורא עולם, יודע וمبין ומרגינש בעצמו איך שהוא משוקע ח"ז בוגודל הנשימות ובכבל היצר הרע, מתרמה בנפשו כי אין לו עוד שום תקופה, ואין יכול לשמש עצה בנפשו באיזו פנים יקום קדם מלכא לחתוך אליו יתרך שלו. העצה הייעזה לה, להתבונן בוגודל ועוזם אהבת הבורא לכל איש היישראלי אף להפחות שבפחוותם. וכמו

שאמרו ח"ל חייב אדם לומר בשביili נברא העולם, כי אפילו כשהאדם בתכלית השפלות ונפל מאיגרא רמה לבירא עמוקה, עם כל זה חייב אדם לומר בשביili נברא העולם, כי יכול עוד לזכות ולעלות להתדבק באקלום חיים ומילך עולם. וכשותבונן כך, בודאי יוכל להתחזק ולהתקרב עצמו לבורא, בראשתו נודל אהבתו יתרוך אליו, ע"ש.

רוֹגֵעַ שֶׁל אַהֲבָה

יהודי יכול לטעות ולהשוב, שכאשר הוא חוטא נגד מלך מלכי המלכים, המלך מתמלא חרוץ אף וקצף עליו, וכדי להתנקם בו, מענישו ומייסרו. אך האמת היא בדיק להפך, כפי שמשудדים הפסוקים: "זידעת עם לבך כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלקי מיסרך" (דברים ת, ח), "את אשר יאהב ה' יוכיה וכבאב את בן יצח" (משלי ג, ב). הרי שהיחסים שארם מקבל מatat הבורא הם ממש יסורים של אבא המיסיך את בנו, שאינם בהם חם ושלום כדי להתנקם בו, אלא להיטיב עמו למען ילק בדרכ ישירה להתקרב אליו יתרוך.

רבי יצחק בעלוער (כוכבי או, עמ' קעב) תיאר זאת במשל נפלא. יהודי שהולך בשוק ורואה שיכון המתגollow ברחוב, אם השיכון הוא נכרי איןנו מתייחס אליו כלל. אם השיכון הוא יהודי הוא מצטרע עליו. אבל אם השיכון הוא ידידו ועמיתו ואדם נכבר, הרי ודאי שכابו וצערו גדול. יותר מזאת, אם יכיר שיכון זה הוא בנו יחידו האהוב לו בנפשו, הרי לא יהיה קץ לצערו ולדאבינו. ואם יתרגزو עליו ויכלמהו ויבכהו, הרי ככל שרוגנו וקצפו יגדל, הוא סימן לנודל אהבתו והתקשרותו לבנו אהובו. מכאן אנו למדים כלל נודל הקשור למארועות הקשים שבחיינו: בהיותנו נחברים בנים למקום, הרי אם אנחנו רואים ח"ו רונן בא עלינו מהשימים, אין זה אלא סימן לנודל אהבת ה' יתרוך אלינו, כי מסתמא אנו נמצאים באיזה מצב רוחני כאוטו שיכון המתגollow ברחוב, ע"ש.

ויתבע שווה מה שהבין רבי בעלוער בן דורדייא משמעת הבית קול. הוא הרגש שה' אוחז בו ולא מונחון, ושאביו הרחמן רואה בו תקוה

לשוב בתשובה. בזה הוא חש את אהבתו יתרברך אליו, ושבל כוונת הבורא היא להטota את לבבו לדרך טובה. וכדברי רבי משה מלכובין (تورה אבות, עמוד קי' אות קפא): כל אדם צריך לקבל חיזוק מהistorים הבאים עליו, כי אם מרבים צדיקים לו, הרי זה סימן שבודאי הכוונה העילונית היא שיש לו תקוה, שעל ידי זה יתעורר.

◆◆◆ תירגול מעשי ◆◆◆

קודם שבא אדם להתפלל לה' יתרברך, יתבונן: כל העולם לא נברא אלא בשביב. אני כל עולמו של הקב"ה – אני היחיד בעולמו. אין להקב"ה מי שיתפלל אליו אני. אין לה' מי שידבר אליו חז' ממני. אין לו למי לשמעו אלא לי. אין לו למי לענות אלא לי.

בעומדו לעשות מצוה, יתבונן: אין להborא יתרברך מי שישרת אותו אלא אני. אין לו מי שיקיים את מצותו אלא אני. אין לו מי שיעשה לו נחת רוח אלא אני. אני כל עולמו.

כל פעם שמרגיש צער וכאב, יתבונן: הקב"ה מרחם עלי יותר מכל מרחם, ואוהב אותו כבנו היחידו בעולמו. כל דבר שהוא יתרברך עושה עמי הוא לקרב אותו אליו. אין מצב שה' דוחה אותו ממנו, כי אין לו יתרברך שום דבר בעולמו חז' ממני. אבי שבשמיים מתגעגע אליו, כל רגע. הוא תמיד מצפה ומשתווך, מיהיל ומתחאה שאשוב אליו, ולעולם לא סוגר בעדי דלתי תשובה, כי אני כל עולמו, ואם אני נאבר, נאבר כל עולמו חם ושלום.

יוסיפה החכם להקים יסוד חשוב זה לכל תחום בעבודת ה' ובחייו, ויראה איך שחייבו יתהפכו לחיים שמחים מלאים אושר ותקוה, מרוב דבקות באבינו שבשמים.

שבע יפול צדיק וקם

שבעה שמות ליצר הרע

שבעה שמות יש לו ליצר הרע. הקב"ה קראו רע, משה קראו ערל, דוד קראו טמא, שלמה קראו שונא, ישעיה קראו מכשול, יהזקאל קראו אבן, וויאל קראו צפוני (סוכה נב).

כתב רבי יצחק בלאווער (כוכבי או, עמוד קנו) השבעה שמות של היצר הרע הם שבעה כוחות אשר בהם ינגן אפסי ארץ להניא לב האדם מאחריו ה'. ידוע שבמלחמה, השונא מתחבא באחד המקומות ויפול פתאום עליו, כן כאשר היצר רואה כי האדם יעשה חיל ביראת ה', ירפה ממנו ויתחבא כדי שלא יהיה ניכר כלל. וממלא adam בראותו כי אין שטן ופגע, מתרפה במלאתו ואו יפול עליו היצר לכלבו בערמה. אולם הכלל הוא, אם יפול האדם, לא ירד לבבו, ורק יmahר יקום וילך לעובודתו, כי פעמים רבות אשר האדם יכול בנופלים ממדרגתנו, וזאת הדרך כי יקום בוריזות. וזה שכותוב "שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה". "שבע יפול צדיק וקם" – נגד השבעה כוחות של היצר הרע, שאפילו אם נפל לכלום, הצידיק יקום בכל פעם עד שלא יוסף לנפל טוב לו. "ורשעים יכשלו ברעה" – השם הראשון של היצר הרע, "הקב"ה קראו רע". הרשע נלכד אחרי הנפילה הראשונה והואינו קם, ע"ש.^a

a. רואים מפסיק זה שצדיק אינו אדם שלא נפל כלל בעובודתו, אלא צדיק הוא אדם שקדם אחר נפילותיו.

שבע מידות רעות

כטוב בפסוק "וְאָף גַם זֹאת בַּהֲיוֹת בָּאָרֶץ אֹיְבֵיכֶם לֹא מַאֲסִיתִים וְלֹא גַּעֲלָתִים לְכָלָתֶם לְהַפֵּר בְּרִיתֵיכֶם כִּי אַנְּיָה אֱלֹקֶיכֶם" (ויקרא כו, מד). פירוש הבהיר עין (פרשת בחקותי, שם המגיד ממוירץ): ארץ שבעה עמיין מרמו על שבע מדות הרעות.² והנה זה הכלל, אין לאדם לייאש את עצמו מפעולות התשובה, אפילו חם ושלום כSHIPOL לכל זו מדות הרעות בנוקבא דת homo רבע. כי זה הוא מפתחו היצר להכניס בלב האדם יושג גמור ולהחליט בדעתו שאין עזיר ותרופה למכתו. אבל האמת היא, כשהאדם יודע מזה שהוא בנוקבא דת homo רבא, היינו שבע מדות הרעות, ומהמת זה יש לו לב נשר ונרכח, ומחזק את עצמו בלימוד התורה, או בודאי אור התורה ושבירתו לבו ימשוך אותו מהתהoma רבא ויעלה אותו למקומו ושרשו למעלה מעלה. ולזה רומות התורה: "וְאָף גַם זֹאת בְּהֻוּם בָּאָרֶץ אֹיְבֵיכֶם" – דהיינו אפילו כשהאדם נפל לארץ זו עמיין, שהן זו מדות הרעות, "לֹא מַאֲסִיתִים וְלֹא גַּעֲלָתִים לְכָלָתֶם" עד שלא תהיה להם תקומה, אלא יכול לצאת מnockba דת homo רבא ולעלות למקומו, ע"ש.

ונראה לי שזו גם כוונת הפסוק "שבע יפול צדיק וקם". כלומר, אפילו אם אדם נפל לשבע מידות הרעות ושקע לנוקבא דתחומה רבעה, בכל זאת אין לו להתייאש, אלא לgom ולחתחזק ולשוב אל ה' וירחמו.

ב. השבע מרות הן: אהבה, לאהוב את ה'. יראה, לירא מלפניו. תפארת, לפאר את ה'. נצח, לנצח את היצור הרע. הוד, להודות לה'. יסוד, שיהיא מקושר אל כל המרות הנ'ל. ומלבות, ליתן ממשלה ושירותה לה' להמליכו על כל העולם. ותנה היצור הרע בא להחטיאו בשביע המרות: לאהוב חמדת ממון ושאריו חוננים. לירא את העונש. להתפאר בעצמו. לנצח את שונאו. להודות את עצמו. ולהיות מקושר בכל דבר הנ'ל (יסוד). ולהשתדר הוא בעצמו (מלבות) (מאור עיניים, פרישת מק'). ועיין בדבר מים חיים פרשת תקח ט', יא).

שבעה מדרוי גיהנום

נראה שרמו בפסוק "שבע יפל צדיק וקם" דבר נוסף. מצינו בחז"ל הלשון "נופל לגיהנם", כגון "כל המתהיר נופל לגיהנם",^ג "כל המרפא עצמו מדברי תורה נופל לגיהנם".^ד ואיתא בחז"ל^ה שיש שבעה מדרוי גיהנום. וזה שכותב "שבע יפל צדיק וקם", ככלומר אפילו אם אדם רואה שהוא עתיד לנופל לשבעה מדרוי גיהנום, אל לו להתייחס לחשוב שאין קימה לנפילתו, אלא מקום ולשוב אל ה' וירחמו.

שבעה נהרות

עתה נראה דבר נפלא. כתוב בغمרא (עבורה ורוה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דודיא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עליה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכיו הים והיתה נוטלת כיס דינרין בשכרצה. נטל כיס דינרין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרgel דבר (תשמייש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חזרות למקומה, כך אלעזר בן דודיא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר "כי ההרים ימושו והנבעות תמוטינה". אמר, שמios וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "כי שמיים בעשן מלחו והארץ כבגרת תבלחה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "וחפרה הלבנה ובושה החמה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "ונמכו כל צבא השמים". אמר: אין הדבר

ג. ילkom שמעוני משלוי, רמו תתקננ.

ד. ילkom שמעוני משלוי, רמו תתקננ. וען עוד שם רמו תתקנסא.

ה. עיין סוטה ז, מדרש תהילים יא, ה.

תליו אלא כי. הניח ראשו בין ברכוו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמהתו. יצתה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא". בכה רבי ואמר, יש קונה עלמו בכמה שנים, ויש קונה עלמו בשעה אחת. ואמר רבי, לא דין לבני תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

רבי אלעזר בן דורדיא נפל לעומקא רתימתא רבא, ובכלתו לפרטזה נפל תחת שליטה כל ז' כוחות היצר, שקע לו' מידות הרעות, והיה עתיד לנפול לו' מדורי גיהנום. ולזה רמזו חז"ל שעבר עליה שבעה נחרות. למורת זאת, רבי אלעזר בן דורדיא לא התיאש ממצבו השפל, שכואורה היה נראה בלתי הפיך. להיפך, הוא קים את הפסוק "שבע יפול צדיק וקס" במלא מובן המילה – עבר עליה שבעה נחרות, נחוז שבעה כוחות היצר, שקע לשבע מידות הרעות, מזומן לנפל לשבעה מדורי גיהנום, ובאמצע מעשה האיסור הוא שומע שאין מקבלים אותו בתשובה – "זקס"! מתחזק כגיבור, וגעה בבכיה עד שיצתה נשמהתו מתוך תשובה מהבהה.

אלעזר בן דורדיא נקרא "רבי", כי הוא הרבי של כל היהודים הנאהזים בו' כוחות היצר, שנפלו לו' מידות הרעות, ושעתידים לנפל לו' מדורי גיהנום. הוא המלמד שיהודי לעולם אינו מתיישב, וזאת מzend בלתי הפיך. יש תקנה לכל קלקל, ותקווה כל עוד שהאדם נושם, כמו שאמר רבי ישראל מסאלנט "כל עוד שהנर דולק אפשר לתקן". שבע יפול צדיק וקס!

❖ "רשעים בחושך ידמו" ❖

בתוב "רשעים בחושך ידמו" (שמואל א, ב, ט). פירש האלישיר הקדוש: "ידמו" פירושו ישתקעו. והכוונה שהרשעים משוקעים בחשד מעשיהם, עד שהחשוך אינו מניחם להוטיב דרכם, כי עבירות גורמות עבירות. ומה גם שיצרים נעשה בעלי הבית ואינו מנחם לצתת ממחשד מעשיהם ולהשמר מלחטוא עוד, ע"ש.

ישנם יהודים המתיאשים וחושבים שהם כבר בגדר "רשעים בחושך ידמו" – שיצרם הרע נעשה בעל הבית עליהם, ואינו מניהם יצאת ממוחך מעשיהם ולהשמר מלחתו עוז. "רבי" ראש תיבות "רשעים בחושך ידמו".^ז אלעזר בן דורディא הוא ה"רבי" של אותם יהודים החושבים שהם בגדר "רשעים בחושך ידמו". הוא המזרים שפע של תקווה ועידוד אל חייהם, ומלמדם ששבשה אחת יכולם לצאת מתחום מוחלט ולאור באור החיים. וכפי שרבי משה מקוברין היה רגיל לומר:^ח יהודי צריך ומהויב להאמין בכל מצביו כי "קץ שם לחושך" (איוב כה, ג), והחשוך יעבור ובמקומו יופיע אור!

ובכתב המהר"ש"א (ראש השנה ז) שהכוונה של "רשעים בחושך ידמו", הוא בגיהנום, ע"ש. וזה כפי שאמרו חז"ל (שמות רכח יד, ב) "הרשעים מתככים בחושך בגיהנום".

לפי זה אפשר לומר שאלעזר בן דורדיא הוא ה"רבי" של אלו החושבים שהם עתידיים להיות "רשעים בחושך ידמו" – להתקשות בחושך של ז' מדורי גיהנום, בלי אפשרות להמלט. אלעזר בן דורדיא הוא ה"רבי" שלהם, המלמדם ששבשה אחת יכולם להמלט מחושך הגיהנום, ולקנות את עולמם בגין ערד.

וראה זה פלא: ישנם שבעה מדורי גיהנום. "גיהנום" בנימטריא 114, ושבע פעמיים גיהנום עולה 798, שהוא בנימטריא "רבי אלעזר בן דורדיא" (עמ הכלל).

"כי אשכ בחושך ה' אור לי"

בתב הנתייב מצוותך (נתיב אמונה, שביל ר אות א): ידע האדם ויאמין כלל זה שהוא כלל גדול, שאין שום מסקן מבידיל בין ובין אלקיון, אף

ז. עיין ליקוטי מוהר"ן, תורה קיא.

ח. תורה אבות, עמוד קANG אות רט.

שהוא בחושך גדול ולבו אטום וסובר בראותו שאין לו תקנה חיללה, כי החשך והעצבות וטממות הלב מכסה אותו בכל צד, יתחזק ויאמין שה' יתברך יאור עליו – "כִּי אָשֵׁב בְּחֻשֶּׁךְ ה' אֹור לִי" (מיכה ז, ח). ואמרו חז"ל (שוחר טוב תהלים ה) אם לא היהתי יושב בחושך, לא היה ה' א/or לי, כי הכל לנסיון. ויבקש רחמים ותחנונים מבעל הרחמים שירחם עליו, ויהזק עצמו מאד, ע"ש.

ואפשר לפירוש "כִּי אָשֵׁב בְּחֻשֶּׁךְ ה' אֹור לִי" (מיכה ז, ח) – כמובן, אףלו אם אדם שקוע בחטא באופן שהוא עתיד לישב בחושך של גיהנום, אין להתייחס, כי רחמי ה' רבו, וא/or ה' בוקע וחודר לתוך כל לבות ישראל לעורם ולהשיכם בתשובה.

❖ מאיין יבוא מחשבה קדושה לאדם השקווע ברע? ❖

כתב האויב ישראל (ליקוטים חרדים, פרשת נצבים) על הפסוק "וחשבות אל לבך בכל הנויים אשר הדיחך ה' אלהיך שם" (דברים ל, א): ידוע כי כמו שיש ז' היכלותDKדושה, יש כנרגם ז' היכלות דטומאה, וכנגרגם ז' מדרורים בניהנום. והנה האדם המשקיע את עצמו بكلיפה על ידי עבריות שעשוה, או הוא ממש בניהנום. ואדם כזה הרוצה לשוב אל ה' יתברך בתשובה, מאיין נמצא זה שהוא עולה על לבו לעשות תשובה, כיון שהוא שקווע בתוך הרע? איך הגיע לו מחשבה קדושה? אך האמת היא שזו מלחמת אהבת הבורא לישראל. ובביבול ה' יורד אליו לתוך ז' היכלות דטומאה כדי להחוירו בתשובה!

זה שאמר דור המלך "והצלת נפשי משאול" (תהלים פה, ג), דהיינו שאתה דיקא תציל את נפשי מיד שאול – ז' היכלות דטומאה. וזה "וחשבות אל לבך בכל הנויים אשר הדיחך", כי הנויים זו' היכלות דטומאה זו' מדרורים בניהנום, חד הוא. ואם תרצה לדע מניין באה לך התשובה הזאת? היא מלחמת "ה' אלהיך שם", שירוד להצליל אותה מיד שאול ואבדון, ע"ש.

* * * "כִּי נַפְלָתִי כְּמֹתִי" *

כתב הבית אברהם (להנכה ע"מ ל): "סומך ה' לכל הנופלים". לכל "שנפלו" לא כתיב, אלא לכל "הנופלים". ללמד שה' סומך לא רק מי את שנפל פעם אחת, אלא אפילו אדם שהולך ונופל, וחושב שאין לו תקומה ואין לו כח להתחזק. האדם שכבר קיבל כמה פעמים קבלות גדרים וסיגים ונכשל, עד שאין בו כבר כח להלחם, ונופל ביאוש רח"ל – ה' יתברך סומך ומחוק אותו, ע"ש. ורמו לך: "יפול" הוא בנימטרא "סומך" (126), למדנו שהקב"ה סומך אפילו את האדם שנראה שודאי יפול.

ונראה לי לרמו: "סומך ה' לכל הנופלים" – ל"כ"ל הנופלים דייקא. "כ"ל" בנימטריא 50, למדנו שה' סומך אפילו את הנופלים לשער החמישים משער הטומאה. "הנופלים" = "הנופל" – נ". אפילו הנופל לתוכ נ' שער טומאה, ה' סומכו ומקרבו אליו. ולכן נ' שער טומאה" עולה בנימטריא "ירידה לצורך עלייה" (עם הכלול) (691), כי אפילו אם יהודי יפול לנ' שער טומאה, אין לו להתייחס, אלא להתחזק ולהאמין Shiriydتو היא לצורך עלייתו, ובשעהacha יכול לצאת מתחך ההפה וילשוב עד כסא הכבוד. ⁷

* * * עצה טובה לנופל *

כתב בתורת אבות (עמור קפז, אות קלא): אם יהודי נפל ונכשל בתאווה או במידה רעה, אל יפול רוחו בקרבו, אלא יתרחק ויעשה תשובה.

ה. כתב אור החיים הקירוש (שמות ג, ח): הובטחנו כי לעתיד לבוא ישפייע בנו אל עליון תורה חיים שבשער החמשים והשנתו הוא באמצעות הגוליות, ובפרט גלות האחרון אנו מושגים בדבר. וטעם שנסתכנו ישראל במצוירים בכירור שער הנ', לצדי שללא היו בני תורה, מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם ישינו לכנים לשער הנ' ולהוציאו בולעו מפיו, ואו ספו תמו בחינת הטומאה, ע"ש.

משל למלך שלוח ב' עבדיו למלחמה. אחד מהם היה חכם והשני לא היה בר דעת. וביעצומו של הקרב פגע כדור בידו של העבד החכם, והחליט כי אין הזמן מתאים עתה, באמצע המלחמה, לחבוע את פצעו ידו, כיון שבנתים יפגע בו האויב עם כדור נוסף לבבו, והמשיך להילחם בכל עוז עד שניצח את האויב. ורק אחר כך התחיל להעתס בפצעו ידו. אבל השוטה שלא עשה כן, וכשנפגעה ידו נזיה את נשקו כדי להתקין תחכושת לדו, מיד פגע כדור מוות בלבו. וכמו כן צריכה להיות על דרך זו דרכו של איש יהודי הלוחם במלחמות היצר, שאם נכשל בדבר עבירה אל יפל לבו בעצבות, כי על ידי זה לא יוכל שוב ללמוד ולהתפלל, והיות והנפש של איש יהודי היא מעולם התענוג או כשהוא בתורה שחורה ואינו מרגניש תענוג בדבר מצות, הריחו נمشך אחרי תענוגים ותאות רעות, אלא מחווכתו לשוב בתשובה ולהתחזק תיכף ומיד מכאן ולהבא, ע"ש.

אין לך אדם שאין לו שעה

כוהו של רגע

כתוב במסכת אבות (פרק ה, משנה ג): בן עזאי היה אומר אל תהי בו לכל אדם, שאין לך אדם שאין לו שעה, ע"ש. פירוש העבודה ישראל (ליקוטים לאבות), כשהצדיק רוצה לקרב את העולם לה, אל יאמר אך יכול לקרב את הרשעים הגמורים. זה אמר התנא "אל תהי בו כלל אדם, שאין לך אדם שאין לו שעה". "שעה" הוא מילון "וישע ה'" אל הבעל ואל מנהתו. ואל קין ואל מנהתו לא שעה" (בראשית ד, ד-ה). פירוש רש"י, "וישע" - ויפן, וכן "לא שעה אל מנהתו", לא פנה, ע"ש. וכוונת בן עזאי, שאין לך אדם שאין לו שעה, כלומר שאין לו לב לפנות להקב"ה. כי ברגע יכול לפנות עצמו אל הבורא ולקבל עליו שלאה לעשות עוד שום עבירה, ובזה הוא תיכף נהיה ציריך גמור. כמו שנינו (קידושין מט): האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שניני צדיק, אפילו הוא רשע גמור, מקודשת. שמא הרהר תשובה בדעתו, ע"כ דברי העבודה ישראלי.

יש פירוש נוסף למילה "שעה". כתב רבי ירוחם ממיר (רעת תורה, ח"א עמוד רעו): הנה "שעה אחת" לאו דוקא שעה, אלא הכוונה היא בפרט אחר, תוך פעולה אחת, הנה ברגע אחד אדם קונה עולמו, ע"כ.

ונראה לי שזו כוונת המשנה (אבות ד, ז) "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חי העולם הבא". "שעה אחת" של תשובה ומעשים טובים דהיינו אפילו רגע אחד או פעולה אחת, כי ברגע אחד של תשובה יכול לקנות את כל עולמו. ומשמעות הנarra

הנ"ל "האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני צדיק, אפילו הוא רשע גמור, מקודשת" – שאיפלו אם יודעים שעד רגע זה היה רשע גמור, וממש לפני רגע ראיינו אותו בולע כוית חזיר, הדרין כן, שהוא ברגע זה הרהר תשובה ברכותו. הרי ברגע אחד של הרהර תשובה נעשה הרשע הגדול צדיק גמור.

בעין זה כתוב המגיד ממוריין (תורת המגיד, עבודה וזה ז'): "שעה" הוא לשון "פנה", (כרכתיב "זאל קין ואל מנהתו לא שעה"). ולפעמים ברגע אחד שאדם עושה תשובה בהתקלות גמורה, הוא בא למדרגה גמורה מאור. וזה "יש קונה עולם בשעה אחת" – בפניה שהוא פונה את עצמו לה' יתברך בתשובה, הוא מושג עולם, כל מה שאפשר לו להשיג, ע"ב.

ומובא מהאדמו"ר מריזין לפרש את הפסוק "ברחק מורה ממערב הרחיק ממנו את פשעינו" (תהלים קג, יב), שעל ידי סיבוב כל שהוא – כמו שאדם מסתובב ממערב למערב – יכול אדם להתרחק מפשעיו, ולהתקרב לה' יתברך.

אם כל יהודי יעשה תשובה? ☺☺

בנוסף לפירושים הנ"ל, נראה לי שמה שאמר בן עזאי "אין לך אדם שאין לו שעה", הוא קביעה עובדה. בן עזאי קובע כאן עובדה. אין לך אדם, אפילו הרשע ביותר, שלא תהיה לו שעה של תשובה. כי לבסוף, כל יהודי, אפילו הרשע ביותר, ודאי יעשה תשובה.

כתוב "לא הבית און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" (במדבר נג, כא). פריש הדגל מהנה אפרים (ע"ז פרשת בלק, ולראש השנה): אף כשהאדם עבר עבירה, מכיוון שיש לו חלק אלה ממעל, בודאי יהזר בתשובה. והסבירה: אוריותא וקב"ה וישראל כולם חד (זהר, ח"ג ע"ג א). שורש נשמתו של היהודי הוא מהתורה. ולפי זה הוא כלל גדול: אפילו כשהאדם חטא הרבה, בכל זאת הוא נקרא נצץ ישראל ויש בו חלק אלה ממעל, ובודאי יהזר בתשובה על ברחו, כי לא יוכל להיפרד מהתורה וקב"ה, כיון שהם בקרבו ממש. וזה "לא

הבית און ביעקב", "יעקב" (לשון "עקב") רמז לאלו שבמדרגה הפהותה שבישראל, וכל שכן ש"לא ראה עמל בישראל", דהיינו שלבסוף ה' לא ראה חטאים אצל הכלל ישראלי, כי יחוור בתשובה. וזה מפני ש"ה אלחו עמו" ממש יחד באחד, דהיינו שהאדם הוא חלק אלה ממעל. וגם "תרועת מלך בו" דהיינו התורה - הרמזה במילה "תרועה", שהוא אותיות תורה ע', שנדרשת בע' פנים - היא בו ברוך היהודי, דקב"ה ואורייתא חד. וכך לא ידח ממנה נדח, ובוראי יחוור בתשובה, ע"ש.

זהו שאומרת המשנה: "אל תהי בו לכל אדם" – אפילו הרשות הגדול ביותר – "שאין לך אדם שאין לו שעה" כי ודאי יהה לכל יהודי שעה של תשובה. וכל כך למה? כי הוא נשמה חלק אלה ממעל, וכי אפשר לו להפריד מה. וזה נפלא, כי כתוב הצפנת בענח (פרשת תרומה) על משנתנו בשם הזוהר:^ב השכינה נקראת "שעה", ע"ש. נמצא, שהמשנה עצמה מגלה לנו מודיע כל יהודי ודאי עשה תשובה – כי אין לך אדם שאין לו "שעה" דהיינו שכינה בקרבו, נשמה אלוקית.

♣ אין ברגע אחד אדם מתקן מה שחטא כלימי חייו? ♣

הסבירנו שהמשנה מורה שכל יהודי – אפילו הרשות הגדול – יכול לשוב בתשובה ברגע אחד ולקנות את עולמו בשעה אחת. אבל נשאלת השאלה, אין ברגע אחד יכולם לשוב ולתקן כל אשר חטאנו?

התשובה לזה גם כן רמזזה במילה "שעה". כתוב במדרשי בראשית ובסה, טו) על הפסוק "ויאמר יעקב אל רבקה amo hn ushi ahai

א. לפי זה נראה לפרש את הפסוק "זאתה באלקיך תשוב" (חוש, ז), כלומר אתה עם האלקות שנמצא בקורבתך, תוכל לשוב אליו יתברך (יעין בתורת אבות, עמור ומואות ב').

ב. תיקוני הזוהר, תיקון ס"ט.

איש שעיר ואנכי איש חָלֵק" (בראשית כו, יא). "וְאַנְכִי אִישׁ חָלֵק" – כמו שכחוב "כִּי חָלֵק ה' עַמּוֹ" (דברים ל, ט). רבינו לוי אמר משל ללקוז (בעל שער) וקרח שהיו עומדים על שפת הנורן. עליה המזון בקווין, ונסתבר בערו. עליה המזון בקרת, ונתן ידו על ראשו והעבירו. כך עשו הרשע שהוא איש שעיר) מתלבך בעונות כל ימות השנה, ואין לו במה יכפר. אבל יעקב (שהוא איש חָלֵק) מתלבך בעונות כל ימות השנה, ובאותם הימים הכהרים ויש לו במה יכפר, ע"ב.

ביאור הדברים: נשות ישראל הם חָלֵק אלה ממעל ("כִּי חָלֵק ה' עַמּוֹ"). לכן אפילו אם יהודי ירשע דרכו בתכלית, אותו חָלֵק אינו נגמם והרע לא נדבק בו, אלא הוא כאיש חָלֵק שככל לבסוף נופל ממנו. וזה שנאמר: אף על פי שהטה "ישראל" הוא (סנהדרין מה). מミילא ביכולת כל יהודי לשוב בתשובה ולהתקין את כל אשר פגש כל חייו ברגע אחד. מה ש אין בן עשו שהוא איש שער, וכמו שטיה כל לבך נדבק בו, ואי אפשר להפרידו ממנו.^ג

זה שאמר רבינו אשר מסטאלין (mobia בסוף ספר בית אחרון) על הפסוק "בנום לא אמון במ" (דברים ל, כ), שלעולם אין אמונה היהודי, כי יכול להיות רשות כל מי חיין, וברגע אחד להתפרק לצדייק, ע"ב. וזה גופא מאחר היהודי הוא בן של ה' מצד נשמותו, וכל הרע לא נעשה חָלֵק ממנו, וברגע אחד יכול להפריד מהריע ולהתפרק לצדייק.

עתה נשכיל שהכל טמון במשפט "אין לך אדם שאין לו שעה". אין לך אדם, אפילו הרשע ביותר, שלא תהיה לו "שעה" של תשובה, מאחר ויש לו חלק מהשבינה ("שעה") בתוכו, ולא יוכל להפריד מה. וממילא אין לך אדם שאין ביכולתו לשוב בתשובה ולהתפרק לצדייק ב"שעה" קלה, מאחר ויש בו נשמה אלוקית ("שעה"), והרע לא נעשה חלק ממנו. ונפלא שהכל רמזו באותה מילה.

ג. עיין בשפט אמת ליום כיפור שנת תרג"ו. והביא שם בני ישראל דומים ללב שאינו מקבל מום, ברכתייך "בולם מה רעה ומומ אין לך". כמו שכחוב "שchorה אני ונואה", ע"ש.

זה שכתוב "ובקשתם משם את ה'... ומצאת" (רכרים ד, כט) פירוש הבעל שם טוב:^ד "משם" דהיינו, באיזה מקום שאתה, באיזה מדרגה שתהיה, "משם" תמצא את ה' ותוכל לשוב בתשובה ולהדבק בו. וזה natürlich, כי "ובקשתם משם" עליה בגימטריא "שאין לך אדם שאין לו שעה" (1228). ללמד שהסיבה שאפשר לבקש את הקב"ה "משם" – אף עלiefdeepהעומק התהום – היא גופא בכלל "שאין לך אדם שאין לו שעה", נשמה אלוקית.

לקחו האDIR של רב**י אלעזר בן דורדיא**

בתוב בוגרמא (עבודה זה י), אמרו עליו על רב**י אלעזר בן דורדיא**, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלה כים דינריין בשכלה. נטל כים דינריין והלך ועבר עליה שבעה נחרות. בשעת הרגל דבר (הشمיש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חזרת למקוםה, אך אלעזר בן דורדיא אין מקבלין אותו בתשובה. החל וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עליו רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמן, שנאמר "כִּי הַרְמִים יָמוֹשׁוּ וְהַגְּבֻעוֹת תָּמוֹתִינָה". אמר, שמיים וארץ בקשו עליו רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמן, שנאמר, "כִּי שְׁמִים כְּעֵשֶׂן נְמַלְחוּ וְהָאָרֶץ כְּבָנֵד תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עליו רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמן, שנאמר, "זָחָפָרָה הַלְבָנָה וּבָוְשָׁה הַחֲמָה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עליו רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים عليك נבקש על עצמן, שנאמר, "זָנְמָקוּ כָּל צְבָא הַשְׁמִים". אמר: אין הדבר תלוי אלא بي. הניח ראשו בין ברכייו ונעה בכיה עד שיצתה נשמהתו. יצחה בת קול ואמרה: "רב**י אלעזר בן דורדיא** מזומן לחי העולם הבא". בכה רב**י** ואמר, יש קונה עליהם בכמה שנים, ויש קונה עליהם בשעה אחת. ואמר רב**י**, לא דיין לבני תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רב**י**", ע"ב.

ד. עיין מאור עינים, ליקוטים.

כתב רבי צדוק הכהן מלובליין (רוכר צדק עמוד קנו): השם "רבי" שיך רק לאדם כשייש לו תלמידה. ואלעזר בן דורディא פעל כל כך בשורש הפרטיא שלו, עד שנעקר אותו שורש רע למורי, וממילא נתעורה על ידו הרהוריו תשובה בכל העולם באותו שורש רע. ועד שעלה ידי התעוורותו, עורר גם לרבי במה שבכח רבי. והדבר שאלעזר בן דורדייה עורר, הוא שאין לאדם לייאש עצמו בעניין פרטיא שלו. כי אלעזר בן דורדייה היה נראה כמיושש, ושאין מי שיבקש עליו, ונתעורה בכבייתו לבקש רחמים על עצמו ושלא להתייאש, עד שקול בכבייתו עורר בכיה גם לרבי, ולעוררו על זה שאין להתייאש דיש קונה עולמו בשעה אחת אף על פי שהטה מקודם כזה בשנים הרבה. ולכן הוא נקרא "רבי", כי הוא הורה לכל העולם שאין להתייאש כלל, דיש קונה עולמו בשעה אחת, אף על פי שחטא מקודם כזה בשנים הרבה, ע"ש.

ורבי שלמה קלוגר כתוב (עבודת עבורה): הטעם שקרוו "רבי", הוא כי המלמד דעת לאדם נקרא בלשון "רבי". ואף שכבר ידענו מדור המלך שתשובה מועילה, אך לא ידענו אם יכול אדם לקנות עולמו בשעה אחת, או שצרכיהם הרבה שיעוט. ומה שבחה רבי ואמר "יש קונה עולמו בשעה אחת", משמע שעיטה נתחדש לו כן, ועד עתה לא ידע מה. ואם כן באופן זה היי רבי אלעזר בן דורדייה "רבי" לכל העולם, שלימד דעת לכל העולם, שיש קונה עולמו בשעה אחת, ולשם כך נקרא "רבי", ע"ש.

נמצא, רבי אלעזר בן דורדייה הוא דוגמא וקיים למשנה "אל תהיו בו לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעיה", כי ממנה רואים שאין לבזות ולחותר על שם היהודי, אפילו רשות גמור השקוע בטומאה כל חייו. ונפלא ביזה, שאל תהיו בו לכל אדם" (עם הכללים) עליה בנימטריא "

אלעזר בן דורדייה" (585).

❖ "היהי ככלי אבד" ❖

דוד המלך אמר "נשכחתי כמו מלך, הייתי ככלי אבד" (חללים לא, ג). לפעמים אדם נופל לדרגה בה נמוכה, ולהחטים בה חמורים, עד

שהוא מרגיש שאפילו הקב"ה בעצמו התייאש ממנה. הוא חושב שבORA
עולם חם ושלום **שכח** אותו, כי כבר אין לו תקופה לשוב בתשובה. וזה
פירוש "נשכחתי במת מלב", שמרגיש כמו שנשכח מלך אהביו, שאין
להם תוחלת ותקווה שישוב אליהם עוד. "הייתי ככלי אבד", ככלי שנפל
ונטרס לרטיסים, שאפילו בעליו נתיאשו ממנה, כי מי יכול לתקן
ולחדרביך את כל הרטיסים יחד. פשות אין תקופה.

אבל כל הרגשות הללו הם שקר ומצח היצר, כי אפילו אם אתה
Marginish "ככלי אבד", עד שאפילו בוראיך התייאש ממך, בכל זאת
יש לך תקופה. מלמד אותנו רבי אלעזר בן דודיא – ה"רבי" של היהודים
המיואשים והש��עים בהור טומאתם – שאצל יהודי אין מושג של יאוש
כלל. וברגע אחד היהודי יכול לשוב בתשובה ולהיות צדיק גמור ולקנות
את עולמו. לנין היהודי יקר, כשהאתה Marginish "ככלי אבד", عليك לזכור
את "אלעזר בן דודיא" – ראש תיבות "אבד" – ולהיות מתלמידיו
ולקם בתשובה שלימה!

“המנוס הוא התשובה”!

עוד אמר דוד המלך: "הבית ימין וראה ואין לי מביר אבד מנוס מימי
אין דוריש לנפשי" (תהלים קמ, ה). נראה לי **לפרש** כך: כתוב רבינו
יונה בשערי תשובה (שער א, ב): ודע, כי החוטא כאשר יתרחק לשוב
מחטאתו יכבד עליו מאד ענסו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקץ
עליו ויש לו מנוס לנום שמה, והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו
והנו ברעתו, ובידו לצאת מתחום ההפה, ולא יגור מפני האף והחמה,
על בן רעתו ובה, עכ"ל.

יש אדם המרגיש "אבד מנוס מימי" – שאין לו דרך לשוב בתשובה,
כי שערי תשובה ננעלו בפניו. הוא מרגיש שאבד תקווה, וכאיילו
שמע בת קול המכרייה "שובו בנם שובבים חוץ ממנה". אומר לנו דוד
המלך, בשעה שאתה חושב "אבד מנוס מימי", תדע **ש"אבד"** גופה מגלה
לק שיש לך מנוס! "אבד" ראש תיבות "אלעזר בן דודיא" – המלמד

כל יהודי שהדרך לתשובה לעולם פתוחה לפניו, אפילו אם נפל לשאול תחתית של חטא, כי אין יאוש בעולם כלל!

ונפל לא שרבי ירוחם ממיר (עי' מכתב מלאיחו ח"ה עמ' 393) כתוב שאלעוז בן דודדיא נקרא "רביה" כי באותו רגע של תשובה הורה בה תשובה לכל העולם, וממילא נעשה רביה לכל העולם.

◆◆◆ החושך יעבור ובקומו יופיע אור!

בתב העבודת ישראל (ליקוטים לאבות): "אל תהיו בו לכל אדם", אף לעמי הארץ ופחותי הארץ ורשי ישראל רח"ל. "כי אין לך אדם שאין לו שעה", כמו "ולתפילהם שעה" (משמעותה), רוצה לומר שגם לרשע יש לו שעה מיוחדת שיפנה בה אל הבורא יתברך, או יתפלל איזה תפילה לפני ה' יתברך, או אף דיבור אחד בשלימות לכבודו יתברך. כי לא תוהו בראשה, באם לא היה שום תקווה לזה הרשע שייעבוד את ה' יתברך אף רגע אחד כלימי חייו, בודאי היה חלף והלך לו, וגם לא היה נברא. אך הבורא יתברך הוא צופה ובmitt עד סוף כל הדורות יודע העולמות לב, ועומד ומצפה בכובול על הדיבור של תורה או תפילה או שום דבר של קדושה שיעלה לפניו מזה הרשע והוא נחת רוחו לפניו כביכול, ע"ב.

מכאן שאל יפול רוחנו ממצבנו, אפילו אם נתקענו בו שנים רבות. אלא עליינו להתחזק, וכפי שרבי משה מקוברין היה רגיל לומר: "יהודי צrisk ומחויב להאמין בכל מצבי כי קץ שם לחושך" (איוב כה, ג), והחושך יעבור ובקומו יופיע אור!

◆◆◆ אם אתה נושא, יש לך צורך בעולמו של ה'

"שאין לך אדם שאין לו שעה", פירוש התפארת ישראל: אף שעבשו לא תראה בו צורך כלל בעולם, שהוא משולל מכל דעת, ולא

עוד אלֶא שתראהו גם כן דוחק עברי ה' ורודפם, והוא כשלפת בעולם, על כל פנים דעת, שלא להינם הניחו הקב"ה בחיים עדרין. על ברוח שיש בו עכשו צורך הנעלם ממק', או שיבוא שעה שיהיו צורך בו, ומיו יודע מהו הטוב שיתגלו על ידו, ואל דעתה ה', ע"ב.

מכאן שאל תייאש אף אדם מחייו, כי כל יהודי חשוב ונזכר בעולמו הנפלא של הבורא יתברך. אבינו שבשמים מחי אותנו בכל רגע ורגע, ומזה עצמו יש לנו לשאוב חיזוק ועידור, שיש לנו צורך ותועלת בעולמו הנפלא של ה'. מי ידוע לאזוה שליחות נשלחנו לעולם הזה, או
אייזה דבר גדול יצא מאיתנו!

רעת המת אחר לשוב

◀◀◀ מָה יִוַּתְרֵה חֲמֹר מִהְחֶטֶא עַצְמוֹ? ◀◀◀

כתב בספר ברית אברהם (פרק רביעי): אדם הנפטר מן העולם בלו תשובה, דומה למלך שהוא לו עשרה שרים, והוא המלך אוהב אותם, והוא נכבדים בעיניו ויקרים אליו. פעם אחת לקחו לעצם עצה נערה, ובאו לארכון המלך ליליה, וחתרו הקורות, ונכנסו לאוצר בית המלך, ונגנו משם כל כסף וכלי זהב ואבני טובות ומרגליות. ליום השכימים המלך ומציא אוצרותיו שודדים וכל מהMdיו בויזם. יצאו המלך לחקר ולדרוש ולדעת מי הוא וזה אשר מלאו לבו לעשות כן. ויבוקש הדבר וימצא. ויאמרו לו עבדיו: אדוןנו המלך! שRICT העשרה, הנכבדים אצלך, אשר שמה כסאותם מעלה כל שRICT, הם בזו אוצריך וחומדתך. ויתעצב המלך מאד על שריון, ולא חשב הגנבה למאומה באחבותו אותם. ויאמר: שקר הוא, כי עבדים נאמנים הם, ואני מאמין לכם. ויאמרו לו: אדוןנו, הנה הגנבה בידם! אמר המלך: מה עשה? אם אמת הדבר – לא אוכל להציל אותם מיד ההמו, ואיך אהרוג אותם מפני חטאיהם. מה עשה? אמר לעומדים לפניו: הביאו אותם לפני ואראה אם הגנבה בידם בדברכם. והוא בין מושב השרים האלה ובין חצר המלך נהר, והוא לכוון לפני המלך לעבור בספינה. וקודם לכך שליח המלך אחד מעבדיו ויאמר להם: אמר המלך, כשהתעברו נהר לבוא אליו, תשליכו הגנבה נהר, כדי שלא תמצא בידכם ותמותו; ועל תחום עיניכם על זהב ופנינים, כי אין זהב ופניניםorchesh אצלי למאומה גנד אהבתכם. וכי בעודם נהר, וישליךם כולם נהר מה שהוויה בידם מן הגנבה, חוץ מאחד

שלא השליך הונגה מידו. ויביאו אותם לפני המלך, ויצו המלך לחפש בגדיהם – ולא מצאו. ויחפשו לאותו איש שלא השליך הונגה מידו, ומצאו בידו חלקו ממנה. ויהר אף המלך ויאמר לו, למה לא השלכה מידך בחבירך? ולא מצא מענה. ויאמר המלך: חטאך החשני יותר מהראשון, כי מתחילה אמרתיך יצרך השआך, אבל עתה כשתתי לך עצה להנצל בה מן המות, וראית חבירך שהשליכו גנבתם מידם – מודיע אתה לא עשית מאמרי כדי שתנצל? והואיל ובזאת דבריו ולא התנחמת על מעשיך הרעים, אני אשלם לך גמולך. ויצו המלך להמית אותו ביסורים רעים ובגענים קשים, וישלח לחבריו התשעה שמחים וטובי לב לביתם.

כך הוא האדם בעולם הזה, הקב"ה מזהירו על התשובה כדי שלא ימות ברשעתו, שנאמר "שובו שובו מדריכיכם הרעים, ולא תמותו בית ישראל" (יחזקאל ל', יא). וכתיב "כי לא אחפוץ במות המת" (יחזקאל יח, ל'). עתה פקח עיניך וראה דברי חכמים ומשלייהם, כי נעים כי תשمرם, ע"כ דברי הברית אברהם.

❖ מהתרת תורה לפניך!

כתב ריבינו יונה בשער תשובה (שער א, ב): ודע, כי החוטא כאשר יתآخر לשוב מהחטאתו יכבד עליו מאד ענסו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנום שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפקה, ולא יגור מפני האף והחמה, על בן רעתו רבה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על העניין הזה (קהלת ר' ז, ל'): משל לבת של לסתים שחבש המלך בבית האסורים, וחתרו מהתרת, פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסופר וראה מהתרת תורה והאיש והוא עודנו עצור, ויד אותו במטהו. אמר לו: קשה يوم! הלא מהתרת תורה לפניך ואיך לא מהרת המלט על נפיך? עד כאן לשונו.

לכארה משל זה אינו מובן. היכן מצינו ששר בית הסוהר יכה אסיר מפני שלא ברוח? אדרבה, יש להת לו פרם שלא ברוח, שהרי התנהג לפני החוק, ואילו את הבורחים תופסים ומענישים! עונת על כך הרב שך (מחשבת מוסר, ח"ג עמוד סג) מי שלא ברוח מראה שאין על מה לבנות. אין לו סיבה לברוח! הרגת בני אדם ועשית עוללה וכדומה, אתה עומד לפני המשפט ודנים אותך למוותה. יש לך אפשרות לברוח מהעונש ואין בורח, מדויע? כי אתה כה אומלל ושוקע בחטא עד שאיןך מבין שמניע לך עונש על כך, ושיש לך סיבה לברוח. זה עצמו חטא גדול, ועל זה יש להסביר אותו! אבל הבורה מבין שחטא ומגעים לו עונש במשפט, ולכן הוא מפחד ובורה, ע"ב.

❖ מי אני במשל? ❖

כל מאד לקרוא משלים אלה ולהמשיך הלאה בלי שם בעיה. אפשר לקרוא את הדברים מאות פעמים בלי לשידך אותם לעצמנו כלל! אדם צריך לשאול את עצמו, מי אני במשל?! האם אני מהגנבים שכרכחו מבית הסוהר, או אולי אני אותו גנב שמחתרת התורה לפניי, ויושב הוא לו על מי מנוחות, אדייש ושלון, וממשיך את חייו ברגיל? האם אני מהשרים החכמים שהשליכו את נקבתם לנهر, או אולי אני אותו שר על האונייה בדרכ למלך מלכי המלכים, עם הגניבה עד בכיסו? מי אני?!
ואם אין אני לי - מי לי?!

❖ "אחרי בלוטי הייתה לי עדנה" ❖

למרות הכל, תמיד יש לצר הרע תחכלה להרחק את האדם מהתשובה. אומר הוא לאדם, נכוון שאתה צריך לשוב בתשובה, אבל מאחר ועboro כל כך הרבה שנים שאתה שקווע ורגיל בחטא, כבר אין בידך כח להשליך את הגניבה מכיסך. לא משנה שמחתרת התורה לפניה, כי כבר אין ברגילך כח למהר להמלט על נפשך ולברוח מבית האסורים!

על זה נשיב לו בתקיפות: כהיב "אחרי בלותי הייתה לי עדנה" (בראשית יח, ב). פירוש רבינו מענדיל מרימינוב^א, אף אם יהודי נתישן בחטא, עם כל זה "היתה לי עדנה" לשוב בתשובה, כי אין היהודי להתייחס מהתשובה אף בימי חלדו!

---

^{א.}. בארות המים, בארכ לחי רואי וירא ד"ה אחריו.

כתוב בغمרא (עבודה זה ז), אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדייא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחת שמע שיש זונה אחת בכרכי הים והיתה נוטלה כים דינין בשכבה. נטל כים דינין והלך ועבר עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר (תשמש) הפיחה. אמרה, בשם שהפיחה זו אינה חוות למקומה, כך אלעזר בן דורדייא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרים ונבעות, אמר, הרים ונבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר "כִּי הַהֲרִים יְמֹשֻׁו וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוֹתֵנָה". אמר, שמיים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "כִּי שְׁמֵים כָּעֵשֶׂן נְמָלוּחוּ וְהָאָרֶץ בְּבָנֶד תְּבָלָה". אמר, חמה ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "וְחַפְרָה הַלְבָנָה וּבָוֶשֶׁה הַחַמָּה". אמר, כוכבים ומולות בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עלייך נבקש על עצמנו, שנאמר, "זָמְקוּ כָל צָבָא הַשְׁמִימָה". אמר: אין הדבר תלוי אלא בי. הניח ראשו בין ברכייו ונעה ברכיה עד שיצתה נשמהתו. יצחה בת קול ואמרה: "רבי אלעזר בן דורדייא מזומן לח'י העולם הבא". בכה רבי ואמרה, יש קונהanolmo בכמה שנים, ויש קונהanolmo בשעה אחת. ואמר רבי, לא דיין לבני תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן "רבי", ע"ב.

הקשו המפרשים, מדוע רבי אלעזר בן דורדייא התעורר כל כך מדבריו הפרוצה הזאת, וכי טובה היא ממנה להוציאו כדי שיקבל דבריה?

נראה לי בס"ד לפרש כך: כתוב בעל ה"שבט מוסר" (בדורש לתשובה, דרוש ג עמוד רבד), וזה לשונו: במקום שבבעל תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יcolsim לעמוד (ברכות לד). כתיב "והאלקים יבקש את

"הנרדף" (קהלת ג, טו). ולכן כיוון שהרשעים נרדפים מן העליונים וכן התהותנים – שהעלויונים מקטינים עליהם, והתחותנים שונאים אותם ומקשים להורג – לכן כשבבים להקב"ה, חביבים הם ביותר מהצדיקים הנמורים, לפי שהם היו נרדפים והקב"ה יבקש את הנרדף, אפילו צדיק רודף רשע. ולכן במקומות שבבעל תשובה עומדים אין צדיקים גמורים כולם לעמוד, עכ"ל.

איתא במדרש:^א "והאלים יבקש את נרדף" – אמר יוسي ב"ר נהראין, לעולם הקב"ה מבקש קרבתן של נרדפים מן הרודפים, שכן מצינו הבל נרדף מפני קין כתיב "וישע ה' אל הבל", ע"ש.

"וישע" פירוש רשיי "פנה אל מנוח הבל". הנרדף זוכה שה' פנה אליו, והוא שմבקש קרבתו.

בשהאהשה היו אמרה לאלוור בן דודיא "בשם שאין הפהה זו חזרה למקומה, אך אין מקבלים את אלעור בן דודיא בתשובה", היא "רדפה" אותה. אלעור בן דודיא היה בגדרו "נדף", ולעולם הקב"ה מבקש קרבנתן של נרדפים, ולכן זוכה שה' פנה אליו ושלח לו התעוורות גדולה לתשובה, עד שזכה לתשובה גמורה.

זה שזכה רבי, "יש קונה עולמו בשעה אחת", ככלומר, שאפילו הרשות הנadol ביותך יכול לקנות את כל עולמו ולהזור בתשובה מלחמת "שעה" אחת – פניה אחת שהבורה פונה אליו, מלחמת שהיה נרדף מהעלויונים ומהתחותנים.

עתה נבין דבר נפלא. איתא במסכת אבות (פרק ד, משנה ג): בן עוזי היה אומר אל תהיו בו לכל אדם, שאין לך אדם שאין לו שעיה, ע"ש. פירוש העבודה ישראל (ליקוטים לאבות), רצחה לומר כשהצדיק רוצה לקרב את העולם לה, אל יאמר לך אוכל לקרב את הרשעים הנמורים. זה אמר התנא "אל תהיו בו לכל אדם, שאין לך אדם שאין לו שעיה".

א. הובא בთורת על הפסוק.

"שעה" הוא מילון "יישע ה' אל הבל ואל מנהתו. פירש רש"י, "וישע" – ייפן. ובוונת בן עזאי, שאין לך אדם שאין לו "שעה", כלומר שאין לו לב לפנות להקב"ה. כי ברגע יכול לפנות עצמו אל הבורא ולקבל עליו שלא לעשות עוד שום עבירה, ובזה הוא תיכף נהיה צדיק גמור, ע"כ דברי העבודת ישראל.

ולפי דברינו יתפרש, שאין לך אדם, אפילו הרשע ביותר, שאין לו "שעה" – שאין הקב"ה פונה אליו ושלח לו הרהורי תשובה, כי האלקים יבקש את הנרדף, והרשע נרדף מהעלונים ומהתחתונים, וחפץ ה' בקרבתו.

זה חיזוק עצום לכל אחד ואחד לא להתייאש ממצבו ולאבד תקוה, אפילו אם הרשע הרבה. ככל שהיהודי נופל יותר, הרי הוא "נרדף" יותר, שהעלונים מקטנים עליו יותר. והרי לעולם הקב"ה מבקש קרבתן של נרדפים, ושלח לו התעדותות תשובה ממרום. אבל העיקר הוא לנצל כל התעדותות, ולא לדחות אותה, כי אז באמת יוכה לשובה שלימה ולעומד במקומו שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמודים, מרוב חיבת ה' לקרבתו.

שערי תשובה נפתחים

בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה

כתב האמרי אמרת:^a בכח התורה, בכל יום נפתחת דרך חדשה לתשובה. ואותא במשנה (אבות ז, ב) "בכל יום יומם ווומן יצא בת קול מהר חורב ומכוורות ואומרת: אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה". והכוונה, שבכל יום מותגלוות הארות חדשות, ואם אין גוטלין אותן, זהו "עלבוניה של תורה". וכשם שמתגלוות הארות חדשות מהתורה, כך נפתחים דרכים חדשות לתשובה. וזה שאמורים (ברכת יוצר לשבת) "הפתה בכל יום דלותות שערי מורה", אלו הם שעריו תשובה. הגם שאיתא (דברים רבא ב, ז) "שערי תשובה לעולם פהווים", אולם הכוונה לדרכים החדשות הנפתחות לתשובה. וזה הוא כח האבות. איתא "הפתה שער לדופקי בתשובה", ובשם השפט אמרת (לשבת תשובה, תרל"ו) "דופקי בתשובה" הם האבות, שהם דופקים אצל כל יהודי. "דלותות שערי מורה" זה הוא כחו של אברהם אבינו, רכתיב "וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברהם" (בראשית טו, יא). ואיתא (בראשית רכה מד, יח) והסביר אותם אברהם בתשובה וכו' לכשייעשו בניר פגרים וכו', על ידי אברהם אבינו יכולם גם אותם שהם בבחינת פגרים מותים להזoor בתשובה. וזה שمبرוכים בכל יום "המחזר נשמות לפגרים מותים". "ובוקע חלוני רקיע זה מה שהקב"ה חותר חתירה מתחת כסא הכבוד (עי' דבר ב ז), ע"ש.

a. פרשת יתרו, ד"ה בחודש השלישי.

◆◆ האבות דופקים תמיד כלבם של ישראל לעשות תשובה ◆◆

כתב האמרי אמת:^ב כל איש ישראל יש בו נקודה שלא יכולה להתרחק ואפילו על ידי הטעאים ועל ידי זה יכול הוא לעשות תשובה. איתא במשפט אמת^ג על "הפתוח שער לדופקי בתשובה", שהאבות הם הדופקי בתשובה. כתיב "אני ישנה ולבוי ער קול דורי דופקفتحי ישראל לעשות תשובה". כתיב "אני ישנה ולבוי ער קול אדרם מAbrham ויצחק. Abrham נתע נקודה פנימית בתוך כל איש ישראל שנוכל להמשך אחר הקב"ה בעני שאומרים "וחמי עולם נתע בתוכנו" (נרכת התורה). וכתיב (שיר השירים א, ה) "שחורה אני ונאהה", פירוש ריש"י שחורה אני במעשה, ונאה אני במעשה אבותי. והכוונה למעשה אבות הנמצאים בכל איש ישראל, הגם שנדרמהSSHORAH אני מכל מקום לישראל יש רצון, ע"ש. ועוד כתב האמרי אמת,^ד בשם המשפט אמת, "הפתוח שער לדופקי בתשובה" היינו האבות, שעל ידי הכה שיש לכל איש ישראל משחו חלק באבות, יכול הוא לדפק ולעשות תשובה, ע"ש.

◆◆ אפילו עבירות שאין יכולים לעליהם תשובה... ◆◆

כתב האמרי אמת:^ה כתוב "הפתוח שער לדופקי בתשובה". והלא כתוב במדרש (רבנים רנה ב, ז) שעריו תשובה לעולם פתוחים, ואם כן מדווע ציריכם לפתח את השער? אלא שאפילו עבירות שאין יכולים לעשות עליהם תשובה, כראתה בזוהר הקדוש (ח"א ריט ב) דלא רואה פניהם השכינה, אף על פי כן הקב"ה פותח שעריהם חדשים לדופקי

ב. פרשת תרומה פרץ"א.

ג. שבת תשובה, תרל"ז תרנ"ב.

ד. פרשת פקודי, שבת תשובה תרנ"ב.

ה. פרשת וראה תרע"ה, ד"ה ויצו ע משה אל ה' על דבר הצפרדעים.

בתשובה... זהה שאיתא בזוהר הקדוש (ח"א קי), שלפני הגאולה בשית מהה שני לשתחתאה יתפתחון הרעי דהכמתא (יפתחו שעריו חכמה). ואיתא בספר הוכות (ליקוטים נה), שהפירוש הוא שיויכלו לעשות תשובה אפילו על עוננות קשים, ע"ש.

ובתב השפט אמרת:¹ "הפותח שער לדופקי בתשובה", הם האבות. ואף ששלישי תשובה לעולם פתוחים (רב"ר ב ז), אלא שישנם חטאיהם שאין יכולים לעשות תשובה עליהם כחוטא ומחטיא (פנחדין קו), מכל מקום על ידי כה האבות יכולים לבוא לידי תשובה, ע"ש.

◆◆ מה הזעילה תפילהו של נח לאחר המבול? ◆◆

כתב האמרי אמרת:² כתוב בזוהר הקדוש (קי), בשת ששה מאות שנה לחיי נח... יתפתחון תרעי דהכמתא (יפתחו שעריו חכמה). ואיתא בספר הוכות שנפתחו שערים שנובל לשוב אף על חטאיהם קשים שמקלקלים את הלב והמוחות, וכקשה לשוב עליהם. ובתב השפט אמרת,³ "הפותח שער לדופקי בתשובה", הרי שעריו תשובה לעולם פתוחים (רב"ר ב, יב), אלא הכוונה על חטאיהם שצרכיהם תיובתה סג' (תשובה רבה), וצריכים לדפק לפתיחת השערים.

ובזוהר הקדוש (השמדות לח"א רנד) כתוב שנה לא עשה בהונן בוה שלא התפלל על דור המבול. נח ידע כי חטאיהם דור המבול קשים, וחשב שלא תועיל התשובה. אולם בכל רע יש בתוכו טוב, וכן בעומק הדין יש חסר. וכן היה או שנפתחו השערים – "מעינות תהום רבה", הכוונה על הלב, ו"ארובות השמיים" על המוח. ובתוב "צדיק מושל יראת אלקים" (שמואל ב כג, ג), והכוונה שהצדיק מושל שיוציא תשובה על הכל. ודבר זה גילו או לנח "כי אתה צדיק לפני", ואיתא בזוהר הקדוש

ו. שבת תשובה, תרל"ז, לך תנ"ח.

ז. פרשת נח, תרצ"ג.

ח. פרשת וראה, טرس"ב.

כשיצא נח מהתיבה הוא התפלל. ומה הייתה תפלתו? שתועיל תשובה. והלא היה צריך לחתפלל קודם, ומה הועילה תפלתו עתה לאחר המבול? אולם הועילה תפלתו לדורות, שנוכל לשוב תמיד גם על חטאים קשים, ע"ש.

סופו הטוב של כל יהודי

משה רבינו אמר לבני ישראל "ממרim היותם עם ה' מיום דעתיכם" (דברים ט, כד). הקשה השם משמוואל (פרשת ואתחנן), איך משה אמר להם מילים קשות כאלו, ולא חשש לבב גורום להם ייאוש נורא הנروع מן הכל? ועוד, הקשה האדמו"ר בעל מנהת אלעוז ממונקאטש, מדוע משה אמר להם "ממרim היותם עם ה' אלקיכם", היה לו לומר ממרים היותם "נגד" ה' אלקיכם?

פירוש המנהת אלעוז, לכל יהודי יש נשמה חלק אלה ממעל. נמצא, כאשר היהודי חוטיא, משתמש הוא כביכול עם חלק ה' יתברך שבו. וזהו "ממרim היותם עם ה' אלקיכם", דהיינו כאשר המריהם את ה', זה היה גופא עם ה' עצמו, כי בתוככם ה', ע"ב.

עתה, לכארה, קושיית השם משמוואל מתח עצמתה. איך משה רבינו אומר לבני ישראל תוכחה כה חזקה, העוללה לשבור אף את החזוקם ביותר, ולא חשש שישראיל יפלו ליאוש?

אבל האמת היא בדיק להפך. באומרו "ממרim היותם עם ה' מיום דעתיכם", משה רבינו מחזק ידים רפות, ונותן כח וחזקון לכל בר ישראל. כתוב "לא התבט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו" (במדבר נג, כא). פירוש הדגל מהנה אפרים (עיין פרשת בלק, ולआש השנה), אף כשאדם עבר עבירה, מכיוון שיש לו חלק אלה ממעל, בודאי יהזר בתשובה. והסבירה: אויריתא וקב"ה וישראל כולל חד (זוהר, ח"ג ע"ג א). שורש נשמותו של היהודי הוא מהתורה. ולפי זה הוא כלל גדול: אפילו כשאדם חוטיא הרבה, בכל זאת הוא נקרא נצוץ ישראל והוא יש בו חלק אלה ממעל, ובודאי יהזר בתשובה על כרחו, כי לא יוכל

להיפרד מהתורה וקב"ה, כיון שהם בקרבו ממש. וזה "לא הבית און בעקב", "יעקב" (לשון "עקב") רמו לאלו שבמדרגה הפהונה שבירושאל, ומכל שכן ש"לא ראה عمل בישראל", דהיינו שלבסוף ה' לא יראה חטאים אצל הכלל ישראל, כי יחוור בתשובה. וזה מפני שע"ה אלקיו עמו" ממש יחד אחד, דהיינו שהאדם הוא חלק אלה ממעל. וגם "תروعת מלך בו" דהיינו התורה - הרמזה במילה "תروعה", שהוא אותיות תורה ע', שנדרשת בע' פנים - היא בו בתוך היהוי, דק"ה ואורייתא חד. וכך לא ידח ממנו נדה, ובודאי יחוור בתשובה, והבן, ע"ש.

הרי כל היהודי וראי יחוור בתשובה, כי קב"ה ואורייתא וישראל חה, ואין יכול להפריד מהברא ומהתורה. וזה עומק כוונת משה רבינו: "ממרim היitem עם ה' אלקיכם" – כי בתוככם ה'. אבל מטעם זה גופא יש לכם להתחיק, שהרי מאחר ואתם הילך מה, לא תוכלם להפריד ממןנו, ומובטח שתעשו תשובה! משה רבינו נתן כאן מסר מאיר לכל היהודי באשר הוא שם, שלמרות שהמרה את ה', אפילו בדברים החמורים ביותר, וראי יקום מותך האפילה לאור גדול, שהרי בתוכו ה', ובلتוי אפשרי לו להתנתק מה, ובודאי יעשה תשובה. וכך אמר משה "ממרim היitem עם ה' אלקיכם", בלשון עבר, ולא אמר ממרים "אתם", בלשון הווה. כי משה מחזק את ישראל בחיזוק עצום,-shell היהודי, אפילו אם נפל לבירא עמיκתא, וראי ישוב בתשובה, ועונגתו יהיו דברים שב עבר, ולא בהווה (יעין באור החיים הקדוש, דברים לא, כו).

יזוקאל הנביא אמר לישראל חזרו בתשובה. אמרו לו בושים אנחנו, שנאמר "נשכבה בבשנו ותכנו כלמתנו" (ירמיהו ג). אמר להם כלום יש בן המתביש מאביו.^a הקשה רבינו יצחק בלזער (כוכבי או רמוד קל), מה תשובה היא זו "בושים אנחנו", וכי משום שהם בושים יחתאו עוד? מפרש הרוב בלזער: איש אשר עבר עליו רוח רעה וחירף ונידף גאון וחסיד אחד המפוזרים בכל העולם. כאשר נח רוחו וניחם על מה

a. הובא בכוכבי אור עמוד קל, כתה. ועיין במדרש דברים רבה ב, כד.

עשה, ורצה להתנצל להגאון ולבקש ממנו מחלוקת, ודאי בשום אופן לא יוכל להביא את עצמו – מפני הבושה – לראות פני הגאון, ולומר לפניו אני זה שהרפה אותך! ואם רצה לכוף את מענו וללכט לבקש מחלוקת, הלא יהיה לו שפיכות דמים הרבה מפני הבושה. על אחת כמה וכמה מפני מלך מלכו של עולם, כאשר יקיף האדם בדעתו את כל הטובות וחסדים שה' עשה עמו בכל יום ויום, וזה שה' הוא מלך מלכי המלכים, הלא על פי השכל היה לאדם להתביש ולהכלם מלעשות תשובה ולומר "חטאתי". וזה שאמרו בני ישראל ליוחזקאל שאינם יכולים לשוב בתשובה כי "בושים אנחנו".

ממשיך רבי בלאוזר: אבל האמת היא שיש הבדל גדוֹל בין אדם שחתא נגר גדוֹל הדור או מלך, לבין אדם שחתא נגר אביו. הקב"ה הוא אבינו, וכל אב משתווך ומצפה ליום שבנו חביבו ישוב אליו, למרות שמרד גדוֹר. ובן המרגניש שכל רצון אביו הוא ישוב אליו ויאמר לו "חטאתי", לא ימנע מלשוב מפני הבושה. והנה מה מאד ישמח כל איש ישראל בהטوبة הנדרלה שעשה ה' יתברך אנחנו שקורא אותנו בנין, והוא כאב רחום אלינו, מה שלא עשה לנו כלל גוי, רק "בני בכורי ישראל". ולזלי זה היה מון הנמנע לשוב אליו מחותם הבושה! וזה מה שיחזקאל ענה לבני ישראל, "כלום יש בן המתביש מאביו". וכן זה שאמר רבי עקיבא (יומא פה): "אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם אביכם شبשים". כי על כן לא נבוֹש לבוא לפניו ולשוב אליו, ע"כ דבריו. ב'

ב. וכבר הקשה החיד"א (פני דוד פרשת ראה, ובבנוי יששכר מאמרי חז"ש סיון מאמר ב - ימי הנבל), ועי) איך שייך לעשות תשובה על עבריות, הלא הקב"ה הוא מלך, וממלך שמהל על כבודו אין כבodo מחול (חבותין ז'). ותריצו, כי הקב"ה הוא אבינו, ואנו בנינו, ואב שמחל על כבورو, כבورو מחול (קדושים לך), ע"ש. ונראה שכן בברכות "השיבנו" ו"סלח לנו" شبשמונה עשרה, מקודמים לומר: "השיבנו אבינו", "סלח לנו אבינו", כי לול' שה' הוא אבינו, לא היה לנו פה להסביר ומזה להרים ראש לשוב בתשובה מפאת עצם הבושה, ומפני שהוא מלך.

עתה נבין דבר נפלא מאד. איתא במשנה בסוף מסכת סוטה (טט): בעקבות משיחא, חוצפא יסנא (תתרבה)... הגן תתן פריה והיין ביוiker (כי כולם יהיו עסוקים בשתייה), ומלכות תהפק למינות, ואין תוכחת, בית וועדר יהיה לונות... וחכמתו סופרים תפורה, ו/orאי חטא ימאסו, והאמות תהא געדרת, נערם פני זקנים ילבינו, זקנים יעדמו מפניהם, בן מנול אב, בת כמה באמה, כליה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להשען, על אבינו شبשים, עכ"ל.

יש כאן בשורה על רוע מצבם של ישראל בעקבות משיחא. "עקבות" משיחא על שם ה"עקב", מקום הנומך בגוף האדם, שכן בני ישראל יפלו למדרגה הנמוכה והשפלת ביותר. אבל המשכילה יבין, שעם כל זה, לבסוף בני ישראל ישבו בתשובה, ויתקיים "לא הבית און בעקב" – שאפילו בעקבות משיחא – לבסוף ה' לא יראה בנו חטא, כי כולם יעשו תשובה. ונראה לי בס"ד שהוא רמזו בסוף דברי המשנה, שאחרי כל הדברים הנוראים שהמשנה מתארת, הדבר האחרון הוא: "הבן אינו מתבייש מאביו". במילויו ח"ל מגלים לנו שלבסוף בני ישראל ישבו בתשובה, ויתקיים בהם דברי יחזקאל "כלום יש בן המתבייש מאביו". הבנים של הקב"ה לא יתביישו מאביהם شبשים, עם כל הרשע והמודר, ישבו אל ה' בתשובה שלמה! וזה שמיימת המשנה: "ועל מה יש לנו להשען, על אבינו شبשים", כי מאחר והוא אבינו, לא נתבייש מלשוב אליו. וזה חידוש יקר ומשמעותו לב ונפש בדברי המשנה.

עתה אולי אפשר לתרץ קושיא עצומה על המשנה הנ"ל. המעניין בכלל המשנה נראה שהוא מביאה שלוש פעמים את הלשון "על מי יש לנו להשען, על אבינו شبשים". בפעם הראשונה והשנייה כתוב "ועל

ג. לאחר זמן רأיתי שכותב האמרי קוריש (אות צא): אמרו ח"ל (סוטה טט) בעקבות משיחא חוצפא יסנא. פירוש, אפילו איש ישראל אשר יהיה ריק מתורה ומעשים טובים, ויהיה בריאותו התחתונה בדעת וביראה רח"ל, אף על פי כן עיי פניו לחוק עצמו ולצעק ומירות הדרו וכו'. ולמעלה גROLLA נחשב דבר זה, כי עיקר עבודה של איש ישראל הוא התחזקות, ע"ש.

מי יש לנו להשען, על אבינו شبשים". אך בפעם השלישייה, בסוף הקטע של "בעקבות משיחא...", כתוב "ועל מה יש לנו להשען, על אבינו شبשים". והקשו ההון עשר (על המשנה) ורבוי ירוחם ממיר (דעת חכמה ומופר), מודיע המשנה שניתנה את הלשון בפעם האחרון וכתבה "ועל ביה יש לנו להשען"? פירוש ההון עשר: ועל "מה" - על איזה מעשה טוב, יש לנו להשען, כי כל המעשין מיקולקים, ע"כ. לפיו זה נראה לפרש, שבני ישראל יפלו לחתיתה המדריגה עד שלא יהיה להם אפילו מעשה אחד להשען עליון, ובכל זאת, לבסוף ישבו בתשובה ובג"ל. ואפשר לרמזו: "מה" הוא ראשית תיבות "ממרם היותם". באotta מילה מועצתה המגלה לנו שלא יהיה לישראל אפילו מעשה אחד טוב, רמה הנקמה הנroleה – "ממרם היותם" בלשון עבר – ושנוגף על "מה", אכן יש לנו להשען, כי לבסוף אין הבן מתבאיש מאביו ויקומו ישראל לשוב אל אביהם شبשים, וכל הרע יהיה דבר שבעבר!

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר אורי קאשוי היי'

שטרם בעין יפה להוציאת הספר

להצלהת כל משפחתו

ולרפואתו שלילמה של

מנשה בן אבלין היי'

שה' יתברך י מלא כל משאלוות לובו לטובה,

יזכה הוא ומשפחתו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה מרוח פרנסה,
בריאות איתה נחת ושלווה, והצלה בכל, אףן

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר דני צווני היי'

שטרם בעין יפה להוציאת הספר לעילוי נשמת

MOSHE BEN KHALIL TAJI BAT BLOOR

שה' יתברך י מלא כל משאלוות לובו לטובה,

יזכה הוא ומשפחתו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה מרוח פרנסה,
בריאות איתה נחת ושלווה, והצלה בכל, אףן

לעלוי נשמת

סביחה שרה בת גורג'יה ז"ל

ראובן בן גורג'יה ז"ל

זכריה בן אסתר ז"ל

ברטה מרסלה בת גמilia ז"ל

יעקב בן ברטה מרסלה ז"ל

לאון אריה בן אסתר ז"ל

אליס בת אסתר ז"ל

.ת.נ.צ.ב.ה.

לרפואהם השילמה של

מזל בת ברטה מרסלה הי"ז

מירב ברכה בת מזל הי"ז

מריים בת איזא הי"ז

יהודית בת שורה הי"ז

יחיאל בן שורה הי"ז

בתוך שאר חולין ישראל

להצלחת הורי היקרים

מר אבוי אAMIL בן שורה

ומרת אמי מזל בת ברטה מרסלה הי"ז

שי רצון שייצקו לבריאות איתהנה, שפע של פרנסתה,
אורק מים ושותות חיים, ולראות נחת מכל יוצאי חלציהם,
מתוך שלווה ורגיעות, שלום ושמחה, אמן כן יהיו רצון.

להצלחת בני היקרים

אביאול ושמואל עמיאל בני רונן הי"ז

שי רצון שייצקו להתעלות ולגדול להיות תלמידי חכמים גדולים המאירים את העולם
באור תורתנו הקדושה. שייצקו לחדר חידושים ולחבר חיבורים בתורתנו הקדושה, ולזכות
את הרבים ולהעמיד תלמידים. שייצקו למדות טובות, אהבתה ה' בתכלית, יראת שמים,
ולחוicia את כל כוחותיהם מן הכח אל הפועל, ולהיות עבדי ה' אמיטים, אמן כן יהיו רצון.

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר עקיבא יצחק אולמן ה'י"

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לרופאות השילימה של

צבי יהודה בן תאנה פיגה ה'י"

עקיבא יצחק בן תאנה פיגה ה'י"

ולעילוי נשמת

הרבי פרץ בן הרבי צבי יהודה ז"ל

תאנה פיגה בת רבי עקיבא הלוי ז"ל

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה, ויזכה הוא ומשפחותו להעמיד את התורה ולומדייה
רבים פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר חיון נח ה'י"

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לרופאות השילימה של

בורריה בת חננה ה'י"

ולעילוי נשמת

אריך בן שושנה ז"ל

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחותו להעמיד את התורה ולומדייה
רבים פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר ליאור הרוי ה'י"

שטרם בעין יפה להוצאה הספר

ולעילוי נשמת

גולן בן דבורה ז"ל

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחותו להעמיד את התורה ולומדייה
רבים פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' לתודה ולברכה
ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה
מר אליעזר שלמה מלמד הי"ז

שתרם בעין להוצאה לאור
לרפואת השולמה של
לאה בת בילען, לאה בת חנה בילען, מרום ובקה בת חיה, נפתלי בן מרים, צבי יוסף בן מנDEL, חננה זכירה
בן חנה מנDEL, אליעזר שלמה בן לאה, שמואל בן זיל, רוחמה מלכה ברוניזל בת שינויו ספרה הי"ז
להצלחת צבי יוסף בן מנDEL הי"ז

שעיה בן פיול, טרונה בת יצחק, פיולן בן שלמה, בילע בת יעקב יוסף, מנחים הייל בן אליעזר,
חימן בן פיול, ארבהם בן פיול, עטל בן פיול, צולגון בן ישעיה, גיטל הודה בת אברהם יחינה,
יהודית בת דוד ביר, אהרן בן משה, חייה שרה בת יעקב, משה בן שמואל,
בקה בת הרב משה, אשר בן יהושע, מיטל בת הרב יהודה
שה יתרברך ימלא כל משאלותם לשובה, יזכה הוא ומשפחותו להעמיד את התורה ולומדי מורה
פרנסה, בראיות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן.

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר משה קלור הי"ז

שתרם בעין יפה להוצאה הספר לרפואתו השולמה של

דוד בן מיכל זיסוי הי"ז

ולעלוי נשמת

שלמה אליעזר בן הרוב יעקב ז"ל

שה' יתרברך ימלא כל משאלותם לשובה,
ויזכה הוא ומשפחותו להעמיד את התורה ולומדי
מורב פרנסה, בראיות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקרים והנעלים רודפי חסד וצדקה

משפחה שאשו הי"ז

שתרמו בעין יפה להוצאה הספר

לעלוי נשמת אביהם

יגאל שאשו בן צביה ז"ל

שה' יתרברך ימלא כל משאלותם לשובה,
ויזכו להעמיד את התורה ולומדי מורה פרנסה,
בראיות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר דן פנדו הי"ו

שתרם בעין יפה להוצאה הספר לרפואתה של

מייטל רבקה בת דינה אודליה הי"ו

שה' יתברך יملא כל משאלות לבו לטובה
ויזכה הוא ומשפחהו להעמיד את התורה ולומדיה
מרוב פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

לרפואתה של

שרה בת שלמה הי"ו

לעילוי נשמת

זושא בן חיים מאיר ז"ל   יוסוף בן אברהם יהודה ז"ל
הינדא לאה חייה בת אברהם ז"ל   מלכה בת ישראל חיים ז"ל
מאיר בן יעקב יהודה ז"ל   רבקה בת מנשה ז"ל
נחום מרדכי בן טוביה גדליה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר דנייאל ואנונו הי"ו

שתרם בעין יפה להוצאה הספר לעילוי נשמת

מסעוד בן אסתר ז"ל

ולהצלחת כל משפחת ואננו הי"ושה, יתברך ימלא כל משאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחהו להעמיד את התורה ולומדיה
מרוב פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' למתודה ולברכה

ליידיידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר רפאל בן חמו הי"ו

שתרם בעין יפה להחצאת הספר

עלילוי נשמת

מייכאל בן פרחה ז"ל

ורחל בת שרה ז"ל

שה' יתברך י מלא כל משלאות לובו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחתו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב פרנסה, בריאות איתהנה, נחת ושלוחה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' למתודה ולברכה

ליידיידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר מייכאל ביטון הי"ו

שתרם בעין יפה להחצאת הספר

ולרפואתם השילמה של

שמעון בן רבקה, רפאל חיים בן רות

למיציאת זוג הגאנן במחאה
لتומר חיים בן רות,
וועוי בן תמר היי

להצלה
שמעון בן רבקה, אליהו בן גיטל, רבקה בת חסיבא
ומייכאל בן רות היי
ולוון רבקה בת עינט היי

שה' יתברך י מלא כל משלאות לובו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחתו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב פרנסה, בריאות איתהנה, נחת ושלוחה, והצלחה בכל, אכן

זכרה ה' למתודה ולברכה

ליידיידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר ישעיה בלונד הי"ו

שתרם בעין יפה להחצאת הספר לעילוי נשמת

רבקה לאה בת צבי הרש ז"ל

לאה בת צירל ז"ל

נתן זיליג בן ושראל וצחק ז"ל

שה' יתברך י מלא כל משלאות לובו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחתו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב פרנסה, בריאות איתהנה, נחת ושלוחה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר ישעיהו סבג ה'י

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לרופאות הטילמה של

מרדכי ישעיהו בן טובה ה'י

ולעלוי נשמת

נינו בניימין בן ג'ורה ז"ל

יוסף בן חריה טוביה ז"ל

חריה טוביה בת אסתר ז"ל

שה' יתברך ימלא כל משאלו לוב' לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוחב פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר דוד יעקב ה'י

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לעילוי נשמת

חנן בן רותי ודוד ז"ל

מאיר בן חתון ז"ל

רבקה בת פנינה ז"ל

שה' יתברך ימלא כל משאלו לוב' לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוחב פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר מיכאה קלבו ה'י

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לעילוי נשמת

צחק קלבו בן במנוסה ז"ל

שה' יתברך ימלא כל משאלו לוב' לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להעמיד את התורה ולומדייה
מרוחב פרנסה, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר יוסף פרידמאן הי"ו

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לרפואתו השילימה של

יהודה בן צפורה הי"ו

שה' יתברך ימולא כל משאלות לבו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב צרפת, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

הרב דוד קראנגלאס הי"ו

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לזכותם של

מיול פרידא בת גאלדא אטה הי"ו

匝חק בן אסתר גיטל הי"ו

שה' יתברך ימולא כל משאלות לבו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב צרפת, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר מנשה חביב הי"ו

שטרם בעין יפה להוצאה הספר לרפואתו השילימה של

קלי רבקה בת גילה הי"ו

שה' יתברך ימולא כל משאלות לבו לטובה,

ויזכה הוא ומשפחהו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה
מרוב צרפת, בריאות איתה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו הוקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר ברוך חיים קאסטעל היין

שטרם בעין פפה להחצאת הספר לעילוי נשמת

עזרא בן ברוך חיים ז"ל

משה אריה הכהן בן יעקב דוד ז"ל

אלטע שרה פייגע בת משה ז"ל

שה' יתברך יملא כל מושאלות לבו לטובה, וזכה הוא ומשפחותו להמשיך להעמיד את התורה
ולומדיה מרוב פרנסה, בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן.

זכורה ה' לתודה ולברכה

ליידידנו היקרים והנעלים רודפי חסד וצדקה

משפחה פרייןנד היין

שטרמו בעין פפה להחצאת הספר לעילוי נשמת

יוהשוע בן אלכסנדר ז"ל

ניסל לאה בת יעקב אשר ז"ל

משה בן אברהם ז"ל

שה' יתברך יملא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכו להמשיך להעמיד את התורה ולומדיה מרוב פרנסה,
בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן

מעירך ומוקיר את עזרתו האדיבה

של יידידי היקר

ר' יעקב הרכבי היין

בגהגת הספר

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכח הוא ומשפחותו לשפע של פרנסה,
בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אכן.

להצלחת קהילתנו הקדושה ”מגן אברהם”

הו רצון שכל אנשי הקהילה יזכו לשפע ברכה והצלחה,
פרנסת טובה, בריאות איתנה, שנות חיים ואורך ימים.

ונזכה לישב בשלווה ובשלום,
לŁמוד וללמוד לשמו ולעשות את כל דברי תורתנו הקדושה.

להצלחת

חוּהָ מִיטָּל בֶּתְּ רֹותִי נָתָן חַיִּים וְאֶבְרָהָם בֶּןְׁ חֻהָ מִיטָּל שָׂרָה וְתֵהִילָה בְּנֹתָהָ מִיטָּל

שיזכו לשפע של רוחניות ו吉他יות, מידות טובות,
אהבת יה' בתקלית, ראות שמים,
ולהוציא את כל כוחותיהם מן הכל אל הפועל,
וליהיות עבדי יה' אפיקתיי, מרוב נחת ושלווה,
אמון כן יה' רצון.

להצלחת בן דודיו היקר והנעלה

אלון בן אברהם ה'י

שיזכה לזוג המגן בקרוב, ולעמיד דוריו דורות של עבדי יה',
מתוך תשובה ושמחה, פרנסה ושפע.
יזכה להיות גדול בתורה ולהרביץ תורה רבים!

זכורה ה' למתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

הרבי אשר וויניבערגער היי'

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחתו לשפע של פרנסה וברכה,
בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אמן

זכורה ה' למתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

הרבה אהרן משה יעקובובסן היי'

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחתו לשפע של פרנסה וברכה,
בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אמן

זכורה ה' למתודה ולברכה

ליידידנו היקר והנעלה רודף חסד וצדקה

מר זכריה זיו הכהן היי'

שה' יתברך ימלא כל מושאלות לבו לטובה,
ויזכה הוא ומשפחתו להמשיך להעמיד את התורה ולומדייה מרוב פרנסתא,
בריאות איתהנה, נחת ושלווה, והצלחה בכל, אמן

